

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Harvard College Library

FROM THE BEQUEST OF

CHARLES SUMNER

CLASS OF 1830

SENATOR FROM MASSACHUSETTS

FOR BOOKS RELATING TO
POLITICS AND FINE ARTS

with
J.A. 1900

1908

—

⤿

BIBLIOTECA HISTÓRICA
MANRESANA

PUBLICADA BAIX LA DIRECCIÓ DEL ARXIVER MUNICIPAL

LEONCI SOLER Y MARCH

TOMO I

DESCRIPCIÓ
DE LA
GRANDESA Y ANTIQUITATS
DE LA CIUTAT DE
MANRESA

OBRA INÈDITA

DE

MAGÍ CANYELLES

-- SIGLE XVII --

AB LA BIOGRAFIA DEL AUTOR

MANRESA
IMPRESA DE ANTON ESPARBÉ
SANTA LLUCIA, 42
1896

Spem 2783.5

Al Señor D. Guadalupe Hinojosa
Gobernador civil de la Provincia de Barcelona -
e insignia catedrático de la
Escuela superior de Diplomática
su antiguo discípulo

Francisco Soler.

Bilbao
17 de Abril de 1897

ES PROPIETAT

Soler fund

ALCALDIA CONSTITUCIONAL

DE LA M. N. Y M. L. CIUDAD

DE

MANRESA

N.º 1087.—FOMENTO.

Me complazco en comunicar á V. que, por resolución á su atento escrito, fecha 25 de Noviembre último, considerando de gran valía y digna de loa la idea de dar á luz una «Biblioteca Histórica Manresana», en la forma que se indica en el expresado escrito, el Excelentísimo Ayuntamiento con cuya Presidencia me honro, en Consistorio de 27 del propio mes, acordó consignar en acta un testimonio de admiración y alabanza en favor de V., y autorizarle para que, bajo el carácter de Archivero Municipal, dirija la publicación de que se trata; en la cual no podrá menos de reflejarse el sano criterio é ilustración que á V. distinguen en todos sus trabajos y estudios, relacionados con las verdaderas glorias y tradiciones de esta ciudad antigua y por todos conceptos importante.

Dios guarde á V. muchos años.

Manresa 11 de Diciembre de 1895.

FRANCISCO GALLIFA Y GOMIS.

Sr. D. LEONCIO SOLER Y MARCH, Archivero Municipal.

PRÓLECH

Vários llibres, tots referents a la història civil y ecle-siástica de Manrèsa y sa comarca, fins fa pòchs anys tan oblidada, constituïràn aquèsta BIBLIOTECA.

Avuy, gràcies a la pacient ordenació y estudi de nòs-tres arxius, podèm oferir als aymants de aquèsta benvol-guda tèrra una sèrie d' interessants monografies sobre nòstre gloriòs passat, que ademes de satisfer la curiositat natural ens donarán sàbies ensenyances pera l' esdevenidor. Divulgant les maravellofes gestes de les generacions que aquí visqueren, apendrèm a estimar cada dia més y més aquèst deliciós Pla de Bâges y Manrèsa sa industriosa capi-tal, y creixerá l' admiració que desde los temps remòts ha merescut dels estranys. ¡Que be descansa l' esperit en aquèst fi de sigle corsecat pe' l baf materialista, al asso-leyarse ab los raigs de la fè que ilumina totes nòstres glò-ries!

Ab aquèsta publicació prestarèm també un servèy a la història de Catalunya y a la general de Espanya, al divul-gar notícies a elles referents, que únicament se tróben en nòstres depòsits diplomátichs.

LA BIBLIOTECA HISTORICA MANRESANA constarà preferentment de estudis inèdits, y de algunes òbres y quadèrns que encara que foren estampades, es sumament difícil sa adquisició, per havèr desaparegut no sòls del mercat, sino també de les biblioteques més ben assortides. Alguns de ells, que ab molta diligència y no pòchs afanys hèm anat reunint, els considerèm com exemplars únics.

Ab tota justícia merèix formar el llibre primer de la Biblioteca, la monumental DESCRIPCIÓ DE LA GRANDESA Y ANTIQUITATS DE LA CIUTAT DE MANRESA composta en l'últim tèrs del segle XVII per l'honorable Magí Canyelles. Es lo millor que s'ha escrit de la nostra història, y a aquesta òbra devèm les primícies de la publicació, ja que may ha sigut estampada. Anirà precedida del estudi biogràfic del autor; treball premiat en lo darrer certàmen de la Lliga Regional de Manrèsa.

Entre altres constarà aquesta BIBLIOTECA, ab lo favor de Deu, de les coleccions de privilègis y monografies següents:

El Llibre Vèrt (privilègis).—Els ciutadans honrats (privilègis). — Pòbles y Castells de la Vegueria de Manrèsa (Història dels).—Lo Pla de Báges.—Sant Vicens Ferrer a Manrèsa.—Industria y Comerç.—La qüestió social a Manrèsa.—Grèmis y Confraries.—El metge Nicolau Clerga y 'l Pare Boyl.—Rocaguinarda (Ilustració històrica al "Don Quijote"). — Consagracions episcopals en l'iglèsia de la Seu.—La Companyia de Jesus a Manrèsa.—Ceremonial de la ciutat.—Els Sants Patrons y la Festa Major. — Favèts y Tremendos.—La Cequia.—La V. Mare Serafina y 'l Convent de Caputxines.—Guèrra de Separació.—Guèrra de Successió. — Guèrra de la Independència.—Guèrres Carlistes.—Guèrra de Africa.—Manrèsa primitiva.—Proclamacions y funeràries reyalis. — La devoció al Sagrat Còr de Jesus.—El Colègi de Sant Ignasi.—Constitució de 1812.—Les vin-

tiquatre víctimes. —Campanar, Campanes y Campaners, Relòtge y Relotgers de Santa Maria de la Sèu de Manrèsa.— Els Arxius de Manrèsa, y Manrèsa en els Arxius forasters. —¿Bisbat de Manrèsa?—La Medicina a Manrèsa.—Inventaris y encants.—El V. Miquel Pagés y 'l Convent de Predicadors.—Ponts, Murs y Valls.—Instrucció pública.—Jueus.—Pagueras y Amigants.—La Imprenta a Manrèsa.—Escriptors y artistas manresans.—Sigiologia manresana.—Epiografia manresana.—Patrimòni de la Ciutat.—Règimen municipal.—Monastys y Convents.—Sant Benèt de Bâges.—Sant Miquèl de Manrèsa y la Diputació catalana.—&, &.

Esperam confiadament que tots els manresans, y demes qu' estimen la Història de Catalunya, ens donarán son decidit apòyo pera poder anar seguint la publicació de la BIBLIOTECA HISTÒRICA MANRESANA, que empenèm ab l' únich fi de honrar ab lo que permèten nòstres humils esfòrsos a la ciutat ahont tinguèrem la ditxa de náixer y esser regenerats a la vida de la gràcia.

LEONCI SOLER.

Manrèsa, festa de la Inmaculada Concepció, 1895.

BIOGRAFIA

DEL HISTORIADOR

EN MAGÍ CANYELLES

PER

LEONCI SOLER Y MARCH

CANYELLES

Y 'LS HISTORIADORS DE MANRESA

Mes que una biografia escriurém una ressenya bibliogràfica dels manuscrits del honorable Magí Canyelles, precedida de les pòques notícies personals que, despres de molta investigació, hèm pogut recullir.

Be voldriam podèr donar una complèrta notícia del historiador manresà. Per ell parlarán ses òbres: del estudi d' aquèstes se vindrà en coneixement de son patriotisme, ilustració é incansable laboriositat.

Manrèsa li dèu sa millor història y ¡vergonya fa 'l dirho! encara resta inèdita al cap de doscents onze anys que fou escrita.

Canyelles, además de estudiar tots els arxius locals, consultá lo pòch que sobre Manrèsa podia llegir en les Cròniques de Catalunya y en altres llibres. En cambi els primers que posteriorment han escrit la història d' aquèsta ciutat ab caràcter general, no han sapigut bèure en la abundosa fònt històrica den Magí Canyelles.

El P. Ròig y Jalpi (*Eptome histórico*. — 1690) no vegé la "*Descripció de la grandesa y antiquitats de la ciutat de Manresa*," que aixís se titula 'l manuscrit a que fem referència. Tallada y Mola, canònge de la Sèu y una de les víctimes dels "Tres Roures," lo desconèix en ses *Me-*

morias para la historia eclesiástica de Manresa—1820— també inèdites. A la pacient investigació den Torres Amat escapà 'l nòm de Magí Canyelles ab tot d'haver escrit el *Diccionario de Autores catalanes*—1836—en aquèsta comarca, de ahont ne tragué molts materials. En els *Ensayos históricos sobre Manresa*—1836— Mas y Casas ne copiá un fragment insignificant, dient qu' es un llibre anomenat *Antiquitats*, sense citar son autor, ni posarlo en la llista dels escriptors manresans, ni aprofitarse del seu contingut. A Victor Balaguer li passá desapercebut en la novel·lesca òbra *Manresa y Cardona*—1851.—

Y no cal pas pensar còm explicació d' aquèst estrany fet que 'l manuscrit den Canyelles s' hagues perdut. No: fins que se suprimí la Colegiata estigué en l' arxiu de la Pabor·dia, custodiantlo després l' Arxipreste, y darrerament un dels comunitaris de la Sèu.

Mes encara: en alguns arxius particulars se tròban còpies de diferents capítols de la *Descripció*. En 1740 el jesuïta P. Ignasi Mollet feu un trasllat de 'l referent a la història de la Sèu, copiat a mitjans d' aquèst sigle per D. Joaquim Torrens. En els mateixos dias D. Ignasi Ramon Miró prengué nòta de la descripció de la Cèquia y de la relació de la vinguda del segon D. Joan de Austria.

En la "*Memoria sobre Manresa y en especial sobre su Seo,*" llegida en l' Acadèmia de Bònes Llètres de Barcelona el dia 27 de Maig de 1857 per D. Manuel Torres y Torrens, se publican fragments de la *Descripció*, ab lloansas a son autor.

Cornet y Mas en la *Guia de Manresa y Cardona*—1860— no obstant seguir en lo històrich a Mas y Casas, cita l' una y l' altre en els articles *Obras que tratan de Manresa.*—*Mauresanos célebres.*

En la *Santa Cueva de Manresa*—1872—son autor, l' ilustre acadèmic P. Fidel Fita transcriu tot lo pertanyent a son objecte, elogiantla ab molta justícia al dir que la *Des-*

cripció de la grandesa y antiquitats de la ciutat de Manresa es lo millor que s' ha escrit sobre aquèst important assumpto.

De les altres òbres manuscrites del historiador manresá, aquí se 'n farà menció per primera vegada.

En les monografies publicades en nòstres dies, còm son, la *Misteriosa Llum* de D. Oleguer Miró, la *Seo de Manresa* de D. Eduart Támara y 'l *Sometent de Maurèsá y son districte* de D. Joaquim Sarrèt, s' ha tingut a la vista la història d' en Canyelles, de la que 'n tragué còpia dit senyor Miró, y l' autor d' aquèsta *Biografia* feu calcar les hermosíssimes lletres inicials illuminades, que tant enriqueïxen aquèll llibre, qual importància se reconèix també en la segona edició—1882—dels *Eusayos històricos*, qual autor tampòch ha sapigut valèrsen:

Tot lo dit llegítima l' havèr preferit al històriador Magí Canyelles al publicar la BIBLIOTECA HISTORICA MANRESANA, quals primeres fulles li dediquèm, donant notícia de sa laboriosa vida y de sos notables manuscrits.

Be ho merèix la importància del personatge, y ho demana lo inèdit del assumpto.

II

APUNTES BIOGRÁFICHS

“En nom de Nostre Senyor Deu Jesucrist y de la gloriosa „y humil Verge Maria Mare sua y Senyora nostra y dels „gloriosos martirs Patrons nostres Sant Maurici, Santa Agnes y Sant Fructuos, Amen.”

Aixis comença en Magí Canyelles un dels seus llibres. En tots hi campèja en primer terme la senyal de la crèu. Era un bon cristià. Aquèst es el primer títol, el principal mèrit que deu ressaltar en sa biografia. La ciència d'en Canyelles tenia per fonament el temor de Deu. Era devotíssim de la Inmaculada Concepció, escrivint ab molt afecte d'aquèsta aleshores pia creència. Per ell coneixèm el vòt que de sentir-la y defensarla feu la ciutat, als 7 de Desembre del any 1618, y les grans festes hagudes en 1662 ab motiu de la declaració feta pe 'l Papa Alexandre setè, a instància de Felip quart, de que Maria Santíssima era concebuda sens màcula de pecat original.

En va hèm preguntat als arxius manresans per nòstre personatge. Molt rics son; mes de! sigle XVII, qu' es la centúria en que visqué, mancan precisament les deliberacions del Concèll que tantes vegades devian tractar de la intervenció que tingué en el règimen municipal: sòls alcan-san fins a 1619.

Ab els Registres de Llètres de aquèll temps, venim en coneixement de la intervenció que tingué Manrèsa en els

memorables successos que perturbaren al Principat. Sabèm lo que ocorria fòra de casa, e ignorèm la vida íntima de la ciutat, exceptuats els mes culminants fets que en dites Llè-tres se relatan.

Lo pòch que podèm dir, ho deduhim dels MS. del matèix Canyelles, del tot desconeguts y recòndits en l' arxiu municipal, y del exámen d' un sens número de papers solters que darrerament hèm coleccionat al ordenar l' arxiu de la iglésia de la Sèu. Son aprícies o borradors d' actes notariais de la curia de la Vegueria y Batllia.

¿En quin any podèm fixar son naixement? El notari Joan Sèrra dona fè, als 28 de Maig de 1648, de havèr entregat còpia a Maria Canyelles, viuda de Jaume Canyelles, mercader, de la següent requesta que li fou presentada per Magí Canyelles, adroguer, ciutadà de Manrèsa:

„Be sab V(òstra) M(ercè) Senyora Maria Canyellas Viu-
 „da cara madrastra mia, com en la Cort del Senyor Batlle
 „de la present Ciutat de Manresa, entre los dos es pendent
 „causa en la cual entre altras civils pretencions mias se
 „ha implorat lo benefici de restitució in integrum pera cert
 „distracte i recisió de un contracte entre nosaltres celebrat
 „a 28 de Setembre 1646 en poder del discret Bernat Saravitja
 „notari de dita Ciutat com a enormiter lesiu, i encara dolós
 „ex proposito, et re ipsa; i juntament en dita causa se ha
 „deduhit per ma part compensacio, i reconvensio contra
 „los pretesos credits de V. M. per rahó de molts credits
 „meus, que montan mes de mil ducats, puyssols en lo
 „article 17 hi ha una niñeria de unas pocas de vuytcentas
 „lliuras salvo iure & en moneda, que salvo honore & (etc.)
 „ha V. M. amogut, vel respective expilat de la substancia
 „de mon pare, de qui so hereu, i com haji tingut noticia
 „que V. M. se jacta voler exhigir de mi, etiam via execu-
 „tiva in bonis, seu persona, los pretesos credits de dit acte,
 „en perjudici de dita litis pendencia, contra disposició de
 „tots drets que manan no haverse de innovar cosa; y perçó
 „dega esperar la cosa judicada en que constara de la

„justicia en orde a nostras pretencions: Per tant ab estos
 „scrits li protesto, interpello, i denunció cesse, i se abtinga
 „de tots, i qualsevol procehiments, exposició de reclam, o
 „altre enantament per rahó de dit pretes lesiu acte, en
 „prejudici, i pendent dita lite, dient com desde ara diu de
 „nullitat de aquell; i li estima lo agravi que en tal cas lin
 „redundarie en mil escuts de or, salva iudicial moderació;
 „las quals iura se estimaria mes perdrer, o dexar de acqui-
 „rir que sostenir tal injuria....” etc.

Un dia despres contèsta la madrastra den Canvelles, ab
 acte en podèr del notari Gaspar Madriguera:

“Satisfent Maria Canielles viuda dexada del quondam
 „Jaume Canielles mercader ciudadá de Manresa a una molt
 „voluntaria scriptura a ella en forma de requesta presen-
 „tada a instancie de Magi Canielles adroguer de la mateixa
 „Ciutat fill de dit quondam Jaume Canielles son marit la
 „qual comensa Be sap V. M. Senyora Maria... y acaba....
 „hagudes per repetides totes y sengles cosas en aquella
 „contengudes com si cada una de aquelles fossen paraula
 „per paraula en la present scriptura continuades sens apro-
 „batió de aquelles nisi si et in quantum fan per si y no
 „altrament diu y Respon que ella dita Maria Canielles apor-
 „ta causa en la Cort del honorable Balle de Manresa contra
 „dit Magi Canielles sobre la restitució del dot y altres
 „cosas li ha de fer dit Magi com hereu del quondam Jaume
 „Canielles son pare y marit respective que si be dit Ca-
 „nielles ab molts diffugis poc ajustats a sa conciencia aja
 „deduides y oposades varias excepcions pera differir la
 „decisió de la dita causa conforme assereix en sa inurbana
 „scriptura ordenada mes conforme prosa del cavaller man-
 „chiego que no del jurisconsulto papiniano pero que ha
 „obtinguda, ia dita Maria provisió en son favor que arri-
 „bará en son lloc y tems a la decisió de la causa principal
 „la pendencia de la qual ni las excepsions somniades en
 „aquella oposades no poden retardar rigor de scriptures
 „quarentigiades ni menos la dita interpellació tan poch en
 „dret fundada remoura a dita Maria de la resolució ben

„justificada de pulsar a dit Magi exposantli reclam pera „cobrar las quantitats li es deurer....., etc.

Notabilíssima es la nòta cervantista que conté èst document.

Resulta d' aquèstes requestes que, en 29 de Setembre de 1646 Magí Canyelles, era menor de edat, tota vegada que demana rescissió per restitució *in integrum* d' un acte firmat en aquèlla fetxa. Que en 1648 era ja major de dias; pus de no serho, sa madrastra no aportaria causa cònta ell sino cònta sos curadors. Que avans de interposar la demanda cònta son fillastre, ja aquèst tenia presentada la alegació del benefici de la *restitutió in integrum*.

Suposèm, dònchs, que arribaria a la major edat, o sia a cumplir vinticinch anys, en 1647, o lo mes tardar a primers de 1648.

Y tenim fixada en 1622 o 1623 la data de son naixement. (1)

Fou fill y herèu de Jaume Canyelles, mercader de Manrèsa, qui havia casat per segona vegada ab Maria, coneguda sòlament ab l' apellido de son marit, segons costum d' aquèll temps.

Molt jove quedá òrfen de pare y mare, qual apellido ignòrem, y renyit ab la madrastra per qüestions d' interessos.

Prengué l' ofici de adroguer (*aromatarius*), que conservava en 1679 al escriure la *Descripció de la grandesa y antiquitats de la ciutat de Manresa*.

(1) Escrites les anteriors ratlles, hem tingut ocasió d' examinar els llibres del arxiu parroquial de la Sèu, trobant en el de Baptismes de 1622 a 1638, la partida que transcrita fièlment es aixís: „Die jovis decima septima Novembris anno a nativitate Domini millesimo sexcentesimo vigesimo secundo fuit baptizatus Antonius Maginus filius legitimus et naturalis Jacobi Canceilles mulionis civis minorise et Anne ejus uxoris per me Mauritius Vives hebdomedarius fuerunt patrini Antonius Creus blanquerius dicte civitatis et Hieronima uxor Joannis Fargas negociatoris ejus civitatis..“

Aquèst document justifica 'l càlcul fet en el text. Canyelles naxeria 'l mateix dia o 'l primer anterior a son batèj en dit any 1622. Usá 'l segon nòm de baptisme. En 1624 y 1627 constan les partides de dos germans, ab los nòms de March y Pere Màrtir..

Formava part de la ma mitjana, o sia del gremi dels Artistes, constituït pels cirurgians, apotecaris, argenters, adroguers y candelers de cèra.

L' apellido Canyelles es antich en aquèsta ciutat y comarca. Entre 'ls antecessors d' en Magí constan en els manuals del arxiu notarial, que havèm pogut examinar: Guillelm Canyelles, cuyrater, 1444. — Berenguer Canyelles, sabater, 1459.—Berenguer, ballester (*balistarius*), 1465.—Raphel, parayre de drap de llana, 1498.—Berenguer, fuster, 1508.—Jaume, Batlle de Manrèsa, 1525.—Jaume, mercader, 1539.—Jaume, escribá y mostasaph de fòra, 1546.—Mossèn Johan, notari, 1546.—Johan, parayre, 1550.—Jaume, mercader, 1557.—Pere Llorens, prevere, beneficiat de la Sèu, 1559.—Joan, fundador d' una causa pia (1).

Dintre de la Vegueria de Manrèsa existèixen dues hereitats del mateix nòm: en Castellbell una, y l' altra en St. Salvador de Guardiola.

De admirar es que un fill de mercader, un òrfen, un adroguer, rebes la sòlida instrucció que revèlan sos manuscrits y 'ls importants càrrechs que se li conferiren. La veritat es que avuy, a la fi del sigle XIX, no tenen els manrèsans els estudis que hi havia en temps den Canyelles.

“Sis aulas—diu ell mateix en la *Descripció*—te la Universitat de la Ciutat de Manresa pera la educació y en-

(1) El llibre d' aquèsta fundació lo possehèix avuy nòstre respectable amic D. Josèph Coma y Torrens: te 0'42 = 0'32 ms.—encuadernacio de fusta cuberta de vaqueta, ab ànguls y dues tanques de ferro—Fulls en pergamí: 42 numerats (faltan els 2, 7 al 16 y lo 30) y 41 sense foliació, d' ells un en blanc.

La plana primera, bellament escrita ab lletra gòtica de vermelló, inicial atzur diu. “Llibre del Patrimoni, institució, e fundació de la Pia causa pera doncelles a marida: instituida per lo honorable en Joan Canyelles quondam ciudadá de Manrèsa en son derrer testament. comensant en l' any 1576... etc.” Finèix el llibre als 8 d' Agost de 1773. Disposá 'l fundador en son testament, otorgat en 22 d' Agost de 1550, que fossen administradors y regidors de la Causa pia els concellers primer y segon y 'ls mes propinchs y acostats a son llinatge.

Magí Canyelles tingué dit càrrech en 1662, còm a Conceller segon (fol. 40v.º)

Dins el nou regimen municipal son administradors els Regidors “decano y subdecano.”

„senyansa de lletra per als fills dels ciutadans y forasters;
 „es a saber, que pera las primeras lletres te un mestra que
 „ensenya de llegir, altre mestre te que ensenya de escriure
 „y comptas:

„Denpres te la ensenyansa de Gramática, Humanitats y
 „Retórica; com tambe las dos aulas de filosofia y Theolo-
 „gia. En todas las ditas aulas se ensenya ab molta satisfac-
 „cio als ciutadans y forasters de franch y sens pagar un
 „sol diner, educant a aquells a frequentar sagraments, ser
 „devots y estudiar..”

A un talent natural degué reunir 'l il·lustre manresá una ferma aplicació. Coneixia perfectament la llènga llatina y era un bòn paleògrafo. Les matemàtiques li eran familiars, còm se vèu en el notable llibre *Escandall de las Flecas*.

Son caràcter de l'ètra espanyòla, no cal dirho, es hermosíssim, y les lletres inicials d' adorno, bellament illuminades, les firmaria un bòn calígrafo.

Còm a mòstra acompanyèm el facsímil d' una de les planes de la *Descripció*, fet a la meytat del tamany del original, en la que hi ha una de les moltes inicials que 'l atressoran.

Els càrrechs públics ab que fou distingit en Magí Canyelles nos diuhen, a falta de notícies concretes, la estimació que merexia y lo moltíssim que confiavan los manresans en su honradès y patriotisme.

La administració de justícia en la extènsa Vegueria de Manrèsa era regida per quatre oficials reials, ço es: Veguer y Sots-Veguer, Batlle y Sots-Batlle, els quals tenian sa cort, assessor, escribá y ministres. Els Veguers eran anomenats Veguer de Manrèsa y Báges, Berga y Bergadá, Llussá y Llussanés, los quals Veguers y Sots-Veguers, abans de introduirse a exercir llur càrrech, havian de donar bònes e idònees fermènçes als Concellers, fer dipòsit en la Taula dels comuns y jurar de fer be de son ofici.

En 1651, Canyelles era Sòts-Veguer y 'l trovèm exercint

la jurisdicció reyal en el vehí pòble de Sant Fructuos de Bâges, no obstant la oposició que li feu l' Abat de Sant Benèt de Bâges.

es vna Ciutat situada en lo
 Principat de Catalunya en vn
 País anomenat Bages en lo
 Bisbat de Vic es vna
 Població de vil·lars poch
 mes ho menor. Li esada pudesforma
 Ciutat la qual fou destruida y destruïda Des de
 y adas per lo Honore y alrege lo llors d'ixanta

Freqüents eran en aquèlla centúria, y anteriors, les qüestions sobre jurisdiccions que tenian els senyors de les baronies ab los oficials reyls y els pòbles entre sí. Manresa y

Sampedor disputaren més de très sigles. Es que uns y altres tenian personalitat pròpia, que ben pròmppte perderen. Llurs llibertats, combatudes per les tendències unitaries de la època, necessàriament devian caure.

Als 11 d' Agost de dit any 1651, l' Ecònomo de Sant Benèt de Bâges, Fra Josèph Marango, ab podèr de notari, *constitutus personaliter coram et ante proesentiam magnifici Magini Canyelles pro. sacra catholica et regia maiestate subvicarii Minorise et Bagiarum*, el requerèix pera que revoque tots els actes jurisdiccionalis que 'l dia de la Santa Crèu (3 de Maig) exercí en St. Fructuos, per pertànyer al Abat la jurisdicció civil del mateix pòble y de Vall dels Hòrts, Navárcles, St. Benèt de Bâges, Torruella y Mayans.

Dits actes consistiren en presentarse en Magí Canyelles ab vara alta, y havèr posat pènes de cinquanta lliures als músichs que allí sonaven, y desarmat a Francèsch Descals y a Llorèns Altimiras que, còm a subdits, acompanyavan a Fra Plácido Foncalda, Abat de Sant Benèt.

Segons se alega, per part del monastir, en la causa se aportá, "lo Veguer y Sots-Veguer de Manrèsa no hi van „ab vara alta a Sant Fructuos sino per ministrarhi justícia en delictes criminals y en los quey ha effusió de „sanch, escopetadas ho punyaladas.,"

Desde 1653 fins a 1685, Canyelles intervé en el govèrn de la ciutat y desempènya ab lloable zèl distintes comissions. Enviat a Vich pròp del Virrey D. Joan de Austria, en Novembre de 1653, quan tenia el càrrech de conceller segon, que exercí també en 1662; Caixer de la Taula de Cambis, o comuns dipòsits, en lo biènni de 1655, 56; Credencer del blat de la ciutat en 1655, 57, 59, 61, 77, 79 a 82; Jurat del Concell váries vegades: regint altres anys el Llibre major de dita Taula; Síndich del Convent de Sant Bartomeu,

quals patents rebé el dia 16 de Juny de 1679 (1); Oidor de Comptes en 1683; en tanta diversitat d'emplèos, y altres que se li conferiren dintre de l'administració de la Céquia, deixá mòstres de sa honradès y laboriositat en la multitud de llibres que escrigué.

En aquèll sigle sufrí el Principat de Catalunya aquèlles terribles pestes que 'l deixaren mitj despoblat. A Manrèsa hi arribá el mòrbo l' any 1654. (16 Juny—18 Octubre). Les cases empestades foren 381, de 1200 que 'n tenia la ciutat. Els vehins passaren a viure en el regadiu, mantenint els Concellers a 519 persones. Un milé de víctimes causá aquèlla peste, quals circumstàncies han arribat fins a nosaltres, gràcies a la curiositat de nòstre historiador en portar els dos llibres de contabilitat y estadística, ab que respongué a la confiança que li dispensaren els Concellers.

En 1667 escriu el llibre de la "*Jurisdictió del Magnífich Mostasaph de la Ciutat de Manresa*," qu' es un verdader còdich municipal (que no dèu estar per mes temps inèdit) molt paregut al que te la ciutat de València. No es d' estranyar, si 's recòrda que Pere III, ab privilegi dat en Gandèsa a 10 de Juny de 1337, disposá que 'l Mostasaph de Manrèsa tingues igual podèr que 'ls de Llèyda y València (Llibre Vèrt. f. 5 v.º). Cumplint una delliberació del Concèll general, comensá en 1669 a escriure el curiosíssim *Llibre major Rational*, del qual presentèm extènsa còpia dels salaris de tots els càrrechs municipals y del patrimoni de la ciutat. En la rúbrica d' aquèsta òbra Canyelles nos fa a saber que era Jurat de dit Concèll, y ho repetèix dèu anys mes tart, en la plana 90 de la Descripció de la grandèsa y antiquitats de la Ciutat de Manrèsa, ahont diu: "*Escrit per mi Magí Canyelles adroguer ciudadá de Manresa, jurat del Concell general de aquella, 1679.*"

(1) La Santa Cueva de Manresa, por el P. Fidel Fita, pag. 150.

Aquèsta darrera òbra es la única coneguda y la mes important. Un any abans, en 1678, havia deixada escrita la *Tariffa o Escandall de las Fleca's*, seguida de les relacions dels miracles de la Llum y del Canonge Mulet, y de les festes en honor de la Concepció de Maria Santíssima.

El Concell general de Manrèsa, del que 'n formava part Magí Canyelles, el componian 80 persones: 12 gaudints de privilegi militar per ma major, 28 artistas de ma mitjana, y 40 menestrals per ma menor, segons privilegi dat en Barcelona, a 18 de Juny de 1653, per lo Príncep Don Joan de Austria, Llochtinent y Capitá general. Dispòsa també aquèl privilegi que totes les quatre bosses de Conceller sien de dotze persones, de ma major la primera, la segona de mitjana, y de ma menor la tercera y quarta.

Don Jaume II ja havia fixat el número dels Concellers al establir lo regiment municipal de Manrèsa, als 7 de Maig de 1315. En 1323 els aumentá fins a sis, essent trènta els Jurats.

Ab privilegi expedit en València, a 25 de Mars de 1393, el Rey Don Joan I concedí a Manrèsa el famos Concèll de Cent, igual al de Barcelona, reduhintlo altra vòlta a trènta Ferran II (26 septembre 1476.)

Aquèsts privilegis ben a les clares indican quines foren les èpoques de prosperitat y decadència d' aquèsta ciutat.

Nòstre historiador, ab tot d' havérlos presenciats, omèt donar compte dels mèrits y servèys tan memorables que prestá Manrèsa a sa mare Catalunya durant la guèrra de Separació, motivada, còm es ben sapigut, per els abusos del poder central sobre allotjaments, per els atentats còntre 'ls privilegis, y exigències de nous impòstos, y agravada tanta injúria ab la nègra ingratitut ab que 's respongué a la lleva de trènta mil homens que Catalunya sostingué en el siti de Salses (1639). Les despòtiques ordres del comte-duch d' Olivares y 'ls excessos de la soldadèsca, y mes encara els crims que cometé en el castell de Palau Tordera y en Riuderènas,

ahont cremaren la iglésia y 'l Santíssim Sagrament (alabat sia) posaren el Principat baix la soberania de Lluís XIII, rey de Fransa, qui fou proclamat Comte de Barcelona el dia 23 de Janer de 1641 per la heròica Diputació, dirigida per l' insigne canonge Pau Clarís.

Els atropellos del exèrcit francès, l' amor natural que 'ls catalans tenian a son Rey, y 'l desamparo de la Fransa y la millor disposició que hi havia a Madrid envèrs Catalunya, varen motivar la sumissio del Principat, reconexent a Felip IV la Diputació, que 's trobava a Manrèsa, en la persona de son fill natural y Llochtinent D. Joan d' Austria, despres de havèr promès *que respectaria los privilegis y constitucions de la terra*. Això fòu en el mes de Setembre de 1652.

Per manera que les llibertats catalanes se salvaren aleshòres gràcies a la defènsa que 'n feu lo Principat, primer ab la sua sang, guanyant la memorable batalla de Montjuich y demes fets d' armes de aquèlla gloriosa lluyta de dotse anys, y entrant en negociacions mes tart ab lo govèrn central, al convèncers de la defecció de la Fransa.

En Magí Canyelles passa per alt tot aquèst período, e incomplèrt quedaria son llibre de la *Descripció de la grandesa y antiquitats de la ciutat de Manresa*, si no transcriguéssim aquí la certificadòria y fè donada per els senyors Diputats del General del Principat de Catalunya, de les váries lleves de soldats y assistències fetes per nòstra ciutat en defènsa de la província, en els anys 1640, 41 y 42. (1)

(1) "Certificatorias auctenticas dels serveys fets per la Ciutat de Manresa „donadas a dita Ciutat per lo Exm. Mariscal de la Motte Houdencour Duc de Car- „dona Virrey y Capitá General del present Principat de Cathalunya y Comptats „de Rosselló y Cerdanya. Per los Illes. Srs. Deputats del General de Cathalunya. „Per don Joseph de Biure y Margarit Governador del present Principat. Per lo „Dr. Pere Joan Rossell Conseller terç y Coronell de la Ciutat de Barcelona. Per „don Joseph de Çacosta mestre de Camp general de la Infanteria Cathalana. Per „Francesch de Tamarit Diputat militar vuy llochtinent en lo offic de mestre ra- „tional. Per Joseph Tort y de Paguera Sargento major de don Joseph Çacosta. „Per don Lluís de Rajadell mestre de Camp del Batalló. Per Francesch Descallar „Governador de la Gent de Guerra de la Casa y montanya de nostra Senyora de

La Ciutat de Manrèsa—diu la Diputació catalana, y en son nòm el diputat militar Francèsch Sala y Joan Pau Bruniquer, escrivá major—“en lo principi de las guerras presents que suporta esta provincia, que fou als derrers del any 1640, assistí ab una companyia de cent sinquantá homens ab sos officials pagats armats y municionats, los quals se assenyelaren molt en aquella antepresa tant memorable de la vila de Tamarit de Llitera presidiada y sustentada per lo enemich ab un tércio molt numeros de navarros lo qual fonch totalment degollat y fets presoners los restants; de que resultá gran gloria a nostras armas, y al enemich igual temor y recato pera que a las horas no intentas las invasions que cominave per aquellas parts. Y que axi mateix venint lo Marques de los Veles ab aquell son tant gros exercit de cavalleria e infanteria, ab que entrá en Catalunya com es notori als ultims del dit any 1640 per lo coll de Balaguer que rompé; acudí poch apres las horas dita ciutat ab quasi cent homens terralloners o gastadors pera atrinxerar y fortificar lo pas de la Guardia, a fi de impedir al enemich no pogues fer transit a la casa de nostra Senyora de Montserrat per esser aquell puesto molt vehi a las marchas, de que anava donant designes en lo cas advers que poch apres succehi; per defensa de la qual, en tot lo temps ques pogue temer las horas esser immediatament invadida per las armas enemigas, feu dita ciutat assistir en aquella part son Conceller quart ab una companyia de guarnicio de numero de cent homens pagats, armats y municionats; no dexant lo puesto fins que aquell fou exonerat de aquest perill y cuydado. Y mes avant lo manifestá tambe molt gran di-

„Montserrat. Per don Jayme Descallar y de Alamaney Sargento major del tertio de Manresa per la Provincia. Per don Pedro Aymerich y Cruilles mestre de „Camp de dit tertio. Per don Anton Cassador y de Bolea mestre de Camp de un „dels tertios de la Provincia. Per don Martin Cassador y de Bolea Capitá per la „Ciutat de Manresa y vuy Sargento major del tertio de don Jaume Eril.,=Arxiu Municipal.=

ta ciutat en la occasio de que lo tercio de Sta. Eularia governat per lo Conceller terç y coronel de la ciutat de Barcelona, y las demes armas auxiliars acudiren en la ciutat de Tarragona pera fer alli oposició al enemich, pus la primera companyia de totas las ciutats vilas y llochs, que acudi en dita defensa y del standart de la sancta que anave ab dit tercio, fou la de la dita ciutat de Manresa no desamparant lo fins que dit standart fonch posat en salvo, quant ab la demes gent se hagué de retirar de dita ciutat de Tarragona despres dels pactes que alli foren fets entre lo señor de Spenan governador de las tropas auxiliars y lo dit marques de los Veles general del exercit enemich: en la qual occasió que fou en los principis del any 1641 Joan Viladés natural de la ciutat de Manresa tinent de cavalls de la tropa de don Emanuel de St. menat y Joseph Ximenis mercader de Barcelona qui militant baix las banderas de la provincia enclavaren dins Tarragona dos pessas de artillería, dexantlas de manera que lo enemich nos pogues servir dellas; y reduyren a obra esta comissió y orde que sels dona, en temps que ja molta part del enemich estave ocupant dita plaça, ab que manifestament se veu son valor alentat y lo perill imminent que incorregueren en esta profitosa acció. Y apres retirat tot lo gros de nostre exercit en la vila de Martorell pera hont donava designes certs lo enemich de venir molt en breu, marchant, acudi en defensa de la provincia dita ciutat de Manresa ab un tercio de vuyt cents homens pagats armats y municionats governats per lo conceller segon de dita ciutat, hont ab los demes de la provincia ferent cara al enemich quant en Janer de 1641 invadí aquella plassa, y pelearen tots valerosament perdent molts de dita ciutat sas vidas gloriosament per la defensa comuna; salvantlas los demes y tots los altres provincials, ab la retirada que de allá feren, per trobarse cortats del enemich, ab impossibilitat de poder defensar lo puesto. Dexat lo qual, y

arribat lo enemich de proposit ab tot son gros a vista de Barcelona; y rechassadas sas tropas y debelladas en lo gran combat que immediatament succehi als 26 de Janer 1641 en lo pla de Barcelona junt lo monastir de Valldoncella y mes en particular en la montanya de Montjuich serca la mateixa ciutat; de que restá obligat lo enemich per la gran perdua que feu a retirarse; aná lo restant del tercio de dita ciutat de Manresa, que havia acudit per al socorro de Barcelona, ab las demes tropas de la provincia, atormentant la retaguardia del enemich ab gran molestia dell durant sa retirada fins a Tarragona: seguint en tot dit tercio de Manresa las ordens del noble don Joseph de Biure y de Margarit a carrech de qui estave donarlos en aquell temps: en conformitat dels quals, assistiren los de dita ciutat de Manresa en defensa y guarda del estret de la Riba hont restaren de guarnició fins tingueren orde de retirarse, dexant en ell una companyia de cent sinquanta homens ab sos oficials: de hont apres, per occorrer major necessitat, acudí dita ciutat ab un tercio de trecents sinquanta homens per guarda del coll de Cabra governats per son coronel lo conceller en cap de dita ciutat, y en ell assistí ab molta puntualitat, seguint los ordens de dit don Joseph: Y dexat per avant aquest puesto per orde de sos superiors, per no esser las horas necessari, assistí també la mateixa ciutat de Manresa ab una companyia de cent sinquanta homens pagats, armats y municionats al siti y lloch y castell de Constantí presidiat de tres cents castellans, lo qual per ella atacat ab quatre altres companyias francesas fonch rendit a bona guerra: y passant despres avant ab tot lo gros del exercit governat per lo Ex^{im}. Señor de la Motte y seguint ab ell la mateixa companyia de cent sinquanta homens de dita ciutat de Manresa ab son capitá don Martin Cassador y demes oficials pagats tots armats y municionats assistí continuament dita companyia en lo siti y campanya de Tarragona fins que

aquell se dexá y alsá de orde del general: per obediencia del qual aná apres dita companyia de Manresa, de guarnicio a la vila y castell de Alforja ahont poch apres foren assitiats y acomesos ab un gros del enemich que constave de quatre mil infants, mil cavalls y set pessas de artilleria governats per lo marques de la Ynojosa general dels enemichs, los quals foren rechassats ab molt gran perdua sua obligantlos a dexar lo siti y a retirarse a Tarragona. Y proseguint dita ciutat de Manresa sos serveys tant continuamente fets á sa Magestat christianissima (que Deu guarde) y a la provincia, com ab lo referit evidentment se veu, los feu també constar molt complidament quant lo general enemich don Pedro de Aragon volgué intentar ab tres mil cavalls montats y mil moscaters ab molt bagatje, marchant dende Tarragona, y presumí anar ab aquest poder a socorrer la plassa de Perpinyá que las horas se sustentave per las armas enemigas; en qual ocasió acudí dita ciutat ab un tercio de sinch cents homens pagats armats y municionats governats per son conceller en cap de Manresa Joan Dalmau qui ab estos soldats y ab una companyia més de almugavers sustentada també y socorreguda per dita ciutat assistí el Ex^{im}. señor de la Motte qui ab un gros de cavalleria e infanteria de son carrech y ab altrás tropas de la provincia aná perseguint y atormentant al dit enemich ab varios combats y recontres que tingué ab ell axi en lo pla de Montmeló passat Barcelona com en altrás parts, obligantlo a desconfiar de sos designes y a que se hagues de retirar y finalment a rendirsa totalment tant lo dit general Don Pedro de Aragon com totas sas tropas, restant vençuts y derrotats y fets presoners los que no moriren en las batallas que en aquest temps se seguiren que fonch en lo mes de mars de 1642; en tot lo que se assenyalaren molt las forçes de dita ciutat de Manresa y dellas mostrá restar satisfet

dit señor de lo Motte, al coronel de las quals maná tingués en guarda la artilleria de sa Exª.=Y successivament donant demostracions, apres, lo exercit enemich de Tarragona de voler altre vegada intentar de dar socorro a la mateixa plaça de Perpinyá per diferents camins y marchas de las que antes havia elegidas lo dit don Pedro de Aragon que com es dit fonch debellat y rendit, acudí dita ciutat de Manresa pera esta tan urgent ocasió y assistí al Señor mariscal de la Motte ab dos companyias de soldats ab sos officials pagats tots armats y municionats, las quals serviren fins que lo enemich desesperat de no poder executar esta sa factió foren licenciadas per sa Exª, en lo qual temps se ocuparen en rompre passos, alçar trincheras y fer restillos per aquells puestos que aparexien convenientes pera prevenir lo fi ques desitjave. Despenent dita ciutat molt de llarch grandissims ducats axí en esta ultima factió com en totas las otras sobre referidas, y en tot lo demes que ha convingut per major benefici de la provincia y servey de sa Majestat. De manera que es molt constant que dende que tingueren principi estas guerras premencionadas fins vuy ha obrat dita ciutat de Manresa incessantment ab molt gran gloria sua y honra de sos naturals, y a tota satisfacció dels generals de las armadas de sa Mag^t. y de la provincia, attenant sempre a la major conservació comuna y benefici del principat, que es lo principal y mes digne de tota estimació; y en esta conformitat se es tinguda sempre en nostre consistori, y mereix juntament se tinga, en totas parts, de dita ciutat.,(1)

(1) Els memorables servéys de Manresa en benefici del Principat (còm diu la Diputació catalana,) motiváren la concessió dels Privilegis continguts en un Llibre in fól. que comensa ab les següents ratlles que, despres d'un hermos escut de la ciutat, omplan la portada:

Copias autenticas dels Privilegis y Gracies concedides per los Serenicims Reys de Aragó y Castilla als Ciutadans Honrrats de Matricula de la Ciutat de Barcelona extretas dels Llibres verds de dita Ciutat.

Dels quals Privilegis y Gracies goaan vuy los Ciutadens honrrats de Matricula de la Ciutat de Manresa per Privilegi particular concedit per la Majestat Christianissima de Lluís tretze Rey de França y de Navarra y Compte de Bar-

¿Quin motiu tingué Magí Canyelles pera arrencar aquèstes immortals planes de la història de Manrèsa? Fàcil es d'explicar. Ell comensá a escriure sòn llibre històrich en 1679, despres d' havèr Espanya y per tant Catalunya, sostingut continues guèrres ab Fransa, posteriorment de firmada la Pau dels Pirinèus—1659—que desmembrá la nacionalitat catalana, sempre defensada ab tant heroisme, quedant per el Rey de Fransa lo Rosselló y Contlent, perdent nosaltres fins lo bressòl del Conqueridor ¿Quines simpaties podia tenir Canyelles per el Francès y per tot lo que a ell fes relació, esdevinguts sucesos que feriren son viu patriotisme?

Be ho demòstra al donar notícia de la vinguda a Manrèsa de D. Joan de Austria ab aquèstes expressives paraules: "Dende lo any 1640 en aquella ciutat (Barcelona) y demes del Principat estaban introduhidas las armas francesas, cosas que ab llágrimas en los ulls nos poden repetir."

Pòch mes podèm dir de nòstre historiador en aquèsts apuntes biogràfichs.

Fou casat ab Apolònia Cornèt, filla de Jaume. No tindrian fills, tota vegada que son germá vèn—a 16 Mars de 1694—una casa al carrer de Santa Llúcia, que diu pertènèxerli còm a herèu de son pare Jaume Canyelles, per mòrt de son germá Magí. (1)

celona Rossello y Cerdaña, eo per son Lloctinent y Capita General en lo Principat de Cathalunya per los bons serveys ha fets continuadament dita Ciutat a sa Magestat com apar de la copia extreta en lo Fòleo primer del present Llibre junt ab la electio y nominació primera que dita Ciutat feu dels sis ciutedans honrrats als 21 de Juny 1645.

Los quals Ciutadans honrrats fets per dita Ciutat de Manresa son estat admesos al Bras Militar y escrits y continuats en lo llibre de dit Bras conforme los Ciutadans honrrats de Matricula de la Ciutat de Barcelona. =Arxiu Municipal=

(1) Arxiu notarial, Manual de Andreu Enrich, 1694 a 1696 fol. 123 v.º En aquèsta escriptura, qual notícia devèm a en Mas y Casas, se fa menció del testament d' en Canyelles. Examinat el manual que cita, no hi còsta aquèll document, ni tampòch hèm sabut trovarlo en els llibres dels notaris d' aquèlles anys, qual exàmen m' ha facilitat graciosament mon distingit amich D. Francisco de Calaff, ilustringat notari arxiver del Partit judicial de Manrèsa,

Sols podèm dir que foren marmessors y executors de dit testament, Fran-

Aquesta casa no fou ahont nasqué, ni probablement ahont tindria sa drogueria, ja que ademes de no estar en el centre comercial de la ciutat, resulta de la escriptura de venda citada, que son pare l' havia comprada en 1643 a Pere Trellers, en podèr del notari Pere Servitja.

Sa habitació la tenia en la devallada de la Plassa, avuy carrer del Pòpul. (1)

La mòrt del benemèrit manresá degué ocòrrer l' any 1685, a últims del mes de Juny, a la edat de sixanta dos anys.

Es un misteri que no sabèm aclarir el no trobarse continuada la partida d' obit en els llibres parroquials del mateix any, ab molta diligència examinats. Que finí en dit temps y dintre Manrèsa, se demòstra ab la nòta del *Llibre de entrades y desaxides de la Lluminaia vella de la Seu*: "1685—89 „Juny, „Item als 29 de Juny he pagat (lo Procurador de la „funeraria) 2 $\frac{1}{2}$ per lo port dels ciris del cos present de Nostre Senyora de Mosen Magí Canyelles, — "30 Juny, „Item „han entrat 6 $\frac{1}{2}$ per lo dret de funeraria de la 2^a. y 3^a. Missa „del cos present de Nostre Senyora de Mosen Magí Canyelles.„

Dos anys abans havia passat a millor vida sa muller Apolonia Cornet. (2)

cisco Soler, candelero de cèra, y Jaume Canyelles, negociant, Vide *Quintus codex relationum literarum requisitionum et appellationum receptas per me Franciscum Cases notarium publicum Minorise*.—Arxiu de la Seu.—

(1) De les investigacions fetes per l' entusiasta compatriquí D. Magí Pagès, propietari de varies cases en lo mateix carrer, pòt afirmarse que en Canyelles vivia en l' alberch senyalat ab n.º 2, pròpi de D. Ramon Ròca y Calafell, al costat de la Capella de Ntra. Sra. del Popul.

(2) *Diuenge als 4 d' abril entre les nou y les deu hores de la matinada morí la Sra. Apolonia Canyelles adroguer ciutadà de Manresa en casa de sa habitació la qual es en la devallada de la plassa rebé tots els sacraments y está sepultada en la Seu en la tomba dels Canyelles entre 'l portal de St. Martí y 'l Cor, diuen ha fet testament en poder del notari Casas de Manresa*.—Llibre d'òbits de la Seu.—

Es notable son testament en poder de dit notari. Llega diverses quantitats (de 5 a 10 lliures) a les Confraries del Sant Sagrament, dita de la Minerva, de Ntra. Sra. del Carme, del Roser y de la Soledat; a la obra de Snt. Francisco y de

Aquèst matrimoni fou soterrat en la tomba pròpia dels Canyelles, davant de la porta del Chòr de la iglésia de la Sèu.

Humil fou lo llinatge d' en Magí Canyelles, humil es son sepulcre. Mes ell descansa en lo si d' aquèlla bondadosa Mare, en vida tan adorada, y baix les amples arcades d' aquèlla mateixa Basilica ahònt rebé les santes aygües del baptisme.

les Mares Mònjes Caputxines; a la Sagristia dels Pares Caputxins, y al Hospital de Snt. Andreu.

Cedèix 200 lliures a la Cova de Snt. Ignaci del territori de Manresa, las quals hajan de esser empleadas quant se fassen las obras de dita Cova.

A la Imatge de la Confraria de la Conceptio de Ntra. Sra. de la Seu, la gargantilla, pessa y arrecadas tot de or que jo aporto, volent que en ningu temps se pugan vendre sino que dita Imatge las haja de portar quiscun any perpetuament a la professó.

Dexa a Magí Canyelles *carissim marit meu, Senyor major poderos y usufructuari* tot el temps de la sua vida natural, de la heretat y bens de la testadora, y els mòbles, plata y diners son en la casa.

Instituhèix herèu universal a Ntre. Sr. Deu Jesuchrist anima sua y a les pies causes fundades finit dit usdefruit, o siguen una Missa quotidiana baixa celebradora quiscun dia en la capella del Santissim Sagrament de la Sèu, y altre Missa setmanera baixa que devia dirse tots els diumenges en l' altar de Sta. Terèsa (*Teresa* diu el testament) del Monestyr de Ntra. Sra. del Carme.

Vol la devòta Apolònia, que 'l sobrant de sos bens, despres de fundades aquèstes causes pies, sia ajustat á la distribució de la assistencia dels Combregars especials quan s' aportán als malalts en ses cases.—Arxiu de la Sèu.—

III

CATÁLECH BIBLIOGRÁFICH

<i>A.)</i>	Llibre dels comptes de la pesta del any.	1654
<i>B.)</i>	" de les cases empestades.	1654
<i>C.)</i>	" Major de la Taula de Comuns Diposits.	1654-55
<i>D.)</i>	" de la Credencia de les Fleques.	1655
<i>E.)</i>	" de la Caixa de la Taula.	1656
<i>F.)</i>	" Major de la Taula.	1656-57
<i>G.)</i>	" de la Credencia de les Fleques.	1657
<i>H.)</i>	" de la Credencia de les Fleques.	1659
<i>I.)</i>	" de la Jurisdicció del Mostasaf.	1667
<i>J.)</i>	" Major Rational.	1669
<i>K.)</i>	" " de la Taula del Cambi.	1674-75
<i>L.)</i>	" " del Hospital de Pobres malalts.	1675
<i>M.)</i>	" de la Credencia de les Carneries.	1677
<i>N.)</i>	" del Escandall de les Fleques, y dels Miracles.	1678
<i>O.)</i>	" de la Credencia de les Fleques.	1679-81
<i>P.)</i>	" de la Descripció de la grandesa y antiquitats de la Ciutat de Manrèsa.	1679-85

IV

RESSENYA BIBLIOGRÁFICA

A.

LLIBRE DELS COMPTES DE LA PESTA DEL ANY 1654

“Llibre en lo qual estan continuats los comptes tant de entradas y axidas com del gasto fet en lo temps del contagi condit en la present Ciutat de Manresa que comensa al 16 del mes de Juny del any 1654 per orde dels Srs. Concellers qui son lo Dr. Mr. Joseph Guardia Conceller en orde primer, lo Sr. Domingo Monjo Conceller en orde segon, lo Sr. Francesch Cornet Conceller en orde tercer y lo Sr. Peia Corrons Conceller en orde quart escrit dit Llibre per mi Magi Canyellas adroguer de dita Ciutat.

(Arxiu Municipal)

Es un in-fòlio de 178 planes numerades y 13 fulls en blanch, ab cubèrtas de pergami.

Están anotats els:

Salaris del Battle de morbo, guardas de la morberia, cirurgians, practicants, etc.

“Avem conduptat á fra Fhelip en la morberia; guanya cada mes coranta lliuras.,”

“A 17 Juliol 1654 avem conductat a un fadri va ab fra Fhelip per governar los malalts; guanya cada mes 10 £.”

“A 23 Juliol 1654 avem conductat a Joan Sala y son fadri per purificar Ciutat, y guanyan los dos cada mes 60 £.”

“A 23 de Agost 1654 avem conductat á mossen Tries Sirurgiá de la morberia, y se li dona cada mes 120 £.”

Comptes o nòdes de Prendes y diners encomanats.

“A 8 de Agost 1654 avem rebut de Antoni Prat del carrer del Born las joyas devall escritas les quals joyas li entrega Hiacintho Bertran traginer ciutada de Manresa lo dia sen aná en la morberia y li digue las entregás en ma y poder dels Señors Concellers

“Primo un claver de plata ab dos claus

“Uns agnus de or

“Tres anells de or

“Dos anelletes de or

“Una cullera de plata

“A dit Anthoni Prat que li avia dit dit Bertran que dels anells de or ne donava un als Cosos Sants.”

Flecas morbáticas

“A 8 del mes de Agost 1654 se a comensat a obrir las flecas de la present Ciutat per provisió de las ortas y morberia y de tot lo pa que jo Magi Canyellas per orde dels Srs. Concellers rebré de dits flaquers y lliuraré als oficials de la morberia y ortas de tot ne aportaré compte en lo present llibre.”

Fins a 10 de Desembre del mateix any en que se dexá de pastar, lliuraren les flèques 72,199 pans.

*Llista de la gent es en las ortas que fa la vida
la Ciutat*

Canyelles continua una llista ab els nòms dels caps de casa e individuos de cada familia que vivian en lo regadiu de Manrèsa. Resultan 167 families, que suman 519 persones.

Curiós serà pera conèixer la farmacopèa del sigle XVII y 'ls remèys morbàtichs, transcriure alguns nòms dels que contenen els còmptes dels droguers y apotecaris.

“Cassia.—Nous moscadas.—Pebra llonch.—Agarich.—Euforbi.—Espodi.—Espichnart.—Escordei.—Estorachs calamits.—Bolo armini.—Polipodi.—Tamarindos.—Sandichs blanchs.—Senet de fulla.—Galbano.—Opoponachs.—Amo niach.—Sublimat.—Mirra.—Clavells.—Canyella.—Llitarge.—Blanquet.—Riubarber.—Cantaridas.—Perlas.—Esmeraldas.—Turbit.—Matafaluga.—Sumach.—Atzedraria.—Llevor de poncem.—Llevor de agrellas.—Flor de massis.—Mirabolans.—Tragant.—Tudia.—Cánfora.—Such de rosas.—Ungüent apostolorum.—Storachs calamitis.—Benjuí.—Ligno aloes.—Galange.—Almesch.—Pegagrega.—Coralina.—Castor.—Rel de salsafraix.—Gra de grana.—Argent viu.—Tabaco de Pols.—Grex de gallina.—Astrologia rodona y llarga.—Mini.—Cardemomi.—Serapini.—Dátils.—Gra alexandri.—Flos de esquinant.—Escamonea.—Mantega.—Rel de pelitre.—Mastech.—Balancetres.—Gingebre.—Sinigrech.—Sarpaparrilla.—Sucre pols.—Trementina de avet.—Encens.—Sofre.—Arcenichs.—Vidriol romá.—Croca.—Goma blanca.—Sucre candi.—Oli de llinós.—Such de llimona.—Sagapeni.—400 pans de plata a 16 $\frac{1}{2}$ lo cent—400 pans de or a 48 $\frac{1}{2}$ lo cent—Safrá fi.—Verdet.—Pega negra.—Sal de Cardona.—Sanch de drago.—Matxocant.—Eura.—Opi.—Escamonca.—Flor de esquinant.—Safrá comú.—Dictamo.—Mangara.”

Pujan els gastos contenguts en lo present llibre 5292 lliures, y les entrades 4963 lliures. Resulta alcansada la ciutat en 324 lliures.

B.

LLIBRE DE LES CASES EMPESTADES EN 1654

Llibre a hont estan acentadas totes las casas son estas empestadas en la present Ciutat lo Any 1654 com consta en lo present llibre acentadas per carrers ses trovat averi—(138 cassas) empestadas dins las quals per purificarlas sean fets—2987 fochs de Parfums y vist lo gasto de dita purificatio an delliberat los molt Ills. Srs. Concellers y savi Concell se colectás per quiscum foch 1 s. 8 y an allegit per colectar dita Cantitat a Magí Canyelles adroguer y Pera Oller cotoner los quals tot lo diner rebran le aniran acentant en lo present Llibre fent per cada un sa polissa per que en virtut de dita polissa cada un puga cobrar sa Roba avent pagat y no altrament, comensant vuy als 20 del mes X^{bra}. (Desembre) del any—1654.

Magí Canyelles Adroguer.

—(Arxiu Municipal).—

Llibreta in-fòleo, ab cubèrtes de pergami, de 19 fulls manuscrits y 29 en blanch, tots sense numeració.

Els carrers y número de cases empestades, segons llargament se especifican en aquèst quadèrn ab el nòm de llurs habitants y número de perfums fets, foren:

Carrer de St. Miquèl y Plana.	13	cases empestades
" d'en Botí.	4	" "
Al Pedregá.	9	" "
Carrer Nòu.	27	" "

Carrer del Born..	10	cases	empestades
„ Urgell.	17	„	„
„ Camp de Urgell.	13	„	„
„ de la Mèl.	18	„	„
„ de les Roldorises.	3	„	„
„ de les Barreres.	14	„	„
„ de St. Francisco.. . . .	8	„	„
„ „ Vilanòva.. . . .	8	„	„
„ „ Talamanca.	14	„	„
„ „ les Piques.	7	„	„
„ „ d' en Arbonès.	28	„	„
A Sant Martí.	5	„	„
Portal de M.º Bòsch.	20	„	„
Carrer de Sta. Llúcia.	14	„	„
„ „ Viladòrdis.	15	„	„
„ „ Montserrat.	11	„	„
„ de les Codines.	21	„	„
Darrera St. Ignasi.	5	„	„
Devallada de St. Ignasi.	4	„	„
Arreval de St. Andreu.	5	„	„
Carrer d' en Seraròls.	4	„	„
Portal del Planèta.	18	„	„
Carrer de Sobrerròca.	14	„	„
A la Plassa.	13	„	„
Arreval de Valldaura.	16	„	„
Carrer de Sta. Maria.	10	„	„
La Grau dels Jueus.. . . .	4	„	„

„Se a trobat aver en la precent ciutat dels setze del mes „de Juny fins als 18 del mes de Octubra del any 1654 que fou „Nostre Señor servit alsar la ma de son divinissim castich „a esta Ciutat 381 case empestades de las quals dins dit ter- „mini moriren serca de Mil personas.„

Bienni dels anys 1655 y 1656. Rejida y administrada dits anys per mi Pera Febres Caixer de la Taula de la dita Ciutat.

(Firmat) *Magi Canyelles.*

Es un in-fòl. cubèrta pergami—sèt mans de paper, les tres primeres escrites per Canyelles.

Escut de la ciutat ab tinta negra en el primer full, y la rúbrica copiada en el segon, essent d' adorno la inicial.

F.) *Llibre major 27e de la Taula de la present ciutat de Manresa per lo Bienni dels anys—1656—y 1657 essent Officials de la present Taula los Honorables Fructuos Pera Fabrer caixer y jo Magí Canyelles llibra Major tots ciutadans de dita ciutat. Nostre Señor nos deixen ben exercir nostres carrechs a honra y gloria sua y profit de la Republica, Amen.*
1656 (Firmat) *Magi Canyellas 1657.*

Aquèsta rúbrica se llegèix en el segon full, dintre d' un bell dibuix. En el primer, altre escut de Manrèsa sota de la piadosa llegenda: Jesus Maria Joseph.

Regimen de la Taula y advertències d' en Canyelles.

„Primerament attenant y considerant los señors Concellers
„y Concell general que ab delliberació en lo Concell feta als
„XVIII del mes de novembre M. D. C. V. se ordena y de-
„llibera en dit concell general que la extraccio dels officials
„de la taula dels cambis de la present ciutat sengles anys
„respective se fase del primer de desembre fins al dia de
„Sta. Lucia y ates que vuy stan ajuntats per fer extracció
„de Offici de caixer y notari aportant lo Llibre Manual de la
„Taula. Attenant y considerant que en virtut del privilegi
„concedit a la dita ciutat en cada bolsa no poden esser insi-
„culadas mes de sis personas y que en lo Privilegi no trac-
„te en quin temps se ha de fer insiculació pera dits Oficis
„ni per assó hi ha temps algu prefigit hans be ab capitol de
„dit Privilegi tenen poder dits Concellers y Concell general

„No deuen los Officials de la Taula fer partida alguna
 „que tots ells no estiguen congregats en dita Taula este-
 „nent las partidas de dixem (?) lo llibre Major y llibre Manual
 „y en las pertidas de entradas y axidas comptants tots los
 „Officials de la Taula.

„Los comptadors de la Taula lo any que ve a senat que
 „es lo any que comensa exercir lo llibre Manual son carrech,
 „tenen obligació comptar lo compte que lo llibre Major
 „aporta de la caixa de entrades y axides de aquella y tirar
 „la resta.

„Los comptadors de la Taula lo any que lo Concell ge-
 „neral fa extractió de Llibre Major y Tauler antes de entrar
 „a exercir son Offici eix any se ha de arxivar prenent los
 „Comptadors los llibres Major y Manual y comensar a la
 „primera partida del llibre Manual fins a la última y rego-
 „neix si son totas al llibre Major y ha dit llibre si quiscuna
 „de las partidas está acentada ha totas las pars ha hont
 „sitant las cartas, y venint be han de comensar ha comptar
 „lo compta de la caixa y veurer ab lo caixer si en lo dit any
 „la taula ha fet creximóni algú lo qual es de la ciutat.

„Nos deu permetrer que los Officials de Taula la primera
 „vegada hixen sien admesos ha exercir dit carrech que pri-
 „mer no haja fet lo gasto del nou ingres als Officials de
 „Taula.

„Los Officials de la Taula tenen obligació assistir en dita
 „Taula dos dias la semana per tenir Taula es a saber lo
 „divendres pera rebre dels Officials de Carnicerias y altres
 „lo diner y fer y assentar las semanas de las Carnicerias y
 „altres si se offereix, y lo disapte an de assistir per assentar
 „los pagaments fa dita Taula per esser dias disposats, ço es
 „lo divendres pera rebre y lo disapta pera pagar. Esta
 „assistencia es de obligació als officials de Taula com també
 „entra semana si importara avisats per orde dels Srs. Con-
 „cellers per cosas importants a la Ciutat.

„Lo Tauler com a cap de Taula no ha de faltat per nin-
 „gun cas ab son llibre de hont deu assentar las entradas y
 „axidas comptanto com lo caxer y te obligació tenir la de-
 „guda provisió de plomas, ganivets, paper, tinta y aiguarros
 „per als officials de Taula com també de carbó en lo ivern

„per guarnir los brazers dels Srs. Concellers y officials y a
 „la fi de son offici te obligació recullir las pólices de carni-
 „ceries y semanas y altres papers se ha offert en lo discurs
 „de son bienni y de aquells deu fer sas p'licas lligadas y re-
 „toladas las quals han de esser tancadas y recondidas en
 „una caixa de las que son en la instancia de dita Taula. De
 „tot lo que anirá gastant per dita Taula aportarà son me-
 „morial al peu del qual los Señors Concellers deuen fer la
 „polisa per al mag^{ch} Racional pera que en virtut de ella
 „dit Señor lin fasse altre per al honorable Clavari pera que
 „pague a dit Tauler. = „

“Lo Llibre major ha de estar advertit de no deixar gastar
 „a ninguna persona un diner mes del que te en son compte
 „perque en tal cas dit Llibre major ha de pagar de sa bolsa
 „lo que haurá dexat gastar demes.”

“Lo Llibre major ha de estar advertit com se deixa gastar
 „en dita Taula que lo diner que entra en nom de Pera nols
 „pot gastar sino Pera, verificat lo nom y cognom de aquell.”

“Lo Llibre Manual per ningun cas ha de fer ni assentar
 „partida alguna en son llibre que no sia en presencia y con-
 „formitat de tots los officials de taula y que junts assenten
 „aquella quiscú de ells a son llibre.”

*K.) Llibre major XXXVI del bienni dels anys del Senyor
 1674 y 1675 regit y administrat per mi Magi Ca-
 uyellas adroguer ciutadà de Manresa essent officials
 de la Taula los honorables Antoni Gualza silurgia
 Tauler, Benet Font notari aportant lo llibre manual
 Bonaventura Sala caxer y jo lo demunt dit Canye-
 llas aportant lo present llibre tots jurats del Concell
 general de la dita ciutat. Nostre Senyor nos dexe
 regir y administrar dits carrechs a major honra y
 gloria sua be y profit de la República y salvació de
 nostras animas. Amen.*

1674

1675

Això en el primer full, molt ben decorat.

Fòl. 1. v.º: “Als XIV de Juny MDCIII en Barcelona lo
 \ : hebisbe de Tarragona llochtinent y Capitá general de

„la Magestat concedí Privilegi particular a la Ciutat de
„Manresa de tenir Taula com la te la Ciutat de Vich con-
„cedit per lo duch de Terranova.”

“Officials de la Taula segons tenor del Privilegi no poden
„concorrer en los Officis de Balle, Mostassaff ni Clavari.”

Fòl. 2.—Escut de Manrèsa, e inscripció “Civitas Mi-
norise,”

Fòl. 2.-v.^o:—Se transcriu el mateix Regimen y Adver-
tències copiades en el llibre de lletra *F*.

D. G. H. O.

LLIBRES DE LA CREDENCERIA DE LES FLEQUES

- D.) Credencia de las flecas del any 1655 de la Ciutat de Manresa Regida y Administrada per mi Pera Vila Credencer. Per ocupació de dit Vila jo Magt Cayellas Credencer de Blats dit any 1655.*

Es un quadern in-fòl., cubèrta pergami, sis mans de paper, sense foliació. Tot de lletra d' en Canyelles.

- G.) Compte del Blat que jo Magt Canyelles Credencer de Blats lo corrent any 1657 rebé per compte de la Ciutat.*

Item—quatre mans de paper, molta part en blanc.

- H.) Credencia de flecas del any 1659 regida y administrada per mi Magt Canyelles ab lo salari de 25 lliuras en la qual Credencia aniré assentant las entradas y rebudas, gastos y desexidas que en lo termini de dit any se farán, que comensarán al primer de Setembre 1659 y finirán lo ultiu de Agost 1660 essent Concellers lo Dr. Francisco Vicens, Pere Oller, Jaume Jorba y Pere Corrons.*

(Firma) *Magt Canyelles.*

O) *Llibre de la Administració del Blat de la Ciutat en los anys 1679, 1680 y 1681.*

Quadern in fòl., d' una ma de paper, cubèrta de pergami.

Durant dit triènni se entregaren a Canyelles, dels delmes, trentè y compres que fèya la Ciutat:

Blat.	3521 quarteres
Civada.	403 "
Ordi.	77 "

(Arxiu Municipal)

I.

LLIBRE DE LA JURISDICTIÓ DEL MAGNIFICH MOSTASAF DE LA
CIUTAT DE MANRESA, 1667.

f Llibre in fòlio prolongat, de 388 fulls, molts en blanc ab son index alfabètic, cubèrtes de vaqueta llisa, ab dues tanques de metall, trencades, escrit, segons aparèix per la lletra, per Magi Canyelles.

Títols colorits y lletres inicials d'adorno.

Conté el següent:

Orde de les Banderes (son 19) y *Professons*. fol. 1.

Orde de les Lluminarias (son 29). . . . " 2.

*Escandall que deu el Mostasaf observar ab els flequers
posat en forma* (fòl. 4.)

"Havent jurat lo Magnifich Mostasaf poch's dias apres
"ab so de trompetas deu fer las cridas en la Plassa major y
"altres llochs acostumats de la present Ciutat las quals tots
"anys sos antecessors han acostumat fer tant de afinar pe-
"sos, midas y mesuras com de aforar pescas, oli, y altres
"mercaderias, netejar y regar carrers, y altres coses to-
"cants y pertanyents a la jurisdicció del Mostasaf, pera que
"sie notori a tots y allegar ignorancia no pugan; las quals
"cridas estan continuadas en lo present llibre a los foleos
"següents."

„Primerament del Mostasaf de dins Ciutat se fa la Es-
 „tractió lo primer die del mes de Maig denpres de la es-
 „tractió de Concellers, y lo die del jurament dels Concellers
 „deu assistir lo Mostasaf al puesto designat pera jurar, y lo
 „dia jura lo mostasaf que novament será extret deu pagar
 „y satisfere al Mostasaf son antecessor sinch lliures moneda
 „de Barcelona per la entrega del present llibre, y assó se
 „observa quiscun any, y lo Mostasaf nou no dega pagar
 „al vell las 5 € ¶ que no haja rejistrat dit llibre segons
 „en la taula, o, rubrica per foleos se trobaran los Capitols,
 „y trobantse faltari ningun full no dega pagar dites 5 € y
 „ne dega donar rahó als S^{rs}. Concellers y faltanti algun full
 „perda lo Mostasaf vell las 5 € ¶ avia de rebre del nou,
 „fense esta delliberació en lo Concell general de la present
 „Ciutat sots jornada de..... de..... 166..... advertint que te
 „obligació lo Mostasaf vell antes de entregar lo present
 „llibre fer vuidar per lo escrivá del Concell totas las delli-
 „beracions tocants al mostasaf haurá fet lo Concell aquell
 „any, y que lo Mostasaf nou no tinga obligació pagar las
 „5 € que lo escrivá del Concell no li hage feta fe com ditas
 „delliberacions ja estan continuades.” . . . Fol. 11.

Netejar y regar carrers

Fòl. 12.—“Primo que tothom sie tengut y obligat a nete-
 „jar y escombrar los carrers per a hont la professó del dia
 „de Corpus passa y netejar de la bruticia quiscun en son an-
 „dret sots bans de deu sous.” X ¶ .

“Item que aixi mateix degan observar lo escombrar
 „aquells en las professons acostumades fer en la present Ciu-
 „tat, com son de Corpus Christi, de las Lledañyas, Ntra. Se-
 „ñora de Agost, dels Gloriosos Cossos Sants y de la Concep-
 „tio. Lo die del Ram y altres si la Ciutat, o, ordenara sots
 „ban de sinch sous.”

.

“Item que tots sien obligats escombrar als disaptas lo
 „carrer quiscu en son enfront sens tocar al enfront de son
 „vehí, y trobarse haverli escombrar lo carrer insidesca en
 „ban de deu sous.”

Los drets deu rebre lo Mostasaf de las mercaderias que afora y dona preu.

„Avent experimentat que las personas que avian de demanar lo preu de las mercaderias al Mostasaf per ocasió de que lo Mostasaf no adquiria dret algu de ditas mercaderias, procuraven obligar als Mostasafs a quels donas major preu fentlos presents de aquella mercaderia, lo que resultava en grave perjudici de tots los Ciutadans, per sò y pera que los Oficials ab major satisfació de sas conciencias degan obrar en lo que toca a llur Offici, Ordenaren y delliberaren los Molt Ills. Srs. Concellers y concell general que de esta hora en avant reba lo Mostasaf de las mercaderias infrascritas que aforará los drets Calendats al marge de dit aforament, fensa esta delliberació en lo Concell general de la present Ciutat tingud y celebrat als del mes de del any 1673.”

1. *Congra*.—“Primerament de tot lo Congra que arribará en la present Ciutat pera vendre se dega demanar lo preu el Mostasaf y no puga vendre-se altrament sots ban en las crides contingut, per lo que aforarant, y de la mateixa mercaderia tinga lo Mostasaf una onsa per quiscuna roba.”

2. *Badejo y mclusa* (id.)

3. *Sorra*.—Sis onses per tonell (dos tonells fan carrega.)

4. *Tonyina* (id.)

5. *Arengades*.—Una carga de grosses son 3000—rebrá sis arengades per quiscun miller.

6. *Arengades*, (6000 son carrega), rebrá 6 per miller.

7. *Alatxes* 6000 carrega, 6 per miller.

8. *Auxovas*, per venir a barrilons, 6 anxoves per barriló.

9. *Peix* fresch del mar.—Una lliura per carrega, la lliura de 18 onses.

10. *Oli*.—“Item per aver acostumat los Mostasafs donar lo preu a las tendes del oli sens veurer la mercaderia y aver fet exesos los venedors en donar oli dolent y falsificant aquell, persó antes de donar lo preu lo Mostasaf tinga obligatió rebre de quiscun venedor mitja mesura de oli del que voldran vendre a fi y efecte de que no fassen enbuts en dita mercaderia, y assó se entenga que la mitja mesura

„sie una de les mesuras que setze fan cortá y de esta manera tenint lo tast lo Mostasaf tindrà ocasió de fer justicia „als tals qui falsificarán la citada mercaderia. Y dega rebrer „tast sempre que puja lo preu als tanders,„

11. *Formatges de Andorra y demes foraster.*—1 lliure per càrrega del ques vendrà.

12. *Bolts rovallons y altres,*—1 € per càrrega.

13. *Carxofas,* 1 € per cada preu donará y si passa la quantitat de una carga 1 € per càrrega.

14. *Castanyes,* Mitj cortá per quiscuna càrrega.

15. *Vesch,* 1 € per càrrega.

16. *Peix de riu,* 18 onses per €.

17. *Pinyons, Avellanas, Ametllas, Arrós,* 6 onsas per roba.

18. *Escalunyas,* No las deixarà vendrer que no sien esquadadas, y cobrarà 1 € per cada aforament.

Pescaters de peix fresch y Revanadors de la pesca salada, Fòl. 18,

(Seguexen les ordinacions de 1657, essent Mostasaf, Bernat Sèrvitja notari.)

Carnisers, Fòl. 26.—Ordinacions del 1er. Abril 1667.

Oli, Fòl. 36.

Forner, Fòl. 45.

Agavelladors, Fòl. 52.

Animals se crian y van per Ciutat, Fòl. 61.

Blanquers, Fòl. 62.

Sabaters, Fòl, 77.

Forasters que venen a estar en Ciutat sens la llicencia dels Coucellers, Fòl. 87.

Ostalers, Fòl. 95.

Garbelladors, Fòl. 105.

Verema y vi, Fòl. 113,

Moliners, Fòl. 122.

Inmundicias y aigües se llansau per la ciutat Glas, o, neu, Fòl. 39.

Comprar y vendrer, Fòl. 147.

Perdius y altre volateria morta, Fòl. 155.

Cassa major, Fòl. 165.

Palla, fems y canem, Fòl. 173.

Rentar al Rech, Fòl. 181. (Confirmació de les ordina-

cions del 13 de Maig de 1656.)

Guix y cals, Fòl. 190. (Dues ordinacions.)

Candelers de Ceu y Cotoners, Fòl. 199. (Dues ordinacions.)

Texidors de lli y de llana, Fòl. 207. (Una ordinació.)

Afinador de la Ciutat de Mauresa, Fòl. 217. (Tres ordinacions.)

Drets deu rebre lo afinador, Fòl. 218.

Paraires, Fòl. 226. (En blanch.)

Fosser de la Iglesia, que deu rebre per sos drets, Fòl. 235.

Guarda de penyores y lo que deu rebre, Fòl. 244. (Set ordinacions.)

Orts closos de dins y fora Ciutat, Fòl. 253.

Jugadors y tafurers, Fòl. 261. Cinch ordinacions que copiém:

„Primerament atinent los Illres. Srs. Concellers, y Concell General, lo abus se fá en lo dies de festa de jugar „deixant algunas personas de acudir als Oficis divinals, y „altres obligacions degudas, y per evitar escandols que a „vegades solen succehir, ordenaren per so, instituhiren y „delliberaren que desta hora en abant no sie licit, ni permes „a Persona alguna jugar a ninguna manera de Joch en „Diumenge, o dia de Festa, manada per Santa Mare Iglesia „tant quant los Oficis Divinals de Missa, y vespres se diran „sots ban de deu sous. X ½

„Item que no sie persona alguna gose jugar haventhi „Temporal mentre que los Gloriosos Cossos Sants estaran „en lo altar, y asso se entenga en comensar de repicar la „campana, sots ban de deu sous. X ½

„Item: ordenaren y delliberaren que no sie persona „alguna goze ni presumisca tenir joch, ni taffuraria „lessa ni amagadament so es donant cartas, billas, ni al- „tres qualsevols jochs sots ban, tant per los jugadors com „per los qui daran lloch aixi dins com fora Ciutat, de sis „lliures. VI ½

„I si sera de nits, ban de deu lliuras. X ½

“Item: que persona alguna no li sie licit ni permes jugar,
 „ó arrifar ningun genero de Bolateria, Cassa, ni Pesca a
 „ningun joch, sots ban de cinch sous, y la Pesca, o Cassa,
 „y volateria perduda. V †

“Excepto las festas de Nadal.

“Item que no sie licit ni permés a persona alguna dins
 „la present Ciutat ni carrers de aquella jugar a pedradas,
 „ni per los terrats, sots ban de deu sous.” X †

Entre les moltes ordinacions que castigant els vicis doná 'l Concell de Manrèsa, la més antiga y notable que coneixèm, y pensèm publicar, es la que sobre jòchs, prostitució y mòdes se tròba ab fetxa 14 de Juny en el *Manuale Concilii* del any 1427 (Arxiu municipal.)

Als 29 Juny 1441, altres ordinacions del jòch.

J.

LLIBRE MAJOR RACIONAL

Es el mes voluminós que 's conserva en els arxius de la ciutat. Además de la portada, son 636 los fòleos numerats. Pèsa 12'600 kilos, tenint de llargària 0'46 mètres, d' amplària 0'36 y de gruix 0'16. Enquadernat ab cubèrtes de fusta vestides de pell mostrejada. Les llètres inicials son de adorno y colorides.

“En nom de Nostre Señor Deu Jesucrist y de la gloriosa „y humil Verge Maria Mare Sua y Señora nostra y dels „gloriosos martirs patrons nostres Sant Maurici, Santa Agnes y Sant Fructuos Amen. Any del Señor de 1669.”

Fòl. n.º 1.—“Llibre major Rational nomenat en lo qual „estaran continuats tots los carrechs Ordinaris, tant de Salaris com de Censos y Censals, fa la Ciutat de Manresa ab „los Calendaris y tersas per los quals dits carrechs se han „y deuen pagar per Polissa de Rational rubricat en lo present Llibre per full de Llibre manual de dit Rational en lo „qual se continuen las rehons y poders dels que exigiran „dits Carrechs y á la fi del present llibre estarà també continuat lo Patrimoni de la present Ciutat, tan radicat com „lo que acostuma rebre per impositions y Regadiu de la „Siquia, continuat per lo Dr. Mn. Francisco Thauler y Magí „Canyellas Jurats del Concell general per delliberació de „aquell als=13=de Jener del any del Sr. de 1669. Essent „Concellers los Molt Illustres Srs. lo Sr. Pera Torras Conceller en orde primer, lo Sr. Joan March Conceller en orde de segon, lo Sr. Bernat Esquerra Conceller en orde terce

„y lo Sr. Anthony Senenges Conceller en orde quart, Nos-
tre Senyor los illumine a major gloria sua be y profit de
„la Patria Amen.„

Salari del Conceller en Cap

Fòl. 1 v.º—“Al Conceller en Cap dona la Ciutat Cent sinquanta lliuras pagadoras per tersas de quatre en quatre mesos, anticipadas. La primera lo primer de Maig, la segona lo primer de Setembra y la tercera lo primer de Janer per son salari de Conceller.„

“A'ls 28 de Maig 1683 deliberá lo Concell general se donás a quiscun dels Srs. Concellers un sombrero forrat y dos parells de mitjas de seda, junt ab lo vestuari acostumat.„

A continuació se anotan totes las polissas a favor del Conceller eu cap pera lo cobro de las tersas de son salari, corresponents als anys 1671 fins al 1713. Y al mateix se anòta en los demes cárrechs que compren aquest llibre, quals salaris seguiré copiant. Cada cárrech compren catorse planes, las set últimes en blanch.

Salari del Conceller segon

Fòl. 7.—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona al Conceller segon de dita Ciutat, Cent sinquanta lliuras pagadoras per sas tersas de quatre en quatre mesos. La primera lo primer de Maig. La segona lo primer de Setembra. La 3.ª lo primer del mes de Janer.„

Salari de Conceller tercer

Fòl. 13 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona al Conceller ters de la present Ciutat Cent sinquanta lliuras pagadoras„..... (item que 'ls anteriors.)

Salari de Clavari

Fòl. 26 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona al Clavari de dita Ciutat lo qual se paga ab integra solutió a la fi del any y se lin fa desexida a la cloenda de sos

comptas per la retenció que ell mateix sen fa en son poder,
Cent lliures, diem son. C s 9.

Ab deliberació feta per lo Consell general a 30 Abril
1696, rebaxa lo salari de Clavari a 40 s 9. Y habil lo primer
any y lo segon si deu inhabil.

Salari del Registre de Cartas

Fòl. 33 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona
al qui serveix lo offici de escriurer y registrar las Llettras y
cartas missivas que reben y las instruccions se fan per di-
rectió dels negocis y plets de dita Ciutat a las personas
eletas, pagadoras de arbitre del Rational en esser passat
mitg any, vint lliuras. XX s 9.

“Es offici de electió y no de bossa.,”

Salari de Tauler

“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona al Tauler
de la Taula dels Cambis de dita Ciutat pagadoras cada any
per la festa de Snt. Joan del mes de Juny, y es offici de
bossa y biennal. Vint y sinch lliures, diem. XXV s 9.

Salari del portant Llibre major de la Taula

“Deu la Ciutat de Manresa,..... “pagadoras cada any per
la festa de Snt. Joan del mes de Juny y es offici de bossa
y biennal, sinquanta lliures, diem. L s 9.

Salari del Nottari de la Taula

“Deu la Ciutat,..... (item, item que l' anterior.)

Salari dd Caixer de la Taula

“Deu la Ciutat,..... (item, item que l' anterior.)

Salari del Rational

Fòl. 68 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona
al Rational de dita Ciutat, pagadoras per tersas de quatre

en quatre mesos anticipades es a saber. La primera lo primer dia de Maig. La segona lo primer de Setembre. La 3.ª lo primer de Jener. Es a saber setze lliuras tretsa sous y quatre cada tersa. Sinquanta lliures. . . . L 6 6.

Salari del primer Verguer dels Concellers

Fòl. 75 v.º—“Deu la Ciutat,..... “lo qual se paga intisipat de quatre en quatre mesos so es vint y quatre lliures quiscuna de las tres pagas, que juntas son setanta dos lliuras. . . . LXXII 6 6.

Salari del 2.^{on} Verguer dels Concellers

Fòl. 82 v.º—“Deu,..... “ys paga anticipadament de mitx en mitx any, so es dotze lliures deu sous quiscuna paga, vint y sinch lliuras. . . . XXV 6 6.

Salari del 3.er Verguer dels Conceller

Fòl. 89 v.º—“Deu,..... (item, item que l' anterior.)

Salari del 4.^{rt} Verguer dels Concellers

Fòl. 95 v.º—“Deu,..... (item, item que l' anterior.)

Salari del Cequier

“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona al Cequier de dita Ciutat, es offici de electió de Concellers y Concell y es durador per temps de un any. Acostumas de elegir en los mesos 8bre y 9bre pagarseli la mitat al entrar laigua y laltre mitat al trencarla, Sinquanta lliuras. . . . L 6 6

Als 31 de Octubre 1674 deliberá lo Concell general fos donat al Cequier per son salari vuytanta lliuras.

“A 30 de Novembre 1677 deliberá lo Concell general donar de son salari al Cequier xexanta lliuras, y les 20 6 6 donar als dos adyunts de dit Cequier, deu lliures a cada un dells, de son treball de anar y donar preu de dita Cequia y pasar ho regonexer sos comptes firmats de sos dos companys,

y ditas deu lliures fosen pagadas als dos ab dos pagas.,

“Als 17 de Novembre 1682 fonch deliberat fos allegit lo Cequier per dos anys y dit dia fou confirmat per segon any Joan Davi apothecari ab salari per lo segon any de vuytanta lliures, sens adjunts, que las 20 s fossen aplicadas al salari de Cequier que junt ab las 60 s son. LXXX s 9.

“Als 27 de Janer de 1692 per lo Concell general fou elegit en Cequier Ignaci Grau Cirurgiá ab las condicions en dita deliberació contengudes ab salari de cent y vint lliuras. CXX s 9.

“Als 30 de Novembre 1692 fou elegit Francesch Soler Candler de sera ab salari de sexanta lliures pagador ab dos iguals pagas com se acostuma. LX s 9.

Salari de tenir y portar lo parpal de la Cequia

Fòl. 106 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona al que te en condret y aporta lo parpal per los restelladors de la Cequia en lo terma de Balsareny, ys paga cada any lo derrer de abril per polissa per lo Clavari, quatre lliures. III s 9.

Salari del Relotger

Fòl. 112 v.º—“Deu la Ciutat.... dona al Relotger pagadoras ab tres tersas de quatre en quatre mesos, trenta lliures, so es deu lliures quiscuna terça XXX s 9.

“Item se li done per untar y escalfar lo relotge per tot lo any tres lliures. III s 9.

Salari de Advocat ordinari de la present Ciutat

Fòl. 119 v.º—“Deu la Ciutat,..... “dotze lliuras pagadoras ab dos pagas anticipadas de sis, mesos, la mitat lo die de Nadal y laltre mitat lo die de Snt. Joan: es offici de electió a beneplaisit de Concellers y Concell. XII s 9.

Salari de Advocat ordinari en Barcelona

Fòl. 126 v.º—Item, item..... “vuyt lliuras. VIII s 9.

Salari de Sindich en la present Ciutat

Fòl. 135 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari ordinari acostuma de donar al Sindich de dita Ciutat, es offici de electió a beneplacit de Concellers y Concell, sis lliures y mes si li acostumen donar quatre lliures per fer donar las seguretats als deudors de la Ciutat per arrandaments y altres officis, pagas de mitx en mitx any anticipat la mitat a a Nadal y laltre mitat lo die de Snt. Joan, deu lliures. X 6 9.

“Als 24 de Setembre de 1689 lo Concell general deliberá donar XV lliures ab las matexas obligacions y mes las contingudas en dita deliberació, que son las següents:„

“Aportar totas lites y causas axí civils com criminals, fer las llibretas de setantena, de las tallas de la Cequia, assistir y instar qualsevol exequions presentar qualsevol requestas y altrás escripturas y diligencias cerca qualsevol cosas, fer firmar los actes de seguretats dels arrendaments (satisfets dellas los señors Concellers) dins un mes lliurat lo arrendament, sots pena de una terça de son salari, y altrás qualsevol diligencias qualsevol cosas convindran fer a la Ciutat ab lo dit salari de quinse lliures „

Salari de Sindich en Barcelona

Fòl. 141 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona al Sindich en Barcelona pagador a Nadal finit lo any, és offici de electió a complacit de Concellers y Concell sis lliuras. VI 6 9.

“Als 24 Juliol 1675 diliberá lo Concell general que dit Sindich no tingui consultas ab los advocats te la Ciutat en Barcelona que no sie ab expres orde dels Srs. Concellers, y que totas las consultas ó juntas fins dit die sien pagades.„

Salari del Nottari y Escrivá del Concell

Fòl. 147. v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona al Notari y Escrivá del Concell, pagadoras lo derrer die de Abril, coranta dos lliuras, so es trenta lliuras per son

salari de fer las tablas de los arrendaments de la Ciutat, rebre los actes de seguretats y apocas dels pagaments y continuar las delliberacions del Concell per un any que començarà al primer de Maig, y las restants dotse lliuras per lo salari de rebre las apocas dels pagaments fa lo Clavari per un any. XXXXII s. 9.

Salari de tocador dels Temporals

Fòl. 152 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari ordinari acostuma de donar al qui te compte en los temporals y assenyala de nits y dias a ells, lo qual se acostuma de pagar quiscun any lo primer dia del mes de Agost vint y sinch lliuras, diem. XXV s. 9.

Al primer de Maig 1676 se aumentá el salari fins a renta lliures.

9 Abril 1693 se reduhí novament a 25 lliures.

Salari del Metge del Hospital

“Deu la Ciutat de Manresa al Doctor en Medicina visita los pobres malalts del Hospital de Snt. Andreu de la present Ciutat per lo salari ordinari acostuma a donar dita Ciutat, acostumas pagar per tersas de quatre en quatre mesos, quinze lliures, diem son. XV s. 9.

Als 13 Desembre 1676 delibera lo Concell general exonerar a la Ciutat, de dit salari y que en avant, lo paguen los Administradors de la renda del mateix Hospital conforme ells ajustarán.

Salari del Chirurgiá del Hospital

Fòl. 162 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona al Chirurgiá visite los pobres malalts del Hospital de Snt. Andreu de la present Ciutat, pagador per tersas de quatre en quatre mesos, deu lliuras, diem son. X s. 9.

Se prengué lo mateix acort del Metge dalt dit.

Salari del Mestre de llegir y scriurer

Fòl. 169. v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona al mestre de ensenyar a escriurer y comptar en las escolas de dita Ciutat, pagador per tersas de quatre mesos y pagas acabada cada tersa essent franchs los dexebles, trentatres lliuras sis sous y vuyt per cada tersa. Cent lliuras. C 8 9.

“Als 7 de Desembre 1669 delibera lo Concell general donar a Mossen Joan Davi Mestre de llegir y scriure 90 8 tan solament per son salari, y dit dia dividi lo dit Concell lo llegir y scriure en dos aulas distintas, y per la una crea a Mossen Joseph Vilomara ab salari de 40 8 pagadoras per terças.”

“Als 7 de Janer 1674 delibera lo Concell general donar lo estudi de llegir scriurer y comptar a Mossen Joseph Vilomara ab salari de 90 8 9 pagador per terças de quatre en quatre mesos, y llevarlo a mossen Joan Davi per no poder servir.”

“A 24 Setembre 1678 lo Concell general delibera dividir a dos aulas lo estudi de llegir y scriurer y donar facultat als Srs. Consellers cercassen mestre y ajustassen lo salari ben vist y posassen en la forma que millor los aparaxeria ditas aulas; en virtud de la dita facultad continua mossen Josef Vilomara la una aula per ensenyar llegir, scriurer y comptas ab lo mateix salari de 90 8, y han elegit y nomenat los Srs. Concellers al Rnt. Pere Martyr Domingo prevere en Mestre de llegir ab 60 8 de salari pagador ab tersas caigudas, exceptat la primera anticipada, y ha comensat a ensenyar lo primer desembre 1678.”

“Als 17 de Agost de 1680 se augmentá fins a 80 8 lo salari del Rnt. Domingo.”

“Als 2 de Setembre 1685 comensá a ensenyar lo llegir scriurer y comptar Barthomeu Andreu donantli tots anys de salari 180 8; se li promete ab acte en poder de Josef Pedrals notari de la present ciutat regint lo archiu.”

Lo Concell ab deliberació 26 de Juliol 1686 fa una rebaixa de 30 8 en dit salari, divideix en dos Mestres lo estudi, y elegeix mestre de llegir a Joseph Bonet ab salari de 70 8.

Ab deliberació de 10 Juny 1692 fou confirmat dit Bonet en mestre de llejir ab lo mateix salari.

Salari del Mestre de Gramatica

Fòl. 175 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona als mestres ensenyan Gramatica, Humanitat y Rethorica en las escolas de dita Ciutat, durant lo beneplacit mera y libera voluntat de la Ciutat, pagas per tersas de quatre en quatre mesos paga post posada. Ve per quiscuna tersa sexanta sis lliures tretza sous y quatre diners, que juntas son dos centas lliuras, diem son. CC ʒ.

Salari del Lector de Philosophia

Fòl. 181 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona cada any al Lector de la Chatreda de Fhilosophia ha molts anys te erigida la Ciutat en las escolas della, paganse per tersas de quatre en quatre mesos finida la tersa, que es cada una de vint lliuras, sexanta lliuras. XXXXXX ʒ.

Salari del Lector de Theologia

Fòl. 187 v.º—(En blanch.)

Se despren de les polisses, que tenia dita Lectoria un Fraire ab el salari de sinquant lliures, pagades en dos mitats, per Nadal y per St. Joan de Juny.

Salari de tocar las Campanetas de las Animas

Fòl. 192 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona quiscun any al que cada dia al mati y al vespre toca la campanilla de las animas, pagador cada any lo derrer dia del mes de Abril, quatre lliuras.,—Vide fòl. 299 v.º

Salari de netejar y espedregar los carrers

Fòl. 198 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona per netejar y espedregar los carrers de la present Ciutat pagador quiscun any lo derrer dia del mes de Abril, Coranta y vuit sous, diem. II ʒ VIII ʒ.

Salari de tancar y obrir lo portal de Sobreroca

Fòl. 203 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona al qui tanca y obre lo portal de Sobreroca de la present Ciutat, pagador per tersas de quatre en quatre mesos acabada la tersa, y es quiscuna de trenta y dos sous. Quatre lliures setze sous. III s XVI s.
(En 1687 se rebaxá una lliura per any.)

Salari de tancar lo portal d' en Planeta

Deu la Ciutat de Manresa (item) y es quiscuna tersa de vint y quatre sous. Tres lliuras dotze sous. . . III s XII s.
(En 1687 se rebaixá una lliura per any.)

Salari de tancar y obrir lo portal de Predicadors

Fol. 213 v.º—Deu... (item que 'l d' en Planeta) III s XII s
(Item, una lliura en 1687.)

Als 15 de Abril de 1692 lo Concell general elegí en portaler a Vicens Rosals ferrer ciudadá de Manresa ab lo salari de una lliura any.

Salari de tancar y obrir lo portal de Valldaura

Fòl. 219 v.º—“Deu la Ciutat... (item... item...) III s XII s.
(En 1687, una lliura per any.)

Salari de tancar y obrir lo portal de Lleyda

Fòl. 225 v.º—(Item... item... (vint sous la tersa). III s s.
(En 1687 item.)

Salari de tancar y obrir lo portal de las Picas

Fòl. 231 v.º—(Item. item. (vint sous la tersa. . . III s s.
(En 1687 item.)

Salari de tancar y obrir lo portal de Mossen Bosch

Fòl. 237 v.º—(Item..... item..... . . . III s s.
(En 1787, una lliura)

Salari de tancar y obrir lo portal de Sta. Llucia

Fòl. 243 v.º—(Item..... item..... III 6 9.
(En 1687, item.)

Charitat y ajuda de cost de la Cantoria del Corpus

Fòl. 249 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo que acostuma donar de ajuda de cost y charitat al mestre de cant de la Ceu per la cantoria de la festa del Corpus y octava, y esta a beneplacit, es carrech ordinari, set lliuras pagaderas quiscun any al dit mestre de Capella ab polissa per lo Honorable Clavari lo dia del Cap de Octava del Corpus, set lliuras. VII 6 9.

“Y tres lliures per lo dia y cap de octava de nostre Senyora de Agost. Consta ab delliberatió del Concell als 7 de Maig 1647. III 6 9.

Charitat del Rezo de las pacias per los temporals

Fòl. 255 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per la charitat acostuma donar y entre quiscun any en distribucions quotidianas y al procurador de ellas de la Ceu de Manresa per lo rezo de las pacias, los quatre mesos del estiu per los temporals, y pagas al derrer de Setembra quiscun any, quatre lliuras. III 6.

Charitat y ajuda de cost a la Confraria de Minerva

Fòl. 261 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo que acostuma donar quiscun any de charitat y ajuda de cost als Administradors de la Minerva, o Cos precios de la Iglesia de Manresa, per la cera dona lo dia de N.ª S.ª Candelera y lo disapta sant, vint y quatre lliuras diem. XXIII 6 9.

El Consell gral. als 30 Abril 1696 delibera sie llevada la Cera se donave el dia de N.ª S.ª Candelera y vigilia de Pasqua.

Charitat y ajuda de cost de la professó de St. Fructuos

Fòl. 267 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per la charitat done quiscun any al procurador de las quotidianas distribucions de la Iglesia de la Seu de Manresa per la professó se fa per vot de dita ciutat lo dia o festa de St. Fructuos patró nostre, y se paga als 22 de Jener sengles anys, trenta quatre sous. I s XIII s.

Salari del Predicador de la Quaresma

Fòl. 273 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa que acostuma donar quiscun any de charitat, o, salari al Predicador de la Quaresma que predica en la Ceu de dita Ciutat, coranta lliuras. XXXX s.

Y per los regalos. X s.

A 30 Abril 1606 lo Concell general dellibera fos rebaxat dit salari a 40 lliuras.

Salari de aportar lo bassi del Cos precios

Fòl. 278 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona al Capellá que aporta en la Ceu lo bassi del Cos precios, pagador cada any lo derrer die de Abril, tres lliures, diem son. III s s.

Salari del Sindich extraordinari en Barcelona

Fòl. 281 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari que quiscun any dona al sindich te la present Ciutat extraordinari en la Ciutat de Barcelona, qui vuy es lo Dr. Francisco Escorsell, sinquanta lliuras ab una sola paga. L s s.

En lo Concell general de 10 de Maig 1672 fonch delliberat fos rebaxat a 50 s, com consta en lo fol. 556 del llibre racional antecedent.

Fòl. 284 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa per lo salari dona al Verguer de la Ciutat per los treballs pren en parar los banchs en la plassa quant se arrendan los emoluments de la Ciutat, parar los rebosters per los juraments de oficials, fes-

tivitats de Cosos Sants, Corpus y altres y en quant se offeresca a la Ciutat, sinch lliuras pagadoras al ultim de Abril. V 6 9.

Caritat dels Pares Caputxins

Fòl. 287 v.º—“Deu la Ciutat de Manresa que als 29 de Juliol 1664 dellibera lo Concell general donar als Pares Caputxins per lo gasto de pesca y de un tossino los acostuma donarlos quiscun any (sinquanta lliuras) so es vint y sinch lliuras de sis en sis mesos anticipadas, diem. L 6 9.

Als 29 de Abril 1692 deliberá lo Concell tornar a donar la carn y sinquanta lliuras tots anys per lo gasto de pesca y tossino.

A 30 Abril 1696 deliberá rebaxar dita caritat en. 40 6 9.

Salari de enbaxador de la Ciutat de Manrèsa

Fòl. 290 v.º—Deu la Ciutat de Manresa que als 1 de Maig 1651 dellibera lo Concell general se donás al sindich de enbaxadas te la present Ciutat en Manresa, deu lliuras per sos treballs pagadoras als 30 de Abril, durant lo beneplaisit de la present Ciutat. X 6 9.

Salari del Escarceller de las Reals Presons

Fòl. 301 v.º—“Deu la Cuitat de Manresa per lo salari dona al Escarceller de las Reals Presons, deu lliures pagaderas ab dues iguals pagas. Es offici de electió a beneplaisit del Srs. Concellers y Concell general (delliberació de 25 Setembre 1661. X 6 9.

PATRIMONI DE LA CIUTAT

Fòl. 304 v.º.—“*Repertori de tot lo Patrimoni de la Ciutat y Universitat de Mauresa tant en bens mobles radicals com inmobles resultants de impositions fet y continuat per Magí Canyellas Adroguer Ciutadà de la mateixa Ciutat.* (1)

(Cases en la devallada de la Sèu)

Fòl. 305.—“Primerament te hi posseheix la dita Ciutat en la devallada de la Ceu las casas ditas de la Ciutat francas en alou. En las quals se congregan los Concells generals de dita Ciutat y en part de ellas las escolas de llegir, escriurer y comptar, Gramátiga y Filosofia.”

(Crucifix y docer)

“En ditas Casas en la instansia ordinaria del Concell te un Crusifici de bulto debaix de un docer de vellut de tripa negra.

(Aula del Racionalat)

“En dita instansia obre porta altre aula, o, instansia vulgarment dita del Racional en la qual hi ha dos portas, de la primera te la clau lo Racional y laltre lo Conceller en cap de dita Ciutat.”

(Caixa del Racionalat)

“En dita instansia del Racionalat esta tancada una caixa de noguer ques tanca ab sinch claus, de las quals te una cada Conceller y altre lo Racional y estas claus se enclouen debaix de una que ab barra travassera de ferro la tanca, y esta acostuma de tenir en son poder lo Batlle de dita Ciutat.”

(1) Creyém facilitar el manèig d' aquèst curiosíssim Repertòri posant entre parèntesis l' assumpto de cada párrafo.

(Bosses de les insaculacions)

En esta caixa están recondidas las Bolsas de totas las insaculacions de tots los officis de extractió de Casa de la Ciutat, las quals son de aluda de color groch y dins de cada Bolsa esta recondida y tancada en pergami la rúbrica dels qui estan insiculats en aquell ofici ab sos rodolins y inxas de fusta, y tot assó esta desta manera per Privilegis particulars te la Ciutat. Y esta caixa sols se obre asistinthi lo Batlle per fer extractió de Officis y insiculations en aquells.,

(Armari del Arxiu dels Privilegis)

“En la mateixa instancia hi ha un Armari gran de fusta de alba ab sinch tancaduras, las quatre se enclouen en una que ab Barra travessera de ferro las tanca, dins del qual Armari estan recondits tots los Privilegis escrituras fahents no sols per lo Patrimoni de dita Ciutat pero encara per la llibertat y exempsió della y dret y poder de imposar gabel·las e imposicions, y tambe los llibres de Rotianalat ab las plicas dels anys de Rationalat.,

(Repertòri del matèix Arxiu)

“Item. Hi ha dins un Repertori de tot lo contengut en los Calaixos son en dit Armari que serveix de sumari de ditas Escrituras y de Rúbrica per servirse de ellas.,

(Llibre vèrt)

Fòl. 305 v.º—“Está tambe en dit Armari lo Llibre vert, ab cubertas de vellut vert y tancaduras de plata en lo qual estan continuats los Privilegis te dita Ciutat. Y per particular privilegi te dita Ciutat, continuat al principi de dit Llibre, los exemplars trets de aquell tanta forsa y valor fan y se tenen en judici com los mateixos originals privilegis.,

(Pedrers de fèrro)

“Estan tambe en dita instancia recondits pedrers de ferro colat obra molt vella y antiga.,

(Pastim y Forn)

“Debaix te la Ciutat lo Pastim y forn ha hont se te la Admisnistració de la Aduana y flecas que dita Ciutat com a Patrimoni seu propi de molt temps a esta part administre per sos Officials, es a saber per lo Vehedor Credencer y pasticer.”

(Torn de la farina)

“En esta instancia inferior esta lo torn per passar la farina, lo qual es fet de quatre telas differentes.”

(Pastera)

“Item. Una gran Pastera de fusta de noguer ab totas las eynes necessaries per lo pastim y forn.”

(Cases en la Plassa)

“Item..Te y posseheix la universitat de dita Ciutat en la Plassa pública della unas altres grans Casas en las quals acostume tenir en la Sala major de dita Casa ha hont esta disposta de escons taulells y faristols y demes requisits se offereixen per als que regeixen y administren lo bon govern de dita Thaula.”

(Arxiu de la Taula de Cambis)

“Item en dita sala te la Ciutat un grandissim Armari a hont reposan y estan recondits tots los llibres majors y manuals de dita Thaula com tambe los altres de credenceries de flecas, credenceries y pesadors de carns, y dest Armari que per ara serveix de arxiu aporte lo Nottari aportant lo Llibre manual de dita Thaula la clau.”

(Bufèt del Caixer de la Taula)

“Item en ella hi ha altre Bufet gran de noguer ha hont está lo Caixer de dita Thaula y ha hont reb y lliura la moneda ab un Lliurador sobre dell de fusta de noguer.”

Caixes del Tauler)

“Item en la Casa del Thauler, que es offici biennal, se recondeix la moneda de dita Thaula y joyas della en una molt gran de alber ferrada ques tanca ab sinch claus de las quals ne te una cada Conceller y una lo Thauler. Y sens esta ni ha altre de mitjana per fer descarrech de la caixeta xica que va y ve de la Thaula a casa del Thauler, la qual es de fusta de noguer is tanca ab dos claus.,”

(Consistòri—Tapissos—Mòbles)

“En ditas grans Casas de la Plassa en las instancias superiors, so es una ques diu lo Consistori ha hont acostumen los Concellers congregarse p̄r donar Audiencia y tenir parlaments la qual está entapissada de vuyt draps, o, rebosters de domás carmesi y en ell bordades las armas de la Ciutat tant en lo mitg de ells com encara en los entorns als quatre cantons. La qual instancia está adressada y ben composta de banchs de respallera en los quals estan esculpidas las armas de la Ciutat. Y devant del puesto a hont se assentan los Concellers te la Ciutat un Buffet de fusta de noguer ab un tapete de domás carmesi guarnit de sati y brodades las armas de la Ciutat als quatre cantons.,”

(Resebidor del Consistòri—Tapissos)

Fòl. 306.—“Antes de entrar a dita aula de Consistori hi ha altre instancia que es lo Resebidor la qual te la Ciutat antepisada de draps rebosters de grana carmesina brodats ab la mateixa forma dels rebosters de domás. Los quals son deu draps, o, rebosters de grana.,”

(Quadro dels Sants Patrons—Mirall—Brasers)

“En la aula del Consistori te la Ciutat un quadro grandissim dels Gloriosos Cossos Sants Patrons nostres, y al altre cap de instancia un mirall grandisim guarnit de evona, adornada dita aula ab quatre brasers de fusta ab sas basinas de aram y paletas de ferro.,”

(Buffet y Cadires ab les armes de la Ciutat)

“En la porxada de dita Casa te la Ciutat altre Bufet ab son tapete de grana carmesina ab les armes de la Ciutat y en dit puesto te la Ciutat sis cadiras de repos vanovades de vadellts de flandes carmesins guarnidas de seda carmesina y clavesó dorada en las quals estan també esculpidas las armas de la Ciutat.,”

(Mosquèts, Arcabussos y altres armes)

“Item en altre instancia de dita Casa te la Ciutat... Mosquets, Arcabussos, Picas y Xuxos, Flascos y demes requisits de sala de Armas ab polvora, balas y metxas. Las quals armas te en custodia certa persona qui está diputada ab salari tant per guardarlos com per tenirlos nets del rovell, ab dos caixes de guerra, o, atambors ,”

(Vaqueros de domás pels músichs)

“Item te en dita Casa quatre vaqueros de domás carmesins per las festas públicas per los qui tocan pifanos y atambors.,”

“Item te en dita Casa altres quatre vaqueros de domás carmesi per los musichs toquen los manestrils a las festas publicas.,”

“Item te dos vaqueros de domás carmesi ab dos sombreros carmesins per los qui tocan los clarins quant se va a la visita de la Cequia, en los quals clarins aportan las banderetas de domás carmesi y las armas de la ciutat doradas.,”

(Gramalles dels Concellers)

“Item te ordinariament la Ciutat fetas quatre Gramallas de grana y escarlata guarnidas de pells las quals de ivern serveixen per los Señors Concellers y altres quatre Gramallas de domás carmesi per lo estiu, y acostuman fersa novas de quatre en quatre anys, las quals te certa persona en custodia junt ab quatre gorras de vellut negra per dits Srs. Concellers.,”

(Pòrrres de plata)

“Item te en dita Casa de la Ciutat dos Massas, o, porras de plata grandissimas las quals aportan los massers, o, verguers del Srs. Concellers quant van consularment, guardadas ab sas cadenas y demes requisits de plata.,”

(Altres cases a la Plassa)

Fòl. 307 v.º—“Item te la Ciutat al costat de ditas Casas de la Thaula, altres cases ab tres portals uberts a la Plassa major qui foren de Anna Vilaseca en las quals vuy abita lo carnisser del moltó qui la Ciutat li dona la estada durant lo beneplacit per estar continuament ab la carniseria uberta tot lo die. Las quals cases se veneren per executió de la Cort del Magnífich Batlle de la present Ciutat als 29 de Mars 1669 y comprá aquellas la Ciutat, las quals amortizadas per lo Reverent fra Angel Mora procurador del monestir y convent de Ntra. Sra. del Carme, consta de sa procura en poder de Isidre Tarrats nottari de Manresa als 3 de setembre 1671, ab sinch sous de cens annual y per la amortizació quinze sous, com mes llargament consta en acte rebut y testificat en poder de Bernat Seravitja nottari de Manresa als 8 de Gener 1672. Lo qual cens y mortizació fan suma de vint sous pagadoras als 8 de Setembre tots anys.,”

(Moli fariner)

“Item la dita Ciutat posseheix en lo Riu de Cardoner en lo lloch dit de las Ubagas un moli fariner ab dos molas pera molrer, lo qual moli arrenda la Ciutat quiscun any.,”

(Moli draper)

“Item junt a dit Moli te altre moli draper ab son roch y massas pera molinar draps ab tots los aparells necessaris ques donen en inventari al arrendatari.,”

(Argila pera molinar els draps)

“Item te y posseheix la Ciutat en lo lloch dit de Bufalvens un tros de terra de la qual se trua la argila pera mo-

linar los draps se fabrican en la present Ciutat. La pessa de terra comprá la Ciutat a Pera Fabres blanquer per preu de 10 ₧ 9, com consta ab acte rebut en poder de Isidre Tarrats nottari y escrivá del Concell general sots jornada de 12 de Abril 1666.„

(Molins fariners.)

“Item te la Ciutat altre Moli fariner en lo lloch dit Vall de Madrena ab son casal y dos molas junt ab sa tina molt gran de pedra, lo qual mol del agua del Torrent Mirable en lo salt del Vall de Madrena, lo qual arrenda la Ciutat junt ab lo de las Ubagas.„

“Item te y posseheix la dita Ciutat altre Moli fariner en lo riu de Cardoner, en vulgar nom dit lo moli den Travessa, sota la creu de Collmanresa, ab sas molas y demes aparells necessaris junt ab un ortet y una pessa de terra de un jornal de llauradura poch mes o menos, lo qual arrenda quiscun any. Lo qual moli comprá dita Ciutat de la Señora Calvo com consta ab acte rebut y testificat en poder de Benet Font nottari de Manresa als 10 de febrer 1653.„

(Herbes del terme de Manrèsa)

“Item te y posseheix la dita Ciutat las herbas, herbatges y pasturas de tot lo terme de Manresa ab prohibició per tots los singulars de dita Ciutat de pasturar ni fer pasturar aquellas ab lo enpriu de las herbas de tots los Capmassos se enclouen en dit terme.„

(Pilons de les Carniseries)

Fòl. 307.—“Item los pilons de todas las Carniseries son propias de dita Ciutat. Y de molt temps a esta part administre ditas Carniseries axi com las flecas y com a propi patrimoni.„

(Herbes comprades)

“Item te la dita Universitat compradas las herbas del Mas Canals de las terras de la Parroquia de Snt. Iscle y Victoria de Bages, del mas Grau de la Coromina y sas te-

rras. Del mas Comdals. Del mas de la Torra. Y del mas Rourich de la Costa y de totas las terras dels dits massos.,

(Mas del Angla)

“Item te y posseheix en lo terme de dita Ciutat y territori della lo mas del Angla ab sas terras, onors y possessions. Lo qual acostuma arrendar a un massover ab reserva de las herbas y pasturas de aquell.,”

(Dècimes de grans, verèma y olives del terme de Manresa.)

Item comunament y per indivis ab lo Capítol de la Seu de Vich, com a administrador de la Pabordria de Abril, te y posseheix dins lo dit terme de Manresa sèrta part de las decimas de tots los grans se cullan y de verema y olivas. La qual decima se pagava a la Catorsenà, y lo any 1671 la Ciutat ha posada la sua part pertanyent de deu una de deu altre. Y la restant te y posseheix lo Reverent Capítol de la Seu de Manresa. La qual desima se distingueix conforme los Alous estan en las propietats per que totas las propietats que estan en alou y señoria directa de la Pabordria y officis de Capítol y de quatre Beneficis pabordials, es a saber lo Benefici sots invocasió y lo benefici sots invocasió fan lo delme a dit Capítol y totas las restants propietats que estan en alou de altres Señors y francas en alou fan lo delme a dita Ciutat y Capítol de Vich, apar ab acte de concordia rebuda en poder de

(Dècimes de vâries Parròquies)

“Item junt ab dit Capítol de Vich es Señora la Universitat de dita Ciutat de las decimas de St. Fructuos, Vall dels Orts, part del terme de Navarces, Sta. Maria de Claret, part del de Torrella, St. Joan de Vilatorrada y St. Sadurni de Salellas y Sta. Maria de Viladordis. Es veritat que ha algunas de estas Parroquias entran los dits Canonges y Capítol de Manresa y lo Camarer de dita Iglesia. Y ja está dividida la decima en cada una de ditas Parroquias entre dita Ciutat y

Capitol de Vich de una y lo dit Capitol de Canonges y Camarer de la Iglesia de Manresa de part altre.»

Fòl. 307 v.º—“Esta decima se acostuma de arrendar cada any per la Ciutat, y lo Capitol de Vich arrenda tambe la sua part y los grans es consuetut colectarse per los arrendataris conjunctament y apres dividirlos y aixi mateix la dessima de la verema del terme y apres dividir lo vi. La dessima empero de verema dels termes foresters atra ditas lo arrenda tot la Ciutat y lo Clavari della colecta lo preu y per polissa del Racional ne reb la mitat lo arrendatari del Capitol de Vich.»

(Drèt de Razora)

“Item posseheix la Ciutat per son propi y redicat Patrimoni lo dret de Razora dels mercats se celebra dos voltes la senmana en dita Ciutat, lo qual dret Razora te establert del Batlle general del Rey Ntre Sr. ab cens de . . . y se acostuma de arrendar cada any.»

(Drèt de la Lleuda)

“Item es la dita Universitat de dita Ciutat Señora per son propi y redicat Patrimoni de la Lleuda de dita Ciutat y territori della per titol de compra ne feu de certa part della de Miquel Aymerich Desbosch y Sallent, Donzell, com ja serto part della fos propia de dita Ciutat per concessió del Señor Rey.»

(Escribania publica)

“Item te y posseheix la dita Ciutat com á Señoria util y propietaria de aquella la Escribania pública de dita Ciutat y la de la Cort del Veguer y son escribania de distret, segons sentencias Reals. Lo titol es de establiment fet per lo Illustre Pabordre y de 29 a 29 anys se ha de renovar lo cens en la curia de Vich de 140 s. 9 que fa ab dos pagas al Pabordre, en lo que se deu estar advertit que ja en lo any 1672 se feu.»

(Forns)

“Item posseheix la Ciutat per son propi y redicat Patrimoni tres forns ab sos casals, so es un en una volta prop la Plassa, altre en la Plassa del Holm y lo altre al carrer de Sta. Lluçia, ab expressa prohibició per qualsevol persona abitant en ella de poderne tenir tant de paga com per son propi us, sino es de voluntat y consentiment de dita Ciutat. Los quals son estat establits a dita Ciutat per lo Abbat y Convent del monestir de Stas. Creus, quin tenia donació del Sr. Rey, ab cens de dotze lliuras quen paga cada any a N.ª S.ª de Febrer.”

(Pous del glas)

“Item te y posseheix la dita Ciutat a la vora de la Riera de Rajadell, territori de Manresa, una pessa de terra ab un cassal y dos pous de tenir glas en dita pessa de terra constituïts y edificats, la qual pessa de terra casa y pous comprá la present Ciutat a Joan Ginferrer, Calsater, de la present Ciutat ab acte rebut en poder de Joan Serra notari de Manresa als 15 de Jener 1656. Tenense ditas casas en alou y directa Senyoria de la Pabordia de Manresa y del monestí de Montserrat, a cens un diner per quiscun Senyor. Fonch firmat per rahó de Senyoria per lo P. Bernat Coll procurador de Montserrat, ab acte rebut en poder de dit Serra notari als 13 de Febrer 1656.”

(Censals)

“Item posseheix la dita Ciutat tots anys a carta de gracia sinch lliures penció de censal pagadoras lo dia de Tots Sants, la qual fa y presta Francisco Plá pages de Manresa, com a sucsehint al Misser Geronim Rovira, com apar en poder del Discret Joan Serra notari y escrivá del Concell general en lo manual aporta apart de la present Ciutat.”

“Item posseheix la dita Ciutat tots a carta de gracia altre penció annua de censal de sinch lliuras pagadoras lo die Tots Sants, la qual fa y presta Bonifaci Pla pages de Manresa, com a sucsehint al dit Misser Geronim Rovira,

com mes llargament apar en poder de dit Joan Serra notari en lo manual aporta apart de la present Clutat.,

(Capóns)

“Item reb la dita Ciutat tots los anys del Noble Don Pedro de Aymerich de Cruilles y Santa Pau en Barcelona y Manresa populat, un parell de capons pagadors tots anys lo dia de Nadal, per lo establiment de la escrivania del exercici de la Jurisdicció Criminal del qual se pot executar pena de mort en los termes y Parroquias de Rajadell, Santamans y quadra de Centellas. Y per lo stermens de Massana, Subirana, Monistrol de Rajadell y Vallformosa per lo exercici del Criminal, o, mer imperi, com mes llargament consta en lo acte del establiment rebut per Benet Font notari de Manresa als 29 de Agost 1637.,”

(Censals)

“Item reb la Ciutat de Manresa tots anys als 18 de Febrer de la Ciutat de Barcelona, la penció de aquells dos censals originalment creats a la present Ciutat sots jornada de 18 de Febrer 1673 ab acte rebut en la escrivania major de la casa de la Ciutat de Barcelona. Lo un de penció 41 € 8 d y lo altre de penció 157 € 8 d que juntas ditas dos pencions importan 198 € 8 d . Los titols dels quals son en lo Racionalat en lo calaix dit Patrimoni.,”

(Aigues de la riera de Rajadell y del riu Cardoner)

“Item te y posseheix la present Ciutat lo poder y facultat de las aigues tant de la Riera de Rajadell desde la pila del major fins al desaiguar al riu de Cardoner, a effecta de fer bassas per replegar glas y a altres fins privative a qualsevol altre, com axi mateix la aigua del Riu de Cardoner desdel moli dit den Travesa fins al moli dit de la Ciutat, a effecte de conservar dits molins y edificarne de nous tant fariners com altres privative a qualsevol altre, particularment als amos y sucesors del moli reduit dit del mitg, axi que dit moli del mitg nos pot rehedificar ni menos la resclosa antigua de dit moli, com apar llargament del establiment concedit a la present Ciutat per lo Batlle general Don

Joseph de Rocaberti, rebut y fet en Barcelona als 27 del mes de Febrer 1673 en poder de Antony Pejoan notari y escrivá major de la Batllia general de Cathalunya, clos y subsignat per impediment de dit Pejoan per lo Discret Joan Cabanas regint lo offici de escrivá major, lo qual establiment es en lo Racionalat en lo calaix. Patrimoni Fa de cens la Ciutat per dit establiment 20 € lo primer de Mars tots anys pagadors conforme de dit cens esta continuat en lo present Llibre en avant fol. 530

(Objectes de plata)

“Item quatre candeleros de plata de pes de sexanta quatre unses tretse argensos.”

“Item dos tinters, polsera, ostiera y campaneta de plata ab sa caixeta guarnida, las quals pessas pessan sexantaset onsas deu argensos. Los quals junt ab 27 € 10 ¢ que costan de mans venen a importar lo valor de . . . 135 € 10 ¢ .

“Item un cristall que está dins dita capsa, o, caixeta y junt dita capsa y farol de la entrada de casa que tot costa. 16 € 17 ¢ .

“Item una salvitella de plata per donar aiguabeneyta als Srs. Concellers, de pes dotse onses de argensos, que junt ab las mans y gravar costa 25 € 17 ¢ .

(Banchs y taula del Consistori)

“Item sis banchs de respallera y un Bufetillo en la aula del Consistori guarnits de vaqueta de Mascovia tatxonats ab tatxes daurades. Los quals junt ab guarnició ques feu de vaqueta y tatxe; a la caixa ahont estan recondidas las bossas de Jurats y Concellers y demes personas insaculadas a differents officis, las quals Bolsas lo present any de 1677 se cobriren de domás carmesi y se guarniren dits banchs, bufetillo y caixa que, junt vingué a costar 82 € 4 ¢ .

En la plana 310 v.º comensan los molts censals que fa y presta la Ciutat a diferents corporacions y particulars.

L.

LLIBRE DEL HOSPITAL DE POBRES MALALTS

In-fòlio major, enquadernat ab cubèrtes de baquèta mostrejada. 0'45 mètres de alt, 0'32 d' ample y 0'14 de gruix.—393 fulls.—Comènsa en 1675 y acaba ab nòtes del any 1736.

En la portada hi ha un dibuix illuminat, ab l' escut de Manresa a dalt, y al mitx la següent inscripció, qu' es lletra d' en Magí Canyelles, qui també feu el decorat y redactá la curiosa notícia del fòl. 1.

Llibre Major del ospital de Pobres malalts de Sant Andreu de la ciutat de Manresa ahont estarà continuada la renda reb y acostuma rebre dit ospital, tant de Censals Censos com altrament tots los mesos y dies del any. Dirigit y administrat lo present Llibre per mi Jaume Jordana Prevere y Prior del dit ospital. Comensant, o, donant principi en la present obra vui al Primer del mes de maig any del Senyor M.DC.LXXV,

· 1675

(Arxiu del Hospital de St. Andreu)

(Hospital de Sta. Lluçia.—Rapto de St. Ignasi.—Colegi de la Companyia)

Fòl. 1.—“Los molt Illustres señors Consellers y Universitat. de la present ciutat de Manresa fan quiscun any al Prior y Administradors del Hospital de pobres malalts, sots invocació de Sant Andreu, lo primer dia del mes de Jener de pensió de censal deu lliuras un sou, dich. . X * I ♀.

“Specta al dit Hospital lo sobredit censal en virtut de venda y original creació feta per Joan Malet fuster y Anna muller sua, ab acte rebut en poder de Antich Sala quondam notari públich de Manresa als 18 Mars de 1564, resultant lo preu de dit censal de doscentas y una lliura devian donar dits Malets, a dits administradors per rahó de entrada de las casas del Hospital de Sta. Lucia de la present ciutat a dits Malets per dits administradors establidas dit dia en poder de dit Antich Sala notari, las quals casas foren compradas per part de dits Srs. Concellers y Universitat de la present ciutat mitjensant deliberació en lo Concell general feta als vint y tres de Novembre 1601, a fi y efecte de donar ditas casas als Pares de la Compañia de Jesus, per quant lo gloriós sant Ignasi fundador de dita Religió havia habitat en ditas casas y tingut en ellas lo miraculós extasis, o raptó de vuit dias continuats, y no era decent que tan gran santuari servis per habitació de seculars y actes profans, de la qual deliberació fou llevat acte per Rafel Torras quondam notari públich de Manresa scrivá de dit Concell general y de la compra de las ditas casas ab encarregació del sobre chalendat censal, als 19 del mes de Novembre de mil sis cents y un. Estan tots los sobre chalendats actes en forma aucthentica en lo Arxiu de dit ospital en lo calaix del mes de Jener signats de numero 1. Se adverteix que lo acte de la creació del dit censal diu que la pensió cau al primer de Maig enpero aquella se acostuma a cobrar lo primer dia de Jener y en esta conformitat está asentat en lo llibre del Racional ab la sola pensió de 10 $\frac{1}{3}$. Se adverteix que las ditas casas son las matexas en que los Pares de la Compañia de Jesus tenen fundat en la present ciutat lo seu Collegi de Sant Ignasi.”

“Quitat per partida de Taula als 37 de Octubre 1727 y están ja esmersadas, com es de veurer als 17 de Febrer.” Fòlio 49.

M.

LLIBRE DE LA CREDENCERIA DE LES CARNICERIES

Credencia de Carniseries del any 1677 Rejida y administrada per mi Magí Canyellas adroguer Ciudadá de Manresa.

Es un in-fòlio, ab cubèrtes de pergami de 150 planes numerades y 38 sense numerar: de les primeres, escrites per Canyelles fins a la plana 131, ahont firma y rubrica.

N.

LLIBRE DEL ESCANDALL DE LES FLEQUES, Y DELS MIRACLES

In-fòlio prolongat, ab cubèrtes de pergami.—44 fulls manuscrits y 25 en blanch. En la 1.ª plana del 2.^{on} full hi ha un escut de Manresa colorit y daurat. Contè 14 lletres illuminades al comensament dels Capítols, dominant els colors vermelló, gròch y atzur. Llàtra y pintura per ma d' en Canyelles.

(Arxiu Municipal).

(Reflexa d' en Canyelles)

“Com la experiència haje ensenyat que arrendant la present Ciutat de Manresa les fleques y havent de donar los flequers la pesa del pa al degut respecte dels preus del blat, y dits flequers cadal dia volian fer nous escandalls de differents blats. Per lo que desitjant obviar totas diferencias y dificultats que sobre est fet quiscun dia se offerian y donar ab tot assert al flequer y Ciutadans lo degut dret y pesa de pa y al degut respecte de pagar y baixar los preus del blat segons la concurrència del temps. Hordenaren y delliberaren per so los Molt Ills. Sr. Concellers y Junta de flequers se fes un escandall, o, tariffa general que segons lo preu del Blat permanesqués y valgués pera tot temps, fent primer un escandall y se mirás lo ques deu donar al degut respecte de preus de pasta crua y pasta cuita, comensant de fer aquell de preu, o, va'or a 40 $\frac{1}{2}$ la quartera del blat y haugmentada de dos en dos Reals conforme se es fet y observat ab lo modo y forma se segueix.”

“Primerament se ha de entendre y saber que pera fer lo present escandall, o, tariffa se han cridats dos flequers als quals han assistit en la plassa del mercat dos personas per part de la Ciutat. Y junts han mirat las tres pilas del millort blat. Y han comprat de ditas pilas dos cortans de quiscuna y mesclat junt han pessat 2 @ 16 s 6 onsas lo qual es aportat al molí a molrer. Y se ha trobat haver disminuít, s 6 onsas que ha vingut a restar de farina neta = 2 @ 16 s. La qual ses passada y pastada, es ha saber, 3 cortans per al pa blanch y los altres tres cortans per al pa moreno y pastats se ha trobat que la pasta del pa blanch ha pesat = 34 s onsas. La pasta del pa moreno 41 s onsas a la qual pesa se ha fet lo Escandall del que se havia de donar a quiscun pa de pasta crua conforme se ha observat en esta conformitat, y denpres ses aportat al forn. Y sobre lo que se ha trobat disminuir al degut respecte se disposará lo present escandall—tariffa conforme se anirá continuant.”

“Antes de donar principi a la dita Tariffa o Escandall se ha de saber que la dita Tariffa se fa al respecte dels tres cortans de blat se son pastats de pasta blanca que pesan, 34 s onsas que de ellas fets quarts importan mil sis cents trenta dos quarts, y que anant la quartera del blat en de 40 s los dits tres cortants, valen deu sous, los quals sous fets diners importan cent y diset diners. Los quals se anirán augmentant al degut respecte del preu del blat. Y los quarts que importan los tres cortans estos sempre estaran permanents a qualsevol moviment de pujar o baixar lo preu del blat, per lo que se entenga que pera fer lo Escandall de la pasta crua se ha de posar a quiscun pa se formarà una retgla de tres de quarts y diners a quiscun preu per al pa de Real. Y juntament se assentarà la pasta crua se ha de posar als pans mes petits a son degut respecte tant solament. Y lo ques trobará haver disminuít denpres de cuit se posará en son endret en davant pera que se sapia lo pa cuit que los flequers han de donar.”

“També se ha de entendre y saber que los tres cortans del pa moreno pastat, ha pesat coranta una lliura, las quals fetes quarts inportan mil nou cens sexanta vint quarts. Los quals ab la mateixa conformitat se anirá formant lo degut dret de la pasta del pa blanch y se anira disposant nostra

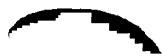
regla de tres de la Aritmética, la qual pesa se anirà assentant baix la pesa de la pasta crua del pa blanch. Y a la part de donar se anirà assentant la pesa del pa cuit se haurá contraria a quiscun pa segons la disminució haurá feta en lo present escandall pera que se sapia la pesa del pa cuit hauran de donar los llequers.,

“Quant ha la pesa del pa cuit se haurá de dar al degut respecte que se trobará haver disminuít al forn, se anirà formant a la part contraria de la pesa de la pasta crua. Y en la part en avant del present llibre formant per assò en lo principi de quiscuna página nostra retgla de tres per al pa de Real y se anirà assentant lo degut respecte dels demes pans, que per no gastar prolixidats nos posaran en forma, pero quedarà advertit a qualsevol persona vulla examinar lo pes de dita tariffa, o, escandall los errors se trobarán en ella. La qual retgla de tres se anirà formant als sous que val la cortera del blat. Y los quals se trobarán haver disminuít y pesar quiscun pa a son degut respecte.,

“Lo present escandall ses fet anant lo blat a sinch lliuras, y del dit escandall y disminució se anirà formant la present tariffa a son degut respecte, y pera que pugan los perits corregir y esmenar la present tariffa se anirà assentant en la pagina següent lo principi se ha pres en fer lo present llibre, fent la prova anant lo blat a 5 e q cortera y comensant a 2 e q la quartera havent respecte del augment se ha de fer. Y lo que dit pa cuit a dit preu denpres de cuit ha disminuít. Y segons la pesa com se narra en la página següent se observarà la present tariffa.,

S' insèrta aquèsta, que comprèn dues planes.

“Volent donar principi a la present Tariffa sols se adverteix que conforme está disposat y continuat en la tras escrita página, se ha de observar en la present pasta blanca crua disposant la retgla de tres de diners y quarts. Y la pesa de la morena crua se ha de seguir lo mateix ordre. Y en la pesa del pa cuit tant del pa blanch com moreno se ha de tenir respecte als quarts de quiscun pa per disminuít al forn mes la un que laltre per esser de major, o, menor pes. Y esta tariffa del pa cuit se ha donar axins com la pasta crua

se disposa de diners y quarts. La tarifa de pasta cuita se forma de sous y quarts, conforme se anirà donant principi a dita tarifa.,

(Tarifa de les Fleques)

“Tariffa general de las flecas de la Ciutat de Manresa de la pasta crua se ha de donar, o, posar al pa y del pa cuit ha de donar lo Flaquer.,

Seguèix la tarifa, que comprèn 16 fulls o sien 32 planes.

(Casa de la Ciutat. — Imatge de plata de la Puríssima)

“Grans adornos y sumptuosas obras pot fer la Ciutat de Manresa a no aplicar a ellas altres que lo arrendament de las flecas continuant lo bon principi ha donat a ellas, pues havent no mes que 300 ₧ de arrendament de ditas flecas en lo any 16..... delliberà lo Concell general que dit arrendament fos aplicat en fer la Casa de la Ciutat, serca de la Iglesia major, de la qual delliberació se assignaren personas pera dit affecte. Las quals lo endemà comensaren a principiari solamens dende la porta del pastim fins a la porta de las botigas e estudis de la present Ciutat. Los quals tres enfronts se alsaren fins al remate de una aljerra que hi ha dalt ahont estan esculpits en la mateixa pedra sis figuras de Emperadors. Y posadas totas las parets en una mateixa igualtat lo any 16....., en lo Concell general se suplicá per part dels Administradors de la confraria de Verge Maria de la Concepció que attés que los administradors y dovots volian, o, desitjavan fer una Imatge o figura de la Verge, de plata, tingués a be la Ciutat de ajudarlos en dita obra, la qual petició tant pia oida per lo Concell general unánim y conforme delliberá, que del arrendament de las flecas fossen lliurades als Administradors de dita Confraria 300 ₧ ab la qual oferta se posá en obra y se feu dita figura la qual te de alsada 8 palms y pesa 42 ₧ tenderas, y acabada aquella lo dissapta de la festa de la Concepció del any 16..... las Administradors ab la bandera de dita confraria se partiren de la casa del argenter y aportaren dita figura en la Casa de la Ciutat ab los menestrils y passats de 300 personas devotas quiscú ab sa atxa que anavan

acompanyant la Verge. Y arribats que foren alt en la instancia del Consistori, los Administradors entregaren la dita figura a la Ciutat ab acte rebut y testificat en poder del discret Benet Font notari. Y los Srs. Concellers en continent encomanaren la dita figura als dits Administradors y ne llevaren acte en poder de dit notari. Y luego los Senyors Concellers feren ensendrer quatre atxes de la Casa de la Ciutat. Y se partiren per a la Iglesia major ab la bandera y menestrils y com está dit passats de 300 devots qui anavan devant la Verge ordenats de dos en dos ab sas atxes. Y apres anave la Verge que la aportavan quatre jovens ab son bajart, denpres anavan las quatre atxes dels Srs. Concellers. Y los Srs. Concellers y prohomens, de conformitat arribaren a la Seu a ohir las Vespres y se posá la Verge en lo altar major, puis lo endemá era la sua festivitát, ahont se selebrá gran festa, offici, cantoria y lluminaria y se aportá dita figura a la proffesó per Ciutat de ahont tots los Ciudadans com a tant devots gosaren de suma alegria.,

(Miracle del Canonge Mulet)

“Miratge sucsehit en esta Ciutat de Manresa lo any 1428 del Canonge Fran.º Mulet lo qual fonch mort y resucitá per confesar un error tenia de la puresa de María Santíssima de lo qual error publicá, y se prengué Informació del dit cas. Copia de la qual se assentarà en lo present llibre.,

La informació que copiá en Canyelles en el present llibre fou legalisada per els notaris manresans Fèlix Dalmau, Agustí Viladés y Benet Font, el dia 17 Novembre 1678.

.

“Insiguidament se assentarà lo tresllat de la sentència ab la qual dit Planes fonch penjat en la plassa pública de la present Ciutat divendres als 10 Septembre 1428.,

Comprèn onze fulles.

(Festes a la Inmaculada Concepció)

“Memoria fa lo Discret Lluís Torras notari, en lo llibre de la Confraria, que lo dissapte de la Verge Maria de la Concepció lo any 1618 se feu gran festa de la Concepció en esta Ciutat de Manresa ab professó. Y una mostra que feren los Ciudadans, Balls y alimaries, per la gran devoció que tots los de esta Ciutat, y en memoria del motu propi que lo Sm. Papa Paulo Quint maná que publicament ninguna persona pugua mantenir que la Verge Maria es concebuda ab peccat original. Y per la determinació que poch havia era estada feta en la Universitat del Estudi de Barcelona que de aqui al devant persona alguna pugua esser graduat de Doctor que no jure que te y tindrà la opinió que tota esta Ciutat te de la Concepció de Nostra Senyora y jurament feren tots los Doctors de dita Universitat en ma del Sr. Archebisbe de Tarragona en la Seu de Barcelona de que tindrian y deffensarian fermament dita Inmaculada Concepció. Y per las gran alimarias y festas públicas sobre assó fetas en la Ciutat de Barcelona, per la Ciutat Diputació, Universitat, Capítol y comunament per tots los de dita Ciutat de Barcelona.”

(Miracle de la Llum)

“Relació del Miratgle de la Llum que vingué al monestir del Carme de la present Ciutat de Manresa en lo any de la Nativitat de Nostre Sr. Jesuchrist de 1345 als 9 de las Calendas de Mars, que es als 21 de Febrer, treta del llibre compost per lo P. Fra Joseph Elias Estrugo del Orde de Ntra. Sra. del Carme lo any 1644, qual titol es Fenix Catalá.”

“Lo acte de dit Miratgle ab los testimonis anomenats quiscú per son nom te la present Ciutat de Manresa en la Casa de la Ciutat en lo Racionalat en lo calax Patrimoni.”

Comprèn 5 fulls.

P.

DESCRIPCIÓ DE LA GRANDESA Y ANTIQUITATS DE LA
CIUTAT DE MANRESA

Es la única obra coneguda dels historiadors, de nom per lo menes. Com totes les precedents, es inèdita.

Citada ab el nom de *Còdice Canyellas*, consisteix en un in-folio de 557 pàgines numerades, d'elles sis en blanch, y sis més sense foliació.

Comensá a escriurela en 1679, arriuant fins als 9 de Maig de 1685 (fòl. 44), poch avans de morir (Juny 1685).

Per la falta de orde de alguns assumptos que tracta, se comprèn que Canyelles pensava anar completant el llibre; que 'l còstituexen una sèrie de monògrafies, essent molt notables les dedicades a la *Sèu*, a la *Cequia* y a les *Prerogatives de la Dignitat de Pabordria*.

Avans d'escriure aquèsta obra consultá els següents llibres estampats:

Història dels Cossos Sants Patrons de la ciutat de Manresa. P. Germes.—1607.

Vida de la V. Madre Angela Margarita Scrafina. Padre Fons.—1649.

Vida del Beato Fray Henrich Susons. Fr. Llorens Morera.—1624.

Història de la Orden de Predicadores de la Provincia de Aragon. Fr. Francisco Diago.

Crònica universal de Cathalunya. Geróni Pujades.

Compulsá tots els privilegis originals de la ciutat, ab els vuidats en el Llibre Vèrt.

Citá y copiá *Decissions de la Rota.*

Estudiá y extractá els mes notables documents dels Arxius municipal, de la Pabordria (avuy notarial), dels monastirs del Carme, St. Pere Martyr y altres de locals.

Llegí y prengué nòta dels *Manuals de delliberacions del Concell* (comensan en 1322).

Dels *Llibres dels Pabordres* (1295 el primer).

Copiá y traduhí *Butlles, Dotalies de beneficis, Actes de construcció de retaules, etc. etc.*

Descrigué ab molta perfecció el sagell del rey D. Jaume el Conqueridor.

Molts anys aprés de la mòrt d' en Canyelles quedá est llibre en podèr del Pabòrdre Dr. Jacinto Romanyá (1724 a 1779), qui 'n feu cessió a la dignitat de la Pabòrdria, despres de havèrhi afegit algunes nòtes y posat l' index alfabètic.

Suprimida en 1854 la Colegiata de Manrèsa, en mèrits del últim Concordat (1851), alguns documents anaren a enriquir l' arxiu de la mensa episcopal.

La *Descripció de la grandèsa y antiquitats de la ciutat de Manrèsa* quedá entre nosaltres. L' Arxipreste Dr. Jo-sèph Sevarroja el tingué fins que passá a millor vida, custodiantlo luego el Rvnt. Mn. Ignasi Galí, avuy Iltre. Canonge de la Basílica; a ell se degué durant llarch temps la conservació de tan important llibre. Aleshòres fòu quan lo consultá l' insigne jesuita P. Fidel Fita; y dèu anys enrera nòstre estimadíssim amich D. Oleguer Miró en tragué còpia.

Restablèrta la Colegiata, lo mentat Sr. Canonge depòsitá en la Sèu el Còdice Canyelles, ahont nosaltres lo llegiam ab freqüència, gràcies a la confiança que 'ns dispènca, y agra-him de tot còr, la Molt Ilustre y Reverent Comunitat de Canonges y Preveres. A ella hèm procurat correspondre

en lo possible ordenant y classificant son arxiu; notable avuy per contenir, ademes de les notícies eclesiàstiques, rics e inèdits datos històrichs de la majoria dels pòbles, monastirs y castells de la extensa Veguèria de Manrèsa y no pòca part de la matexa història civil d' aquèsta ciutat. Entre l' arxiu de la Sèu y 'l del Excm. Ajuntament, també classificat per nosaltres, se pòden escriure molts llibres de la present *Biblioteca*. (1)

El llibre d' en Canyelles que anèm a estampar, s' ha extraviat. El digníssim y virtuos Cononge Mossen Ignasi Canudas, a qui dèu tant la restauració de la Sèu, essent Ecònomo d' aquèsta iglésia, va traure el còdice Canyelles del arxiu, segurament per consultar-lo ab millor comoditat y profit. Havèntlo sorprès la mòrt, desaparegué dit llibre, no obstant les diligències practicades per sòs Marmesors y per la ilustrada Corporació eclesiàstica, que sempre mira ab grandíssim interès tot quant pertòca al esplendor del culto, restauració del temple y conservació de ses jòyes arqueològiques y documents històrichs. Encara confiém que aparexerà.

Sense la còpia que devèm al Sr. Miró, avuy no podriam publicar la monumental òbra d' en Magí Canyelles. Digna es de tota gratitut la previsorà y patriòtica empresa de nòstre excelent amich.

Les lletres inicials colorides que enriqueixen aquèsta edició, son extretes unes del mateix còdice, del qual les fèrem calcar, còm tenim dit en el fòl. 17; y altres procedexen dels diferents llibres ressenyats en la present biografia. Tòtes son còpia de les que foren trassades e iluminades pe'l historiador manresà.

(1) Darrerament hém sigut afavorits en els treballs d' arxiu, ab la valiosa cooperació de nòstre apreciat amich D. Joaquim Sarrèt y Arbós.

Axís queda mes complert l' òbecte que de donarlo a conèxer nos proposarem. Pera millòr lograrho, hèm volgut que en Canyelles portés la vèu en moltes planes d' aquèsta humil escriptura, abstenitnos de completarla ab notícies històriques y ab nombròses nòtes, que, si be pugnavan per sortir de la ploma, ens haurian apartat de nòstre personatge. Elles serán oportunes en les successives mònografies de la *Biblioteca*.

Aquèsta Biografia, escrita ab materials del matèix Canyelles, que 'm desentèrrat ab molt de treball, no es mes que un complement de la *Descripció de la grandèsa y antiquitats de la ciutat de Manrèsa*. Comprènguis, dònchs, el per que l' havém imprèsa baix la portada de la matèxa òbra y usant una sola foliació.

Tot el present llibre pòt seguir citantse ab el nòm de *Còdice Canyellas*, ab que fins ara ha sigut conegut.

¿Còm correspondrém a lo molt que 'ls manresans devèm a nòstre gran patrici?

Dirigint al Cèl una pregaria per son etèrn descans. Ell estarà gosant de la visió beatífica.

Essent Conceller redactá y suscrigué el vòt y jurament que feu la ciutat de Manrèsa en defènsa del misteri de la Puríssima Concepció de Maria Santíssima. Ab aquèsta devoció y la que tingué als gloriosos St. Maurici, Sta. Agnés, St. Fructuos y St. Ignasi de Loyola, Patrons de Manrèsa, piadosament no podém dubtar de la seua salvació.

El digníssim Excm. Ajuntament, avuy presidit per l' Illustre Sr. D. Francisco Gallifa y Gomis, qui reuneix ab les virtuts cristianes el patriòtich entussiàsme de la joventut y la ciència dels títols académichs brillantment guanyats, es el mes indicat pera perpètuar la memoria d' en Magí Canyelles, posant son retrato en la galeria de manresans il·lustres y dedicantli una de les noves vies urbanes, que

constantment engrandèixen aquèsta antiga, poderósa y rica ciutat; que després d' havèr romput l' anèll de pedra de sos murs, s' escampa per tots indrèts, donant ocupació y vida als fills de pòbles y regions menos favorèscuts de la Divina Providencia.

L. S. y M.

DESCRIPCIÓ
DE LA GRANDESA Y ANTIQUITATS DE LA
CIUTAT DE MANRESA
PER
MAGÍ CANYELLES

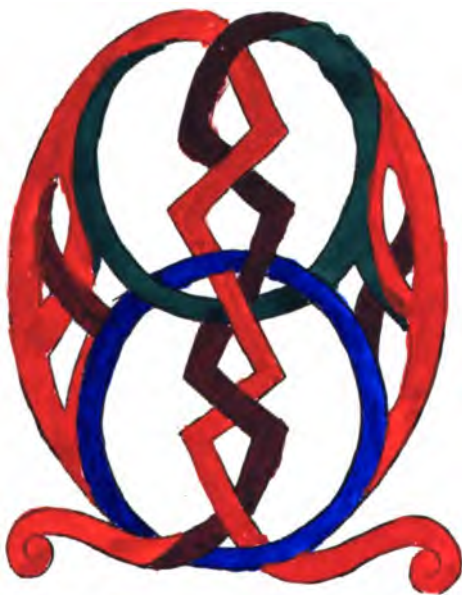

I ab la continuació de dies y espay de temps los clarors del enteniment se augmentan, lo mes difficultós se apura, lo mes entrincat se enten y alcanza, es en un mateix subjecte qui averigua, experimenta y lo

passat ab lo present combina y dels errors ó assers dels primers effectes las novas obras y actes dirigeix y regula; pero als successors y veniders de tots eixos effectes priva, y lo que en los primers fou causa de saber y experiencia, en los successors ho es de inteligencias confusas. Per obviar tantas perduas y ajuntar la noticia del passat ab lo que de present se ocorre se inventaren lo formar estátuas, alsar columnas

y pirámides, rodear los sepulcros de epitafios, las inscripciones en bloques públicos, lo componer libros y juntar los volúmenes.

Si se habían de formar estatuas a los héroes de la Ciudad de Manresa, alzar columnas y pirámides en los puestos de los sucesos prodigiosos que en ella se obraron, los Romanos se cansarían, y los Egipcios por fatigados cesarían. Solo intento de estas planas mal compostas y encara que de estilo muy tosco y sin realce, relatar y referir los más extraordinarios sucesos, los prodigios que admiramos obrados en esta Ciudad de Manresa, los títulos, proezas, edificios, obras, santuarios que la adornan y por adornada a las demás ciudades publican, y porque a tantas ditas y felicitades los venideros no olviden.

ANRESA es una Ciutat situada en lo Principat de Cathalunya, en un Pais anomenat Bages, en lo Bisbat de Vich, es vuy una Població de mil casas (1) poch mes ó menos. Es estada grandiosíssima Ciutat, la qual fou destruhida y devastada dos vegadas per los Romans y altra per los Moros, deixantla sens iglesias, ni fonaments. De esser estada grandiosa Ciutat te moltíssims Privilegis Reals y lo últim de ells es del Rey Jaume, dat en Manresa als 10 del mes de Maig, any de la Nativitat del Senyor 1315; los quals Privilegis te ben recóndits la Ciutat, en la casa de la Ciutat, en una aula vul-

(1) Al marge diu, 1.200.

garment dita Racionalat, en un armari ab mols calaxos; los quals Privilegis estan en un de ells titulat Patrimoni, signat de n.º 5.

Donen en est fet molt cert testimoni los antiquíssims edificis de aquella esser estada populosa Ciutat, trobatse vuy com se troba ab las iglesias tant sumptuosas, que sens la iglesia Cathedral de aquella, la iglesia de St. Miquel y altres, se troban en la dita Ciutat de Manresa sinch convents de Religiosos y dos de Religiosas, que tots alabant al Senyor, donan súplicas pera la conservació y lo augment de aquella. Te la dita Ciutat de Manresa lo clima y temperament del ayre molt bo y molt saludable al cos humá.

Per mes que ditxosa se pot tenir la Ciutat de Manresa trobantse com vuy se troba haver en ella dos fills de la dita Ciutat que son principi de dos fundacions de sagradas Religions, com en lo tractat de las Religions se tractará llargament, com son lo patriarca St. Ignasi de la Companyia de Jesus, y la mare Serafina, Caputxina.

En los annals, historias y corónicas de Cathalunya se troba esser estat lo fundador de la Ciutat de Manresa aquell fortíssim Hércules. Está la dita Ciutat de Manresa tota circuhida y tancada de murallas y torras ab vuit bellíssims y grandíssims portals; los quals quatre de ells se troban ab sos arrabals assistits ó habitats de práticos y honoradíssims menestrals.

Obedientíssima es estada la Ciutat de Manresa á la Corona Real dels Reys de Aragó y Espanya, lo que clarament se demostra per las grandiosas merces ha rebudas la dita Ciutat, te las concessions de tants Reals Privilegis, que es

cert son pocas ciutats de Cathalunya la igualan: com també se deixa veurer quant fidelíssima á tot temps es estada; puis lo Princep Don Joan, fill del Rey de Aragó, se volgué intitular Senyor de la Ciutat de Manresa.

Pere, Rey, ab sa Real Carta la data de la qual es als 21 Jener de 1351, feu elecció de la persona de Bernat de Cabrera, fill de esta ciutat de Manresa, per ayo, mestre y curador de la persona del Infant Don Joan, Duch de Gerona. Es lo acte en lo Racionalat de la casa de la Ciutat, en un calaix intitulat de Differentes actes, signat de n.º 9.

Tal Sascomas, fill de esta Ciutat de Mauresa, fou Protontari del Rey de Aragó; lo qual trobantse en esta Ciutat de Manresa, lo any de 1328, feu edifficar en la Cathedral Iglesia de aquella lo portal dit de St. Antoni y la Capella de la Sanch de Jesucrist. De personas de lustre fillas de esta Ciutat qui han ocupat puestos y servit á las Majestats de nostres Catholichs Reys, haverlas de insinuar y escriurer seria nunca acabar.

Es la Ciutat de Manresa Cap de Vegueria. En lo que toca á la Justicia es regida y administrada per quatre officials Reals: so es Veguer y Sotsveguer, Batlle y Sotsbatlle, los quals tenen sa cort, assessor, escribá y ministres, los quals en virtut de Reals Privilegis ocupan dits cárrechs y donan tot compliment de justícia, administrant aquella ab la deguda rectitut.

Lo Veguer de la Ciutat de Manresa ab son Real Privilegi es anomenat Veguer de Manresa y Bages, Berga y Bergadá, Llussá y Llussanes; los quals Veguers y Sotsveguers antes de introhuhirse á exercir llur cárrech han de donar bonas é idoneas fermansas als Concellers de la dita Ciutat, fer lo depósit en la taula dels comuns depósits del salari

dels Jutges de taula y jurar de fer be de son offici; concixen ab la dita Ciutat sobre militars com dels demés toca y pertany al Batlle y Sotsbatlle de aquella.

Ab Privilegi del Rey Jaume dat en Barcelona als 2 de Agost, any del Senyor 1252, y altre del Rey Don Joan als 9 de Febrer 1392 ab lo qual crea á Phelip Ferrer, Veguer de Manresa y Bages, Berga y Bergadá, Llussá y Llussanés y Batlle de Manresa.

Ab altre Privilegi del dit Rey dat en Valencia als 6 del mes de Mars, any de 1393, considerant que lo sobre dit Phelip Ferrer, Veguer y Batlle de Manresa no podia comodament regir dits dos officis de Veguer y Batlle, li feu mercé de elegirlo en Batlle de la Ciutat de Manresa, separant la Batllia de la Vegueria.

Fernando, Rey, ab son Real Privilegi, dat en Manresa, als 16 de Juliol 1510, fa la separació de la Vegueria y Batllia; volent y manant que in posterum la Vegueria sie administrada per una persona y la Batllia per altra y no totas dos per una, com se acostumaba; concedint que lo Batlle de la Ciutat de Manresa fasse un Sotsbatlle segons Constitucions de Cathalunya, y que los Concellers y Concell de la dita Ciutat tragan de bolsa en lo mes de Janer tres personas, la qual terna se hage de aportar per tot lo mes de Janer al Sr. Rey si será en Cathalunya, y si no hi será á son Lloch-tinent general, y en defecte al Governador. Lo qual Privilegi es en lo armari del Racionalat, en lo calaix dit Patrimoni, signat de n.º 6.

Phelip, Rey, ab son Real Privilegi dat en Barcelona als 30 del mes de Juny 1599, disposa lo salari del Veguer,

Sotsveguer, Batlle y Sotsbatlle de la Ciutat de Manresa. Lo qual Privilegi es en lo Racionalat de la casa de la Ciutat, en lo calaix Patrimoni, signat de n.º 8.

La Reyna Dona Maria, ab son Real Privilegi dat en Tortosa als 21 de 9bre. de 1442 mana als oficials de la Ciutat de Manresa que los Ciutadans de la dita Ciutat que per delictes trindrán capturats, los tingan arrestats en sos propias casas y habitació, si já no fora cas que per dits delictes, meresquessen pena de mort natural ó mutilació de membres. Lo qual dit Privilegi es en lo calaix dit Veguerfa y Batllia, signat de n.º 6.

Jaume, Rey, ab son Real Privilegi dat en Tortosa als 12 de Mars 1315, concedeix á la Ciutat de Manresa in perpetuum, que lo Escarceller de la Vegueria y Batllia de la dita Ciutat no exigisca mes per són salari de escarsellatge de quatre diners per die de quiscun pres. Y ab lo dit Privilegi consta que ningun Aguazil puga tenir los presos de la dita Ciutat sino en las presons de aquella. Y de aquells que per dits Aguazils tindrán capturats dit Etcaceller no rebe ningun diner.

Pere, Rey, ab son Real Privilegi dat en Barcelona als 25 del mes de Agost 1362, concedeix á la dita Ciutat que ningun Oficial puga fer execució alguna en la dita Ciutat sens assistència del Oficial Ordinari. Es en lo calaix Vegueria y Batllia, n.º 3.

Joan, Rey, ab son Real Privilegi dat en Valencia als 25 de Mars 1393, concedeix á la Ciutat de Manresa que lo Veguer, Solsveguer, Batlle y altres Oficials en lo ingrès

de son Offici, juren que faran prompte execució ab los debitors de la Ciutat. Dit Privilegi es en lo Llibre Vert, fol. 87.

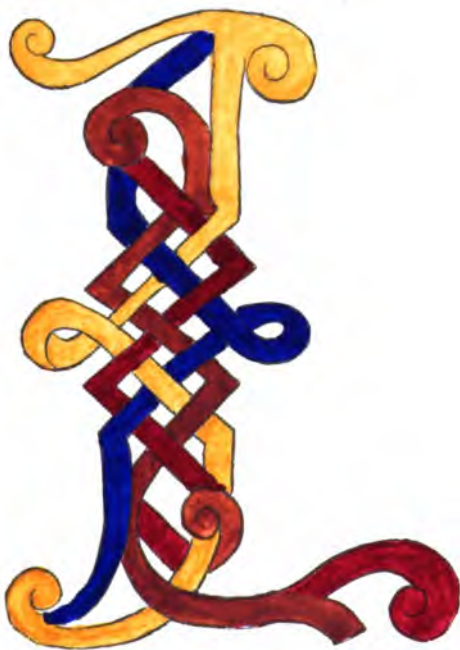
Pere, Rey, ab son Real Privilegi dat en Monsó á 1 de Agost 1383, concedeix á la Ciutat de Manresa que no sols lo Batlle y Sotsbatlle pero encara lo Veguer y Sotsveguer pugan y degan posar lo decret á las Ordinacions del Concell. Es en lo Llibre Vert, fol. 84.

Altre del Rey Don Joan dat en Valencia als 25 Mars 1393 ab lo qual diu que lo Batlle de Manresa sens salari al-gú dega posar son decret y authoritat á las Ordinacions per los Concellers y Concell fetas. Es dit Privilegi en lo Llibre Vert, fol. 88 y al calaix intitulat Patrimoni, signat de n.º 13.

Als 24 de Octubre 1682 fou proferida sentència en la causa que la Ciutat aportava contra la Vila de St. Pedor, sobre lo aportar lo Veguer de Manresa la vara alta y tenir jurisdicció en los exems y subdits á dit Veguer. La qual causa se aportava en la Real Audiencia ultimament á relació de Don Jaume Potau, en la qual se declara en favor de la Ciutat que lo Veguer de Manresa puga aportar la vara alta en dita Vila y son terme y entre altres en altres casos de Regalia que á ell de dret li son permesos. Lo nottari de dita causa es T. Preua.

CONSELLERS Y CONSELL

REGIMEN Y PATRIMONI DE MANRESA

O Regiment polítich
Administració y go-
vern de la Ciutat de
Manresa corre á comp-
te y càrrech de quatre
Illustres Concellers,
qui quincun any en
virtut del Real Privi-
legi del Rey Jaume,
dat en la Ciutat de

Manresa als 7 de Maig 1315, son extrets. La conceció del Rey Jaume es de que sie la extracció de quatre Concellers. Tráhuense dits Srs. Concellers lo primer die de Maig, die dels gloriosos Apóstols St. Phelip y St. Jaume, segons the-nor del Real Privilegi á dita Ciutat concedit de Don Joan de Aragó. La datta del qual fouch en la Ciutat de Barcelona als 30 del mes de Maig 1500.

B.—T. I.

8

Sis Concellers.

Altres differents Privilegis te la Ciutat de Manresa concedits. Un del Rey Jaume, dat en Barcelona á las nonas de Maig 1323 de fer la elecció per lo polítich regiment, administració y bon govern de la Ciutat de Manresa de sis Concellers. Y altre del Rey Pere, dat en Valencia als 5 de Juny antecedent, any del Sr. 1346 de la extracció de sis Concellers, com també de 100 Jurats del Concell general.

Número de Jurats.

Maria, Reyna, ab son Real Privilegi dat en Barcelona als 19 de Mars 1397, concedeix á la Ciutat de Manresa que de las Cent personas tenian lo Concell, lo pugan tenir los 75 Jurats. Es dit Privilegi en lo Llibre Vert del Racionalat de la casa de la Ciutat, fol. 123. Y sobre dit regiment altre Privilegi de la dita Reyna del número de Concell. Y altres differents Privilegis que si havia de allargar la ploma en descriurer aquells seria nunca acabar. Sols se dirá que vuy está disposat lo Concell de 80 personas, las quals se juntan un any per altre, so es 40 quiscun any.

Vestuari de Concellers.

Van los Concellers de la dita Ciutat de Manresa vestits ab gramallas de grana del Cofoll y vuy de escarlata de Flandes forradas de arminyos, que es lo hábit consular del hivern; y de estiu, so es del die de Pasqua fins lo die de Tots Sants, ab gramallas de domás carmesí y gorras de vellut negre, en virtut de Privilegi Real del Duch de Monteleon, Llochtinent y Capitá general, dat en Barcelona als 20 de Maig 1609. Lo qual Privilegi es en lo calaix del armari del Racionalat, intitulat Regiment, signat de n.º 25.

Prohomens.

Tráctanse los Concellers de la Ciutat de Manresa ab lo estil, modo y forma que á qualsevols Pares de República se pertany y especta, y per als actes públichs y altres que se offereixen se eleigeixen quiscun any quatre prohomens que á totas ocasions ben tractats y ab la decencia se deu, van servint als Srs. Concellers. Los quals son elegits per dits Srs. Concellers dels Jurats ó senadors de la casa de la dita Ciutat. Los quals dies de premenia (sic) van acompanyats de 4 clarins, 4 menestrils, pífanos y atambors.

Vestuari de Verguers.

Acompanyan y serveixen á dits Srs. Concellers, quatre Verguers vestits ab roba llarga; á saber, de hivern de color de grana y de estiu vestits de xamellot carmesí. Los dos dels qual aportan dos masses de plata, de tal grandaria, rumbo y pompa que no son majors en la Ciutat de Barcelona, y en virtut del Privilegi del Rey Don Fernando, dat als 3 de Abril de 1480, lo qual es en lo calaix dit Regiment, signat de n.º 17.

Qui concix de Concellers.

Dels Illustres Concellers de la Ciutat de Manresa, segons Privilegi del Emperador Cárlos Quint, dat en Monsó als 17 del mes de Xbre. any del Sr. 1533, official algú lo any de son regimen de Concell non pot concixer, sols la concixensa dels especta á Sa Majestat ó son Lloctinent y en sa ausencia al Governador.

Concell General.

Juntantse dits Illustres Concellers en la casa de la Ciutat totas las horas y ocasions que al útil de la dita Ciutat se

offereix ab coranta senadors, ahont assentan las cosas convenientes y necessarias per lo be útil y quietut de la República; los qual de son sentir, vot y parer per lo nottari ó escrivá del dit Concell general eo de la major part dels vots de aquell assenta la delliberació que per lo dit Concell es estada feta, ab lo degut y madur sentir que de personas tant ben intencionadas y peritas se pot esperar.

Mostasaph de dins Ciutat.

Despres de haver feta la extracció dels Concellers, die del primer de Maig quiscun any, en virtut de Privilegi Real, lo qual es del Rey Jaume, dat en Barcelona als 11 Juny 1315, y altre del Rey Pere, dat en Gandia als 4 Juny 1337, fa la extracció de un Magnifich Mostasaph, lo qual dins Ciutat posa tassa y ordena los preus de las mercaderias ques venen á la dita Ciutat, com també á son compte y cárrech corra la netedat y politich de la dita Ciutat de Manresa.

Mostasaphs foráneos.

Extrau denpres y seguidament lo mateix die la Ciutat de Manresa dos Mostasaphs extramuros y-foráneos los que també son extrets de bolsa. Los quals discorren per lo territori de aquella, tenint gran vigilancia y cuidado en la guarda de camps, vinyas, horts, y territori de la dita Ciutat de Manresa.

Obrers dins Ciutat.

En altre die ó en lo termini de deu dies denpres del primer de Maig, en virtut de Privilegi Real, lo qual es del Rey Jaume, dat en Barcelona als 4 del mes de Novembre 1323, extrau de bolsa dos obrers pera les públicas obras de la dita Ciutat. Los quals fan sentencias y declaracions. Y en virtut de dit Real Privilegi mana al Battle de la dita Ciutat

fasse prompte execució en las declaraciones per los dits obrers fetas y estará ordenat

Obrers de fora Ciutat.

Axi mateix lo mateix die los Concellers y Concell de la Ciutat de Manresa, en virtut de Privilegi Real del Rey Pere, dat en Monsó, als 27 de Deseembre 1333, extrau de bolsa dos obrers foráneos qui cuiden de las qüestions que se offerixan fora Ciutat en lo territori de aquella, com també de fer adobar los camins y poden declarar las qüestions entra los terratiments.

Lo Rey Martí, ab son Real Privilegi dat en Barcelona als 15 Juny 1400, vol y mana que quiscun any la dita Ciutat fassa extracció de dos obrers dins Ciutat y altres dos obrers extramuros per al affecte dalt dit.

Obrers dels Valls.

No menos fan anominació los Concellers y Concell de la Ciutat de Manresa de dos obrers dels valls, qui cuidan de la netedat dels valls de la muralla y plantar arbres en aquell per al servey de las públicas obras de la dita Ciutat; que á mes de que fa molt ameno y es delectable á la vista, es de gran importancia lo haverhi provisió pera Convents que se obren, qual dona la Ciutat de boníssima gana.

Racional.

Fa la ciutat de Manresa extracció de un Magnífich Racional, persona perita en examinar papers, lo qual lo any de son Racionalat, segons thenor de Real Privilegi, es del Concell general de la dita Ciutat, á effecte de saber las dilliberacions que lo Concell de la dita Ciutat fa. Lo qual á son càrrech corra lo fer las pólissas que per los Srs. Concellers li son ordenadas, com també las demás dels mals y càrrechs

de la dita Ciutat; com son los salaris, pensions de censals, censos y altrament. Las quals polissas van dirigidas á pagar al Honorable Clavari de la dita Ciutat.

Clavari.

Ab la mateixa conformitat denpres de la extracció del Magnífich Racional, fan extracció los Concellers y Concell de la dita Ciutat de un Honorable Clavari, qui ab vigilancia cuida de cobrar las entradas y rebudas de la Ciutat de Manresa eo dels emoluments de aquella y en virtut de las polissas que á ell van dirigidas per lo Magnífich Racional, paga tots los salaris de Officials, com també tots los mals y càrrechs de la dita Ciutat.

Firas.

Te la Ciutat de Manresa, en virtut de Privilegi Real, lo un del Rey Pere dat en Barcelona als 3 de Jener de 1283, altre del Rey Jaume, dat en Barcelona als 7 de Setembre 1311, dos firas. La una lo die de la Assenció de nostre Senyor en lo mes de Maig. Altre lo die del Apóstol St. Andreu, ab las salvetats, guiatges, y seguretats de mercaderias quals en dits Privilegis estan disposats, las quals son de gran concurs y contractació.

Mercats.

Ab lo mateix modo y forma y en virtut de Real Privilegi de Phelip, Rey, dat en Monsó als 24 de Desembre 1552, te dos dies la senmana, so es dilluns y dijous, mercat en la plassa pública de la dita Ciutat, ab las seguretats de anants y vinents de personas y mercaderias que van á aquell, en lo dit Real Privilegi contengudas y mencionadas, ahont quiscun die de mercat assisteix grandios concurs de personas de la Sagarra ab abundancia de blats y de altres parts ab

differentes mercaderias, com també molts compradors que acarrea tot contracte y negoci. Y en lo dít Privilegi se narra y assenyala lloch de tenir lo Mercat, que es en la plassa major de la dita Ciutat. Y lo primer mercat de Setembre, any 1607, se comensá á garbellar lo blat en dita plassa, pagant lo amo 3 diners per quartera.

Emoluments.

Quiscun any dos Concellers de la dita Ciutat, assistits del Magnífich Racional, y sis ó vuit personas elegidas per lo Concell general de la dita Ciutat per títol de venedors de emoluments en la plassa pública y major de la dita Ciutat al encant públich y mes donant, arrenda tots los emoluments que te la Ciutat; com son flecas, carnisserias, pescas, oli, tabaco, mesuras de vi, sivada, drets de sis diners per lliura, pes de Rey y lleuda, taulas de las firas y altres; los quals assenta lo Magnífich Racional y en virtut de ditas vendas los treu á rebre al Honorable Clavari y en descárrech de dit recibo li trau á pagar en virtut de las polissas que per dit Magnífich Racional van dirigidas á pagar al Honorable Clavari.

Casa de la Ciutat.

En la plassa pública y major de la present Ciutat de Manresa te la dita Ciutat una casa la qual comprá als 4 de Juliol 1600 de Pere Miquel, porter dels diputats de Catalunya, las quals casas eran de Joan Anglada, mercader de Barcelona, per preu 345 ₧ . Lo acte de la qual ab sas expectacias está en la aula del Racionalat en lo calaix dit Patrimani, signat de n.º 33.

Taula.

En la dita Casa te la Ciutat la taula dels comuns depósitos, en virtut del Privilegi á la dita Ciutat concedit per lo

Archabisbe de Tarragona, Lloctinent y Capitá general, lo qual fench dat en Barcelona als 14 del mes de Juny any del Sr. 1603, en la qual assisteixen quatre Officials, personas honradas y peritas dels Oficis de la taula, los quals se precian aportar sos llibres de entradas y exidas, recibos y pagaments que es fan en la dita taula, ab molt gran satisfacció.

Consistori.

En la dita Casa tenen los Srs. Concellers la aula del Consistori ahont se solen congregar pera tractar negocis differents pertanyents á la dita Ciutat. Está la dita aula molt ben composta y asseada ab sis banchs de respatller guarnits de vaqueta de Moscovia entatxonats de tatxes doradas. Las quals feu la present Ciutat lo any 1677 y juntament está la dita aula entapissada de colgaduras de domás carmesí, en las quals están esculpidas y matizadas las armas de la Ciutat, ab una grandíssima taula ó bufet cubert ab un tapeta de domás ab lo mateix adorno y relleu de las ditas armas, ahont los Srs. Concellers ab la deguda veneració se tractan, ab quatre candeleros de plata, dos tinters, polsera, ostiera, salvilla, y campeneta tot de plata, qual servey feu fer la Ciutat lo any 1677, en la Ciutat de Barcelona.

Recibidor.

Antes de entrar en la aula de dit Consistori te la Ciutat altra que es lo recibidor, guarnit ab sas colgaduras de grana ab lo mateix rumbo y guarnició de las colgaduras de domás com també en altra instancia te la sala de las armas, molt ben provehida per al servey del Rey Ntre. Sr. y de la Ciutat. Y en la dita casa todas las festas que los Srs. Concellers han de assistir á la Iglesia ó altres actes públichs se

solen congregar y de ella ixen ab los hábitos consulars, Prohomens y demás acompañament.

Casa del Concell.

Molt cerca de la Cathedral Iglesia de la dita Ciutat, te altre casa la Ciutat ahont te son Concell y ajuntament, en la qual casa conigua á la aula del Concell está altra aula vulgarment dita lo Racionalat, en la qual están disposats ab la deguda ordenansa un grandíssim armari y en ell molts differentes calaixos y quiscun dells retulat del que en dit calaix hi ha, ahont la Ciutat de Manresa te los Privilegis y escrituras per al bon regiment y govern de la Republica, molt ben recónlits y gardats, com també la caixa ahont están disposats las bolsas de las extraccions de Concellers y demás Officis de la dita Ciutat. A esta instancia sols hi entran los quatre Srs. Concellers y lo Magnífich Racional te una clau y nos pot obrir dit armari que no sie en presencia dels sinch.

Flecas.

En la dita casa te la ciutat uns aposentos ó instancias de las flecas comunas ahont lo flequer ven pa de tota sort y de molt bona qualitat en abundancia per al sustento dels ciutadans y forasters. Está dita instancia ben provehida de tots los aparatos que per ditas flecas se offereixen.

Delmas.

La Ciutat de Manresa comunament y per indivís ab lo Capítol de la Seu de Vich com á Administradors de la Pabordia de Abril te y posseheix dins lo terme de Manresa certa part de déssimas de tots los grans se cullan, com son blats, ordís, sivadas, mils y altres com de verema y olivas. Y lo restant te y posseheix lo Ille. Capítol de la Seu de Man-

resa, la qual dèssima se distingeix conforme los alous estan en las propietats, perque totas las propietats que estan en alou y señoría directa de la Pabordria, Officis de Capítol y de quatre beneficis pabordrials fan lo delme á dit Capítol y las demás propietats que estan en alou de altres Srs. y franchs en alou fan lo delme á la dita Ciutat y Capítol de la Seu de Vich, com apar en acta de concordia rebut en poder de...

Delmas.

Junt ab lo dit Capítol de la Seu de Vich es Sra. la Universitat de la dita Ciutat de las dèssimas de St. Fructuós, Vall del Horts, part del terme de Navarcles, Sta. María de Claret, part del terme de St. Pedor, Sta. María de Juncadella, St. Martí de Torruella, St. Joan de Vilatorrada, St. Sadorní de Salellas y Sta. María de Viladordis. Es veritat que á alguna de estas Parroquias entra lo Capítol de Canonges de la Seu de Manresa y lo Camarer de dita Iglesia; las quals dèssimas están divididas en cada una de ditas Parroquias entre la Ciutat de Manresa y Capítol de Vich de una y lo Ille. Capítol de Canonges de lo Cathedral Iglesia de Manresa y lo Camarer de aquella de part altre.

Delmas.

Las dèssimas del mas Puig que es en lo territori de Viladordis de ellas consta del establiment que lo Reverent Senyor Vicens Jener feu als 24 Abril 1570 á Francesch Gaver de la vila de Cardona y Elisabet muller sua de totas las dèssimas de totas las terras, honors y possessions del mas Puig, situadas en lo terme de Viladordis. Y lo mateix die y any lo dit Francesch Gaver y Elisabet muller sua veneren ditas dèssimas á la Ciutat de Manresa per preu de = 200 € , ab apo-

ca ne feren de rebuda. Los quals actes son en lo Racionalat de la casa de la Ciutat, en lo calaix Patrimoni, signat de n.º 29.

Mortisació.

Sentencia en favor obtingué la Ciutat de Manresa en lo Consistori en la Batllia general de Cathalunya quantra lo Procurador fiscal de dit Consistori sobre part de las dèssimas reb la Ciutat de Manresa, declarant no te obligació de mortisar ditas dèssimas en dita sentencia contingudas. Copia del procés y sentencia te recòndida la Ciutat de Manresa, en dit Racionalat, en lo calaix Patrimoni, signat de n.º 31.

Concordia ab lo Bisbe.

Als 12 de Octubre de 1606 se feu la Concordia entre lo Illm. y Rm. Sr. Bisbe de Vich de una part y la Ciutat de Manresa de part altra sobre los delmas del terme y Parroquia de Sta. María de Manresa y Parroquia de St. Fructuos de Bages, St. Pedor, Vall dels Horts, Sta. María de Junca-della, St. Martí de Torroella, St. Joan de Vilatorrada, Sant Salvador de Vallformosa, St. Sadorní de Salellas y Mas Puig y otras parts. Per la qual concordia foren donadas á dit Sr. Bisbe per la Ciutat de Manresa 300 € de compra y = 15 € en annua pensió prestadoras, com consta ab acte ques troba en lo Racionalat de la casa de la Ciutat en lo calaix Patrimoni, signat de n.º 37. Com també junt ab dita concordia van unas lletras Apostólicas sobre dita concordia y altre acte de concordia feta y firmada entre lo Bisbe de Vich, Capítol de Vich, Pabordre de Manresa y la Ciutat de Manresa.

Delmas.

Reb lo Capítol de Canonges de la Scu de Vich la meitat de las dèssimas en Manresa, Vall dels Horts, St. Iscle, y al-

tras Parroquias veïnes de Manresa per donació que als 12 Febrer any 42 del Rey Lluís el Mosso, Pere Bisbe de Vich donà á sa Iglesia y Capítol los delmes que lo Rey de Aragó havia donat á la Iglesia y Bisbe de Vich en Manresa y sos termens adjacents.

Escrivanías.

Te y posseheix la dita Ciutat de Manresa com á Señora útil y Propietaria de aquella la Escrivanía pública de la dita Ciutat y la de la Cort del Veguer, qui son escrivanías de distret (sic) segons Privilegis y Sentencias Reals. Lo títol es de establiment fet per lo Ille. Pabordre Dr. Joan Garriga en virtut de lletres Apostólicas dadas en Roma als 3 de las nonas de 9bre. 1345, qual Butlla es en lo calaix Patrimoni. Lo qual procés fulminat per lo dit establiment fonch fet en la cort ecclesiástica de Barcelona als 12 X^{bre.} 1645. Lo qual es en poder de Joan Vicens, nottari de la cort del officialat de Barcelona.

A 23 X^{bre.} 1645 Pere Cardona, Síndich de la Universitat, prengué possessió de las Escrivanías pública y comunas de la dita Ciutat en poder de Benet Font, nottari.

Mas Angla.

Te la Ciutat de Manresa lo Mas Angla distant de la dita Ciutat dos horas, lo qual te la dita Ciutat per establiment y mortisació que als 15 Jener 1602 feu M.^o Miquel Puig prebere y beneficiat del Benefici de S. Miquel de Serrateix á la dita Ciutat de Manresa del Mas Angla, terras y possessions de aquell. Decretat per lo Abbat de Serrateix ab tots los actes, los quals la Ciutat de Manresa te recóndits y guardats en lo calaix intitulat Patrimoni, signat de n.º 35.

Herbas y Pasturas.

Te la Ciutat de Manresa las herbas, herbatjes, bovatges y pasturatges de tot lo terme de la Ciutat de Manresa, ab la

prohibissió per tots los singulars de dita Ciutat de pasturar ni fer pasturar aquells ab lo empriu de las herbas de tots los capmasos se enclouen en dit terme. Y en virtut de venda feta per lo Rey Jaume, Rey de Aragó, á Ramon Aymerich, Procurador y Sindich de la Ciutat de Manresa y altres sindichs de moltes universitats de Cathalunya als quals vené dits herbatges, bovatges y terratges, los quals tenia dit Rey en lo Principat de Cathalunya per preu de dos centas milia lliuras á obs de convertir aquellas en las guerras teni dit Rey ab los francesos. Lo acte de dita compra es en lo Racionalat de la casa de la Ciutat, en lo calaix intitulat Patrimoni, signat de n.º 3,

Lleuda.

Es la Ciutat de Manresa Señora per son propi y radicat Patrimoni del dret de la lleuda de la dita Ciutat y territori della per títol de compra que feu al Rey Pere ab son Real Privilegi dat en Barcelona en las calendas de Abril 1343; lo qual confirma dit Rey ab altre Privilegi dat en Barcelona als 18 de Juliol 1372, volent que de aqui al davant los ciutadans de Manresa en totes las terras del Rey no paguen dits drets, com es de veurer en dit Privilegi en lo calaix Patrimoni del Racionalat de la casa de la Ciutat, signat de n.º 12.

Com també dins dit acte de venda se troba altre acte de venda feta per Francesch de Alsamora sots jornada del 16 de 8bre. 1426 á Aymerich de Sallent, y la Ciutat de Manresa comprá al dit Miquel Aymerich Desbosch y Sallent dita part de lleuda, com ja certa part della era propia de la Ciutat de Manresa, per conceció del Rey Pere, com dalt está mencionat.

Molins fariners.

Te la Ciutat de Manresa per la provisió y descans de sos Ciutadans á més de las flecas comunes que te per als ciuta-

dans y forasters, tres molins fariners y altre draper, pera que ab la deguda comoditat, estigan promptament servits.

Molí de Ubagas.

Lo primer molí fariner que te la Ciutat de Manresa está situat á las Ubagas á la vora y riu de Cardoner, lo qual te y posseheix la Ciutat de Manresa per titol de venda feta per Francesch Ricart y de Sorribes, Donsell, en Manresa domiciliat, sots jornada dels 14 de Maig 1540 á Rafel Cardona, parayre de la Ciutat de Manresa, junt ab altre molí draper que está contiguo al fariner ab son noch y massas per preu de=200 s ab la época del dit preu, lo qual acte es en lo calaix Patrimoni, signat de n.º 26.

Molí de Riu Mirable.

Altre molí fariner te la Ciutat de Manresa molt contiguo y á un sol tir de pedra de la Ciutat, lo qual posseheix per titol de compra ne feu á Joan Pujol de una pessa de terra de tinguda de 1 quartera de sembradura, ab casa ó casal ab molí fariner en aquell constituhit ab sos arreus y lo torrent del Riu Mirable prop lo bals de Madrena y St. March, com apar ab las de expectancias de dita venda y mortisació per lo Batlle general de Cathalunya feta, la qual venda fonch sots jornada de 10 de Mars 1600 y la Ciutat lo any 1630 feu la bassa y casa de dit Molí ahont los Ciudadans de Manresa á tota brevedat y á tota hora estan servits. Los actes de dita compra te la Ciutat de Manresa molt ben recóndits y guardats en la Aula del Racionalat de la casa de la Ciutat, en lo calaix intitulat Patrimoni, signat de n.º 34.

Molí den Travesa.

Altre molí fariner te la Ciutat de Manresa vulgarment dit lo Molí den Travesa sota la creu de Coll Manresa, lo qual comprá la dita Ciutat á la Sra. Calvo, com consta ab

lo acte de la dita venda rebut en poder del Discret Benet Font, nott, de Manresa, sots jornada de 10 de Febrer 1653.

Establiment de Aiguas.

Per la conservació de dits molins te y posseheix la Ciutat de Manresa lo poder y facultat de las aigüas, tant de la Riera de Rajadell desde la Pila del Mas Major fins á desai-guar al Riu de Cardoner, á effecte de fer bassas de empoar-glas y altres fins privative á qualsevol altre, com axi ma-teix la aigua del Riu Cardoner den del molí den Travesa fins al molí de la Ciutat situat á las Ubagas, á effecte de la conservació de dits molins y ferne de nous tant fariners com altres privative á qualsevol altre. Com apar ab esta-bliment fet concedit á la dita Ciutat per lo Batlle general Don Joseph de Rocaberti, ab acte rebut y fet en Barcelona sots jornada del 27 de Febrer 1673 en poder de Anthoni Pe-joan, notari y escrivá major de la Batllia general de Catha-lunya, clos y subsignat per impediment de dit Pejoan per lo Discret Joan Cabanas, regint lo offici de escrivá major, lo qual establiment es en lo Racionalat, al calaix Patrimoni.

Tres Fornes.

Tres fornès te la Ciutat de Manresa per la comoditat de sos Ciutadans; so es un en la plassa major, altre en la plas-sa del Olm y altre en lo carrer de Sta. Lluçia, con que que-dan compertits á la comoditat de tots los Ciutadans, los quals fornès te y posseheix la Ciutat de Manresa per títol de venda y establiment á ella feta ab alguns censos per lo mo-mestir de Stas. Creus, los quals tenian y rebran en la Ciu-tat de Manresa ab cert cens quiscun any pagador, consta ab lo procés auténtich del Breu Apostólich y informació de testimonis en virtut de aquell rebut per rahó de dita venda,

y actes de la confirmació Apostólica fahents per dita venda, los quals actes te la Ciutat de Manresa en lo calaix Patrimoni del Racionalat, signat n.º 27.

Carnicerias.

Per cumpliment dels Ciutadans de Manresa te la Ciutat tres carnicerías. Una de moltó, alt en la plassa major, altres dos en la plassa del Olm ahont se talla á la una ovella y anyell y al altre bous, cabras y carn salada. Los puestos dellas te assentats la Ciutat es á saber los de la plassa del Olm ne feu establiment Bernat Serra, Batlle general, als 30 de Abril 1406, lo qual establiment es en lo calaix Patrimoni, signat 18.

La altre carniceria de la plassa major te fet lo establiment la Ciutat de Manresa á Arnau Porta, llochinent de Batlle general en Barcelona, als 2 de Febrer 1411, ab son degut cens, com dit establiment es en lo dit calaix Patrimoni, signat de n.º 19.

Provisió de carn y casa per tallar.

Procura la Ciutat de Manresa tenir en las dítas carnicerías bastant provisió de bonas y saborosas carns de hont es ben servit lo Ciudadá y foraster y á bon mercat. Y pera que á tota hora no falte á ningú lo compliment, als 29 de Mars any del Sr. 1669, comprá la Ciutat unas casas al costat de la carniceria del moltó, que eran de T. Vilaseca, las quals se veneren per ex.º de la cort del Magnífich Batlle, com consta de dita compra, ab acte rebut y testificat en poder del Discret notari de la cort del Batlle als 8 Janer 1669, la qual casa te la Ciutat per estada del carnicer, á effecte de que tot lo die estiga la dita carniceria oberta y abundant de carn, pera que lo Ciudadá y foraster de la punta del die fins al vespre no li falte lo necessari y puga á tota hora tenir lo degut compliment de carn.

Barra de Volataria.

Al devant de dites carnicerías te la Ciutat de Mánresa disposada una barra ahont se ven y arriba tota volataria, com son perdius, tudons, xixel·las, grivas, torts y altres aussells, com també llebras. conills y altra cassa ahont los ciutadans y forasters estan regalats, quins ab sos diners trovan en abundancia de las ditas mercaderías.

Pescateria.

Ab la mateixa conformitat devant de las carnicerías te la Ciutat lo puesto de la Pescateria, ahont se ven lo peix que aportan del mar á la present Ciutat, ahont si lo mar dona sa lissencia se troba en ella molt peix y ab comoditat.

Pous de empoar glas.

Te la Ciutat de Manreta per lo regalo del estiu y á sos ciutadans, 8 pous de empoar glas, que comprá de Maurici Generas, del Dr. Bernat Mas, de Geroni Ginfarrer y altre quen te dins Ciutat ab las bassas de agua molt contiguas á dit pou ahont los forasters y ciutadans passen lo temps del estiu molt regalats ab compliment y á bax preu, puis ne dona una lliura per dos diners.

Fonts.

Está la Ciutat de Manresa provehida y regalada de quatre ó sis fonts de lindas y molt saborosas aguas claras y de lindo frescor á mes de que van abundantíssimas, com també de galaníssims pous que los Ciutadans y forasters se serveixen y estan regalats de ellas á medida de son gust.

Rius.

Circuhida está la Ciutat de Manresa de dos caudalosos rius, lo un vulgarment anomenat Llobregat y lo altre

Cardoner, un per cada costat de la Ciutat molt útils y de comoditats pera tots los ciutadans de Manresa, ja per la abundancia del aigua com també per lo que dels dos caudalosos rius abundan y proveheixen als ciutadans de peix fresch, com son bachs, bágaras, anguilas y algunas truitas, lo qual peix es de lindíssim gust y sabor, majorment lo del riu Cardoner, que com discorran ditas aigües per lo Salí de la Vila de Cardona, cria lo peix fort y las anguilas ques crian en ell son alabadas per los qui las gustan.

Ponts.

Sustenta la Ciutat de Manresa quatre grandiosíssims ponts, so es dos á cada riu: es á saber al riu Cordoner un ques diu lo Pont Nou, per lo qual se pren la via de las parts de la Sagarra, de Igualada y altres. Lo altre se diu lo Pont Vell, que es lo camí de la Verge de Montserrat, Monistrol, Esparraguera y diferents parts. En lo riu Llobregat un vulgament dit lo Pont de Cabrianas, que es lo camí de la Ciutat de Barcelona; y encara que es veritat que la Ciutat de Manresa te diferents Privilegis de fer pagar pontatge als passatjers, un del Rey Fernando concedit als 28 de Setembre 1509, altre de Carlos quint concedit als 15 Juliol 1528, los quals te recóndits la Ciutat en lo calaix Patrimoni, signat de n.º 24 y n.º 25, no obstant lo thenor de dits Reals Privilegis á la dita Ciutat de Manresa concedits, no usa de las forsas te en virtut de las ditas concessions, ans be usant de la grandesa deixa passar generalment á totas y qualsevols personas sens fer obstagle ni impediment algú ni sens demanarlos una malla. Son dits ponts de pedra de grandíssima llargaria y alts, com lo ques en la Vila de Martorell, fabricats ab linda disposició, espayosos y alegres á la vista.

Vilas vehinas

Gran ornament donan á la Ciutat de Manresa las vilas que te vehinas á ella, com son Monistrol, Sant Pedor, Horta,

Sallent y altres com també cerca de la dita Ciutat estan dites vilas distants lo mes tres horas. Y juntament cerca de cent termes que en sa plana y encontorn estan disposats, fan comers, concurs y contractació á la dita Ciutat, ahont tots gustan venir per lo bon tracte reben dels Ciutadans.

Distancia de Vilas.

No menos se troba la Ciutat de Manresa en lo País disposada, que á mitja jornada de distancia se troba rodada de onse vilas, com son Caldas, Sabadell, Olesa, Callaff, los Prats del Rey, Igualada, Cardona, Tarrassa, Esparraguera, Moyá y Piera, las quals vilas com á tant vehinas sempre sels offereix haver de tenir tractes y negocis ab los Ciutadans de Manresa, com també en lo que toca als Comuns estan molt confederats tractantse ab la deguda correspondencia, procuran tots tenir tota cortesia y valerse los Comuns ab ma generosa y lliberal.

Distancia de Ciutats.

Distancia de la Ciutat de Manresa de la Ciutat de Barcelona set lleguas, de la Ciutat de Vich sis lleguas, de la casa de Nostra Senyora de Montserrat tres lleguas, del monestir de St. Benet de Bages mitja llegua, del monestir de Serrateix tres lleguas, del monestir del Estany altres tres lleguas, las quals casas y monestirs tots estan dins lo ámbit de la Veguería de Manresa.

Casas de la Parroquia.

Te la Ciutat de Manresa en lo districte de la sua Parroquia denou casas de Pagesos que son las que se anirán insinuant.

Prop la Capella de St. March.—Pere Calsina.

Lo Mas Roviralta.

La Casa del Tort.

La Tria dels Pares de la Companyia.
 Lo Mas de la Culla.
 Lo Mas del Guix.
 Lo Mas de la Serra.
 Lo Mas Morera.
 Lo Mas de las Torras.
 Lo Mas Oller.
 Lo Mas Major.
 Lo Mas Corrons.
 Torras de Sta. Catharina.
 Torras prop la aigua.
 Lo Mas Comdals.
 Lo Molí de la Ciutat.
 Lo Molí den Travesa.
 Lo Molí del Salt.

Fèrtil de Aliments.

Lo terme y territori de la Ciutat de Manresa es abundantíssim y fèrtil de ví, oli, blat, sibada y la mel que se pot dir es tinguda per la millor, puis es de romani, blanca, dolsa y de lindo gust y ab la abundancia que sen cull, que basta pera regalar los Ciutadans de Barcelona, Vich y Roma y altres parts.

Personas de qualitat.

Está la Ciutat de Manresa composta de moltas casas de cavallers, nobles y de llinatges antichs, Srs. de Baronfas, com de moltas casas de Drs. en lleys y medicina, moltíssimas casas de artistas com son notaris, apotecaris, sirurgians, adroguers, candelers, molts de altres intitulsats per Homens de Honor, com també de prátichs menestrals que ab son treball y industria fan molt bonas haciendas y patriomonis, moltas casas de pagesos que proffesan la agricultura de camps y vinyas donan las terras prósperas cullitas als

Ciudadans tenintse tots á be que ocupats ab la fatiga de son treball per personas honradas, de bon nom, vida y fama.

Abunda de hortalissas.

Es la Ciutat de Manresa una Ciutat regalada y abundant de lindas hortalissas y fruitas que ab abundancia se cull en ella de lindo gust, ocasionada de la gran vigilancia y cuidado que los Ciudadans de la dita Ciutat tenen en cultivar la horta y vuy en la dita Ciutat se cull seda de molt bona qualitat y ab quantitat.

Aiguas per los carrers.

Gloria es veurer la Ciutat de Manresa abundada y regalada de tantas aguas; puis á quiscun carrer de la Ciutat passa un rech de agua molt útil á la salut del cos humá y regalo per todas las cosas dels ciudadans y alegria de quants forasters arriban en la dita Ciutat; la qual agua ve del riu de Llobregat de la Cequia tant abundosa que te comprada la Ciutat, de la cual se rega lo terme y Ciutat; y de la venda y concessió de Privilegi, de son origen, de sa vinguda y estat de ella se narrará llargament.

Está la Ciutat de Manresa dividada en dos arrevals. En lo cors de la Ciutat y pagesos de la Parroquia, dels quals assí se fará menció del número de las casas, any 1594. La Cequia passa per tots los carrers.

Primo: en lo arreal de St. Andreu.	37	Casas
En lo arreal de Sta. Lluçia	70	"
Carrer de Sta. Lluçia.	54	"
Carrer de la plasseta del Galseran Andreu.	19	"
Carrer de M. ^o Bosch.	17	"
Carrer den Vallfonollos.	19	"

Carrer de la plasseta den Creus.	19	Casas
Carrer de las Picas.	37	"
Carrer de Talamanca.	34	"
Carrer de Vilanova	37	"
Carrer de las Barreras.	63	"
Carrer del Camp de Urgell.	20	"
Carrer del Portal de Valldaura.	20	"
Carrer de Urgell	58	"
Carrer del Born.	31	"
Carrer Nou	39	"
Carrer de la Plana.	36	"
Carrer de la plasseta de St. Miquel.	8	"
Carrer de la plasseta de na Casas	17	"
Carrer de la plasseta de m. ^o Anglada.	23	"
Plassa Major y Plasseta dels Especiers	51	"
Carrer del Cap del Rech.	19	"
Carrer de Sobreroca.	48	"
Carrer den Scarols	10	"
Carrer den Planeta.	20	"
Carrer del Carme.	31	"
Carrer del Pedregá	17	"
Casas dels Pagesos de la Parroquia	19	"

873

Aulas.

Sis aulas te la Universitat de la Ciutat de Manresa pera la educació y ensenyansa de lletra per als fills de Ciutadans y forasters; es á saber que pera las primeras letras te un mestre, qui ensenya de llegir; altre mestre te que ensenya de escriurer y comptar. Denpres te la ensenyansa de Gramática Humanitat y Retórica; com també las dos aulas de Filosofia y Theologia. En totas las ditas aulas se ensenya ab molta satisfacció als Ciutadans y forasters de franch

y sens pagar un sol diner adveant á aquells á frequentar sagraments, ser devots y estudiar.

Lo trascrit Resúmen de las casas se trovan en la Ciutat de Manresa, fonch fet per lo Domer Christófol Dalmau en lo any del Señor de 1594 en una Describeió feu de totas las casas, insinuant las personas, sos noms, cognoms, edats y nació, que com á Domer fou fácil averiguar quantas personas hi havia de comunió, com altrament. Pero vuy la Ciutat de Manresa est any de 1679 se trova disposada de carrers y de casas que hi ha á quiscun carrer del modo, forma y manera que se segueix; com consta en lo llibre dels Domers, puis ab la deguda atenció ses mirat.

Manresa	1	Primo: Arreval de St. Andreu.	56	Casas
	2	Devallada de Sta. Lucia.	8	"
	3	Torrent de St. Ignasi.	6	"
	4	Carrer de Viladordis.	8	"
	5	Carrer de las Codinas.	80	"
	6	Carrer de Montserrat.	23	"
	7	Carrer de Sta. Lucia.	56	"
	8	Devallada de la Plassa.	3	"
	9	Carrer de la Codinella.	14	"
	10	Carrer den Galseran Andreu.	20	"
	11	Mola de la Seu	5	"
	12	Carrer den Vallfonollos.	19	"
	13	Carrer den Fontanet.	34	"
	14	Plasseta den Creus.	14	"
	15	Carrer den Arbonés.	40	"
	16	Carrer de las Picas.	18	"
	17	Carrer de Talamanca.	38	"
	18	Carrer de Vilanova.	36	"
	19	Carrer de Sta. Maria.	14	"
	20	Portal de Lleyda.	15	"
	21	Carrer de las Barreras.	65	"
	22	Carrer de las Roldorises	21	"

Manresa	22	Carrer de la Mel.	31	Casas
	24	Carrer del Campdurgell.	27	"
	25	Plasseta de Valldaura.	10	"
	26	Arreval de Valldaura.	36	"
	27	Carrer de Urgell.	67	"
	28	Carrer del Born.	53	"
	29	Carrer Nou.	50	"
	30	Plana del Holm.	25	"
	31	Carrer de St. Miquel.	20	"
	32	Carrer den Botí.	5	"
	33	Plasseta den Casas.	7	"
	34	Carrer de la Sabateria.	30	"
	35	Carrer den Rigolfes.	6	"
	36	Plassa Mayor.	39	"
	37	Carrer del Cap del Rech.	7	"
	38	Carrer de Sobreroca.	56	"
	39	Carrer den Serarols.	12	"
	40	Carrer de Infans Orfens.	24	"
	41	Portal den Planeta.	18	"
	42	Carrer del Carme.	11	"
	43	Carrer del Pedregá.	14	"
		Casas dels Pagesos de la Parroquia.	19	"

Coranta tres carrers 1679

Mil cent y sexanta casas

CEQUIA DE MANRESA

RIVILEGI obtingué la Ciutat de Manresa del Rey Pere, lo qual fonch donat en Barcelona als 10 del mes de Setembre any de la Nativitat del Senyor de 1339, ab lo

qual privilegi dona ple poder y facultat á la Ciutat de Manresa de pendrer la aigua del riu de Llobregat y fer un alveo ó aqüeducto pera fer venir dita aigua á la dita Ciutat, ab pacte que la Ciutat pagás lo dany á qui tocás, á coneguda del Veguer de Manresa; concedint que ningú gose tocar la dita aigua sino es per beurer y rentarse.

Ab la concessió de dit Real privilegi es que la Ciutat de Manresa del die de la concessió fins en deu anys per la quistia, peita, subsidi y altre qualsevol exacció ó demanda Real ab qualsevol nom se anomene no tinga obligació en donar á dit Rey quiscun any sino sinch mil sous. Passats empero dits deu anys tinga obligació la dita Ciutat perpe-

tuament donar á dit Rey dotse mil sous anuals. Y dit Rey feu la enfeudació y venda de dits dotze mil sous á Bernat Miquel. Lo qual Privilegi, venda y enfeudació te la Ciutat de Manresa ben recóndit y guardat en la aula del Racionalat de la casa de la Ciutat, en lo calaix intitulat Cequia, signat de n.º 1.

Regonexese lo districte de la Cequia.

Havent obtingut la Ciutat de Manresa la concessió del dit Real privilegi, procurá una y moltas vegades fer mirar y regoneixer lo districte y puesto que discorra dendel lloch de Balsareny, ahont se havia de pendrer dita aigua del riu de Llobregat, fins á la present ciutat, deputant personas per dit efecte, qui juntas ab los Srs. Concellers, qui á les hores eran sis, mirassen, regonexessen y posassen en execució una obra tan sumptuosa, tan útil y necessaria á la Ciutat de Manresa. La qual delliberació per lo Concell general feta fou encontinent decretada per lo Honorable Francesch de Pedra, Batlle de la Ciutat de Manresa, que ab nom y per part del Sr. Rey interposá sa authoritat y decret.

Cércause oficials.

Atropellaren dits Srs. sis Concellers y elets per lo savi Concell elegits per est efecte mirar las personas mes peritas y enteras que volguessen fer empresa de la trassa se havia de fer, com també dels edificis de ponts y pontarrons que se oferian haverse de fer per moltas parts, que se havian de fer desaguaderos per al bon despatx del aigua que havia de venir dendel lloch ó puesto baix lo castell de Balsareny fins á la present ciutat de Manresa; que per ser empresa de tan gran importancia es cert que la ciutat á aquella ocasió era forsa tenir aliento pera resistir un gasto de tanta consideració com ho feu per al sustento, comoditat y regalo de

la Ciutat, son terme y habitants de la Ciutat de Manresa, qui vuy y los veniders tenim obligació pregar á la Divina Magestat per los qui feren tal empresa.

Oficials qui emprenen fer la Cequia.

Dissapte als 7 dels Idus de Octubre, any del Senyor de 1339, los Concèllers y elets, tenint lo ple poder del Concell general se resolgueren donar lo preu fet de la Cequia; la qual empresa feren las personas següents:

Arnau Fuster, del Castell de Anglés, Bisbat de Geróna.

Arnau Farran, ciudadá de Lleyda.

Arnau Marto.

Martí de Alacigas.

Barthomeu Alacigas, son germá.

Pere Molins.

Perè Ubach.

Francesch Rigolfes.

Guillem Monistrol.

Tots mestres de casas de la Ciutat de Manresa, los quals prometeren als dits sis Srs. Concèllers, als elets y ciutat de Manresa fer venir la aigua, fer la resclosa ahont se havia de donar principi á girar la aigua del riu de Llobregat, donant la Ciutat de Manresa la cals se oferis haver menester. Y no apar vuy esser gran gasto lo de la cals, puis se troba que segons lo compta del que costava la cals sols venia á de quatre diners y malla la quartera. Emprengueren á fer com está dit esta gent la dita obra per preu de cent trenta mil sous, diem=130.000 sous, ab acte ne feren. Lo cual fonch pres y testificat en poder del Discret Pere de Pulcro Solano nott. de la Ciutat de Manresa dit die de 7 dels Idus de 8.bre 1339. Lo cual acte es en lo Arxiu de la Escrivania pública de la Ciutat de Manresa en lo llibre 19 de la Ciutat de Manresa folio.....

Retirause los oftcials y fan nou pacte.

Anant continuant los dits mestres de casas la obra tant insigne de la Cequia de la Ciutat de Manresa, veient que per lo preu ells havian ajustat no era possible lo poder cumplir continuar, ans be deixar aquella havent treballat sis anys, se volgueren apartar de sa paraula y obligació; per lo que vist la Ciutat qui considerava la gran pérdida y error que havian pres los dits mestres de casas, feren pacte nou sots jornada de 15 de las Calendas de Juny 1345, obligantse fer venir la aigua al Coll sas Oliveras prop la pessa de terra de Pere Joncar, que vuy es devant lo bosch ó punta del Guix, al camí que va dende la Ciutat de Manresa al lloch de St. Fructuós de Bages, prometent que á dit puesto ó lloch dit lo Coll de sas Oliveras farian arribar la aigua de la Cequia dins sinch anys, contadors dende'l dia de Tots los Sants á las horas primers, comptadors en avant. Y la Ciutat de Manresa los prometé affagirlos cincuenta mil sous, com de tot consta en lo Arxiu de la Escrivania pública de la dita Ciutat, llibre 35 de la Ciutat de Manresa, en folco ab que ab estos dos actes consta que dits mestres de casas reberen de la Ciutat ab estos dos contractes=181.400 ç . Est últim preu fet fou á diferents mestres, com está narrat llargament dels pactes en avànt en lo present llibre, fol.....

Oposas lo Sr. Bisbe á la dita Fábrica

Per ningun cas deixá lo Illm. Sr. Bisbe de Vich y de Manresa prosseguir sas continuadas causas y pretensions quantra la Ciutat de Manresa per ocasió de las aigüas de la dita Cequia que passavan per las terres de la señoria de dit señor Bisbe. Pero vist sa Ilma. Miquel Bisbe de Vich que als 3 Mars 1345 (1) lo portentós miracle que succehí de la illum miraclosa que dende las partidas del Santuari de Ma-

(1) Est á equivoca la la fetxa: ha de dir 21 de Febrer 1345.

ria Santíssima de Montserrat vingué á la present Ciutat de Manresa en lo monestir de Maria Santíssima del Carme, y regoneixent que per ocasió de passar dites aigües per les terras y termens pertanyents á dit Illm. Sr. Bisbe era la ocasió que dit Sr. Bisbe era estada la ocasió que havia tinguda per set anys escomunicada la Ciutat de Manresa, se procurá deixassen de prosseguir causas y attentats y ajustar totas dificultats, com se feu en un acte de concordia entre la Ciutat de Manresa de una y Miquel Bisbe de Vich de part altre, sots jornada dels 13 de Desembre de 1345 (1) sobre lo transit de la Cequia de la dita Ciutat, en lo qual acte de concordia están molts capítols y pactes sobre lo tránsito de la dita Cequia, com en dit acte llargament es de veurer. Lo cual es en lo Racionalat de la casa de la Ciutat en lo calaix vulgarment intitulat Cequia, signat de n.º 6 y en lo Llibre Vert, fol. 49.

Junt ab dit acte de concordia ni ha altre ab lo sagell de plom que es la Butlla de Confirmació y Decret Apostólich en dita Concordia, interposat per Clement á las horas Sumo Pontifice. Es en lo llibre vert, fol. 90.

Privilegi de fer Cequier.

Te la Ciutat de Manresa moltíssims Privilegis Reals de fer un Cequier, com lo fa tots anys, lo cual te lo cuidado y vigilancia en la conservació de aquella, que fa lo compartiment y executa la pena per lo concell disposada sobre lo regar sens orde de dit Cequíer.

Privilegi del Sagramental.

No menos la Ciutat de Manresa te son Real Privilegi del Infant Don Joan, dat en Manresa als 28 del mes de Octubre, any del Señor 1385, ab lo cual mana que si los Batlles dels

(1) També está equivocada aquesta fetxa: ha de dir 19 de Novembre de 1345.

lloch ahont se haurá regat dins tres dies no executaran la pena en lo dit son Privilegi mencionada la dita Ciutat puga traurer lo Sagramental, anant tallant y devastant ab la forma en lo dit privilegi continguda, lo qual te la Ciutat tancaat y recóndit en lo Racionalat, en lo calaix intitulat Cequia, signat de n.º 12.

Salvaguarda Real.

Alfons Rey, ab son Real Privilegi, dat en Valencia als 25 de Setembre, any del Señor de 1428, posa sots protecció y salvaguarda Real la Cequia de la Ciutat de Manresa, resclosa, rastells, restalladors, rasas, ponts, pedras, cals, administradors, mestres, obras, manobras y altres cualsevols personas al servey de dita Cequia necessarias. Lo qual Privilegi es en dit calaix del Racionalat, intitulat Cequia, signat de n.º 13.

Als 23 Mars 1589 se publicá la Salvaguarda Real y se posaren los penons ab las armas de la Ciutat. Es lo acte en lo calaix dit Cequia, signat de n.º 22.

l'isita de la Cequia.

Felip, Rey, en son Real Privilegi dat en Barcelona als 30 de Juny de 1599, concedeix á la Ciutat de Manresa que quiscun any los Concellers de la Ciutat de Manresa ab las insignias consulars ó gramallas ab sos Verguers y massas altas acompanyats dels Jurats dels Concell general de la dita Ciutat, fassan quiscun any la visita á dita Cequia conforme se observa y se ha de observar sens faltar uu any; puis se es experimentat que havent deixat de ferla alguns anys, volentla fer lo any 1671 se oposaren la Vila de S. Pendor, la Vila de Sallent y lo Sr. Bisbe de Vich ab pretexts que los Concellers de la Ciutat de Manresa no podian anar á fer la visita de la Cequia passant per les terras del Senyor Bisbe ab insignias consulars. Los quals fomentats del Se-

nyor Bisbe, que á las horas era Illm. y Revm. Sr. Don Jayme Copons, ocasioná grandíssim gasto á la Ciutat de Manresa enviant son Conceller en cap lo Dr. Jaume Riu á la Ciutat de Barcelona á sa Ex.ª y Real Concell, ahont estigué declarat segons thenor de Privilegis Reals en favor de la Ciutat de Manresa y per major authoritat vingué á esta Ciutat de Manresa lo Dr. Miguel Taverner del Real Concell ab Joan Soler aguacil Real per espessa orde del Concell Real y junts ab los Srs. Concellers vestits ab sas gramallas, ab los massers devant y uns cinquanta jurats del Concell, tots á caball aportant per acompanyarlos cerca de cent fadrins de á peu ab sas armas, feren la visita de la Cequia, llevant sos actes; los quals son en poder del Dr. Benet Font, nott. de Manresa á 18 8.bre 1671.

La forma que se partiren es la següent, exint de casa la Ciutat.

P.^o Sis assemilas carregadas de volateria cuita, pa y ví.

Quatre trompetas ab cotas y sombreros de domás carmesí.

Lo acompanyament de fadrins de peu, de dos en dos.

Lo aguacil Joan Soler y dos nottaris.

Los quatre Verguers ab sas cotas y los dos ab sas massas.

Lo Conceller en cap, aportant á ma dreta lo Dr. Miguel Taverner.

Lo Conceller segon y Conceller ters.

Lo Conceller quart ab son prohóm.

Los demes Jurats del Concell, de dos en dos.

Al Veguer com era de la Vila de S. Pedor y feya la part del Sr. Bisbe, procurá la Ciutat vingués un Aguacil Real per authorisar lo acte y no volgué corregués á compte de dit Veguer, qui era Jaume Llisach.

Es esta obra de la Cequia de Manresa tant rara y sumptuosa que admira á tots la empresa de nostres antichs ciutadans; la qual, sens ella, esta ciutat de Manresa apar seria terra inhabitable. Pero ab sa bona vinguda tota la horta y terme está alegre, regalat de sas aigüas, donant las plantas y arbres en abundancia copiós fruit, con que queda la Ciutat abundant de tot género de fruitas y horta'issas de tota especie, y molta de galaníssim gust y sabor. Y es tant abundant y copiosa esta Cequia que á mes de que rega lo terme es bastant pera regarne altre tant ab la aigua se p. rt.

Alegre fa esta Cequia la Ciutat de Manresa y sos ciutadans; puig á quiscun devant sa propia casa passa un rech de aigua clara, que pocas ciutats hi ha en Cathalunya y casi ninguna estigan afavorits de semblants regalos.

Llargaria del districte de la Cequia.

Es tant admirable la sumptuositat de esta obra que donánt son principi á quatre horas de camí, te set lleguas de llargaria y passa travessant una montanya. Y á mes de aixó per donarli son corrent se son fabricats de montanya á montanya uns ponts de pedra de increible alsada y llargaria per hont passa dita aigua, que comptats los ponts y pontarrons se son fabricats per dita fábrika de la Cequia de la Ciutat de Manresa son 34 ponts y 71 pontarrons, que junts son = 105.

Molts nostres antepassats ciutadans han volgut dir que en un any mateix se comensá la fábrika de tres obras sumptuosas com son la Iglesia Cathedral, la Cequia y lo Pont Nou. Cosa que forsadament havian de pendrer error com clarament se deixa veurer, pera que lo preu fet que doná de Cequia fonch com está dit en lo any del Senyor 1339, y al primer de Abril 1301, com consta en lo llibre de las delliberacions del Concell que es en la Escrivanía públi-

ca de dita Ciutat n.º 30 se delliberá se fes la Cathedral Iglesia, com ho es vuy; per la qual fábrika fou dividida la Ciutat en tres parts; so es la de St. Andreu, la de St. Marti y la de St. Bartomeu y de quiscuna de las ditas parts foren elegidas dos personas per obrers y moltas de altrás pera donarlos concell, com de tot consta en la dita delliberació del dit llibre n.º 30. La qual Iglesia Cathedral nos comensá fins lo any 1328 que fou onze anys antes ques comensá la Cequia. Com també pera la fábrika del Pont Nou es molt mes modern lo privilegi que obtingué la Ciutat de fer lo Pont Nou, lo qual es en lo Racionalat de la casa de la Ciutat en lo calaix titulat Patrimoni, signat de n.º 25. Y una indulgencia concedida del Archebisbe de Tarragona per als que treballarian en dita fábrika del Pont Nou, la data dels quals es als..... de..... de 1625, (1) con que se veu clarament no podian comensarse en un mateix any tres obras ó edificis tan sumptuosos y de tant gran consideració. Be podria esser que lo discurs de molts anys se trobás la Ciutat de Manresa acabant la una obra comensás á donar principi á la altre, puis anavan á baix preu los jornalers.

Acte de fer la Cequia.

Als 15 de las Calendas Juny, any de la N.ª del Sr. 1345. En nom de N.ª S.ª Deu Jesuchrist y de la gloriosissima Verge Maria mare sua y de tots los S.ªs de Paradis.

Sapian tots los presents y esdevenidors que nosaltres= Francisco de Socarrats—Ramon de Artés—Romeu de Casanovas—Pere de Riera—Guillem de Sobraroca—y Romeu de Manyá, Concellers dit any de la Ciutat de Manresa convocats ac trompa en la Iglesia de S. Miquel conforme es acostumat

(1) Aquí en Canyelles s' equivoca. Ell mateix se rectifica mes avant dient que el Pont Nou se fabricá en l' any 1312. que 's la data de la carta de indulgencies concedides per Guillem, Archebisbe de Tarragona, als que treballassin en dita obra.—Arxiu municipal: Pergamins.

fent estas cosas de Concell assentiment y voluntat dels Jurats de dita Ciutat alli convocats y congregats, attenant que com sie estat tractat per algunas bonas personas y devingut á hoidos dels Venerables Concellers y Jurats de dita Ciutat de Manresa de temps á aquesta part que alguna part del Riu de Llobregat podia esser portada y derivada á la dita Ciutat de Manresa pera regar las terras, horts y possessions de la dita Ciutat y dels habitants de aquella. Los dits Venerables Concellers y Jurats de dit temps passat attenant á la utilitat y augment de la present Ciutat y dels ciutadans y habitans y de la cosa pública de aquella conforme á son ofici de Concellers los tocava en quant á ells los era possible ab gran vigilancia, hagut sobre de assó llarch y diligent tractat, destinaren mes avant al Illm. Sr. Rey sos sindichs per obtenir de dit Sr. Rey de las preditas cosas Privilegi y concessió. Lo que dit Sr. Rey mogut de sa acostumada clemencia á la Universitat de la dita Ciutat concedí que puga fer y constituir ahont á ells les será ben vist faher un Alveo, Cequia ó Rech per lo qual alguna part de aigua de dit Riu de Llobregat pogués ser portada y derivada á la dita Ciutat de Manresa pera regar las terras, honors y possessions sobreditas conforme en lo Privilegi de las preditas cosas concedit por lo Sr. Rey á la dita Ciutat ab lo sello de plom de dit Sr. Rey ab fils de seda pendent roborat llargament las ditas cosas estan contengudas. Y apres de assó, com diligentissimament de molt temps sie estat tractat y premeditat per dits Venerables Concellers y Jurats de dit temps passat per quin modo ab menos gasto y carrech de despesas se pogues fer y construhir lo dit Alveo, Cequia ó Rech per lo qual la dita aigua se pogues portar y derivar á la dita Ciutat, hagut per los predits sobre assó per ells Concell de Mestres y Obrers en tals cosas experts, es estats trobat que si los dits Alveo, Cequia ó Rech se podia construhir per alguns Mestres Obrers per certa quantitat de pecunias ó

preu fet que assó redundaria en grandíssim profit y utilitat de dita Universitat y de la cosa pública de aquelles y en expedició de la obra sobredita.

Y mes avant com moltas vegadas fos estat tractat y ab diligencia cercat quins mestres ó obrers fer voldrian lo dit Alveo, Cequia ó Rech per menor quantitat de diners y per assó fossen cridats molts mestres en tals cosas experts en lo p^{na}. Principat de Cath^a. domiciliats. Mes avant entre altres apareguessen y ofcrissen Arnau Fuster de lloch ó Castell de Angles del Bisbat de Gerona, Arnau Farran Ciutadá de Lleyda, Arnau Martor, Martí de Alarigas, Barthomeu de Alarigas son germá, Pere de Molins, Pere de Ubach, Francisco Rigolfes, Guillem de Monistrol mestres de casas de Manresa que digueren y prometeren que ells portarian la dita aigua y la ferian venir per un Alveo, Cequia ó Rech per ells fahedor en lo terme del Castell de Balsareny, so es baix de un torrent ó Riera anomenada de Tort devant de un molí en dit Riu de Llobregat dintre lo terme de dit Castell de Balsareny construit, lo qual molí se anomena de Mateu de Vilallonga. Lo qual Alveo, Cequia ó Rech hagués de extendrer fins al terme de la Ciutat de Manresa, so es finir al soldevall de un camp que los hereus de Pere Juncar, condam, tenen en dit terme de Manresa al lloch anomenat al coll de Oliveras, so es fins al camí que allí es públich y Real envers dita Ciutat de Manresa, de tal manera que pera fer y construhir lo dit Alveo, Cequia ó Rech los fos donat y pagat á dits mestres ó obrers per dits Venerables Concellers y Jurats ó per la Universitat de dita ciutat=130000 ₧ Barcelonesos per lo modo contengut en lo acte y capitols entre dits Concellers y Jurats y dits mestres ó obrers fets y firmats en la Escrivania pública de Manresa en Calendaris del 7 Idus Octubre any de N.^e S.^r 1339 conforme estas cosas y moltas de altres plenament allí están contengudas. Attenent així mateix que encare que á dits Arnau Fuster, Arnau Farran,

Arnau Martos, Martí de Alarigas, Barthomeu Alarigas, Pere de Molins, Pere Ubach, Francisco Rigolfes y Guillem de Monistrol, prometeren dits Concellers y Jurats de dit temps passat que ells farian y construhirian ab efecte dintre sinch anys á las horas primers y continuo esdeveniders y cumplits la dita Cequia, Alveo ó Rech. Y així mateix la Resclosa allí necessaria y altrament en tot y per tot fer construir y cumplir totas y segles cosas que fer y cumplir estavan obligats, conforme lo contengut y tenor de dits Capitols; empero los predits Arnau Fuster y altres mestres de sobre expressats dins lo dit temps de sinch anys lo haguessen cumplit las preditas cosas contengudas en los Capitols sobre dits pretenent que las pagas que per Universitat ó Concellers y Jurats de aquella á ells per las ditas cosas no devian fer ó cumplir no foren complertas conforme se devia conforme la ceria y tenor de dits capitols. Y així mateix attenant que perque nosaltres dits Concellers y Jurats del pnt. any deyam y preteniam que los dits mestres ó obrers estaban obligats la dita Cequia, Alveo ó Rech y la dita Resclosa tenir en condret firmament fins á tant que la dita Cequia, Rech ó Alveo predits ab efecte fos fet y per ells fos derivada y portada la dita agua conforme lo thenor de dit acte y capitols predits se podria mourer qüestió ó controversia entre nosaltres dits Concellers y Jurats de una part, y dits mestres ú obrers de altre. Perque los dits mestres ó obrers afirmavan y deian que perque dintre de dits sinch anys, que ja havian finit en lo pròxim passat, die de tots sants, nols eran estat complits y pagats los 130000 ₧ los dits mestres ó obrers passat los dits sinch anys no estaban obligats á construhir y á tenir en condret, ferma censera y segura las ditas Cequia, Rech, Alveo y Resclosa. Per lo que molts gastos y despeses foren fetes y així mateix se esperavan fer entre nosaltres y dita Universitat y dits mestres si sobre de assó nos prevehia de remey con-

decent. Y que mes avant la obra de dita Cequia, Rech ó Alveo se detendria y seria casi del tot impedida per culpa y negligencia de dits mestres y obrers predits. Que ab semblans camins y altres modos per ells sercats seria impedida la construcció de dita obra. Y nosaltres dits Concellers presents y Jurats volent á la dita qüestió y controversia posar fi y nosaltres y dita Universitat desistir de aquella y així mateix evitarla com nos desagradia molt als nostres Ciutadans y habitants de dita Ciutat litigar ó alguna qüestió ó controversia tenir. Y així mateix volent á la dita Universitat y cosa pública de aquella provehir y mirar y procurar ab tot nostre poder en quant á nosaltres sie possible per nostre part de cercar lo mes util á dita Universitat. Y com sie deduhit á nostres ohidos que vos Guillem Cata qui de molt temps á esta part sabeu molt be que cosa es la dita obra, Pere Mataró, Guillem Galceran, Berenguer Costa y Arnau Roure mestre de casas de la Ciutat de Barcelona sian molt habils experts y suficients per la perfecció y consumació de la obra de dita Cequia, Rech ó Alveo ó altrás cosas á la obra de aquella fahedors ó reformadors de qualsevol manera.

Com vosaltres dit Guillem Cata, Pere Mataró, Guillem Galceran, Berenguer Costa y Arnau Roura per menor quantitat de diners y dintre menos espay de temps que ninguns altres vos hajau offer de perfeccionar y ab tot efecte cumplir las sobreditas cosas segons la ceria y thenor dels capitols infrascrits, de tal manera que nosaltres dits Concellers y Jurats ó per dita Universitat per lo modo infrascrit als sobredits hem donats y pagats=51,400 $\frac{1}{2}$ Barcelonesos. Volent així mateix pera llevar tota materia de qüestió entre nosaltres dits Concellers y Jurats de una part y vosaltres dits Guillem Cata y demes de part altre se fessen y ordenessen de comú consentiment Capitols sobre aquestas cosas.

Per lo tant nosaltres dits Concellers y Jurats lo any present de dita Ciutat de Manresa, convocats y congregats per so

ab veu de Corredor especialment per assó en la Iglesia de St. Miquel de esta Ciutat de Manresa, attenant primerament totas y sengles cosas preditas y altres que en aquesta part son estadas vistas haver de esser per nosaltres atessas. Y vosaltres dits Guillem Cata, Pere Mataró, Guillem Galceran, Berenguer Costa y Arnau Roure mestres de casas en la Iglesia de St. Miquel personalment constituïts convenim sobre las cosas preditas y ordenam sobre aquellas los capitols que se segueixen:

1. Primerament que los mestres de Barcelona que novament prenen y han presa la obra de la Cequia de Llobregat hagen de reparar, adobar y refermar á llurs propis gastos la resclosa y tota la obra de la Cequia que es feta fins al die de vuy en la dita Cequia, ponts, rechs, caprechs, restalladors, sortidors y estorradors y qualsevol altra obra feta sie ó dega esser feta per los dits mestres que la dita obra comensarán en la dita Cequia ó per rahó ó per ocasió de aquella entre al die de avuy y totas las cosas demunt ditas sien tinguts de fer bones, ben fetes y fermes sens tots danys y gastos de la dita Ciutat de Manresa eo de la Universitat de aquella.

2. Id. que los dits mestres sien tinguts y obligats de fer y acabar perfectament acabada tota la dita Cequia y tota la obra á fer comensada fins al lloch anomenats de las Oliveras á llurs propis gastos sens tots los danys y despesas de la dita Universitat bona, ferma y sensera.

3. Id. que de la dita obra de la dita Cequia feta y fahedora fins al dit lloch del Coll de les Oliveras y hagen y degan los dits mestres tenir en pes y condret á llurs propis gastos de assi á quatre anys continuament primers vinents y cumplerts sense algun gasto ó despesa de la dita Ciutat.

4. Id. que los dits mestres hagen de pendrer del riu de Llobregat aigua convenient y bastant axi que hagen de fer venir per la dita Cequia fins á dit lloch del Coll de las

Oliveras y aqui donar á la dita Universitat catorse mulneras ó mulneradas de agua lo menos.

5. Id. que de assi al primer de Agost primer vinent los dits mestres hagen de escombrar tanta com ni ha are de feta y que de aqui en avant continuament fassen venir la dita agua per la dita Cequia fins que la dita Cequia sie acabada y fins á la fi de dits quatre anys.

6. Id. que si la dita agua no podia venir á la fi de un tros de terra que fou de Pere Joncar, condam, en lo cami que aqui es publich prop de dit Coll sas Oliveras y axi com los mestres que comensaren la dita obra eran obligats á fer venir la dita agua empero baixa fins en vint y sinch palms y no mes avant. Ans be sien tinguts y degan aportar la dita agua fins endret del dit lloch, com los altres mestres la devian fer venir axi baxa fins á 25 palms y no mes.

7. Id. que los dits mestres que novament emprenen la dita obra sian tinguts y obligats de exeguar la resclosa dos palms de cana de Montpeller y mes si mes fa exaguar y encara que hagen y degan pagar termens fins lo espay ó termini de un mes primer vinent de lloch en lloch, de manera que de una terme ne puga veurer un home un altre de altre lloch, so es á saber deuen los dits mestres comensar ara de obrar en la dita Cequia fins en lo lloch hon deuen fer venir agua.

8. Id. que per fer acabar la dita obra y aquella tenir en pes y condret, que los dits mestres hagen y haver degan de la dita Universitat la quantitat devall expressada de la qual quantitat los sien pagats en lo present mes de Maig=30 s. 6 y el primer die del mes de Juny primer vinent=60 s. 6 y aixi mateix al principi de quiscun mes continnament següent=60 s. Barcelonesas tant y tant llargament fins que los dits mestres hagen haguda y rebuda la quantitat de vall escrita. Empero que en la darrera paga de aquell reben los dits mestres ab la manera demunt dita tant solament = 20 s. 6.

9. Id. que apres que los dits mestres hauran rebudas =60 € 9 per un mes no pugan demanarne mes á la dita Universitat ni sels ne puga pagar mes en devant fins que las 60 € 9 que presas hauran hagen posadas y convertidas profitosament en la obra de la dita Cequia á coneguda del vehedor ó vehedors que per los honrats Concellers y Jurats que ara son y per temps seran en la dita Ciutat de Manresa ó per la dita Universitat ó la major part de aquells ó de aquella seran assignat ó assignats fins que la dita Cequia acabadament sie feta.

10. Id. que los dits mestres degan assegurar be y decentment als dits Honrats Concellers ó Jurats ab pena de 10000 9 y ab sacrament y homenatge que ells hagen feta la dita Cequia y obra ab la manera en amunt y devall escrita y á aquella portada acabadament la dita aigua de dit lloch anomenat lo Moli den Mateu de Vilallonga fins al dit anomenat lo Coll de sas Oliveras, segons que en lo Primer, 2.ⁿ y 3.^r Capítol est declarat á coneguda del vehedor ó vehedors demunt dits dins lo dit temps de quatre anys, y que hagen y degan complir y assegurar totas y sengles cosas en los demunt y devall escrits capítols contengudas.

11. Id. que los dits mestres degan y sien obligats de tenir la Cequia en condret y en pes y la Resclosa de aquella fermament y segura á coneguda dels dits vehedor ó vehedors fins que la dita Cequia acabadament sie feta y per aquella acabadament vindrá aquella aigua de la dita Resclosa fins al dit lloch anomenat Coll sas Oliveras, sino fos que la dita Cequia y Resclosa ó la una de aquellas una vegada ó moltas se destruis ó se espatllas per diluvi de ayguas ó per altra rahó ó causa.

12. Id. que los dits mestres se hagen de tenir manobras, terrallons, fusters, cordas, fustas, ferramenta y totas altras sengles cosas necessarias á la feina de la dita obra acceptat la cals, segons lo contengut del 18 capítol devall escrit.

13. Id. que los dits mestres hagen, degan y sien tinguts de fer en dita obra restalladors, ponts, capponts, rechs, sobrerechs, sortidos, estorradors é deffensadors necessaris y profitosos á la dita obra á coneguda dels dit vehedor ó vehedors segons lo contengut y thenor de un codern en paper escrit de má den Berenguer Perell ciudadá de Manresa, en lo qual son deu fullas y mitja escritas y tres fullas y mitja que no son escritas, en lo qual codern comensa: En nom de Deu y de la Verge madona Santa Maria é señes. Suma major=142720 3 en lo qual codern es en la Escrivania publica de Manresa y al qual en totes sengles cosas en aquell contengudas sie haguda plena fe aixi com á escriptura pública.

14. Id. que los dits mestres hagen de fer dita Cequia aixi sobre pont com en altra manera fahedora de ample de dotse palms de tou de cana de la cana de la Ciutat de Manresa.

15. Id. que los dit Concellers y Jurats de la Universitat de la dita Ciutat de Manresa sien tinguts y obligats de donar y pagar als dits mestres per la dita Resclosa y Cequia á fer y per la dita aigua portar per aquella Cequia de la dita Resclosa fins al dit lloch anomenat Coll sas Oliveras per las pagas desobre escritas, sinquanta un mil y quatre cents sous.

16. Id. que los dits Concellers y Jurats asseguren be y convenientment als dits mestres de donar y pagar á ells los dits sinquanta un mil y quatre cents sous per la manera demunt dita.

17. Id. que los dits Concellers y Jurats fassen seguretat convenient als dits mestres per si per ventura era feta ó mogut per alguna persona qüestió en dita obra per la qual qüestió se seguís allarch als dits mestres en fer la dita Cequia que fos restituhit als dits mestres lo temps que hauran perdut per lo dit contracte en fer la dita Cequia y lo dany que per la dita rahó haguesen obtingut.

18. Id. que los dits Concellers y Jurats y Universitat no estant en los capitols demunt escrits ni algu de aquells sien tinguts y obligats de donar als dits mestres á mes los dits = 51400 ₧ la calcs necessaria á dita Cequia demunt dita y obra de aqui en avant de nou fahedora, axi que com en ponts com en parets com en altra manera posada quitiamt al lloch convenient en la dita obra ahont menester sie.

19. Id. que si entre lo dit temps de quatre anys los dits Concellers y Jurats ó Universitat ó la major part de aquella voldrá anticipar ó cuitar paga ó pagas que á ells se deuan per la manera demunt escrita sie vingut que ho pugan fer, que los dits mestres en aqueix cas sian tinguts de avansar la obra segons la anticipació ó cuitament de la paga ó pagas que á ells se deuan per la manera demunt escrita sie vingut que ho pugan fer, que los dits mestres en aqueix cas sian tinguts de avansar la obra segons la anticipació ó cuitament de la paga ó pagas demunt ditas ó demunt escritas. Per asso empero que la dita quantitat de = 51400 ₧ puga esser mes ó menos en suma ó en quantitat.

20. Id. que los dits Concellers ó Jurats fassen y procuran que als dits mestres nols sie fet contrari per algu per privament de terra ó de possessions per las quals la dita Cequia tindrà passament, segons en lo contengut en lo 17.e capitol demunt escrit.

21. Id. que los Concellers y Jurats ó Universitat ó la major partida de aquella ó lo Vehedor ó Vehedors demunt dits presents los dits mestres ó algu ó alguns de aquells entre lo dit temps de 4 anys despres que la dita aigua hauran presa ó treta de la mara antes de que acabadament sie vinguda al dit lloch anomenat Coll sas Oliveras pugan llogar de la dita aigua á aquell ó aquells que voldrian y per qual lloguer ó lloguers á ells sera vist fahedor. Del qual lloguer tingan los dits Concellers ó Jurats y Universitat las dos terseras parts iguals y los dits mestres la 3.ª part.

22. Id. que tota pena ó altra cosa que los dits mestres haguessen de pagar per fer la dita obra que comuniment ó per qüestió que á ells fos feta per qualsevol persona ó personas una vegada ó moltes per la qual comuniment ó contrats ells no estiguessen de fer la dita obra ni de entrar en aquella que los dits Concellers ó Jurats y Universitat ó haguessen de pagar. Y aquells mestres y llurs companys ó obrers de guardar de tot en tot de damnatje y gastos.

23. Id. que los dits mestres hagen de trencar lo Coll anomenat de Colells axi com es ja comensat de trencar y fassen pasar la dita Cequia y la aigua que per aquella vindrá á llurs propis gastos, sens danys ni despesas de la Ciutat y Universitat de aquella.

24. Id. que ninguna persona de la Ciutat de Manresa que no sie mestre de pedra no hage ni haver puga en ninguna manera ab los dits mestres que la dita obra han presa novament.

RELACIÓ VERDADERA DE TOTS LOS PONTS Y PONTARRONTS QUE ESTÁN FABRICATS EN LA OBRA TANT SUMPTUOSA DE LA CEQUIA DE MANRESA EN LO DISCURS Ó TERMINI DE SET LLEGUAS QUE TE DE LLARGARIA DENDE BALSARENY FINS Á LA DITA CIUTAT.

Primerament la obra tant magnífica de la Resclosa.	
	Pontarró den Ricart. 1
	Pontarró del Colador. 2
	Pontarró del Canyer. 3
	Pontarró dels Orts de Balsareny 4
1 Pont —	de Sta. Maria. 5
	Pontarró qui baixa á Llobregat 5
2 Pont —	dels Gripauts. 6
3 Pont —	del Rector. 6
	Pontarró del Molí de Balsareny 6
	Pontarró del bals de Roqueta. 7
4 Pont —	de la vinya den Martí. 7
5 Pont —	den Martí. 7
6 Pont —	Vilaperuns. 8
	Pontarró de las Tapias 8
7 Pont —	de Santa Cicilia. 8
8 Pont —	dels Cirers. 8
9 Pont —	de Conangla 8
10 Pont —	de la quintana de Conangla 8
11 Pont —	dels Albes de Conangla. 8
	Pontarró del Paralloner. 9
	Pontarró den Corrons. 10

	Clavaguera de Conangla.	11
12	Pont — del Pinyó.	
13	Pont — den Dalmau.	
	Pontarró qui va á Sant Pedor	12
	Clavaguera de Rocaus.	13
14	Pont — de Rocaus.	
	Pontarró de la Roca.	14
	Pontarró de la casa den Traxau	15
15	Pont — de Asquena de Asa.	
	Pontarró den Traxau	16
	Pontarró den Soldevila	17
16	Pont — del Vilar	
	Pontarró dels Magraners.	18
	Pontarró de la Figuera	19
	Pontarró de la vinya de Diamant.	20
	Pontarró del altre cap de dita vinya.	21
	Pontarró den Taraval.	22
	Pontarró que travessa lo cami Real.	23
	Pontarró del Noguer.	24
	Pontarró del Restallador.	25
	Pontarró de la Alsina.	26
	Pontarró dels Albes de Amigant	27
17	Pont — de la Pollanca vella.	
	Pontarró den Deu	28
	Pontarró del Apallador	29
18	Pont — den Gomis.	
19	Pont — de las Covas.	
20	Pont — del Restallador.	
	La obra magnífica de las Covas.	
21	Pont — dels Albes de las Covas	
	Pontarró de las Doctoras.	30
22	Pont — de Santa Madalena.	
23	Pont — de na Martorellas.	
24	Pont — de la Aliga.	
25	Pont — den Coll	

	Pontarró de St. Pons qui va á Sallent	31
	Pontarró del camí real.	32
	Pontarró dels Jonchs.	33
	Pontarró qui va de la Sala á St. Pons á missa.	34
	Pontarró qui va á la Sala de St. Pons	35
26	Pont — dels Bomians	
27	Pont — del Vegueriu	
	Pontarró de la Pollanca.	36
	Pontarró de Bonegas que es al racó.	37
28	Pont — de Bonegas.	
	Pontarró ó claveguera de Bonegas.	38
	Pontarró qui va de Claret á Cabrianas.	39
	Pontarró qui va de Claret á Sta Ana.	40
	Pontarró dels Roures de Claret.	41
	Pontarró del Pla de Claret.	42
	Pontarró del Cap de las Alsinas.	43
	Pontarró de las Alsinas.	44
	Pontarró de la font de Claret.	45
	Pontarró qui devalla á Riudó.	46
	Pontarró del Pi vert.	47
	Pontarró estret.	48
	Pontarró del Roura.	49
29	Pont — de Riudó.	
	Pontarró sense Cul.	50
	Pontarró qui baixa á Riudó	51
30	Pont — de la casa Cremada.	
	Pontarró del nottari.	52
	Pontarró den Llusiá.	53
31	Pont — de la font de St. Pedor.	
	Pontarró de Mossen Coma.	54
	Pontarró de Coll del holm.	55
	Pontarró del revolt de na Manguina	56
	Pontarró de la vinya de M.º Gras.	57
	Pontarró dels albes den Perramon.	58
	Pontarró de St. Iscle.	59
	Pontarró de Mossen Coll.	60

Brasal de la Ciutat.

	Pontarró del camí qui va á St. Pedor	61
	Pontarró de la Serra.	62
32	Pont — del camp de Amigant.	
33	Pont — del camp de Francesch Cornet.	

Brasal de Sta. Clara.

	Pontarró de la torra den Coll.	63
	Pontarró de St. Gecintho.	64
	Pontarró qui va del Guix á St. Fructuós.	65
	Pontarró de la Guitarda.	66
	Pontarró del voquet Fabrés	67
	Pontarró de la Culla.	68

Brasal de Puig Berenguer

	Pontarró de M. ^o Casas, vuy den Cantarell.	69
	Pontarró del Combi Salles.	70
34	Pont — del mas del Plá	
	Pontarró á las feixas de Fran. ^{co} Corrons.	71

Havent nombrats y sumats, com se veu, tots los ponts y pontarrons que en la Cequia de la Ciutat de Manresa se han offert fabricar, se troba que en esta sumptuosa obra se han fabricats 34 ponts y 71 pontarrons quals tirats á una sola suma venen á importar junts=105=.Deixant las magnificas y sumptuosas obras que en dita Cequia se han fetas, la primera de la Resclosa y la altra de las Covas que fan travessar una montanya per lo corrent de ditas aigüas; obra que admira lo enteniment, ni qui no la ha vista no es de admirar que fassa reparo en creurer semblants grandesas.

*Vuy als 2 del mes de Mars any del Señor de 1680,
Joan Pere Corrons y jo Magí Canyellas havem canada la
Cequia de Manresa dendet lloch de Balsareny fins á la pre-
sent Ciutat per compte y orde dels Mol Ills. Srs.*

Lo Doctor Fran.^{co} Tauler

Joan March

Andreu Enrich y

Andreu Oms

Concellers dit any de la present Ciutat.

Lo qual escercici havem fet, comensant de canar la Res-
closa de la Cequia y proseguint á palm y á cana anant dins
la Cequia seguint y canant de pontarró á pontarró y de dits
pontarrons fins al cap de quiscun dels ponts que se son fa-
bricats en dita Cequia fins á la present Ciutat, y á quiscun
dels ponts se farà relació dels archs en que estan fabricats
y lo llarch y alsada que quiscú dells te, y per llarga relació
de est fet aniré assentant lo tir de las canas que dita Cequia
te dende la Resclosa fins la present Ciutat; ab la qual relació
podrán los Srs. Concellers, Cequier y altrás personas peri-
tas en donar los preusfets del escurar la Cequia saber ab
seguretat las canas que á quiscun preufet hi haurá y si apa-
reixerá quant ve per cana, y com també estar enterats del
nom de quiscun pont y pontarró be y á quin lloch ó puesto
se troban, ya per donar dits preufets com en cas quei hage
enderrochs y haverne de fer adops sapian á hont es; de la
qual relació poden estar ab tota certitut.

Primerament te de llarch la Resclosa de la	
Cequia	90 #
Te dita Resclosa de amplaria.	
Dita Resclosa fins al Restallador gran	61 # 4 pl.
Del dit Restallador fins al Restallador xich	102 # 3 pl.
De dit Restallador fins al Pontarró den Ri-	
cart.	191 #
De dit Pontarró fins al Pontarró del Colador.	95 #
De dit Pontarró fins al Pontarró del Canyer.	241 # 4 pl.
De dit Pontarró fins al Pontarró de la Rasa	54 #
De dit Pontarró fins al cap del Pont de Santa	
Maria	131 # 3 pl.
Te de llargaria dit Pont	26 # 5 pl.
Te dit Pont de alt = 4 #	
Lo qual Pont esta fabricat sobre de tres gran-	
diosos archs.	
De dit Pont fins al Restallador.	12 # 3 pl.
De dit Restallador fins al Pont dels Gripauts.	334 #
Te de llarch lo Pont dels Gripauts	26 #
Te dit Pont de alt = 4 # 1 pl. $\frac{1}{2}$	
Lo qual Pont está fabricat sobre un sol arch.	
De dit Pont fins al Pont del Rector.	88 #
Te de llarch dit Pont del Rector.	18 #
Lo qual está fabricat ab un sol arch.	
Dende dit Pont fins al Pontarró del Moli.	20 # 4 pl.
De dit Pontarró fins al Pontarró de Bals de	
Roqueta.	313 #
De dit Pontarró fins al Pont del cap de la vi-	
nya den Marti.	10 #
Te de llarch dit Pont.	6 #
Lo qual Pont está fabricat sobre un sol arch.	
De dit Pont fins al Pont de la caseta den Marti	264 #
Te dit Pont de llarch.	3 #
Y de alsada = 2 # 1 pl.	

- Está fabricat dit Pont sobre un sol arch.
- Dende dit Pont fins al Pont de Vila Peruns. 155 #
- Te de llarch dit Pont. 11 #
- Lo qual está fabricat sobre un sol arch.
- Te de alsada = 3 # 5 pl.
- Dende dit Pont fins al Pontarró del cap de
las Tapias. 77 # 3 pl.
- Dende dit Pont fins al Pont de Sta. Círcia. 88 #
- Te de llarch dit Pont. 9 # 1 pl.
- Te de alt dit Pont = 3 #
- Fabricat sobre un sol arch.
- De dit Pont fins al Pont del Cirer 120 #
- Te de llarch dit Pont. 4 #
- Fabricat sobre un sol arch.
- De dit Pont fins al Pont de Conangla. 179 # 4 pl.
- Te de llarch dit Pont. 75 # 2 pl.
- Te de alt dit Pont = 8 # 5 pl.
- Está fabricat sobre set grandiosos archs.
- De dit Pont fins al Pont de la quintana de Co-
nangla 70 #
- Te de llarch dit Pont. 6 #
- Fabricat sobre un sol arch.
- De dit Pont fins al Pontarró dels albes de
Conangla. 110 # 3 pl.
- De dit fins al Pontarró del Parallones 68 #
- De dit fins al Pontarró den Corrons. 110 # 4 pl.
- De dit fins á la claveguera de Conangla. 70 #
- De dit fins al Pont del Pinyó. 180 # 1 pl.
- Te de llarch dit Pont. 20 #
- Fabricat sobre un sol arch.
- Te de alt dit Pont = 3 # 2 pl.
- De dit Pont fins al Pont den Dalmau. 240 #
- Te de llarch dit Pont. 10 #
- Te de alt = 5 #

Lo qual Pont esta fabricat sobre un sol arch.

Del Pont den Dalmau fins al Pontarró de Bal-
sareny á St. Pedor. 80 # 4 pl.
De dit á la claveguera de Rocaus. 74 # 2 pl.
De dit fins al Pontarró de Rocaus 57 #
De dit fins al Pontarró de la Roca 60 #
De dit fins á la Rasa den Fraxau 168 # 4 pl.
De dit fins al Pont de Asquena de Asa 50 #
Te de llarch dit Pont. 20 #

Te de alt = 8 #

Fabricat sobre un sol arch.

De dit Pont fins al Pontarró den Fraxau 28 # 4 pl.
De dit fins al Pontarró den Soldevila 431 #
De dit fins al Pont del Vilar 216 # 3 pl.
Te de llarch dit Pont. 60 #

Te de alt dit Pont = 12 # 2 pl.

Está fabricat dit Pont sobre sis grandíssims
archs.

De dit Pont fins al Pontarró dels Magraners. 175 # 4 pl.
De dit fins al Pontarró de la Figuera. 66 #
De dit fins al Pontarró de la Parra 70 # 2 pl.
De dit fins al Pontarró del Diamant. 77 #
De dit fins al Pontarró de la vinya den Ta-
raval. 41 #
De dit fins al Pontarró del cami Real. 76 # 3 pl.
De dit fins al Pontarró del Noguera 74 #
De dit fins al Pontarró del Restallador 66 # 2 pl.
De dit fins al Pontarró de la Alzina. 115 #
De dit fins al Pontarró dels albes de Ami-
gant. 24 #
De dit fins al Pont de la Pollanca Vella. 296 # 1 pl.
Te de llarch dit Pont. 12 #

Está fabricat sobre un sol arch.

De dit Pont fins al Pontarró den Dou. 90 #

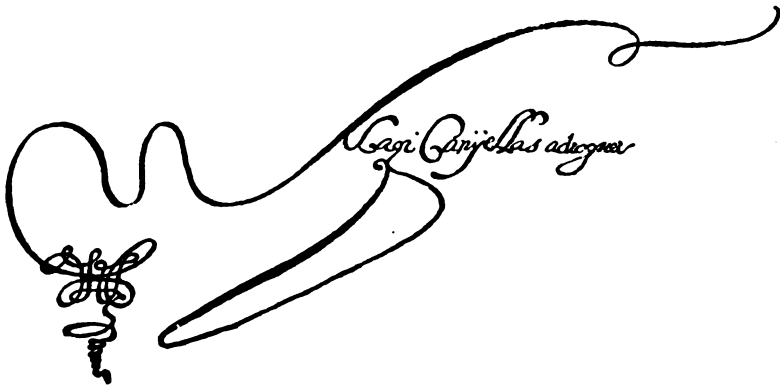
De dit fins al Pontarró del Apallador. 437 #
De dit fins al Pont den Gomis. 92 # 4 pl.
Te de llarch dit Pont. 12 #
De dit fins al Pont de las Covas. 110 #
Te de llarch dit Pont. 32 #
Te de alt dit Pont = 4 # 7 pl.	
Está fabricat dit Pont sobre tres archs.	
De dit fins al Pont del Restallador de las Co-	
vas. 49 #
Te de llarch dit Pont. 11 #
Te de alt dit Pont = 4 # 1 pl.	
Está fabricat sobre un sol arch.	
De dit Pont fins al embocador de las Covas. 50 #
Tenen las Covas dendet embocador fins la	
última lluern de llarch. 104 #
De dit fins al Pont de las Covas. 103 #
Te de llarch dit Pont. 8 # 5 pl.
De dit fins al Pontarró de las Doctoras. 194 # 3 pl.
De dit fins al Pont de Sta. Madalena. 348 #
Te de llarch dit Pont. 9 #
Está fabricat dit Pont sobre un sol arch.	
De dit fins al Pontarró dels Pins. 226 #
De dit fins al Pont den Martorella. 113 # 3 pl.
Te de llarch dit Pont. 12 #
Te de alt = 4 #	
Está fabricat sobre un sol arch.	
De dit fins al Pont del Aliga 26 #
Te de llarch dit Pont. 14 #
Te de alt = 5 # 4 pl.	
Está fabricat dit Pont sobre un sol arch.	
De dit fins al Pont den Coll 85 # 6 pl.
Te de llarch dit Pont. 10 #
Te de alt = 2 #	
Está fabricat dit Pont sobre un sol arch.	

De dit fins al Pontarró qui va de St. Pons á Sallent.	88 # 4 pl.
De dit fins al Pontarró del camí Real dels Pins.	211 #
De dit fins al Pontarró dels Jonchs.	26 #
De dit fins al Pontarró de la Sala qui va á St. Pons.	164 # 6 pl.
De dit fins al Pontarró den Sala	202 # 2 pl.
De dit fins al Pont dels Bomians.	55 #
Te de llarch dit Pont.	13 # 4 pl.
Te de alt dit Pont = 2 # 4 pl.	
Está fabricat dit Pont sobre un sol arch.	
De dit fins al Pont de la Vegueria.	265 #
Te de llarch dit Pont.	21 # 4 pl.
Te de alt 2 = #	
Está fabricat dit Pont ab un sol arch.	
De dit fins al Pontarró de la Pollanca	214 # 3 pl.
De dit fins al Pontarró de Bonegas.	331 # 4 pl.
De dit fins al Pont de Bonegas.	96 #
Te de llarch dit Pont.	28 #
Te de alt dit Pont = 2 #	
De dit Pont fins á la claveguera de Bonegas.	130 #
De dit fins al Pontarró qui va de St. Pedor á Cabrianas.	82 #
De dit fins al Pontarró qui va de Claret á Sta. Ana.	144 # 2 pl.
De dit fins al Pontarró qui devalla á las vi-nyas de Claret.	86 #
De dit fins al Pontarró de las Alzinas	555 #
Del dit fins al Pontarró del cap de las Alzinas de Claret.	50 #
Del dit fins al Pontarró de la font	194 #
Del dit fins al Pontarró de la fita de Claret	144 #
Del dit fins al Pontarró de Claret qui va á la	

casa Cremada.	60 #
De dit fins al Pontarró estret	59 # 3 pl.
De dit fins al Pontarró del Roure.	214 # 1 pl.
De dit fins al Pont de Riudó	55 #
Te de llarch dit Pont.	30 #
Te de alt dit Pont = 6 # 4 pl.	
Está fabricat dit Pont sobre dos archs.	
Del dit Pont fins al Pontarró sense cul	25 #
De dit fins al Pontarró qui baixa á Riudó.	57 #
De dit fins al Pont de la casa Cremada.	306 #
Te de llarch dit Pont.	15 #
Te de alt dit Pont = 2 #	
Está fabricat dit Pont sobre un sol arch.	
A dit Pont está fixat un Penó ab las armas.	
De dit Pont fins al Pontarró del Nottari.	441 #
De dit fins al Pontarró den Lluiciá	87 #
De dit Pontarró fins al Pont de St. Pedor.	38 #
Te de llarch dit Pont.	4 #
Te de alt dit Pont = 1 # 2 pl.	
Está fabricat sobre un sol arch.	
De dit Pont fins al Pontarró de M. ^o Coma.	420 # 1 pl.
Al qual se troba un Penó fixat.	
De dit fins al Pontarró del Coll del Olm	334 # 1 pl.
Al cap de la Roureda de Perramon un Penó fixat.	
De dit fins al Pontarró del revolt de na Man- guina	669 # 4 pl.
De dit fins al Pontarró de la casa den Gras	798 #
A la vinya den Colom un Penó fixat.	
De dit fins al Pontarró dels Albes den Perra- mon.	178 # 2 pl.
De dit fins al Pontarró de St. Iscle.	244 # 3 pl.
De dit fins al Pontarró de M. ^o Coll.	744 # 2 pl.
De dits fins á la Agulla	175 # 7 pl.

De dit fins al Pontarró de la vinya den Cantarell	508 # 3 pl.
De dit fins al Pontarró den Font de la Serra.	569 #
Del dit fins al Pontarró de la casa den Font de la Serra.	91 # 1 pl.
Del dit fins al ulial qui va á Puig Berenger.	197 #
Del dit fins al Pont de Fran. ^{co} Cornet á la pesa del or.	710 # 3 pl.
Te de llarch dit Pont.	102 # 2 pl.
Está fabricat dit Pont sobre quatre archs.	
De dit Pont fins á la casa de Anthoni Casanovas prop la Tanca del portal den Planeta ahont se divideix l' aigua, al qual puesto ses acabat de canar y posada una pedra á la paret per memoria	374 #
<hr/>	
Tira la Cequia de Balsareny á Manresa	19.080 # 4 pl.

A est exercici havem estat tres dies enters canant ab corda de deu canas assenyaladas y juntament una cana ab sos palms y quarts, de que havem pres justa lo canar aquella ab tota brevedat, per trobarse lo any molt axut de aigüas y haver ja escurada la Cequia, que altrament no era possible fer dita funció ab esta brevedat.

Lo present any de 1690 haventse de donar á preu Tet lo escurar la Cequia esser Cequier Bonaventura Sala, Botiguer, ell y altres personas peritas en dit exercici han donada á escurar aquella ab set diferents preufets compartits en lo districte de dita Cequia per preu de = 425 € g las quals partidas per las canas que te de llargaria dita Cequia, vé lo escurar á poch mes de sinch diners per cana.

Importa que lo Cequier lo dia que va ab son antecessor á trencar la Cequia, procure que dins breus dies se fassen los adobs que se ofereix en dita Cequia, porque á las horas te aigua á totas parts per al menester se ofereix en los dits adobs, que altrament lo anar á sercar la aigua per fer la argamassa costa lo doble del que costaría y al escurar la Cequia no han de estar per los adobs.

No menos que es de gran importancia que quan se dona á escurar la Cequia se tinga attendencia en donarlo ab molts partits de preufets que com mes petits de números de canas son millor, es pera que ne fan millor feina y la ciutat ab mes breu temps te alcansat son fi de tenir la aigua dins ciutat y per ser sens ningun engany, puis saben quant ve lo escurar per cana, segons las canas donaran á quiscun preufet, lo qual podrán mirar en avant en lo districte de canar aquella.

Lo Cequier de la Ciutat de Manresa per obs de la Cequia se pot valer de fadiga de quanta brossa, fusta, arbres, pedras y altrás cosas pertanyents se ofereix en la Resclosa y Cequia, lo qual es en lo terme de Balsareny per capitulació feta entre los Concellers de la Ciutat de Manresa y lo Senyor Fernando Oliver, Senyor de Balsareny, per la qual facultat obliga la Ciutat donar á dit Sr. quiscun any 24 capons; consta de dita capitulació, la qual es en poder del Dr. Antich Sala nott. any 1583.

Lo any del Sr. mil sís cents vuitanta un la Ciutat de Manresa ha feta pintar la descripció de la Cequia per mestre Joan Gerardo, de nació andalus, lo qual ha pintat aquella ab differents quadros als quals está contenguda la descripció contenguda en lo tir de set lleguas de llargaria que importan = 19080 canas 4 pl. reduhida á una instancia que no te mes de 12 #; en los quals quadros ó descripció estan nombrats tots los ponts y pontarrons ab sos noms y cognoms y las canas que importan del un al altre y juntament un modelo del modo y forma y acompañament que los Srs. Concellers, en virtud de Privilegis Reals, quiscun any fan la visita de la Cequia, per la qual obra la Ciutat de Manresa ha pagat al dit Joan Gerardo pintor, xexanta lliuras, corrent á son cuidado las telas y telers, pintar y demes aparatos, y jo Magí Canyelles, li he donat los espays que se havian de fer pintar, ponts y pontarrons, casas y vilas circumvehinas que estan y es veuen en lo dit districte que hi ha desde Balsarenny á la Ciutat de Manresa; per lo que vist la Ciutat lo quan be ha treballat lo dit Joan Gerardo dita obra á mes de las = 60 ¢ havian concertada de dita obra, li han donat de estrenas tres doblas, que importan = 16 ¢ 10 ¢; y está dita instancia adornada ab dits sis quadros, donant á totas las personas que seran Cequiers en lo esdevenidor noticias del estat de la Cequia, quants ponts y pontarrons hi ha fabricats en ella, los noms y cognoms de quiscun dells, lo districte del un al altre, ab que ab breu se pot entendre tot ab virtud de una esplicació que jo, Magí Canyelles, tinch feta en la casa de la Ciutat, en la instancia hont estan posats dits quadros, pera que á tots conste quant se ofereix donar preusfets ó haverhi algun enderroch saber á quin districte se troba y que cosa es.

MIDIDA DE CANAR LA CEQUIA

Explicació

La Cequia de Manresa te de llarch = 19080 #
4 pl. la qual se ha de pintar á un aposento que no
te mes de 12 #. Se ha de saber quantas canas in-
portan á cada cana de dit aposento.

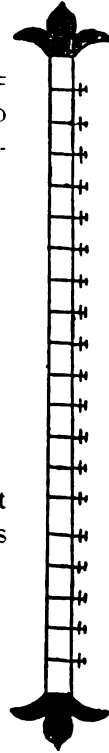
$$\begin{array}{r}
 0 \\
 1021 \\
 \hline
 0700 \\
 19080 \quad | \quad 1590 \text{ canas ve á importar á} \\
 12222 \quad | \quad \text{quiscuna cana de dit aposento.} \\
 \hline
 111
 \end{array}$$

Entrant=1590 canas á quiscuna cana de dit
aposeno, se ha de saber y midir quantas canas
entran al palm de quiscuna cana.

$$\begin{array}{r}
 0 \\
 07\overline{7} \\
 1590 \quad | \quad 199 \text{ canas ve á cada palm,} \\
 \hline
 888 \quad | \quad \text{es veritat que faltan dos palms} \\
 \quad \quad \quad | \quad \text{de 70, que havian de ser = 72.}
 \end{array}$$

Lo palm que dalt está figurat (1) consisteix lo tir de
199 pl. y per consegüent se ha de saber que quiscun espay
quei ha á quiscuna creu son deu canas y lo últim espay
que noy ha creu hi ha nou canas, con que inporta lo palm
= 199 #.

(1) En l'original hi figura el dibuix d'aquesta plana, però de doble llargaria.

Ab acte rebut en la escrivania pública en lo llibre de la Ciutat de n.º 13, en lo primer full de la 2.na ma, als 3 de Agost 1375 Fran.^{co} Llorell y Fran.^{co} de Planes tenint comissió de Concellers y Concell de la Ciutat de Manresa donaren á preufet ó á astar ó á ullada lo acabar la Cequia fins lo Coll de Llomar terme de Manresa á Berenguer Figarola, Perico de Torres y altres mestres de pedra de la present Ciutat, per preu de 42800 ₧ ab molts pactes y entre altres que dins un any fos acabada la obra, com de fet lo any 1377 arribá y en dit any fonch feta la nominació de Cequier, com resulta dels actes del dit llibre 13 y altres.

En lo demunt dit any 1377 havia molts anys que havia cessat la obra de la Cequia, per haver sobrevingut en lo Principat enopinats gastos, per haver hagut peste y fou en esta Ciutat que per ocasió de aquella lo any 13.. se trobaren sense Jurats empestats del Concell especial, ques componia de 30, y de aqui se segui lo Privilegi que 10 Jurats fessen Concell especial ques concedi lo any 13.. y guerra per ocasió de la qual y deffensa del Principat la Ciutat y demes del Principat tingueren de fer inmensos donatius al Sr. Rey; de manera que per continuar la obra de la Cequia ab acte públich en la escriptura pública als 20 de 7bre 1368 en lo llibre 12.º de la Ciutat lo Concell general congregat en la Iglesia de St. Miquel constituhiren procurador y sindich per manllevar censals á m.^e Berenguer de Figarola, ciudadá de Manresa, tants y quants li aparegués per continuació de la obra de la Cequia, y fins lo any 1377 nos continuá com está dit.

Primer preufet	130000 ₧
Segon preufet	51400 ₧
3. ^{er} preufet	42800 ₧
	<hr/>
	224200 ₧ Costa la Ce-
	<hr/>
	11210 ₧ quia de

mans; sense pedra, cals y erena y demes pertrets posats á peu de obra.

COSAS ASSENYALADAS
DE LA CIUTAT DE MANRESA

Regoneixensa de fortalesas.

N altre llibre de las delliberacions de la Ciutat, qual es en lo arxiu de la Escrivania pública de la Ciutat de Manresa, signat n.º 4. ab delliberació en lo Concell

general de aquell feta sots jornada de 2 de 9.bre any del Señor 1373, foren elegidas personas pera regoneixer las fortalesas de la Ciutat de Manresa y fer adobar aquellas.

Per quant lo fill del Rey de Inglaterra damnificava lo Regne de Fransa y se murmurava que aniria contra lo Rey de Castella fent transit per Cathalunya y particularment per la Ciutat de Manresa.

Als 13 de Jener 1374 se troba una carta del Rey, ab la qual carta deya al batlle de Manresa, qui á las horas era, per obrer major de las murallas, las quals fonch fetas fins lo any 1400. Consta dels actes dels llibres de la Ciutat.

Fa la Ciutat las obras de murallas.

Molt attenta estava la Ciutat de Manresa á aquella ocasió per lo servey de son Rey, com sempre se ha experimentat de sa fidelitat; puis en dit llibre consta que ab delliberació feta als 10 de Febrer 1374 se resolgué que quiscuna semmana se colectassen vint y cinch lliuras per las obras de las murallas de dita Ciutat de Manresa, dividintla ab esta forma; que á la muralla de Predicadors se distribuissen cada semmana=10 € ¶ , en las murallas del Torrent de la Cuireteria fins al carrer de Galcerán Andreu ques lo Portal de M.^o Bosch altres=10 € ¶ , y en lo lloch dit dels Solans fins prop lo Portal de las Picas=5 € ¶ . Lo marit gunyava 1 ¶ y la dona 6 diners.

Lo dia dels 10 de Abril 1374 delliberá lo Concell se escrigués al Ill.^m Sr. Bisbe de Vich per la ajuda de la obra de las murallas de la Ciutat de Manresa, lo qual pretengué que no havia de contribuir.

Als 25 de Abril 1374 en lo Concell general se elegiren Sindichs pera presentar al Señor Bisbe una carta del Rey pera las ditas obras de las murallas.

Als 8 Juliol 1374 en lo dit Concell general resolgué la Ciutat de Manresa elegir personas per anar al Sr. Rey y al Sr. Bisbe pera la dita obra de las murallas.

Lo Infant D. Joan, ab Privilegi concedit á la Ciutat de Manresa, dat en Barcelona als 29 Juny 1369 mana al Pabor-dre y eclesiástichs de Manresa y Abat de Sant Benet de Bages contribuescan en lo gasto de fer las murallas de la

Ciutat de Manresa, qual Privilegi es en lo Racionalat de la casa de la Ciutat y en lo Libre Vert fol. 120.

Concordia entre la Iglesia y la Ciutat.

En lo llibre de las delliberacions de la Ciutat, qual es en lo arxiu de la Escrivania pública de la Ciutat de Manresa, n.º 37, se troba que als 26 de N.º 1396 se feu una concordia entre la Ciutat de Manresa y la Iglesia, en la qual los eclesiástichs per ajuda de las murallas y altres cárrechs de la Ciutat per la guerra tenia lo Compte de Foix contra lo present Principat de Cathalunya offeriren donar quatre cents florins de or.

Justicia ab delinqüents.

Ben disposadas las murallas de la Ciutat de Manresa en lo any del Senyor 1595, volgué la dita Ciutat adornar aquellas de exemples per los presents y esdevenidors; puis als 16 del mes de Novembre de dit any, venint de Barcelona lo Sotsveguer de Manresa Magi Naves en companyia del Dr. Prats de Artes, Janot Anglada y altres á la que foren al Coll den Daví los isqueran deu lladres, per los quals dit Sotsveguer y companys foren robats. Ventse estos Srs. robats, procuraren alzar gent y anaren al alcanse de dits lladres ab los quals xocaren ab ells al dit Coll den Daví; fou lo xoque tan fort que lo Sotsveguer ab sa gent mataren dos dels lladres y ne agafaren quatre, dels quals los dos morts penjaren luego á dit Coll den Daví y los quatre portaren presos en la Ciutat de Manresa. Y los lladres en lo dit xoque mataren quatre fadrins dels qui anavan ab dit Sotsveguer. No eran los lladres de diferent nació, puis tots eran catalans, y entre los altres ni havia un que era T. Alsina,

de Horta. Procurá la Ciutat de Manresa en quant fos possible no deixar passar la ocasió dels adornos de sas murallas per venidera memoria, puis vinguda la jornada del primer die del mes de X.^{bre} any de la Nativitat del Senyor 1595, essent die de fira de esta Ciutat de Manresa á hont en presencia de tot lo concurs de la gent foren los dits quatre lladres escorterats en la Plassa major de la dita Ciutat, quals quartos foren portats; so es, quatre al Coll den Daví y los dotse restants foren posats alt á Puigderrá y la Ciutat de Manresa volgué no se apagás la memoria de semblant cas, puis entapisá las murallas posant á las torras de aquellas los caps; per lo que ne foren posats dos á las torras de la muralla del Portal de Sobreroca y los altres dos á las torras de la muralla del Portal de Valldaura, quals vuy se deixan veurer allí.

Cap del Escolanet de Polinyá.

Y com nunca faltan fills de perdició, poch temerosos de Deu y de la Justicia temporal, en lo any del Senyor 1610 Jaume Corner dit lo Escolanet de Polinyá no duptá damnificar la prenda que mes te á la mira la Ciutat de Manresa, com es la Cequia que dende'l lloch de Balsareny discorra fins á esta Ciutat per lo regalo dels Ciutadans, son terme y horta, en la qual llansá á terra un tros de muralla del pont de Vilar y fent caurer del Bals de Roqueta grans rocas tapant la Cequia y ferla rebentar. Per lo que la Ciutat no podentlo capturar, la Justicia lo dotá ab=300 € . € . so es=300 € quil capturás viu y portás á esta Ciutat; y mort ab=200 € lo qual dotat que fou posá per las cantonadas dels carrers de la dita Ciutat una nit uns papers de desafiu á tots los de la Ciutat de Manresa prometent no deixarne ningú la vida dels que li vindrán á mans, quals papers están ben recóndits

en lo Racionalat de la Casa de la Ciutat, calaix dit Patrimoni. Per lo que lográ be la Ciutat, lo dot, puis venint á noticia dell á molta gent, dins poch termini lo mataren en las partidas de Vich á dit Escolanet de Polinyá y aportaren á esta Ciutat lo cap del qual pagá la Ciutat las=200 s. promesas y maná posar en la torra de las murallas del portal de Sobreroca acompanyant als demés que vuy se veuhen allí, y fa memoria del respecte quels facinerosos deuhen tenir á la Cequia de la Ciutat de Manresa y als Ciutadans, quant deuhen observar en castigar semblants delictes.

Lo desafiú fou al primer de 7.bre 1610.

Devallada de Sta. Lluçia.

Lo any de la Nativitat del Señor 1593 se feu y adorná la devallada que dista d'endel portal de Sobreroca fins al portal dit de Sta. Lluçia de la present Ciutat de Manresa, la qual se comensá en Maig de dit any.

Ponts de Manresa.

Altre llibre de las delliberacions de la Ciutat de Manresa, lo qual es de n.º 28, en lo qual ab una delliberació feta als 11 de Abril de 1385 consta que á las horas se fabricava lo Pont de Rajadell, con que es cert que la Ciutat de Manresa en lo discurs de cent anys comensá á fabricar totas estas obras tan magníficas y sumptuosas com se deixen veurer. Lo dit llibre n.º 28 es en lo arxiu de las escripturas públicas de la Ciutat de Manresa.

Lo any del Sr. 1617 fou lo gran diluvi de aigüas que vingueren los rius fora mare, quals aigüas sen aportaren lo

Pont dit de Vilomara, per lo que fou forsa fer á tota brevetat una palanca de fusta per als anants y vinents de la Ciutat de Barcelona y altres de la comarca. Y luego doná orde esta Ciutat de Manresa en tornar á fer dit Pont, com ho posá en obra y fou acabat ab la perfecció que vuy se veu any 1624.

Dels quatre ponts que la Ciutat de Manresa te, lo primer es lo Pont Vell, lo qual está fabricat ab vuit archs molt grans, lo qual Pont te de llargaria vuitanta sinch canas, que ve á tenir 30 canas menos que lo Pont Nou.

Lo Pont Nou de la present Ciutat de Manresa está fabricat ab nou archs molt grans, lo qual Pont es de llargaria cent y quinze canas; con que ve á tenir tantas canas mes de llargaria mes que lo Pont Vell, fentse lo any del Señor 1312.

Lo Pont dit de Vilomara, que sustenta la present Ciutat de Manresa, está fabricat ab nou archs grandíssims, lo qual pont te de llargaria vuitanta tres canas, fentse dit Pont del any 1617 fins lo any 1623.

Lo Pont de Cabrianas que va á la Ciutat de Vich, es molt antich, fabricat ab sis archs molt grans, lo qual Pont te de llarch setanta canas.

Rodalia del Terme de Manresa

En la aula del Racionalat de la Casa de la Ciutat, en lo calaix dit Patrimoni, se troba escrita per Joan Vila, nott. públich de la Ciutat de Manresa, nott. de las corts del Veguer y Batlle de la Ciutat de Manresa molts anys, la Rodalia del terme de dita Ciutat, la qual comensa y está con-

tinuada ab la forma següent, ab las affrontacions que son de la dita Rodalia, feta lo any 1078 de la vinguda de Cristo.

Primo. Comensa dita Rodalia y terme devant de aquella torreta ques deixá Ximerga Fevinya y per ser alló vocat al Paralló y devalla á la vora del Llobregat. Passa après per la vora del Riu dessus la Iglesia de St. Benet així com lo riu discorra. Y de aquí á la palanca. Y de aquí per la Charosa y de aquí passa á Mattadas així com lo riu discorra al lloch ques diu la Angla. Y passa devant lo solar ques diu fou den Guillem Blanch, Y així com lo Riu passa devant Buadas. Y així monta per unas rocas fins al coll de terra dels Ollers. Y així passa y munta en lo Puix sobre la Vila de Resechs. Y devalla al Riu Cardoner y passa lo dit Riu y puja per lo coll qui va fins á la aigua de Cornet. Y de aquí munta per la casa ques diu de Fexil. Y munta á la sumitat de la serra del Tayó. Y així passa y va per la sumitat de la dita Serra fins al coll de Arbós. Y devalla al salt del Riu de Cornet. Y puja per la vall de Gallisanta. Y puja á Collbas y pasa per la sumitat al Grau fins sobre á Vallformosa. Y de allí va així com la aigua discorra per aquella guardia sobre Vallformosa. Y passa per la aigua de Censjeli. Y va per aquell Bals roig. Y prevé á la sumitat del Pla de Fals. Y va á Collbas de la guardia Manresana. Y devalla per aquella vall. Y pervé á la serra de Montcunill segons la aigua discorra fins á la Portella. Y devalla al Riu de Cardoner. Y de aquí va per la riera de Vinya Mala fins á la Viladessau y de aquí va per aquella serra. Y devalla de aquella altre serra y va per Alzinellas fins á la vora del Llobregat.

Rodalia de la Vegueria de Manresa.

La Vegueria de Manresa comensa al Coll de Bram dejús Vacarises. Y puja per la serra entre al Coll de Daví y

pujant travessa la serra entre á St. Llorens del Munt. Y compren lo Castell de Granera y Castellar. Y ix al Coll de la Espina y travessa la serra entre sobre lo terme del Castell de Duacastella. Y torna á Llussanés que compren: torna y entra sobre Llobregat. Y passa Llobregat dejús Puigreig. Y ix al Coll de sa Aulina. Y compren Castell-lladral y Serrateix. Y passa entre sobre Cardona que compren. Y ix al terme de Pinós y á la Molsosa. Y compren Boxadós y Castelltallat. Y ix al Coll de Corregó y Codolrodon. Y sobre Castellar y sobre Massana entre al terme de Robion. Y ix per la montanya entre á la Guardia y tota la montanya de Montserrat entre devall Llobregat. Y compren Castellfollit y Monistrol.

Aquestos llochs son propis del Sr. Rey, que son dins aquesta Vegueria: =Manresa. =St. Pedor. =Mojá. =y Mura.

Trovas dita Rodalia en lo calaix Patrimoni del Racional de la Ciutat.

Rodalia de la Batllia estreta

La Rodalia de la Batllia estreta comensa á la creu de St. Anthoni antes de arribar al Pont Nou y sen va dret á la Creu de Collmanresa. Y sen va dret á la creu de la Verge de la Guia y sen puja á la creu de casa del Tort, prop Sta. Clara, y de aqui travessa y sen va á una fita á la cantonada del camp de M.^o Francesch Soler, qui va al puig de la Mustela. Y sen va dret á la creu de St. Joan den Coll. Y sen puja dret á la creu de na Matellas qui va la serra. Y travessa fins á una fita qui va al fossá dels Jueus prop lo cami de Cardona y sen va á altre fita que hi ha prop la font de la Senyora Molló y de aqui sen torna á la creu dalt dita de St. Anthoni prop lo Pont Nou. Y així será be continuar

y fer menció del districte de la Batllia ampla com se segueix.

Y en lo llibre de la Escrivania pública en lo llibre de las deliberacions del Concell, se troba un Sindicat ab lo qual fa menció que lo Rey ab sa Real Carta de 15 8.bre 1358 havia manat posar fitas per dividir lo terme y Batllia de Manresa segons la antiquitat de la Dotalia de dita Ciutat.

Rodalia de la Batllia ampla.

Además de que lo Batlle te la jurisdicció en la Batllia estreta segons se ha insinuat en atrás en sa Rodalia, será be fer menció de la Batllia ampla, la que compren las set Parroquias, que son las següents.

P.^o Sta. María de Claret. Esta Rectoria es provehida per lo Sr. Camarer. 1

St. Iscle y Sta. Victoria. Esta Rectoria es provehida per lo Sr. Bisbe. 2

Sta. Maria de Juncadella. Esta Rectoria es provehida per lo Sr. Camarer. 3

St. Joan de Vilatorrada. Esta Rectoria es provehida per lo Sr. Bisbe. 4

Vallformosa. Esta Rectoria es provehida per lo Senyor Bisbe. 5

S. Sadorní de Selellas. Provehida per lo Sr. Bisbe. 6

Sta. María de Viladordis. Per lo Sr. Bisbe. . . . 7

Y en cas de falta de Rector ó Cura de ánimas deu lo Ilustre Capítol de la Seu provehir y suministrar Sagraments.

Molins Polvorers.

En la vora del Riu de Cardoner que passa contiguo á la Ciutat de Manresa, están situats tres molins de fer pólvora, los quals ab lo degut consentiment de la Ciutat se son fabricats per certs particulars de la dita Ciutat; los quals obran molta pólvora y de bona qualitat, de la qual mercadería proveheixen á molta ciutats, vilas y llochs de Cathalunya, com també differentes rodas y instruments de barrinar canons per las armas de foch, que trobantse en la dita Ciutat tans oficials canonayres y ensapadors es necessari haverhi differentes puestos pera fabricar aquells, quals oficials son de molta utilitat en la present Ciutat per la gran continuació que hi ha de fer armas, que además que guanyan molts reals sempre acarreen comers y augment dels emoluments ab la bona despedició que los tals oficials tenen á llur mercadería y treballarla be.

Mina del Carbó de Pedra.

A la vora del Riu de Cardoner contiguo á la pila del Pont Nou á la part que ve de la Segarra se troba una mena de pedra negra que segons Botero ne fa menció de dita mina la anomena Torbas, y en nostre vulgar dir la anomenan Carbó de pedra, lo qual ses probat est any de 1680 per lo Dr. Don Francisco Escorsell, llochtinent de Batlle general en esta Ciutat de Manresa, qui per probarlo resexir de dita obra ha ententat fer una fornada de rajola cuita ab carbó de pedra tret de esta mina del Pont Nou, la qual obra ha resexit; cosa admirable, per lo que sen fa esta relació á effecte de que nos fasse reparo y estigan assegurats que segons la experiencia ha ensenyat es obra fina.

Capella de la Verge de Montserrat.

En la Ciutat de Manresa hi ha una Capella sots invocació de Maria Santíssima la Verge de Montserrat. Es Iglesia molt donosa y ben aseada, la qual corra á cuidado dels Pares del Monestir y casa de Montserrat de la Montanya.

Contiguo á dita Capella está una y grandiosíssima casa, á la qual algun temps y de esta part de pochys anys ha residian alguns religiosos de Montserrat qui cuidaven de fer conrear un grandíssim vinyar que dits Pares tenian en dit terme de Manresa á la partida dita á la Agulla, qui per ocasió de dit vinyar tenian ó tenen en dita casa un grandíssim seller ab linda y molta veixella. Y com de esta part de 8 ó 10 anys dit monestir y convent ha venut dit vinyar, la dita veixella ne val molt amenos. Per lo que vuy dits Pares de Montserrat llogan la dita casa y junt una grandíssima horta que está contigua á dita casa sembrada de diversitats de lindas y sabrosas fruitas ab son pou y sinia, junt ab son molí de fer oli, que de tot ne venen dits Religiosos á fer un bon lloguer. A solas se reservan dits Religiosos un quarto pera quan venen de Montserrat ó de altres parts tingan son hospeditaje, com també una gran cavallerissa pera las cavalcaduras dels dits Religiosos. Está la dita Iglesia y casa en la dita Ciutat en part alegre, espayosa y sana.

Privilegi de la Franquesa.

Als 10 de las Calendas de Juny de 1343, en lo llibre n.º 4 ques trova en lo arxiu de la Escrivania pública de las delliberacions del Concell, se troba un Sindicat ab lo qual consta que la Ciutat paga del Privilegi de la Franquesa sis mil sous, diem=6000 s d.

**MEMORIAL DE CASTELLS, TERMENS Y BAT-
LLIAS SITUADAS EN LA VEGUERIA DE MANRE-
SA Y DE BAGES, QUINA JURISDICCIO TENEN
LLURS SENYORS.**

Castell y terme de Castell Galí: lo Sr. del Castell te tota Jurisdicció sino de mort.

Castell de Bages: te lo Sr. tota Jurisdicció.

Castellbell: te lo Sr. tota Jurisdicció.

Castell de Vacarises: la Jurisdicció criminal es del Rey.

Castellfollit del Boix: te lo Sr. tota Jurisdicció.

En la Vila de Monistrol de Montserrat: te lo Sr. tota Jurisdicció.

En lo terme de Marganell: la Jurisdicció criminal es del Rey.

Castell de la Guardia de Montserrat: te lo Sr. tota Jurisdicció.

Castell de Guardiola: la Jurisdicció civil y criminal es del Rey.

Castell de Rajadell: tota Jurisdicció sino de mort, lo Señor del Castell.

Castell de Gravelosa: la Jurisdicció es del Sr. de dit Castell.

En lo terme de Massana, Sobirana y en lo terme de Massana Jusana te la Jurisdicció criminal lo Sr. Rey.

Castell de Castellar: la Jurisdicció civil y criminal es del Sr. Rey.

Castell de Aguilar: te tota Jurisdicció lo Sr. del Castell y es lo Sr. Paborde de Manresa.

Castelltallat: la Jurisdicció es del Sr. Duch de Cardona, que es Sr. de dit Castell.

En lo terme de Fonollosa y Camps es del Sr. Duch de Cardona la Jurisdicció.

Castell de St. Matheu de Bages: te lo Sr. tota Jurisdicció.

Castell de Fals: te lo Sr. Duch de Cardona tota Jurisdicció.

Castelladral: la Jurisdicció criminal es del Sr. Rey.

Castell de Suria; la Jurisdicció es del Sr. Duch de Cardona.

Castell de Canllús: te lo Sr. tota Jurisdicció.

En lo terme de Vallhonestà: te lo Sr. tota Jurisdicció.

Castell de Rocafort: te lo Sr. tota Jurisdicció.

Castell de Mura: la Jurisdicció criminal es del Sr. Rey.

Castell de Talamanca: te lo Sr. tota Jurisdicció.

Castell de Caldés: te lo Sr. tota Jurisdicció.

Castell y terme de Artés: te lo Reverendíssim Sr. Bisbe de Vich tota Jurisdicció.

En la vila de St. Pedor: te tota Jurisdicció lo Sr. Rey y es del Sr. Rey.

En la vila de Sallent: te tota Jurisdicció lo Reverendíssim Sr. Bisbe de Vich y es sua.

Castellnou de Bages: te tota la Jurisdicció lo Reverendíssim Sr. Bisbe de Vich y es seu.

Castell de Balsareny: no te Jurisdicció de mort, sino al mugall (?) lo Sr.

Castell de Marlés: la Jurisdicció criminal es del Sr. Rey.

Castell y Baronia de Llusanés: la Jurisdicció criminal es del Sr. Rey.

Castell de Gayá: te tota Jurisdicció lo Senyor.

Castell de Cornet: te tota la Jurisdicció lo Sr.

Castell de Oló: te tota Jurisdicció lo Rnt. Sr. Abbat del Estany.

Castell de Avinyonet: te lo Sr. la Jurisdicció.

Castell de Granera: te lo Sr. tota Jurisdicció.

En lo terme de Olzinellas: te lo Sr. tota la Jurisdicció.

En St. Fructuós y en Navarcles: lo Sr. Rey hi te tota la Jurisdicció.

DESCRIPCIÓ DE TOTS LOS EMPRIUS DE HERBAS Y HERBATGES QUE LA CIUTAT DE MANRESA TE PER LA PASTURA DE SON BESTIAR, COM TAMBÉ DE TOTES LAS HERBAS QUE LA CIUTAT TE EMPENYADAS Y COMPRADAS FINS VUY, ALS 1 DEL MES DE OCTUBRE, ANY DEL SENYOR 1682.

Emprius del Mas Torras de Bages.

Los emprius del mas Torras de Bages que te la Ciutat de Manresa per la pastura de son bestiar, entran á mitj jornal herm dels novials y sobre la vinya den Poda anantsen frontarejant per lo mitg del mas Font de la Serra y mas Torras de Bages, entrantsen quantra de una vinya que es dels hereus de Joan Cots y aqui entran los emprius y sempre lo bestiar de la Ciutat ha tingut entrada per eix camí.

Al cap de la vinya de Joan Cots entran los emprius y sen van frontarejant per una rasa gran, dret al torrent gran y del dit torrent gran fa terminal dret á Cardoner.

Emprius de casa del Llobet de St. Joan.

En la casa y heretat den Llobet de St. Joan hi ha uns emprius de 8 jornals de terra poch mes ó menos, los quals comensan á la creuheta de St. Joan de Vilatorrada y sen

van rasa amunt fins á una roca ques troba, y de aquí se va girant dret á la vinya del hereu Coma.

Emprius de Herbas de Serra de Ardévol.

A la Serra de Ardévol hi ha altre empriu que comensa alt en la Serra que hi ha una paret travessera, y dura lo empriu tota la aigua vessant de la part de las vinyas, anant frontarejant ab las terras del mas Morera.

Emprius de las Herbas del mas Susanya.

Al mas de Susanya hi ha altre empriu de herbas que comensa al torrent de la girada anant aigua avall, frontarejant ab las vinyes dels particulars que frontarejan ab Rajadell fins al major de la Pila.

Emprius de las herbas de casa Font de Sirarenchs.

Al mas y casa den Font dels Sirarenchs hi ha altre empriu, que comensa á unas oliveras que hi ha sobre las oliveras de Comellas ó Singla Blanch y sen va frontarejant ab la heretat de la Culla.

EMPENYORAMENTS DE HERBAS

FETS PER LA CIUTAT DE MANRESA

Sant Fructuós.

La Ciutat de Manresa te empenyadas las herbas de casa de Reguant.

Id. te empenyadas las herbas de casa Joan Gabriel.

Id. te empenyadas las herbas del ferrer que vuy hi está Joseph Bosch.

Id. te empenyadas las herbas den mas sobre St. Fructuós.

Sant Iscle y altres.

La Ciutat de Manresa te empenyadas las herbas den Canals.

Las herbas de casa den Sajol.

Las herbas del mas Morera.

Las herbas de Cornet de Castellgalí, any 1642 en poder de Servitxa 200 ₧.

Las herbas del mas Comdals.

Las herbas del mas Angla ja son de la Ciutat com consta en atrás en lo present llibre.

Noticias de las herbas que la Ciutat de Manresa te compradas, com apar y consta dels actes de ditas vendas y compras, pera que conste de tot.

Te y posseheix la Ciutat de Manresa per son Radicat Patrimoni las herbas del mas Gaspar de la Torra, las quals comprá als condams Gaspar de la Torra major y menor, per preu de 170 ₧, com apar ab acte pres y testificat en poder de Fran.^{co} Pujol, notari, sots jornada del 3 de 9.bre any 1572. Y lo any 1682 los hereus de dita casa intentaren voler posar bestiar de llana en la pastura de ditas herbas, y la Ciutat mano armata feu aprenció del bestiar que hi havia, que eran = 40 anyells y luego los feu matar y tallar en las carnicerias de la Ciutat, y se intentá causa sobre est fet y dins breu termini los dits Gaspar de la Torra se cometeran á cedir en favor de la Ciutat, y se feu nova concordia, la qual es en poder del discret Benet Font, notari, sots jornada dels 18 de Octubre de dit any de 1682; ab la qual están

continguts los pactes que de nou se son fets y firmats entre la Ciutat de Manresa de una part y lo hereu y curadors del hereu Gaspar de la Torra de part altre, qual concordia es en lo armari del Racionalat de la Casa de la Ciutat, en lo calaix dit Patrimoni.

Te y posseheix la Ciutat de Manresa per son radicat Patrimoni las herbas del mas Font de la Serra, las quals comprá la present Ciutat á Fran.^{co} Font de la Serra, hereu de la casa y mas de la Serra, com apar y consta ab acte pres y testificat en poder del discret..... sots jornada de..... del mes de..... any 16... la qual acte de venda es en lo armari del Racionalat de la Casa de la Ciutat, en lo calaix dit Patrimoni.

Drets de carnalatjes.

Primerament ha de saber lo Arrendatari que ha de rebre de tots los massos lo die de St. Joan de Juny un pollastre y un anyell si sen hi crian, y si hi ha moltons un vello y si no si crian no ha de rebre ni exigir ninguna cosa.

Id. si en dit mas se cria porsellada ó porselladas se ha de entendre que de la primera deu rebre y exigir lo arrendatari un porsell, y si acás en dit mas se fessan dos porselladas lo de la segona, lo porsell es del amo.

Id. se ha de entendre y saber que á tots los massos que la Ciutat te ocupadas per pastura de son bestiar, estos massos no tenen obligació pagar anyell ni vello, si be deu recordar lo dit arrendador de la Ciutat per polissa de son Crederer vint y quatre sous per quiscun mas, que per lo anyell y vello acostuma pagar la Ciutat, que lo pollastre de dret ja es del arrendatari.

Y pera que sapian tots los massos que deuen pagar lo dret de carnalatjes als arrendataris, y los dits arrendataris estigan enterats de ahont han de rebrer lo dit dret se anirán assentant seguidament.

Salellas

Oller del Mas
Casa den Torras
Genovés
Tatjer
Corrons del Mas
Corrons de Salellas

St. Joan de Vilatorrada

Llobet
Vilomara
Canals de Montesquiu
Vilatorrada

Torruella

Feixas
Cornet de la Vilella
Mas Molins, paga en Canals
Heretat del Dr. Tauler
Heretat del Dr. Gual
Casa den Martí
Soler de las Cots
Mas den Arola
Mas Pont Grau
Mas Sitjan
Mas Rubis
Soler del Mas

Torras de Bages

Basora
Lo Mas Canals

St. Iscle

Pere Ramon
Heretat de M.^o Dalmau
Canals
Saiol

Claret

Feixas
Martí

Alsinellas

Lo Mas Alsinellas
La casa del Pont de Cabrianes

Vall dels Horts

Lo Mas de la Torra del Pont
Mas Torroella
Mas Canals
Mas Oliveras

St. Frauctuos

Mas St. Martí
Gabriel Sagristá

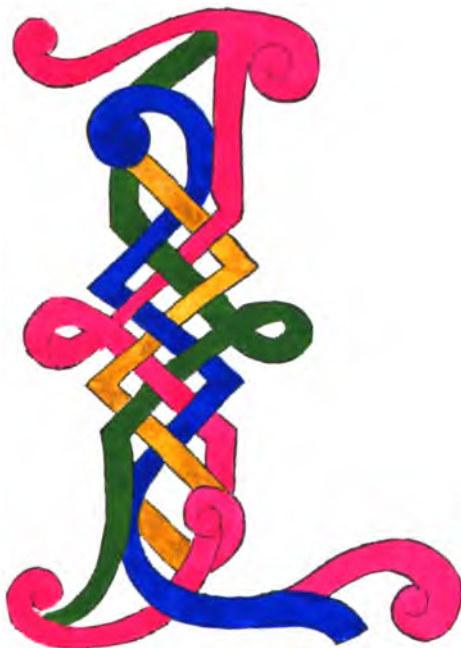
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1955

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY

1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9	9
10	10
11	11
12	12
13	13
14	14
15	15
16	16
17	17
18	18
19	19
20	20
21	21
22	22
23	23
24	24
25	25
26	26
27	27
28	28
29	29
30	30
31	31
32	32
33	33
34	34
35	35
36	36
37	37
38	38
39	39
40	40
41	41
42	42
43	43
44	44
45	45
46	46
47	47
48	48
49	49
50	50
51	51
52	52
53	53
54	54
55	55
56	56
57	57
58	58
59	59
60	60
61	61
62	62
63	63
64	64
65	65
66	66
67	67
68	68
69	69
70	70
71	71
72	72
73	73
74	74
75	75
76	76
77	77
78	78
79	79
80	80
81	81
82	82
83	83
84	84
85	85
86	86
87	87
88	88
89	89
90	90
91	91
92	92
93	93
94	94
95	95
96	96
97	97
98	98
99	99
100	100

RACIONALAT
DE LA CIUTAT DE MANRESA

A Ciutat de Manresa
te en la Casa de la
Ciutat una aula vul-
garment dita lo Ra-
cionalat, la qual es-
tá tancada ab sinchs
differents claus, las
quatre te quiscun
dels Molts Ill.^{es} Se-
nyors Concellers una

y la altre lo magnífich Racional, y dins de ella un armari tancat ab 3 claus las quals tenen los Srs. Concellers, y dins dit armari están composts y disposats 15 differents calaixos, en los quals te la Ciutat recóndits tots los Reals Privilegis y altres Escripturas faents á la dita Ciutat per los Cathólichs Reys concedits, y juntament un llibre vulgarment intitulat lo *Llibre Vert*, lo qual ab Real privilegi particular volént que tots los Privilegis concedits á dita Ciutat sien escrits en dit llibre y que de ells se fassa fé, escrits y subsignats per lo Notari ó Secretari del Concell, en los quals calaixos retulats y en dit *Llibre Vert* escrits en cas que faltás en ningú dels calaixos algun Privilegi original, ja se trobarán

vuidats y escrits en dit *Llibre Vert*, que altrament se haurían de trauer del Arxiu Real. Los quals Privilegis que son en dit *Llibre Vert* escrits passen lo número..... Privilegis; com de quiscun dels calaixos se pendrà lo número, quants Privilegis hi ha en quiscun de ells, y en lo *Llibre Vert* axí mateix, y com en quiscun dells dits Privilegis hi ha tantas y diversas concessions las callo, per no ferse massa vulgar á tots, dexanho á las personas peritas sils tocara en son endret saber las concessions dels Reals Privilegis te la Ciutat de Manresa, y se anirá continuant y fent relació dels títols dels calaixos y Privilegis en avant en lo present Llibre seguidament.

Calaix, Regiment.

A aquest calaix se trobarán 38 Privilegis, los 27 nombrats al calaix dels quals faltan lo nombre = 17 = 21 = 24, y en lo *Llibre Vert*, faent per lo Regiment, en folio 35-82-84-86-87-88-123-145 167-172 y 192, quals Privilegis quan se ha ofert han tret los originals de dits calaixos y han tinguda poca atencencia á tornarlosi, fas advertencia que falta escriurer en lo *Llibre Vert* lo Privilegi del Sr. Don Joan de Austria sobre la graduació de bolsas y també lo Privilegi de Alexandre de Bourlómfila Virrey y Capitá General, que vol que en la bolsa de Racional com eran 6 personas vol sian 12, las 6 de ma major y 6 de ma segona.

Veguería y Batllia.

A aquest calaix se trobarán 25 Privilegis, los 8 al calaix nombrats y dells falta lo nombre 8. Y en lo *Llibre Vert* en los foleos 35-115-123-124 139-142 143-144-149 y 156.

Imposicions.

A aquest calaix se trobarán 31 Privilegis, los 15 al calaix nombrats, los 16 vuidats y escrits en lo Llibre Vert en los foleos 3 34-35-72-76-84-85-86-112-114-115-121 149-217.

Mercats y Firas.

A aquest calaix se troban quatre Privilegis Reals, los quals estan en dit calaix nombrats.

Mostasaf.

A aquest calaix se trobarán sis Privilegis nombrats originals.

Cequia.

A aquest calaix se trobarán—24—Privilegis originals, dels quals non hi ha sino 23, y al Llibre Vert un quel trobarán en foleo 118. Falta un procés de n.º 21.

Patrimoni.

A aquest calaix se trobarán 48 Privilegis Reals, los 43 originals dins dit Calaix nombrats, dels quals faltan n.º 2-12-16-31-40 y 41. Falta un plech de titols antichs de n.º 37, com també faltan unas lletras apostólicas, y altres actes que fan per los delmes faltan.

Confirmació de Privilegis.

A aquest calaix se trobarán 14 Privilegis Reals; so es los 10 nombrats, y dells falta lo n.º 5. Y en lo Llibre Vert en os foleos 115-116-117-185.

Jurisdiccions.

A aquest calaix se trobarán 30 Privilegis Reals; so es los 26 dins dit calaix nombrats y los 7 en lo Llibre Vert en foleos-33-128-129-140-150-171-201. Com també faltan uns papers de n.º 15.

Llibertat y poder del Concell.

A aquest calaix se trobarán 14 Privilegis Reals; so es los onse en dit calaix nombrats; dels quals faltan los del número 1 y 2. Y en lo Llibre Vert foleos-2-90-119.

Taula.

A aquest calaix se trobarán 2 Privilegis Reals nombrats.

Obrería.

A aquest calaix se trobarán sinch Privilegis Reals; los tres nombrats en dit calaix, dels quals falta lo del n.º 3 y en lo Llibre Vert en foleos-34-36.

Vi y Vcrema.

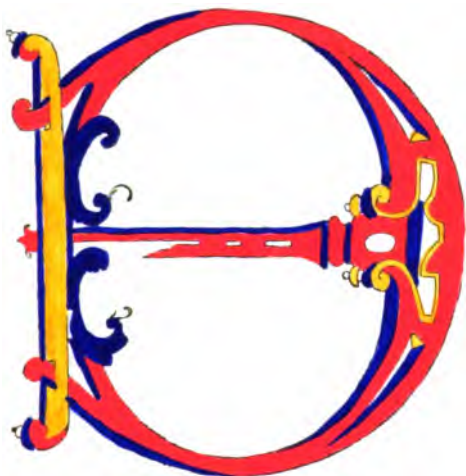
A aquest calaix se trobarán deu Privilegis Reals; los 7 en lo calaix nombrats y los 3 en lo Llibre Vert en foleos-89-116-119-157.

Diferents actes.

A aquest calaix se trobarán 32 Privilegis, dotalías de beneficis, vendas de déssimas de casas, testaments, regonexentses, y altrás cosas pertanyents á la Ciutat de Manresa. Son dits Privilegis y los demés papers en lo dit calaix signats per nombres ab plech.

Serveys y Donatius antics.

Fets al Rey Pere, al Infant Don Joan, á la Reina María, al Rey Martí y al Rey Fernando d'endel any 1372 fins al any de 1413 per las guerras que dits Reys tingueran contra Mallorca y lo sustento de 10 galeras per guerra de Jaume de Mallorca, despres per sustentat lo Ducat de Gerona que comprén Vich y Manresa, una galera per las guerras contra Genovesos per la restauració de las Islas de Cerdenya y Córcega, Guerra contra de Castella, Guerra contra lo Comte de Urgell y differentes guerras prengué la Ciutat á censal y violari innumerables cantitats; los quals actes y remissions per dits Reys de algunas fetas, se trobarán ab un plech dins dit calaix intitulat *Serveys y Donatius antics*, signats d'endel n.º 1 fins al n.º 34.

ESCRIPCIÓ DE
LA IGLESIA CA-
THEDRAL DE LA
CIUTAT DE MAN-
RESA. ESTAT EC-
CLESIASTICH Y
COSAS PERTA-

NYENTS A AQUELL, COM TAMBÉ DE LAS DEMES
IGLESIAS DE LA DITA CIUTAT. NOVAS FUNDA-
CIONS DELS MONESTIRS Y CONVENTS QUE EN LA
DITA CIUTAT DE MANRESA HAN EDIFICAT LOS
RELIGIOSOS Y MONJAS, COM TAMBÉ DELS PRO-
DIGIS Y CASOS PORTENTOSOS QUE EN LA IGLE-
SIA .CATHEDRAL DE MANRESA, MONESTIRS Y
CONVENTS DE LA DITA CIUTAT HAN SUCCEHIT.
ESCRIT PER MI MAGÍ CANYELLAS, ADROGUER;
CIUTADÁ DE MANRESA, JURAT DEL CONCELL GE-
NERAL DE AQUELLA.

IGLESIA CATHEDRAL
DE LA CIUTAT DE MANRESA

OLENT donar principi á la descripció de la Cathedral Iglesia de la Ciutat de Manresa, será be donar noticias que fonch tant gran la persecusió que obtingué la Ciutat de Man-

resa, trobantse per tres differentes vegadas esser destruida y devastada dos vegadas per los Romans y altre per los Moros; quedant dita Ciutat de tal manera que las Iglesias quedaren destruhidas y sens fonaments, sens trobarse llibres ni actes; lo que obligá á la Comtesa Exmisendis son fill lo Comte y Olibano Bisbe de Ozona, als..... del mes de Juliol 1020, any del Senyor, y 25 del Regne de Roberto, manar fer la Rodalia de la Parroquia de la Iglesia de Manresa, com consta del acte de dita Rodalia, lo qual está ben recóndit y guardat en lo Arxiu, ó Racionalat, de la Casa de la Ciutat, junt ab los Privilegis y demes escripturas en lo calaix dit Patrimoni, signat de n.º 1.

Era á aquella ocasió la Parroquial Iglesia de la Ciutat de Manresa, la Iglesia del glorios Arcangel Sant Miquel, que vuy está en lo mitj de la dita Ciutat, ahont los Concellers y Concell, se solian convocar y congregar, com consta que per haver de donar lo consentiment que feren als Pares Carmelitas los Concellers y Concell, se congregaren en dita Capella de Sant Miquel, com consta en acte rebut y testificat en poder de Jaume Artés, notari, sots jornada dels 16 del mes de Abril, any del Senyor 1308.

Lo 2.ⁿ diumenge de 8.bre any de la Nativitat del Senyor 1328, fonch posada la primera pedra pera edifficar una obra tant rara y sumptuosa com ho es la Iglesia Cathedral de la Ciutat de Manresa, prop lo Monestir de Nostra Senyora del Orde de Sant Agustí, prop la Capella de Sant Martí, que antes era en la mateixa Iglesia, y de las ruinas del Castell Real, que tirava de llevant á ponent hont es avuy lo districte dende la casa del Ill.^e y molt R. Sr. Pabordre, hort del Sr. Sagrista y patis de las casas del carrer den Vallfonollos.

Esta obra tant gran y tant sumptuosa que te coranta y sinch canas de llarch, vint y dos canas quatre palms de ample, y la bóveda principal, edifficada sobre devuit grandíssimas columnas, te de alt vint y dos canas; la qual fonch edifficada de despesas comunas de la Ciutat y la nova dels coleterals y així las demes capellas de diversas caritats, ahont també nostres predessesors illustraren fundant diversos Beneficis ecclesiastichs de que restá condecorada de la venerable Comunitat de Beneficiats, qui ab los Srs. Canonges, las horas, regulars han vingut a fer lo número tan gran de ecclesiastichs que en la dita Iglesia resideixen.

Prosequint y continuant la sumptuositat de dita obra, fent-se la professó de la benedicció del Temple, sots jornada dels

3 del mes de Maig, any de la nativitat del Sr. 1548, se esdevingué que caigueran las bastidas de la dita obra y derrocadas aquellas, apar fou cosa miraculosa que asolas moriren tres personas, que foren Janet Novas, Anthoni Planes y Francesch Travessa, quedant los demes agafats entre las bigas y marlets; lo qual despatllament de dita bastida ocasioná detenirse de passar avant dita obra, fins el die de 27 del mes de Mars, any del Senyor 1586: lo qual die se feu dir una missa cantada molt solemne y comensaren á pujar la primera pedra: y se acabá dita obra als 10 del mes de Juliol 1592, conque disposast la obra de un temple tant sumpuós conforme vuy se veu, estigué á acabarse = 264 anys.

Té dita iglesia un altíssim y suptuosíssim campanar, lo qual acabada la obra de dita Iglesia restá imperfet, per no estar acabat; la qual obra fonch donada á fer á mestre Joan Font y mestre Giralt Cantarell, tots Francesos, per preu de set centas lliuras lo trast que faltava acabarse de dit campanar, lo qual preufet fonch donat per la obra de la dita Iglesia als dits Font y Cantarell, com consta ab acte públich pres y testifficat en poder del Discret Pere Torras, nottari, als 20 del mes de Juny, any de la Nativitat del Senyor de 1584. La qual obra ó preufet per los dits mestres fonch acabada als 10 del mes de Juliol del any 1592. Y acabada que fonch dita obra, se doná á preufet á dits Font y Cantarell lo pujar las campanas, per preu de sexanta sinch lliuras, ab acte ne feren en poder de dit Torras nottari, com ho feren seguidament, y cumpliren en tot.

Té de alsada dit campanar 33 canas, y 5 canas á tot quadro. Hí ha en lo alt de dit campanar una hermosíssima balustrada de pedra que la hermosea moltíssim; y en lo mitj de la dita balustrada la definició de una torratxa, en la qual están assentadas dos campanas dels quarts y horas, que son

comunas á la Ciutat; las quals corren á compte de dita Ciutat.

En dit campanar, un tros mes avall, están sis campanas molt grans y sonoras, las quals corren á compte y cárrech de la Luminaria de dita Seu. La una de las sis, la qual se anomena la Vedada, fonch benehida als 4 del mes de 8.bre any del Senyor 1598, con que vuy ha 81 anys ques feu. Consta de la benedicció ab acte autèntich, lo qual está ben recóndit y guardat en lo Racionalat de la Casa de la Ciutat, en lo calaix intitulat Patrimoni, signat de n.º 33.

Al mateix campanar, altre trast mes avall, hi ha una bellíssima instancia ahont está lo Relotje que corre á compte de la Ciutat; del qual Relotje ab un mateix instrument y industria se tocan los quarts y horas alt en la torratxa y difinició del campanar, que son comunas als ciutadans, com també tocan ditas horas y quarts dins de la Seu ab dos campanas, que per eix efecte foren posadas á dit puesto sots jornada de 2 8.bre 1585.

Poch mes avall de dit Relotje en dit campanar hi ha altra campana, la qual campana lo any de 1522 que los mestres de casas deixaren la Iglesia de Sta. Llucia, ques ahont vuy es lo Colegi dels Pares de St. Ignaci sen aportaren dita campana, y la posaren á dit puesto ahont estavan las tenebras, las quals eran fetas y posadas á dit puesto lo any 1576 á efecte de suplir la paraula privada de las campanas la setmana Sta Y ab ellas donan á entendre los oficis y cants dolorosos ques fan en la Iglesia de la mort de Jesucrist, y las tenebras foren posadas al costat de dit campanar, á mitja Seu, de ahont moltas vegadas de dit campanar tocan onse campanas juntas.

Lo any 1681 se feren los archs hont estant situadas las campanas de horas y quarts, per preu de 300 €; feta dita

obra per mestre Joan Sencur y mestre Joseph Girifau, mestre de casas de Manresa corrent tot á son compte.

La Iglesia de la Seu de la Ciutat de Manresa está edificada prop la muralla de aquella; á la part de mitjorn te una molt delectable y alegre vista del Riu de Cardoner y de la montanya de nostra Senyora de Montserrat.

Sempre la dita Iglesia es estada anomenada Seu de la Ciutat de Manresa y per sert merit á la bona concixensa y judici dels que aquella han vist; porque ademes de que es una de las majors y mes sumptuosas Iglesias y edificis que hi haja en tot lo Principat de Cathalunya resideixen en aquella de continuo entre Canonges y Domers, Beneficiats y conduxius cincuenta ó sexanta eclesiástichs. Fantse los oficis divinals ab molta devocio y molta musica, per haverhi entre ells lindas habilitats en lo cant de orga y demás.

Iglesia es insigne de Canonges que en temps passat eran del Orde Gloriós de St. Agusti y professaren aquella aportant habits d'endel any del Senyor de 999 que foren fundats los dits canonicats per lo Arquebisbe de Tarragona fins dissapte als 30 del mes de X.^{bre} any del Senyor 1592 que per dit Sr. Arquebisbe de Tarragona Joan Tares com á delegat del Sm. Papa Clement octau, benaventuradament regnant la Iglesia de Deu, obtingué lo orde de St. Agustí á tots los Canonges, Abbats, Priors y demás, volent no aportassen hábitos com los aportavan y los suspengué de llurs canonicats fins á tant haguessan obtinguda la colació de dit Sr. Arquebisbe, com la obtingueren; y los secularitá conferint un canonicat en persona del Reverent Mossen Jaume Benetas. Consta de la colació de dit Senyor Arquebisbe de Tarragona, en poder del discret Pere Torras, nottari de la Ciutat de Manresa, sots jornada dels 30 del mes de X.^{bre} any de la

Nativitat de nostre Senyor de 1592; y dende las horas ensá son secularitzats los dits Senyors Canonges, que fins lo present any de 1679 haurá 87 anys.

Quotidianas distribucions de la Seu de Manresa foren principiadas lo any 1418, en lo cor de aquella, que antes no hi havia sino aniversaris y de dits aniversaris ab breu temps se disposaren las ditas quotidianas distribucions, donant á Maitines dos diners, á Missa dos diners, á Vespres dos diners y despres vingueren los ultres y aniversaris; essent axí que de la nova institució de ditas quotidianas distribucions de la Seu de Manresa, ne pateix vuy la Reverent Comunitat de Beneficiats; una pensió de trenta cinch lliuras que per certs respectes may las ha volgudas quitar, essent en veritat que vuy las ditas quotidianas distribucions la renda que tindrà vindrá á importar serca de sinch mil escuts.

Lo Politich Regimen y govern de la Iglesia de la Seu de Manresa está dirigit al molt Illustre Capítol de Canonges de la dita Seu, qual Prelat es lo Sr. Pabordre, com se deixa veurer de la llitte ó causa que entre lo Ille. Capítol y Rnt. Comunitat de Beneficiats se aportava, prenent la Rnt. Comunitat se li espectava lo tenir una clau de la caixa de Capítol; y en dita causa als 14 del mes de agost 1537, trobantse lo Sr. Bisbe en la vila de Cervera, declará sentencia en favor de la Comunitat y que dits Srs. Canonges los donassen una clau de la dita caixa.

Apellás lo Ille. Capítol de dita sentencia al Sr. Arquebisbe de Tarragona exhibint sos poders; y al 19 del mes de Janer any del Sr. 1538 fonch declarat per lo Sr. Arquebisbe que dits Sr. Cspitulars estavan ben apellats y mal escomunicats, per haver feta lo Sr. Bisbe de Vich dita sentencia en la vila de Cervera, lo qual havia de provehir y declarar estant dit Sr. Bisbe dins la ciutat de Manresa, per tenir los Srs. Canon-

ges una Butlla apostólica la qual conté que lo Sr. Bisbe no pot concixer de ningun Capitular sino trobantse dins Manresa.

Lo any 1620 lo Canonge Jaume Corominas arribá en la Ciutat de Vich á effecte de ordenarse; y com no tingué bon despatg, sen aná á Fransa á ordenarse, y sen torná á residir en la Seu de esta Ciutat; del qual cas sen doná per molt sentit lo Illm. Sr. Bisbe de Vich, perque a ell tocava y se li espectava ordenar á dit Canonge Jaume Corominas; lo que obligá al Sr. Bisbe venir algunas vegadas en esta ciutat de Manresa á effecte de poder capturar dit Canonge; lo qual sabent entraba dins la ciutat lo Sr. Bisbe ell sen anava á passejar á la partida de Sta. Catharina y se entretenia a fora fins que lo Sr. Bisbe era fora Ciutat.

Vist lo Sr. Bisbe que ab differents vegadas que era vingut á esta Ciutat no havia pogut lograr son intent, feu mandato al dit Sr. Jaume Corominas citantlo ab penas comparegués en la Ciutat de Vich, y com dit Sr. Corominas no comparegués, volgué ferlo incorrer ab censuras.

Vist assó, lo Ille. Pabordre y Capítol de Canonges de esta Ciutat de Manresa prengué á son cuidado de la defensa del Sr. Canonge Corominas apellantse al Sr. Arquebisbe de Tarragoua, lo qual obtingué sentència en virtut del Breu Apostólich exhibiren per part del Ille. Capítol que lo Sr. Bisbe no podia procehir contra dit Canonge.

Vist per sa Illma, la sentència feta en favor del Ille. Capítol per lo Sr. Arquebisbe de Tarragona, determiná intentar causa cuantra lo Illtre. Capítol en la Cort Romana; la qual introduhida que fou se aná proseguint fins als 27 dies del mes de Jener any del Sr. 1625, devant Merlino de bona memoria Auditor de Rota, conforme en la decició=172=decidí en la dita causa quantra lo Ille. Pabordre y Capítol de

Canonges de esta ciutat de Manresa y en favor del Illm. y Rdm. Sr. Bisbe de Vich.

Apellás lo Ille. Pabordre y Capítol de esta decició, la qual causa de apellació prosseguida estigué molts anys suspesa, que passaren molts Srs. Bisbes que nos cuidaren de dita causa.

Lo any del Sr. de 16.. vingué á esta ciutat de Manresa Monsr. de Vich lo Illm. y Rm. Sr. Don Jayme Copons, lo qual trobantse en Manresa capturá al Canonge Joseph Bage per certs respectes, al qual lo Ille. Capítol determiná fos assistit dit Sr. Canonge y que per part del Ille. Capítol fos deffensat parlant y tractant ab lo Sr. Bisbe eix fet, en lo qual parlament entengué sa Illma. que en la Cort Romana se aportava causa de que lo Sr. Pabordre era lo prelat dels capitulars y no sa Senyoria.

Trobavas á esta ocasió dit Sr. Bisbe tenir son germá en la cort Romana, al qual doná orde per la despedició y declaració de esta causa de apellació que sos predecessors los Illms. Srs. Bisbes de Vich dels anys 1620 y del de 1625 aportavan quantra lo Pabordre y Capítol de Canonges de esta Ciutat de Manresa.

No perdé punt ni diligencia alguna est Sr. en la sollicitut de la causa fins á la declaració de ella, que fou sots jornada dels 3 del mes de Juliol any del Sr. 1673, la qual fou decidida en favor del Pabordre y Capítol per la Rota; qual decisió diu de esta manera

R. P. D. Castrillo.

Lune 3 Julii 1673.

Nam in anno 1620 pretendens Ep^{us} illus temporis jurisd^m Preposito concessam fuisse comulative non autem privative respectu ipsiusmet Epⁱ declaravit Jacobum Coromines unum ex dictis Canonicis tamquam male promotum et non comparentem intra tempus presignatum in citatione incidisse in penas comminatas in precepto. A qua declaratione

habito per Prepositum recurso ad Metropolitanum emanavit ab isto sententia denegans Ep^o pretensam Jurisd^m quam revocatam censuit Rota die 27 Januari 1625 coram bon. mem. Merlin ut in decis^e — 152 — inter ejus impressas; cujus fundamentis ad examen revocatis illisque coram me in ejus locum suffecto per duas vices mature discussis Doctores Rote recederunt decisiss.

Devant Mons. Castrillo Auditor de Rota feu esta revocació de la decisió de Merlino, la qual revocació traduhida fchelment en cathalá diu de esta manera:

Dilluns á 3 de Juliol 1673.

Perque en lo any 1620 prenent lo Bisbe de dit temps ser la Jurisdicció concedida al Pabordre cumulativa y no privativa respecte del mateix Bisbe, declara que Jaume Corromines un dels dit Canonges, com á malament promogut y no comparexent dins lo termini assenyalat en la citacio haver incorregut en las penas comminadas en lo precepte. De la qual declaració tingut recurts per lo Pabordre al Metropolítá, fou promulgada per ell sententia denegant al Bisbe sa pretesa jurisdicció; la qual haver de revocarse senti la Rota en diada de 27 Janer de 1625 devant Merlino, de bona memoria, conforme en la decisió—152—entre las suas impressas; los fonaments de la qual decisió tornats á examen y aquells madurament averiguats per dos vegadas devant mi substituhit en son lloch los Doctors de la Rota se apartaren del que havian decidit.

R. P. Sr. Castrillo.

Del que quedá averiguat que lo llegitim Prelat dels Senyors Canonges es lo Sr. Pabordre y per ningun cas pot coñeixer de ells lo Sr. Bisbe de Vich, sinó trobantse dins la Ciutat de Manresa, com ab major claretat se trobará en lo present llibre en avant.

Domas de la Iglesia de Manresa.

En lo llibre primer dels Pabordres ques troba en lo arxiu de la Escrivania pública de la Ciutat de Manresa en verificació de que lo Sr Paborde y convent donaven las domas de dita Iglesia á qui á dit Paborde y convent era bent vist, cntre altres actes de ditas concessions en avant fetas se trova lo que segueix: lo qual acte es en dit llibre primer dels Pabordres, en folio 29, en poder de Jaume Arters nott públich de Manresa, sots jornada dels 3 de las nonas de Setembre any del Senyor 1295, lo qual es del thenor següent:

Dalmau per la gracia de Deu Paborde de Manresa y lo convent de aquell donám y assignám á Vos, Ramon de Cura Prevere, la capellania de nostra Iglesia, es á saber de aquellas duas Capellantias que son y acostumaren esser en la mateixa Iglesia y nostre monestir á totas aquellas cosas que qualsevol Capellá haze acostumat rebre á qui tant ab porció com en vestuari, com també ab totas las altras capellantias de dita nostra Iglesia y nostre monestir. = Ab tal condició que vos degau be diligentment y felment governar la cura de las animas de la Ciutat de Manresa y sa Parroquia segons vostre poder, y fer totas las altras cosas que lo Capellá aqui acostuma y deu fer y está obligat.

A aquestas cosas, jo Ramon de Cura predit, rebent de Vos, Sr. Dalmau, Paborde predit, y de vostre convent la predita Capellania baix la sobredita forma y condició. Prometo á Vos y á vostres successors esser obedient, bó, fel y legal en tot y per tot y en tot lo altre sobre dit. Y totas estas cosa á Vos y á vostres successors attendrer y cumplir que per mi á vosaltres se tingan de cumplir com dalt estan expresadas. Testes sunt Ernaldo Marti, Ramon de Plano y Ramon de Rovira clerge. =

=Est acte encara que es en llati, se ha traduhit en cathalá fehelment.=)

Déssimas y premissias y otras cosas com pertanyen y las gosa la Iglesia de Manresa.

Alexandro Bisbe, servent dels servents Deu, al amat fill Lluch Gerona, Pabordre de la Pabordria de Santa Maria de Manresa, del Orde de St. Agusti, de la diocessis de Vich, salut y apostólica benedicció.

Com á nosaltres sens demana lo que es just y honest tant en forsa de la equitat la qual requereix la orde de la rahó, y assó per la sollicitud de nostre ofici arribia al degut effecte. Per lo tant consentint graciosament á las demandas del amat fill en lo Sr. totas las llibertats exempcions del seculars exempció als Reys Prínceps y altres christians á Vos y á la predita Pabordria racionalment concedits especialment empero=los delmes, premicias, offertas, censos, fruits, red-dits, entradas, possessions, camps, prats, pasturas, boschs, selvas, vinyas, horts, molins, aiguas, corrents de aiguas, estanys, pesqueres, llagunes, escrivanias, drets, jurisdiccions y altres bens espectans al dit Pabordre com á possehit aquell justa y passificament á Vos, que segons asseguran sou nevot del mestre Joan Gerona escrivent y familiar nostre. Y per vos á la dita Pabordria ab la Auctoritat Apostólica confirmám y refermám ab lo patrocini de las presents lletras salvada la moderacio del Concell general en los predits delmas. Y que no sia lícit á ningú rompre esta página de nostra confirmació y reformació ó anar quan'tra ella ab temerari atreviment. Empero si algú presumis no guardar assó, sapia que ha de incorrer la indignació de Deu Omnipotent y dels seus Apo-tols Sant Pere y Sant Pau. Datt^r en Roma en St. Pere, en lo any de la Encarnació del Senyor á las nonas de Janer 1492, de nostre Pontificat lo any primer etc.

=Esta butlla ses traduhida feelment de llatí en cathalá, la qual tenen recóndita y guardada en la Pabordria y arxiu del Capítol de Canonges de la Seu de Manresa.

Transumpto de un Acte ques troba en lo arxiu de la Pabordria de Manresa, lo qual traduhit de llati en Cathalá diu de la manera que se segueix. etc.

Assó es trasllat de un acte de pergami del Illm. Sr. Jaume, de conservable memoria, Rey de Aragó, refermat ab lo Real sagell de la Magestat del mateix Sr. Rey, conforme en la primera cara apareixia pendent ab una veta de seda y en una part del qual sagell era esculpida la figura de un home assentat per tribunal, tenint en la ma dreta la espasa y ab la esquerra un pom y al rededor de la mateixa figura eran esculpidas las següents paraulas: *Jaume per la gracia de Deu, Rey de Aragó etc. de Mallorca, Valencia etc.* Empero del altre part de dit sagell era esculpida la figura de un home que cavallerajava sobre un cavall, tenint á la part esquerra un escut y ab la ma dreta lo fre, y al rededor de la mateixa figura las següents paraulas: *de compte de Barcelona y Urgell y Sr. de Montpeller,* del qual acte lo tenor se segueix per estas paraulas.

Sapian tots que Nos, Jaume, per la gracia de Deu Rey de Aragó, de Mallorca, de Valencia, Compte de Barcelona y de Urgell y Senyor de Montpeller, per nosaltres y los nostres ab bon ánimo y franca voluntat aprobám y de certa ciencia confirmám á Deu N.^e S.^r y á la Iglesia de Sta Maria de Manresa y á Vos, Bernat, Pabordre de Manresa y á tots vostres successors en la mateixa Iglesia per vostre libero y franch alou pera sempre qualsevols cosas que teniu y possehiu y haviau de tenir en tota la Vila de Manresa y fora de ella lluny y prop fins el die de avuy, es á saber: en casas mercat, camps, vinves, eras, masos, molins, aiguas, resclosas y fabrica de son dret y las demás cosas que á estas per-

tanyen. Aprobám també y confirmám totas las donacions que á vosaltres feu en Guillem de Guardia y sos antecessors contorme millor en los actes de sos testaments y per lo mateix Guillem y sos antecessors se contenen. Mes avant també aprobám y confirmám lo que en nom de donacions y compras possehiu y teniu y de llegats que seus han deixat pera remey de las ánimas y de las adquisicions que seus han fetas de qualsevol modo de qualsevols homens y donas que las sobreditas cosas y cada una de ellas pera sempre tingan y possehian y fructifiquen segurament y sens impediment ni contradicció de algú. Manant als Veguers, Batlles y altres vostres súbdits presents y esdevenidors que eran son y seran, que totas estas cosas y cada una dellas tingan per fermas observian y observar fassen fortament de tots. Empero reconeixem nosaltres per la confirmació de totas las sobreditas cosas haber rebut á nostra voluntat per dret de Cort mil sous, dels quals nosaltres nos som concertats. Datt.^s en Lleida als 3 del Idus de 8bre del any del Senyor 1246 ✕ de Jaume per la gracia de Deu Rey de Aragó, Mallorca, Valencia y Sr. de Montpeller.

Testimonis de estas cosas son de Aragó, G. de Montecassano, P. de Montecatenó. P. Cornelius. C. Epot. Curia Sig ✕ num de G. escrivá que de manament del Sr. Rey fiu escriurer estas cosas en lo lloch die y any assenyalats.

(Organista.)

Lo Ill. Capítol alegeix y proveeix lo offici de Organista, al qual obliga á tocar aquell sens salari algú los dies, octavas y vigílias que se aniran continuant=Primerament se adverteix que en la concordia ques feu y firmá entre lo Ille. Capítol de Canonges y Rnt, Comunitat de Beneficiats, sots jornada del 24 del mes de Octubre any de la nativitat del Senyor 1655 consta dels pactes següents:

Ques done al Organista per la servitut de quiscun any coranta lliures y la distribució de beneficiat.

Y si serà que altrament tinga distribució de Beneficiat se li puga donar per quiscun any fins á setanta lliura ab los pactes y obligacions que dit Organista te de tocar lo orga sens salari algú que son las següents:

Per las octavas de la Nativitat del Senyor.

La Octava de la Epiffania.

La Octava de Resurrecció.

La Octava de la Assenció.

La Octava de Pentecostés.

La Octava de Corpus.

La Octava de St. Joan Baptista.

La Octava de St. Pere.

La Octava de Na. Sa. de Agost.

La Octava de St. Agusti.

La Octava de Na. Sa. de Setembre.

La Octava de la edificació de la Iglesia.

La Octava de tots los Sants.

La Octava de la Concepció.

Itts tots los dobles y cap de Octava.

Los dissaptes ques farà de Na. Sa.

Y lo divendres abans á vespres, sinó es que si inserte algun St. semidoble.

La vigilia de la Epiffania.

La vigilia de Nadal.

La vigilia de Pentecostés.

La vigilia de Pascua de Resurrecció.

Lo dijous sant al Offici.

Los tercercs diumenges, lo Te Deum laudamus Benedictus excepto de Advent y Coresma.

Seguidament se anirant continuant lo que las Confrarias de la Seu de la Ciutat de Manresa segons la tatxa paga al

Organista quiscuna de ella quiscun any per tocar lo Orga
las festivitats de dita Confraria.

P. ^o La Confraria de la Minerva	1	€	♀
La Iluminaria cada any ab dos pagas	4	€	♀
La Confraria dels cossos Sants	2	€	♀
La Confraria de tots los Sants	1	€	♀
La Confraria de St. Jaume	"	€	10 ♀
La Confraria de Sta. Ana.	"	€	10 ♀
La Confraria de St. Pere.	"	€	10 ♀
La Confraria de St. Joseph	€	10	♀
La Confraria de St. Anthony.	€	16	♀
La Confraria de St. Esperit	1	€	" ♀
La Confraria de St. Aloy.	€	10	♀
La Confraria de Sta. Lluçia.	1	€	4 ♀
La Confraria de la Sanch de Jesucrist.	€	5	♀
La Confraria de Sta. Margarida	€	5	♀
La Confraria del Angel Custodi	€	10	♀
La Confraria de St. Francesch.	€	10	♀
La Confraria de St. Nicolau	1	€	♀
La Confraria de la Concepció.	2	€	♀

(Ceremonial de la visita del Virrey en 1606.)

Masser ó Vedell.

Havent tinguda noticia lo molt Ille. Capítol de Canonges que lo Sr. Virey de Cathalunya Hetor Pinatellus junt ab sa mare y lo duch de Terranova als 22 del mes de 8bre 1606 havia de arribar en esta Ciutat de Manresa per devoció del Pare Ignasi, tenint Capítol delliberá anás lo clero á rebre y fer la benvinguda al Sr. Virey y demás de sa companyia, per lo que se doná la orde al Canonge Lluçia arribás en la Ciutat de Barcelona y comprés dotse gualdrapas per las calcaduras dels Srs. Capitulars que havian de eixir á rebre lo Sr. Virey. Y poch dies après se torná á tenir Capítol y se

delliberá se provehis lo ofici de Masser ó Vedell, conforme havia en las demás Cathedrals; y en virtud de dita delliberació se doná orde á dit Sr. Canonge Lluiciá que aportás lo vestuari de dit Masser ó Vedell ab la beca de taffatá morat y gorra de risso y juntament se doná orde á mestre Andreu Cucurella, argenter ciutadá de Manresa, que luego posás mans en fer una massa de plata per dit Masser ó Vedell; lo qual los servi ab tota puntualitat, pues dins sis dies los tingué feta dita massa.

Y arribat lo Sr. Canonge Lluiciá de la Ciutat de Barcelona, als 22 del mes de 8bre 1606, lo Ille. Capitol, Domers y Beneficiats se partiren pera anar á rebre lo Sr. Virey, anant lo dit Masser ó Vedell devant ab la vesta y massa de plata y los Srs. Capitulars y demás clero ab los bonetes. Aribaren ab esta conformitat fins á casa den Major de la Pila á rebre al Sr. Virey y, feta la benvinguda, lo Sr. Pabordre se posá al costat del Sr. Virey y lo demás clero darrera, y vingueren fins al pont nou, ahont á mitx pont isqueren los Senyors Concellers y Jurats del Concell general á rebre á sa Exa. y lo Conceller en Cap prengué lo puesto del costat de Exa. y lo Conceller segon lo costat del Duch de Terranova y següidament los demes. Y lo Sr. Pabordre y demás clero restá en atrás acompanyant la mare de sa Exa. y ab esta conformitat arribaren fins á la Iglesia Cathedral de la Seu de Manresa, ahont dendet Portal de Valldaura fins á dita Iglesia estavan disposats ab son degut orde doscents mosqueters, que los quals anaren disparán continuament y juntament se dispararen quants maseles y columbrines hi havia fins la bombardá de St. Maura, que aparexia se infundia la Ciutat.

No deixá la Ciutat fer las degudas demostracions de enbiar grandíssims presents á sa Exa. com també fer grandíssimas festas de lluminarias, balls y altras festas demostran la alegría rebia esta Ciutat y tots sos habitants de la

vinguda de sa Exa. y est dia se comensá introduhir lo tenir los Sr. Canonges Vedell ó Masser en la Iglesia de la Seu de Manresa.

Julio segon Smo. Pontífice, concedí al Capítol lo poder usar de Vedell, feta als 8 de 8bre de 1512.

(Hábits de Chòr.)

Vehent lo molt Ille. Capítol que en las demes Cathedrals los Canonges aportavan los hábits de cor ab pells y ells aportavan assolas las almusas ab becas de satí carmesí: als 26 del mes de Maig any de la Nativitat del Sr. 1607, se tingué Capítol y en dit Capítol se delliberá que los Sr. Canonges de la Seu de la Ciutat de Manresa aportassen los hábits de cor ab pells, com las aportavan los Canonges de altrás Ciutats hont hi havia Iglesia ab títol de Seu. Per lo que in-seguint y executant dita delliberació per lo Ille. Capítol feta, se doná orde al Dr. Mossen Joan Amigant, qui era molt familiar del Sr. D. Francesch Sala y Robuster, las horas per la gracia de Deu bisbe de Vich y de Manresa, se partis de la Ciutat de Manresa pera la de Vich á parlar ab sa Illma. acerca la delliberació habia feta lo Ille. Capítol, al qual tractat per lo dit Dr. Amigant li respongué sa Illma. que faria quant podria en favor dels Srs. Canonges de la Seu de Manresa; y ab esta resposta sen torná dit Dr. Amigant y doná rahó al Illtre. Capítol del be que sentia lo Senyor Bisbe en lo fet que lo Dr. Amigant li havia representat.

Lo Ille. Capítol, suplicá á dit Sr. Dr. Joan Amigant que luego se tornás á partir per dita Ciutat de Vich y li donaren=50 ₧ per lo que se offeris gastar, com ho feu, del que resultá que sa Illma. feu la concessió: la qual concessió feu sa Illma sots jornada del 22 del mes de Abril de 1607 y lo

Dr. Joan Amigant aportá los actes: y fou Ne. Sr. servit als 27 de dit mes aportasen de esta á major vida la ánima de sa Illma. cuja anima requiescat in pace. Lo Ille. Capítol tenint los actes de la concessió de sa Illma. resolgué enviar al Senyor Canonge Llentas en la Ciutat de Barcelona á effecte de comprar y aportar las pells per los hàbits, lo que promptament se posá en execusió y ne aportá per vuit Canonges que á las horas no eran mes. Y las primeras vespres dels gloriossos Apóstols, á 1 del mes de Maig any del Senyor 1607, los dits Srs. Capitulars se vestiren los hàbits de cor ab pells. Y los dits despatx y concessió costaren en tot setanta y vuit lliuras, com de tot consta en acte rebut y testificat en poder del discret Pere Torras. (1)

Esta fonch la nova crecció de portar los Sr. Canonges de la Seu de Manresa los hàbits de cor ab pells, com també ab la mateixa conformitat las aportan los Srs. Domers y Capiscol de dita Seu.

Lo Comensal, Lector y altres beneficiats que tenen grau de Doctor y resideixen en dita Iglesia de la Seu de Manresa, també aportan hàbits de cor ab pells, acceptat que las pells que aportan son negres y la almusa ab becas de tafetà morat.

LO ESTAT ECLESIAÍSTICH DE LA IGLESIA DE SANTA MARIA DE LA SEU DE MANRESA Y DESCRIPCIÓ DE LAS PERSONAS Y COSAS ECLESIAÍSTICAS, LAS QUALS EN LO PRESENT LLIBRE SE ANIRÁN CONTINUANT. — ANY DEL SR. 1679.

Primerament la Iglesia de la Seu de Manresa está fundada sots invocació de Nostra Senyora la Verge Maria. Resideix en ella y te lo primer lloch lo Molt Illtre. y Reve-

(1) En l' original seguéix lo següent, ab lletra diferent: "Dia 3 de Juliol de 1711 se feu nova concessió de portar nous hàbits de cor per lo Sr. Bisbe Sarmentero, de color morat, com se encontra en lo Arxiu del Capítol.,"

rent Sr. Pabordre, que vuy es lo Reverent Dr. Nicolau Barrera, Prevere natural de la vila de Moyá. Esta dignitat es provehida per la Sede Apostólica.

Resideixen en dita Iglesia onse Canonges: entre ells hi ha un Camarer, lo qual obté lo lloch après del Rt. Pabordre: es titol de molt bona Renda.

Vuy obté aquella lo Dr. Baltasar Barrera, clergue natural de Barcelona. Esta dignitat es provehida per la Sede Apostólica.

La Sagristia y Canonicat obté vuy lo Rnt. Jaume Satorra y Perramon, Pbre. natural del lloch de St. Iscle y Santa Victoria. Esta dignitat es provehida per la Sede Apostólica.

La Infermaria y Canonicat obté vuy lo Rnt. Sr. Isidro Marot prevere, natural de la vila ó Parroquia de Mataró. Esta dignitat proveheix la Sede Apostólica.

Lo Priorat y Canonicat obté vuy lo Rnt. Senyor Joan Texidor prevere natural de..... Esta dignitat es provehida per la Sede Apostólica.

La Rectoria de St. Miquel y Canonicat obté vuy lo Reverent Andreu Sevall, natural de St. Feliu Saserra. Esta dignitat proveheix lo Rnt. Sr. Pabordre. Te la presidencia en tots actes despres del Prior.

Lo Canonge Fructuos Serrahima, natural de Manresa, vuy Decano.

Lo Canonge Jacintho Creus es natural de Manresa, vuy Vicari General del Sr. Pabordre.

Lo Canonge Joseph Guardia, natural de la Ciutat de Manresa.

Lo Canonge Barthomeu Soldevila natural de la Conca de Pallás.

Lo Canonge Lluís Daví, natural de la Ciutat de Manresa.

Lo Canonge Raphel Escorsell, natural de la Ciutat de Manresa.

Lo Canonge Nicolau Tatger, natural del lloch de Navar-cles.

Domas de la Iglesia de Manresa.

Una de las Domas de dita Iglesia obté vuy lo Rnt. Jaume Aldebó, natural de la vila de Torá. Vuy per—Monsenyor de Vich Degá de Manresa.

Altra Doma obté vuy lo Rt. Joseph Brú, natural de la vila de Bagá.

En la dita Iglesia hi ha un Comensal, lo qual es lo Reverent Fran.^{co} Bals, natural de Manresa.

Dels Beneficiats y altres Eclesiástichs se dirá en son lloch, discorrent per las Capellas hont vuy tenen sos beneficis.

Reverent Comunitat es llur Prelat lo Illm. y Revm. Senyor Don Jaume Mas, per la gracia de Deu Bisbe de Vich y Manresa, y en son lloch en dita Iglesia de la Seu de Manresa

lo Rnt Sr. Jaume Aldebó, prevere, Degá de Manresa, elegit per dit Sr. Bisbe.

Altar Major.

En la Iglesia de la Seu de Manresa hi ha 25 capellas ahont se celebra missa y en ellas hi ha molts Beneficis. Principalment lo Altar major, vulgarment dit lo Tabernacle, feu fer y dorar la Ciutat, quedantse lo Patronasgo, puis per son compte y cárrechs corra quiscun any als primers del mes de Maig fer la nominació dels obrers de la Seu, obrers del Tabernacle, obrers de la lluminaria vella y nova, administradors de la Minerva, administradors dels Cossos-sants y altres. Feu com está dit lo Tabernacle y dorar aquell; lo qual está obrat y fabricat á lo mosáico; obra finissima en lo qual está la figura de N.^a S.^a la Verge Santissima, sots invocació de N.^a S.^a del Alba.

Als 9 de Mars 1604 delliberá lo Concell general de la dita Ciutat se reunissen la confraria de la Minerva y la lluminaria nova, que es en dit altar major; com se comensá lo tercer diumenge pròxim vinent, que fou al 16 de Maig 1604; en lo qual ofici aportá lo Sm. Sagrament Mon. Sr. de Solsona, qui doná combregar de sas mans á mes de 3000·personas.

Está dit presbiteri, ó altar major, per lo trast de las columnas circuit y rodat de tres differents colgaduras; las primeras de las quals son de domás vert y vermell, que foren compradas de la recámara del Arquebisbe de Tarragona Joan Tares, qui morí Virrey de Cathalunya, las quals costaren=450 ₧, de la qual quantitat ne pagá lo Illustre Capítol=30 ₧, y la molt Rnt. Comunitat de Preveres y Beneficiats = 30 ₧, la Confraria dels Gloriosos Cossos Sants =30 ₧, las demes confrarias=10 ₧ y la Verge de Valldaura=3 ₧ y lo demás pagá la Ciutat fins á la demunt

dita quantitat de 450 € 9, y se posaren ditas colgaduras en lo dit Altar major als 30 del mes d' Agost del any 1604.

Altras colgaduras hi ha en lo puesto de las columnas de dit presbiteri de taffatá groch y vert, las quals deixá á dita Iglesia lo Pabordre Jaume Llagostera, junt ab un jarro y fuente de plata, ques en la sagristia de dita Iglesia, y serveix en adorno de dit altar major. Morí dit Pabordre als 21 de Maig 1634.

Altras colgaduras de satí de grandíssim labor de dibuix y de gran valor hi ha en lo ruedo de ditas columnas de dit presbiteri, las quals foren llegadas á la dita Iglesia per la Sra. Condesa de Fuentes, que gloria gose, filla de la ciutat de Manresa, y juntament llegá un veritgle, lo sol del qual es de or macís, que es de gran valor, las quals prenas aportá lo noble Sr. D. Pedro de Aymerich y de Cruillas, germá de dita Sra. Condesa. Y ab la mateixa conformitat doná altras colgaduras de vellut groch y vert al monestir y convent de St. Pere Mártir, orde de Predicadors de la present ciutat, las quals están en lo presbiteri de dit convent, lo any 1638.

Devant dit Altar major crema una grandiosíssima llantia de plata, la qual llegá lo noble Sr. D. Joan de Peguera, se fes dita llántia de pes de mil reals de vuit, com consta en son últim y válido testament que feu y firmá en poder del discret Francisco Sala, nottari públich de la Ciutat de Barcelona, sots jornada de... del mes de... any de la nativitat del Senyor 1644.

Diuse en dit Altar major després de las professons la missa derrera, la qual fonch fundada als 16 Abril 1606 per lo Sagristá y Degá adr. de dita missa après de la professó dels 3.ers diumenges ab caritat de 3 9.

Antes nos fes la capella dels Gloriosos Cossos Sants, la casa de Peguera se enterrava alt en lo presbiteri, devant lo Altar major, y quant se feu dita capella li assignaren pues-

to per lo enterro de dita casa de Peguera al entrant del cor de dita Iglesia, al mitj hont son las cadiras dels Srs. Concellers. Y vuy encara la llosa antiga de dita sepultura está en lo paviment de dit presbiteri, á la part de la Epístola.

Está dit Altar major, ó presbiteri, circuit de unas grandíssimas reixas de ferro ab tres portas del mateix metall. Estan fetas ditas reixas ab tal art y tal labor de fullatjes, conforme á las demes Iglesias cathedrals, disposadas de 286 barras de ferro llargas y 20 barras curtas per la setena y sens las travessas.

Hi ha en dit Altar major un beneffici
 sots invocació de Ntra. Sra. del
 Alba fundat per Romeu Umbert.
 Lo qual vuy obté lo Reverent. Anthoni Monconill,
 prevere, ciudadá de la Ciutat de
 Manresa resident.
 Es patronat de. La Sede Apostólica.

Altre beneffici hi ha en dit Altar ma-
 jor sots la mateixa invocació fun-
 dat per Berenguer Salom.
 Lo qual vuy obté lo Rnt. Joseph Bosquets,
 Pbre. ciudadá de Manresa vuy resi-
 dint en lo Palau de la Comtesa.
 Patronat dels Administradors de la . . . Iluminaria.

En dit altar hi ha una capellania insti-
 tuida per. Bernat Quer.
 sots invocació de la Transfiguració .
 Vuy la obté.
 Patronat de

Capella dels Gloriosos Cossos Sants.

Baix lo Altar major es la capella dels Gloriosos Cossos Sants. Es aquella privilegiada per los difunts. Estan en ella ben custodiadas y guardadas las reliquias dels gloriosos Sant Maurici, Santa Agnés y St. Fructuós ab sos diacas Sant Auguri y Sant Eulogi, y juntament las reliquias de Sant Bonifaci y St. Ubert, qui aportá ditas reliquias lo Canonge Seracanter, recomanadas per lo Sr. Theólech Oller lo segon diumenge del mes de 9bre any del Sr. 1631; las quals reliquias de dits Srs. te per Patrons y particulars Advocats la ciutat y Iglesia de Manresa.

Está dita capella ab lo mateix art formada y disposició que en Barcelona la capella de la gloriosa verge y mártir santa Eulalia, y es cert no hi avantatge en cosa.

La qual capella se feu per resolució presa en lo any del Senyor 1574, á vista de que tants anys havia que las reliquias estavan alt en lo Altar major, que fou dende que las tralladaren de St. Fructuós de Bages, per no tenir capella pròpia, que fou lo any 1372.

Als 9 de Juliol, any del Sr. 1574 se doná á preufet lo fer dita capella per=400 € , y luego se posaren á picar la pedra pera ferla.

Als 13 de Juliol 1576 los ciutadans, homens y donas, comensaren á treurer terra y enfondir dita capella, y lo Santíssim Sagrament y las reliquias dels Sants qui estavan alt en lo Altar major, foren mudadas en lo Altar de St. Esperit, y totas las missas ques deyan en lo Altar major se comensaren á dir á la capella del Esperit Sant fins fos acabada la capella.

Lo dissapte de St. Mateu, als 20 de Setembre 1576, molt vespre, se acabá de traurer tota la terra y restá infundida la capella; y luego tocaren totas las campanas pera alegrar

als ciutadans, que havían presa tanta fatiga en traurer terra per la devoció dels Sants, y en particular las donas, qui ab gran fervor y devoció obraren en dit exercici.

Die de St. Maurici, als 21 de 7.bre 1577, se comensá á posar la primera pedra de dita obra y per fer dita capella se feu la benedicció.

Als 17 de 8.bre 1577 se torná al altar major ab molta solemnitat lo S.^m Sagrament y las reliquias del Sts. Mártirs que estavan en lo altar de St. Esperit y se torná á dir en dit altar major las missas.

Als 29 de Agost 1578 fonch benehida la capella dels gloriosos Cossos Sants y dita en ella la primera missa, la qual digué lo Rnt. Jerónim Planella, Degá de Manresa. Y dit dia després de haver ditas vespres, foren traslladadas las reliquias del Sants del altar major á dita capella.

Als 29 de Agost 1602 fonch posat lo retaula acabat y dorat en dita capella; lo qual pintá y dorá Jerónim Soler, pintor, per=218 ₧, com consta ab acte pres y testificat en poder de Lluís Torras, nottari.

Baixes a dita capella per una bella escalera que en ella hi ha vint y una grada de pedra picada ab sas portas de ferro ab tota perfecció y primor obradas, que son dignas de mirar quant be están, en las quals hi ha 24 barras de ferro llargas sens la travessera y adornos dels costats.

Es dita capella molt curiosa y rica de prendas de plata y demés adornos, pera que á mes de que está provehida de vestiments pera celebrar, están en ella cremant deu llán-tias de plata molt grans y de gran valor.

Te dita Confraria dos caixas de plata per las Stas. reliquias, de tal grandaria y labor que es cert no son majors en altra Iglesia de tota Espanya.

Te dita Confraria una figura de St. Maurici, qui fonch feta per un Borgonyó, gran figura y juntament sis candeleros grandíssims y una creu per parar lo altar, la qual

doná lo Sr. Maurici de Lloreda, fill de esta ciutat de Barcelona, fuentes, salvillas, palmatorias y faristol, tot de plata, fins al missal guarnit de vellut carmesí tot guarnit de plata, que es cert val molts milers llur cabal.

Lo any 1673 lo Dr. Maurici Duran, Pb.^e en son últim y válido testament que feu y firmá en poder del discret Agustí Viladés, nott. de Manresa, feu fundació de tota la cera que so offerís cremar en dita capella tots los dies feners dende que se comensaria á dir la primera missa fins acabada la última, lo qual corra á cuidado de un Reverent qui serveix á dita capella.

Es regida y administrada dita capella per sis personas elegidas quiscun any per lo Concell general de la dita Ciutat, que com á administradora universal de totas las confrarias y de eixa propia fa elecció de ditas sis personas, que per al bon regimen, administració y govern de dita confraria, tots de grandíssim gust se dignan servir-la y aucentarla.

Lo any 1649 fundá la Ciutat sis beneficcis, quatre dels quals son en la capella dels Cossos Sants, altre á St. Jaume, altre á St. Joseph; los quals obtenints tenen obligació assistir ajudar á ben morir als malalts de la Ciutat que serán cridats.

Los beneficcis que en dita capella hi ha son los següents:

P.^o Un benefici sots invocació de

St. Maurici fundat per. . . . La Ciutat de Manresa.
 Obté vuy lo dit benefici lo Rnt. . . . Joseph Piçalqués.
 Son Patrons de dit benefici. . . . Los 4 Srs. Concellers.

Altre benefici sots invocació de

Sta. Ignes fundat per. . . . La Ciutat de Manresa.
 Obté vuy aquell benefici lo Rnt. . . . Dr. Phelip Vilomara.
 Son Patrons de dit benefici. . . . Los 4 Srs. Concellers.

Altre benefíci sots invocació de
 St. Fructuós, Auguri y Elogi
 fundat per La Ciutat de Manresa.
 Obté vuy lo dit benefíci lo. . . . Dr. Jaume Riu.
 Son Patrons de dit benefíci. . . . Los 4 Srs. Concellers.

Altre benefíci sots invocació de
 St. Bonifaci y St. Ubert fundá. La Ciutat de Manresa.
 Obté vuy lo dit benefíci lo Rnt.. . Aleandro Capdepós.
 Son Patrons de dit benefíci. . . . Los 4 Srs. Concellers.

Altre benefíci sots invocació de
 St. Maurici fundat per. Lo Canonge F. Torras.
 Obté vuy lo dit benefíci lo Rnt.. . Maurici Torras.
 Es Patronat dit benefíci de. . . . La Sra. María Andreu.

Altre benefíci sots invocació de
 Sta. Agnés fundat per.. . . . Lo Canonge F. Torras.
 Obté vuy lo dit benefíci lo Rnt.. . Francisco Duran.
 Es Patronat dit benefíci la Sra. Ma-
 ría Andreu, muller del. . . . Dr. Esteva Andreu.

En los llibres de las delliberacions del Concell ques troba
 en la Escrivanía pública, en lo llibre n.º 12, se troba que á
 30 de Agost 1372 lo Pabordre y Capítol firmaren época á la
 Ciutat dels Cossos Sants

Capella de Sant Pere.

La capella de St. Pere feu edificar..... Aymerich, en la
 qual capella quant se abaixá lo paviment de la Seu se trobá
 baix lo altar de St. Pere una llosa ab una figura rellevada
 de un sacerdot ab lletras al rededor que diuen Miquel de

Aymerich, la qual llosa fonch posada en lo paviment de la Iglesia devant dit altar de St. Pere lo any 1662.

Es regida y administrada dita Confraria per los clava-
ters de la present Ciutat ab tot cuidado y diligencia.

En la dita capella hi ha un retaula de St. Pere, lo qual
retaula fonch posat, pintat y acabat per dits confreres als 21
del mes de Juny any del Sr. 1586.

Hi ha en dita capella un benefici
sots la invocació dels gloriosos
Apóstols St. Pere y St. Pau fun-
dat per. Gravalosa.
Obté vuy dit benefici lo Reverent. Jaume Vallés.
Es Patró de dit benefici lo Sr. de
Castell Bell. Don Joan Amat.

Capella de Sant Joan y Sant Joseph.

La capella de St. Joan y St. Joseph hi ha un bell retaula,
lo qual als 3 de 7.bre 1590 fonch donat á pintar á mestre Ge-
roni Soler, pintor, per 180 s. ; lo qual als 18 Mars 1592 fonch
posat la mitat de dit retaula pintat que molts anys havia y
estava lo enfustament, lo qual feu Joan Jordona, escultor,
y lo die de St. Joseph 1599 fonch posat dit retaula del tot
acabat de pintar.

Es regida y administrada dita capella per la confraria
dels fusters; la qual regeixen y administren be y decentment.

Benefici sots invocació de Sant

Joan, fundat per. La muller de Pere Andreu
Obté vuy dit benefici lo Rnt. Pere Mártir Cornet.
Patronat de dit benefici. La Sede Apostólica.

Beneffici fundat sots invocació

- de St. Joseph fundat per . . Ramon Serra.
 Obté vuy dit beneffici lo Rnt. . Miquel Solernou.
 Patró de dit beneffici. . . . Ignasi Ribas, blanqué.
 Y si no hi ha de genere toca al Pabordre y Domers.

Beneffici sots invocació de Sant

- Joan fundat per. . . . Margarida de Castell bell.
 Obté vuy dit beneffici lo Rnt. . Joan Susanya, Pbre.
 Patró de dit beneffici lo noble . Don Lluís Soler.

Beneffici sots invocació de Sant

- Joseph fundat per. . . . La Ciutat de Manresa.
 Obté vuy dit beneffici lo Rnt. . Francisco Torras, Pbre.
 Patrons de dit beneffici. . . . Los 4 Srs. Concellers.

Capella de las Verges.

La capella de las onse milia Verges feu edificar T. Requesens, Senyor del Castell y terme de Mura.

Es regida y administrada vuy dita capella per los obrers de la Iglesia de la Seu de Manresa.

En dita capella se comensá de intreduhir una confraría als 10 de Juny 1580. Vuy no la hi ha.

Beneffici fundat en dita capella lo

- qual está agregat á la. . . . Lectoria.
 Obté vuy dit beneffici lo Doctor y
 Lector. Jaume Jordana, Pbre.
 Patrons de dit beneffici. . . . La Ciutat de Manresa.

Als 9 de 8.bre any del Sr. 1683, lo Rnt. Jaume Jordana, Pbre., obtenint la Lectoria ha fet fer lo retaula nou

y posat aquell per mestre Joan Grau, escultor de esta Ciutat.

Sagristia Vella.

Hi ha en la Iglesia de la Seu de Manresa dos sagristias: una vella y altra nova, anexas la una á la altra. A la vella está una custodia de plata de las major del Principat, la qual los Administradors de la Minerva donaren á fer á Antony Lloreda, ab acte rebut y testificat en poder de Lluís Torras nott., sots jornada de 12 Mars, any del Sr. 1624.

Hi ha en dita sagristia un veritgle portátil, lo qual doná la Sra. Condesa de Fuentes, lo sol del qual es de or macís.

Hi ha altre veritgle grandiosíssim, lo qual feren fer los Administradors de la Minerva per estar los tercers diumenges Jesuchrist en lo altar major.

Hi ha una figura de St. Thomás de plata, la qual feu fer la Canonge Thomás Corrons per Joseph Via, argenter, de sos diners propis, que costá = 730 ₧.

Hi ha una corona de N.^a S.^a la Verge María del Alba, la qual feu fer lo Sr. Pere Cardona.

Hi ha uns candeleros de plata de 3 palms, los quals feren fer los Concellers á mestre Andreu Cucurella, que costaren = 100 ₧ y 38 ₧ per las mans: consta ab acte en poder de Lluís Torras, al 13 Mars, any del Sr. 1604.

Hi ha sis candeleros grandiosíssims de plata, los quals feu fer la Iluminaria de la Seu, que quinscun dells pesa = 118 ᵒj.

Hi ha 3 fuentes de plata grandíssimas; la una de las quals doná lo Pabordre Jaume Llagostera ab jarro.

Hi ha cásers, creus, reliquiaris, bordons, y altrás prendas de or y plata per embelliment, de gran valor.

Est any de 1680 se ha feta la creu de plata ab lo Cristo y

caps de la creu dorats, la qual ha feta Enrich Valldeneu Borg y argenter, per 55 ₧ 9 de mans, la qual pesa=201 $\bar{3}$ $\frac{1}{4}$. (1)

Sagristia Nova.

En la sagristia nova está tot lo ornament de vestuaris sacerdotals, la qual está ben provehida, així de roba blanca com de casullas, capas y demás, molt decents y bons.

Y es cert tindrà tot bon assert dita sagristia; puis als 24 Janer 1551 delliberá lo Iltre. Capítol de Canonges no se admetés ningun Canonge que primer no pagás=15 ₧ 9 á efecte de fer una capa pluvial.

Los primers Canonges que donaren principi haver de pagar ditas 15 ₧ 9 foren lo Canonge Monserrat Roca, lo Canonge Joan Novial y lo Canonge Joan Vilella.

Vuy ses augmentat lo nou ingrés; puis no pren possessió ningun Canonge que no pague deu doblas, que vuy valen =55 ₧ 9, y es cert que entre dits nous ingressos y la lluminació de altra part, dins breu temps dita sagristia será rica de ornaments.

Hi ha en dita sagristia un tálem de brocadillo carmesí, lo qual feu fer la ciutat als 2 del mes de Juny any del Senyor 1584, die de Corpus, pera acompanyar al Santíssim Sagrament, lo qual costá = 219 ₧ 13 9.

Hi ha altre tálem de domás carmesí per las professons se fan los tercers diumenges de quiscun mes y altres festivitats per dins la Iglesia.

(1) Ve Jesprés lo següent, ab lletra del Pabordre Romanyá:

Die 27 de Mars de 1744, lo Pabordre Dr. Jacintho Romanyá entrega á la lluminaria una urna plateada, ab sos cristalls, per posar lo SSm. al monument.

Die 8 de Abril de 1748, lo Pabordre Dr. Jacintho Romanyá entrega á los senyors Administradors de la lluminaria los tres salomons ó aranyas que vuy adornan la Iglesia.

Die 8 de Abril de 1751 lo Pabordre Dr. Jacintho Romanyá feu entrega als Administradors de la lluminaria de las sacras de plata.

La urna del monument ab cristalls fonch donada per lo Pabordre Romanyá.

Capella de St. Anthony.

La capella del gloriós St. Anthony Abbat fou edificada per la confraria dels sabbaters de la present Ciutat, que vuy la regeixen, governan y administran ab tot cuidado y diligencia; la qual confraria te vestuaris pera celebrar, está ben assortida, quels te dessents y molt bons.

Está ab lo degut aparato de tres calers ab sas patenas grandíssims y tots dorats, una grandíssima creu pera anar en los enterros y altrament serveix per adorno y embelliment de dit altar de St. Anthony, uns candeleros de 3 palms de alt de plata, salbilla y canadellas tot de plata, que es de admirar.

Hi ha en dita capella un benefici sots invocació del gloriós St. Anthony Abbat y Sant Pere Mártir, lo qual fundá lo any 1678 lo Reverent. . . . Pere Mártir Cornet, Pbre. Obté vuy dit benefici Magí Garrigosa, estudiant. Patró de dit benefici mort dit Cornet y Garrigosa Los Ad^{ors} de St. Anthony.

La dotalia de dit benefici es en poder del discret Mn. Félix Dalmau, als 2 de Agost 1677; la qual fou decretada per lo Dr. Diego Moxí, Vicari General del Illm. Sr. Don Jayme Mas, Bisbe de Vich, als 15 de 9bre 1678.

Armas de la casa de Peguera.

En la columna que está al costat de la capella de Sant Anthony está una salada y una adarga ab un lleó escorxat, la qual son las armas de la casa de Peguera, conforme las

tenen en la llántia que crema alt en lo Altar major y en lo pendó y guió del Sm. Sagrament y altrás parts. Lo hereu de dita casa de Peguera es avuy Don Joseph de Peguera y Vilana, que ha prés nom y armas de Peguera ab especial obligació ne feu lo noble D. Joan de Peguera, que gloria gose.

Pendó del Patriarca St. Ignasi.

En la mateixa columna mes alt de las armas y divisas de la casa de Peguera, está un pendó en lo qual está esculpit la figura del gloriós Patriarca St. Ignasi, la qual feu fer la Ciutat lo any que esta Ciutat feu las festas de la canónsació del Sant, las quals festas feu la Ciutat estampar, y maná posar lo dit pendó á dit puesto, per eterna memoria de tots los ciutadans presents y esdevenidors de la present Ciutat de Manresa, dit any 1622.

Portal de St. Anthony.

Lo portal de la Iglesia major, ó Seu de Manresa, vulgarment dit lo portal de St. Anthony, feu edificar T. Requesens, Senyor del castell y terme de Mura, lo qual també feu edificar la capella de las Verges.

Orga nou de la Iglesia de Manresa.

Demunt lo portal de St. Anthony hi ha un orga, lo qual donaren á fer los obrers de la Seu y iluminadors al honorable Francisco Bordons, mestre de orgas de la ciutat de Solsona, per preu de=600 € 9, posanthi dits obrers y lluminadors lo estany; com de tot consta ab acte rebut y testificat en poder del Discret Lluís Torras, nott., sot jornada de 4 Juny 1616, y fonch posat dit orga lo any 1619. Y als...

liol 1506 delliberá la Ciutat fer orga en la Seu, que es lo orga vell. Llibre de delliberacions de 1496, n.º 40.

Las portas del orga nou de la Iglesia major feren pintar los obrers de la Seu de Manresa á mestre Joan Balil, pintor, de nació Mallorquí, per preu de setanta lliuras; las quals portas foren pintadas lo any del Senyor 1640.

Confraria del Santíssim nom de Jesús.

Devant la altra columna del portal de Sant Anthoni tenen lo degut asiento los Adm.^{ors} del Sant nom de Jesus; la qual confraria fonch principiada instituhirse en la Seu de Manresa al primer de Jener, any del Sr. 1581, que antes era en lo monestir de St. Pere Màrtir, del orde de Predicadors.

Als 23 de Juny 1583 dits Adm.^{ors} donaren á fer la cadira del ninyo á mestre Janot Malet escultor, que fos com la de Sta. Maria del Mar, ó altrament ab bon sentir y parer del Rnt. Miquel Vilella, Pbre. per preu de 50 € g ; consta ab acte pres y testificat en poder de Pere Torras, nottari de Manresa.

Consagració de Bisbe.

Als 8 del mes de Setembre, any de la nativitat de nostre Senyor Jesuchrist 1606, arribá en esta Ciutat de Manresa sa Ilma. Don Francesch de Robuster y Sala, Bisbe de Vich y de Manresa, y sa Ilma. Don Ezel de Roviola, Bisbe de Barcelona, á efecte de pendre informació del P.^e Ignasi; y als 17 de dit mes arribá sa Ilma. Don Lluís Sans, Bisbe de Solsona, y los tres consagraren per Bisbe de Caller en Serdenya á Fray Laurencio Netto, monge de Montserrat, ab gran júbilo y contento de tota la Ciutat; y la oferta que en dita consagració se feu de pa y vi y altres escrits se posaren en dos botetas ja per eix efecte fetas ab los sércols dorats, las qua's vuy encara estan penjadas alt en la columna

devant del Sant Esperit, demunt lo assiento dels Adrs. de la confraria del Santissim nom de Jesús.

Confraria del St. Esperit.

La capella del St. Esperit fonch edificada per la confraria dels blanquers, qui han fet un retaula y administran y regeixen ab avantejats cabals de càlsers, candeleros grandíssims, salvillas y canadellas, tot de plata, y una grandiosa creu qui va als enterros de valor de 1000 d^s; esta fou empenyada al Capítol lo any 1399 y en plechs de Miquel Torras es que dita creu ha de anar als cossos de Canonges y Beneficiats.

Beneffici sots invocació fundat

per Salom.
 Obté vuy dit beneffici M.ⁿ Pere Joan Torras de Ba-
 Ha de ser de genere ó fill de Cas- [ges.
 tellgalí, Patrons son. Los Ad^{rs} del St. Esperit.

Beneffici sots dita invocació fun-

dat per. Sasala.
 Obté vuy dit beneffici lo Rnt Andreu Bosquets, Pbre.
 Patrons de dit beneffici Los Ad^{rs} del St. Esperit.

Beneffici sots dita invocació fun-

dat per Berenguer Oliver.
 Obtenint dit beneffici es natural
 de Calders lo Rnt Melcior Saladrich.
 Patrons de dit beneffici Los Ad.^{rs} del St. Esperit.

Beneffici sots dita invocació fun-

dat per Jaume de Prat.

Obté vuy dit beneffici lo Rnt. . . Rafel Mollet, Pbre.
 Patrons de dit beneffici. . . . Los Ad.^{ns} del St. Esperit.

Capella de St. Barthomeu.

La Capella de St. Barthomeu feu edificar T. Sascomas, Protonottari del Rey de Aragó, natural de Manresa, al qual sucsehi T. de Peguera, al qual després sucsehi Juan de Gaver. Vuy la administració corre á compte y cárrech de la casa del noble Don Lluís Soler.

En dita Capella hi ha un retaula del gloriós Sant Barthomeu, lo qual feu fer per Dona Angela de Peguera y Rajadell á mestre Joan Generas escultor, per=110 ₧. Consta ab acte en poder de Lluís Torras á 21 Abril 1629.

Beneffici sots invocació de Sant

Barthomeu fundat per . . . an Jener.
 Obté vuy lo dit beneffici lo Rnt. . . Pere Bertran.
 Patró de dit beneffici lo noble . . . Don Lluís Soler.

Beneffici sots dita invocació fun-

dat per. na Vilanova.
 Obté vuy dit beneffici y es de Ro-
 cafort lo Rnt. Jaume Prat, Pbre.
 Patronat de dit beneffici. . . . La Sede Apostólica.

Beneffici, ó Capellania, sots dita

invocació fundat per. . . . na Raurica.
 Obtenint vuy aquell lo Rnt. . . . Jaume Aldebó, Pbre.
 Patronat de dit beneffici, ó Cape-
 llania.

Capella de St. Aloy.

Lo Altar de St. Aloy de antich era lo altar de Sta. Madalena, y lo any 1622 que los ferrers, manyans, basters y altres se mudaren de la confraria de St. Aloy que tenian ab los traginers, sels doná eix puesto per la concessió feta del Sr. Bisbe Magarola, ahont lo any 1626 dits confreres de ferrers, manyans, calderers y basters donaren á fer lo retaula á mestre Joan Generas per 500 ₧. Consta ab acte rebut y testifficat en poder de Gaspar Madriguera, nott, de la Ciutat de Manresa, y se feu lo any 1635, segons se vorá á la inclusa del Sant al dit Retaula.

Beneffici sots invocació de Santa

Madalena fundat per. . . . Bernat de Rierola.
 Obté vuy lo dit beneffici lo Rnt. Joan Sares, Pbre.
 Patró de dit beneffici la Senyora. Tarinya de Ripoll.

Beneffici sots invocació de Santa

Madalena fundat per. . . . Dalmau Pabordua.
 Obté vuy lo dit beneffici lo Rnt . Fran.^{co} Bals, Pbre.
 Patronat segons la mesada del . Papa ó Pabordre. (1)

Capella de Sta. Lluçia.

La Capella de Sta. Lluçia de antich era lo altar del glorios St. Agustí, qual retaula vuy es en lo monestir de Santa

(1) Segueix, ab lletra del Pabordre Romanyá:

La fundació se encontrará en lo llibre primer dels Pabordres, que es en lo Arxiu ó Escribania pública en poder de Jaume de Artés, notari, als 17 de Janer de 1297. Se ha de fer la presentació dins lo termini de 15 dies y si no se presenta dins dit termini lo Capítol entra á presentarlo, y si dins altres 15 dies nol presenta, toca al Sr. Bisbe de Vich. Lo Pabordre Barrera lo dit beneffici per mort de Mossen Francisco Bals al Rnt. Miquel Miralda. Consta en poder del D. Félix Dalmau, nott: als 18 de Febrer de 1681. Lo Rey ó la cámara ha declarat que la presentació sols toca al Pabordre al quatre mesos del Ordinari.

Clara; y lo any 1621 que los mestres de cases deixaren la capella de Sta. Lluçia hont es vuy lo colegi dels Ps. de Sant Ignasi que ells hi tenian sa confraria, y se mudaren á la Seu, sels concedí dit puesto, los quals per mestre Joan Generas escultor, feren fer un sumptuosissim retaula, lo qual per dits mestres de casas es decentment regida y admini-trada.

Beneffici sots invocació de Sant

Agustí, fundat per Guillem Palau.
 Obté vuy dit beneffici lo Rnt. . Gabriel Torrents.
 Patró de dit beneffici La Sede Apostólica.

Beneffici sots invocació de St. Martí

fundat per an Barenguer.
 Obté dit beneffici lo Rnt Fran.^{co} Ferret, Pbre.
 Patró de dit beneffici La Sede Apostólica.

Beneffici sots invocació de St. Martí

fundat per Arnau Martí.
 Obté vuy dit beneffici lo Rnt. . . . Francesch Jovells.
 Patró de dit beneffici lo noble . . . Don Lluís Soler.

Capellania sots invocació de St. Ga-

briel y St. Rafel fundat per . . .
 Obté vuy residint en Barcelona. . . lo Dr. Joseph Torner.
 Patró de dita Capellania

Capella de St. Salvador.

La capella de St. Salvador feu edificar T. Sascomas, Protonotari del Rey de Aragó, natural de Manresa. Vuy hi ha una confraria comuna sots la invocació de la Puríssima Sanch de Jesuchrist. Als 9 de Mars 1588 los Administradors feren fer á mestre Joan Marco, escultor, las figuras de la

Verge y St. Joan per 27 ₧ 10 ₧, com consta en poder de Pere Torras, nott. Y lo St. Cristo feu lo Rnt. Miquel Vilella.

Tenen dits Ad^{rs} á son compte y cárrech los misteris de la passió de Jesuchrist molt grans, desents y ben adornats; los oua's entregan lo dijous sant á las demás confrarias per aportar á la professó, qui quiscun procura adornar dit misteri que causa gran devoció.

També tenen dits Adrs. tot compliment de vestas, dexiplinas, creus y cadenas y demás requisits per als penitents que van á la professó, grangehant en assó alguna cosilla en obs y augment de la dita confraria de la Puríssima Sanch de Jesuchrist.

Hi ha en dita capella una capellania

sots invocació de Sant Salvador,

fundada per. Bernat Sesglasolas.

Obté vuy aquella lo Dr. Jaume Jordana, Pbre.

Patró de dita capellania lo noble . . . Don Lluís Soler.

Arxiu de la Iglesia.

Al costat de la capella de la Puríssima Sanch de Jesuchrist hi ha un Arxiu, lo qual fonch fet fer per lo Ille. Capítol y Rnt Comunitat de Beneficiats de dita Iglesia. Comensás de posar la primera pedra en dita obra als 15 del mes de Mars any 1594.

En dit Arxiu te lo Ille. Capítol y Rnt. Comunitat tots los privilegis, actes y escripturas necessarias y convenients per la conservació y augment de la Iglesia.

Hi ha lindo puesto per tenir recónditas y guardadas ditas escripturas.

A la primera instancia de dit Arxiu se sol convocar y congregar la Rnt. Comunitat de Beneficiats sempre se ofereix congregarse.

Estan regidas y administradas ditas escripturas per los Arxivers elegits per lo Capítol y Comunitat.

Sepulcre de Ntra. Sra.

Lo Sepulcre de Ntra. Sra. feu edificar Francesch Roviralta. No hi ha en dita Capella beneffici ni capellania: es tractada be y decentment á cuydado de una Senyora, que per particular devoció es cosa particular lo quant be alinya y adorna dita Capella.

Capella de Sta. Margarida.

Lo retaula de Sta. Margarida feu fer lo Rnt. Joan Miquel Puig, Pbre. de la Seu de Manresa, de sos diners propis, á mestre Joan Vilar escultor, per preu de sexanta lliuras, als 8 Juny 1614.

Al divendres que comptarem á 1 de Mars 1619, Maurici Gomar, nott. de Manresa, feu dorar lo dit retaula y pintar aquell per Blas Rajon, pintor de Manresa, per 85 ₧. Consta ab acte pres y testifficat en poder de Lluís Torras notari.

Es regida y administrada per la Confraría dels corders y espardenyers be y decentment, ab gran devoció que ha en dit altar al Beato Salvador de Orta, quals reliquias á cuidado y diligencia de dits confreres arribaren dende Caller en Serdenya á dita capella. Y la festa de la Concepció del any 1690 dits Administradors han comensat á fer bandera y aportarla á la proffessó.

Beneffici sots invocació de Santa

Margarida, fundat per Elijendis Safont.

Obté vuy dit beneffici y es fill de

Bagá lo Rnt. Esteva Casas, Pbre.

Patronat de dit beneffici lo Dr. Ignasi Benetas y
Dr. Francisco Visents.

Altar del Angel Custodi.

Lo reula del Angel Custodi feren fer los estudiants per mestre Joan Malet, escultor per preu de 50 €, que fou lo any 1610; que antes lo Angel Custodi estava en lo claustro de dita Iglesia, y als 8 de Agost de dit any 1610 feren dorar aquell, com de tot consta en poder del discret Lluís Torras nott. de la Ciutat de Manresa, dit die y any.

Es regida y administrada dita confraria á cuidado dels Srs. Licenciados que corrent per sa ma se promet tot bon assert. No hi ha benefici ni capellania. (1)

Sepulcre de Nostre Senyor.

Lo sepulcre de Jesuchrist feu edificar T. Clerga. No hi ha benefici ni capellania, sinó un altar, lo qual per esserne derrocat lo feu tornar á redificar lo Canonge Thomas Corrons de sos diners propis lo any del Senyor 1657.

No hi ha confraria; sols ha cuidado de cert devot, qui ab tota veneració lo te adornat. Está be y decentment.

Capella del Sm. Sagrament.

En Agost de 1560 se introduhí en la Iglesia de la Seu de Manresa la confraria del Sm. Sagrament, vulgarment dita de la Minerva, qual Butlla aportá lo Sr. Pabordre Jener, venint de Roma.

Any del Sr. 1596, die y octava del Corpus, se comensaren á fer las enramadas al Sm. Sagrament. A las horas se feyan de flors; vuy se fan de llums ab diferents invencions, que hi ha die de la octava passan de 1500 llums.

(1) Diu després, ab lletra del Pabordre Romanyá:

Benefici sots invocació de St. Càrlos, fundat per . . Francesch Rovira, Pbre.

Patronat de dit benefici lo hereu de la casa de . . . Oller del Mas.

Avuy lo obté. Francisco Oller y Mercadé

Any del Sr. 1657 se acabá la capella del Sm. que antes no hi era, que la comunió se donava á la capella dels Cossos Sants y dit any se traslladá la reserva de la capella dels Cossos Sants y se posá á la propia del Sm. Sagrament.

Fonch edificada dita capella per los Administradors de la confraria de la Minerva y de caritats comunas.

Lo retaula de dita confraria ó capella feu fer lo Canon-ge Thomas Corrons, Pbre., á mestre Joan Grau escultor, de sos diners propis, per 500 ₧.

Está dita confraria provehida de verigles, calsers, candeleros, incensers, fuentes y demes requisits de plata, com de vestiments y demés.

Pendons y guió de la dita confraria corra á compte y cuidado del noble Sr. Don Joseph de Peguera y Vilana, qui com á hereu del noble Sr. Don Joan de Peguera se mostrá molt lliberal y dadivos, dignantse de gran devot al Santíssim Sagrament, com se experimenta de sa pia devoció.

Capella de Ntra. Sra. de la Soledat.

La capella de Ntra. Sra. de la Soledat y St. Isidro estava en temps passat sots invocació del assotament de Nostre Senyor, en lo qual puesto los fadrins pagesos, desitjosos de tenir confraria sels doná eix puesto; los quals sots jornada de 11 de Jener 1632, donaren á fer á mestre Joan Generas, escultor, un sumptuosíssim retaula, per preu de 220 ₧, com consta ab acte rebut y testifficat en poder del discret Lluís Torras, nottari.

Regida y administrada es dita capella per los jóvens ó fadrins pagesos ab tota devoció y cuidado; y de aparatos de calser, pálichs y casullas ninguna los avansa de millors.

Los Divendres de setmana Santa se fa professó per ciutat aportant lo Sant Sepulcre de Jesuchrist y la Verge de la Soledat: y en dita professó van las doncelletas de tendre

edat aportant las insignias de la passió de Jesuchrist, qui las tenen dits fadrins recóndidas y guardadas y eix die donan á la una las claus, á la altra la corona de espinas, altra la escala y las demás van compertint fent alguna ganancia per obs de la dita confraria; puis de quiscuna heuan de caritat alguna cosilla.

Capella de Nostra Senyora del Claustro.

La capella de Maria S.^{ma} de la Concepció del claustro, feu edificar la Ciutat lo any 1551, que antes era diferent y estava per cap de altar la Verge que vuy está al costat del altar; la qual havia feta fer lo Canonge Fran.^{co} Mulet, á la qual per sa devoció torná de mort á vida.

Als 8 de Agost, any del Senyor 1610, los fadrins administradors de dita confraria donaren á fer lo retaula á mestre Joseph Malet y mestre Vidal, per 140 ₧ : consta ab acte en poder de Lluís Torras, notari.

Als 14 Maig 1623 lo Rnt. Jaume Monvila, Pbre, de sos diners propis feu dorar dit retaula á mestre Geroni Soler. Consta en poder de dit Torras, notari.

Any del Senyor 1566 comensaren dit Ad.^{rs} á fer bandera á la dita confraria.

Deixant apart lo gran aparato y provisió en abundancia de cálsers, salvillas, fuentes y ornamentals riquíssims tenen pera celebrar, lo any 1676 resolgueren fer los administradors una imatge de la Concepció de plata, la qual posaren en execusió y donaren á fer á mestre Joseph Figarola per 360 ₧ , lo qual la feu fer á mestre Enrich Velldeneci Borgonyó, lo qual la feu ab 8 mesos. La Ciutat los doná de caritat 300 ₧ , lo demes de caritats, que ab lo bon cuydado y diligencia dels jóvens y devots feren una figura de 8 palms de alt que pesa 41 ₧ á pes de romana pesa de 2000 ₧ .

Ab delliberació del Concell á 9 de X.^{bre} 1656 los conce-

llers donen als Ad.^{rs} 50 ₧, ab obligació que han de aportar 8 atxas á la professó, y la Ciutat dona lo pendó y prédica á qui vol, pagant lo gasto la confraria.

Capella de la Trinitat.

La capella ó retaula de la Santíssima Trinitat feu fer de sos diners lo Canonge Ferrer. Es capella de devoció, y per avuy no hi ha confraria alguna que la administre.

Es un dels altars ben acabats de las figuras que hi ha en dit retaula, que es cert no hi ha altre de major en la dita Iglesia li avantatge, que apar volgué lo oficial que lo pintá llensar en ell lo resto de sa bona habilitat. (1)

Capella de Sant Francesch.

La capella de St. Francesch feu edificar T. Guardiola. Es capella administrada per los fadrins sabaters, qui tenan sa confraria en ella ab provisió en abundancia de cásers, reliquiariis, 4 candeleros de plata, palmatoria, salvilla, canadellas y altrás del mateix metall, com també vestuaris pera celebrar riquíssims y bons.

Als diset del mes de Janer any del Senyor 1607 los dits administradors donaren á pintar lo retaula á mestre Geronim Soler per 110 ₧; consta ab acte en poder de Pere Torras, nott. de Manresa.

Beneffici sots invocació de St. Francesch fundat per na Guardiola.

(1) Diu ab lletra diferent:
 Vuy en dita Capella hi es la Confraria del SSm. nom de Jesús administrada per los devots.
 Beneffici sots dita invocació fundat per lo Reverent. Miquel Vitella, Pbre.
 Obté vuy lo dit beneflici lo mestre de Capella lo Rnt. Pere Carbonell, Pbre.
 Patronat de dit beneflici. Miquel Cornet, Sabater.
 Lo qual ha presentat á dit Carbonell per no haverne de Genere y cuida dit obtenint de illuminar la dita capella.
 Patró de dit beneflici. Franch. Cornet, Revenador.
 Lo qual ha presentat al Dr. Francisco Cornet fill de dit Patró.

Obté vuy dit beneffici lo Rnt. . . . Rafel Mollet, Pbre.
 Patró de dit beneffici lo noble. . . . D. Narcís Englasell.

Beneffici sots dita invocació fundat

per. . . . an Boixó.

Obté vuy dit beneffici lo de St. Pedor

lo Rnt. . . . Fran.º Ferrer, Pbre.

Patró de dit beneffici . . . La casa de Amigant.

Beneffici sots dita invocació fundat

per. . . . an Jener.

Obté vuy dit beneffici lo Rnt. . . . Francesch Rovira, Pb

Patró de dit beneffici . . . La Sede Apostólica.

Capella de St. Bernat.

La capella del gloriós St. Bernat feu edificar T. de Peguera. En anys passats hi havia una confraria dels Garbelladors. Vuy nol hi ha, puis se mudaren al convent de Sant Domingo.—Es capella de devoció, adornada per lo Rnt. Joseph Dulachs, Pbre. y organista de dita Seu.

En dit retaula de St. Bernat ha molts anys que lo Doctor Antich Rechts y Gallart hi ha fets uns costats, ó penjants, y en ells ha esculpidas sas armas, no se sap per quin títol.

Beneffici sots invocació de St. Bernat

y Sta. Susana fundat per. . . Guillem Sobraroca.

Obté vuy dit beneffici lo Rnt. . . Joseph Dulachs.

Patró de dit beneffici lo noble . . . Don Lluís Soler.

Beneffici sots invocació de St. Joan y

St. Matias fundat per . . . Ramon Sascomas.

Obté vuy dit beneffici lo licenciado . Joseph Cucurella.

Patró de dit beneffici lo noble. . . Don Lluís Soler.

(Hi ha després, a modo de nòta, del mateix Canyelles):

La rahó dona lo Dr. Gallart de haver posada sas armas, es perque encara que la capella edificás la casa de Peguera, lo retaula feren fer la casa de Rechs, quals marit y muller están en dit retaula pintats al costat de la Verge del Roser; als quals Rechs succehiren dits Gallarts y Casa Franca.

Capella de St. Nicolau.

La capella de St. Nicolau fou edificada de diner de la mateixa confraria, que á las horas era comuna á la Ciutat. Vuy está dita confraria regida y administrada per dos eclesiástichs y dos seculars ab lo degut aparato y decencia pera celebrar.

Beneffici sots dita invocació fundat

per. M.º Puig Soldevila.

Obté vuy dit benefici lo Rnt. Jaume Quer, Pbre.

Patró de dit benefici Don Batista Planella.

Beneffici sots dita invocació fundat

per. Berenguer Sascomas

Obté vuy dit benefici lo Rnt. Fran.º Pons, Pbre.

Patró de dit benefici lo hereu de la
casa de Sascomas de Viver
y los Adrs. de St. Nicolau. (1)

Beneffici sots invocació de St. Miquel

fundat per Bernat de Duacio.

Obté vuy dit benefici resideix per

Vicari á Rellinás lo Rnt Joseph Canals.

Patró de dit benefici Joan Samís de Cuaner

(1) Continua ab lletra del Pabordre Romanyá: Y si dins 30 dias nol han presentat entra lo Pabordre per Patró y per presentació de dit lo te Mn. Thomás Pich.

Beneffici sots invocació de la Apari-
ció fundat per.
Obté vuy dit beneffici
Patró de dit beneffici

Portal Major.

Lo portal major de la Iglesia de la Seu de Manresa, quals armas están esculpidas en la clau de la bóveda de dit portal, está ben treballat, y no menos se havia de judicar haventlo fet fer la Ciutat.

Orga vell.

Demunt del portal major está posat un orga molt antich; lo qual serveix de puesto per los menestrils y part dels cantors de la capella, qui los restants estant de frente al orga nou devant de aquell cantant y antonant los officis ab molta solemnitat las demás festivitats á dita Iglesia, qual orga fonch feta lo any 1506, com sen fa menció en lo escrit del orga nou. Consta en lo llibre de delliberacions en la escriptura pública 1496.

St. Cristófol y St. Sebastiá.

En las columnas devant del Portal major de dita Iglesia están dos grandiosíssims quadros, un del gloriós St. Cristófol y altre de St. Sebastiá los quals
(Aqui acaba la plana, sens sentit).

Capella de tots Sants.

La capella de Tots Sants fonch edificada de diners de la matcixa confraria que era comuna á la Ciutat. Vuy está di-

ta Capella anexa al hospital de St. Andreu, qui resta regida y administrada per lo Prior de dit hospital.

Beneffici sots dita invocació fundat

per. Guillem sa Morera.
 Obté vuy dit beneffici lo Rnt. Geroni Graell, Pbre.
 Patró de dit beneffici lo hereu de la
 casa de Grau de la Coromina.

Beneffici sots invocació de St. Do-

mingo fundat per. T. Oliver.
 Obté vuy dit beneffici es natural de
 la Guardia lo Rnt. Olaguer Alias.
 Patró de dit beneffici. La Sede Apostólica.

Beneffici sots invocació de TotsSants

fundat per Giralda Castellar.
 Obté vuy dit beneffici lo Rnt. F^{co} Caldoliver, Pbre.
 Patró de dit beneffici Conceller 3 y 4,

Canonge y Benefficiat. Obrers de la Seu.

Lo dit beneffici consta lo haverlo de donar los obrers de la Seu de Manresa y esser junts Patrons de aquell, ab un procés en favor del Rnt. Fran.^{co} Caldoliver, possessor vuy de dit beneffici per presentació dels obrers y per unas butllas de Roma. Lo procés es eixit á 13 de Juliol lo any del Sr. 1675.

Capella de St. Jaume.

La capella de St. Jaume feu edificar Jaume Desfar, Senyor del castell y terme de Vacarisses y Castellbell. Hi ha un retaula de St. Jaume, lo qual retaula feren fer la confra-

ria dels sastres que la regeixen y administran; la qual confraria prengueren lo die de St. Jaume 1597.

Lo qual retaula donaren á dorar los dits confreres á mestre Geroni Soler als 2 de Mars 1620 per 400 ₧. Consta ab acte en poder de Lluís Torras, notari.

Beneffici sots dita invocació fundat
 per Jaume Desfar.
 Obté vuy lo licenciado de casa Gaspar de la Torra Anthoni Farreras.
 Patró lo Senyor de Castell Bell, lo noble Don Joan Amat.

Beneffici sots invocació de St. Llorens
 y St. Sebastiá fundá La Ciutat de Manresa
 Obté vuy dit beneffici lo Rnt. Gecintho Terradellas
 Patrons de dit beneffici los 4 Senyors Concellers

Capella de Sta. Anna.

La capella de Sta. Anna fonch feta edificar per los marmessors del testament de Romeu Sasglesias y de na Padrosa. Es regida y administrada per los cotoners.

Als 15 Juliol 1586 prengueren los cotoners y feren fer lo retaula, y als 8 de 7bre 1592 fonch donat á dorar y pintar á mestre Geroni Soler, pintor, per 160 ₧, com consta ab acte rebut y testifficat en poder de Pere Torras, notari, ciutada de Manresa.

Beneffici sots invocació de Sta. Anna
 fundat per na Padrosa.
 Obté vuy dit beneffici lo Rnt. Joseph Novas.
 Patró de dit beneffici. D.^aT. Xammar de B.^a

Beneffici sots dita invocació fundat

per. na Sibilla Parera.

Obté vuy dit beneffici y es de Artés

lo Rnt. Miquel Galobardes.

Patró de dit beneffici T Cura de Navarcles.

Beneffici sots invocació de... fundat

per. Ramon Iglesias.

Obté vuy dit beneffici lo Rnt. Maurici Vidal, Pbre.

Patró de dit beneffici los. Obrers de la Seu.

COR DE LA SEU DE MANRESA

Lo cor de la Iglesia de la Seu de Manresa feu edifficar lo Canonge Cuirater com á marmessor del testament de Gabriel Gomar, lo qual en la mateixa pedra del portal del cor feu esculpir las armas de dit Cuirater á la una part y á la altra las armas de Gomar. Hi ha dins dit cor sinquanta cadiras.

Porta del cor.

La porta del cor de la Iglesia de la Seu de Manresa feu fer de sos diners propis lo Canonge Ferrer; lo qual també feu esculpir sas armas en la dita porta.

Cadiras del cor.

Las cadiras del cor de la Seu de Manresa foren fetas per compte del Ill.º Capítol de Canonges, per la Rnt. Comunitat de Benefficiats y per los Concellers de la Ciutat de Manresa lo any 1433 á preufet á 13 florins quiscuna ab devants y respatllers. Y com quedava dit cor desfavorit per faltarhi 12

cadiras, que eran las que travessen á la porta del cor, hont se assenta lo Sr. Pabordre y demás dignitats, als 15 de Juliol any del Sr. 1614 se donaren á fer ditas 12 cadiras á mestre Fran.º Robió de la Vila de Moyá, com consta ab acte rebut y testificat en poder del Discret Lluís Torras, nottari, per cent sinquanta lliuras. Hi ha dins dit=50=cadiras y las 12 dels Srs. Concellers son=62=

Christo y faristol del Cor.

Lo faristol del cor de la Iglesia de la Seu de Manresa junt ab lo St. Christo fet tot nou, fonch posat en lo cor de dita Iglesia al 12 del mes de Juny any del Sr. 1584. Lo dit Christo font fet fer per los Administradors de la confraria de la Sanch de Jesuchrist; es veritat que lo Illtre. Capítol ajudá de una dobla y la Rnt. Comunitat de altra. Costa dit faristol 50 ₧, fet per la obra de la Seu.

Tenen llibertat dits Administradors de pendrer dita figura del St. Christo quatre vegadas lo any per rahó de quatre professons: so es, lo die de Reys, lo dijous Sant, die de Santa Creu de Maig y die de Sta. Creu de Setembre.

La figura de dit St. Cristo feu lo Rnt. Miquel Vilella, Prebere y Beneficiat, junt ab tots los llibres del cor de dita Iglesia de la Seu de Manresa.

Está dit cor ab la dessencia y assientos que qualsevol altre, y lo que toca als llibres del cor tant ab lletra com solfa y primors que hi ha en ells, diuen los práctichs los han vistos y vistos de moltas altres ciutats de Espanya no son millors en lo Escorial del Rey nostre senyor, ahont lo Ille. Capítol de Canonges y Rnt. Comunitat ab tota solemnitat y devoció estan cantant los officis alabant á Jesuchrist.

A la exida de dit cor sucsehí lo cas tant admirable del Canonge Fran.º Mulet, que sent mort ressucitá per confes

sar lo error tenia contra la puresa de la Concepció de Maria Santíssima, timbre y blassó del Ille. Capítol, qual informació autenticada se anirà continuant.

Pintar lo Cor de la Seu.

Lo any de la nativitat del Sr. 1617 se pintaren las figuras dels Sants que están en lo circuhit de las espatllas del cor, los quals de devoció los feren pintar los particulars, acceptat los dotse Apóstols que están al enfront de la porta del cor que ja de antico hi estavan pintats, lo any 1573, y axís se pintaren los dos costats del any 1617. Consta en lo llibre que te St. Geroni devant lo altar de St. Aloy, que per no allargarme en escriurer aquí lo trobarán ab brevedat.

Lo any 1573 fonch posada la barana de ferro á las tronas del cor y pintadas las tronas per alguns devots. Hi ha á quiscuna de ellas 14 gradas.

Als 25 Juliol 1675 de deu lliuras se hagueren de la sepultura de la muller del hereu Gaspar de la Torra, filla de Aloy de St. Mateu, qui una nit dits Aloys la desoterraren y se la anportaren, la qual son marit la matá ab un Gascó la trobá, y ab un colp de pedrenyal los matá á tots dos, las quals 10 € serviren per comprar los pergamins per los llibres nous del cor, y no sen feren sino lo comú dels Sants.

Lectoria de la Seu de Manresa.

La Lectoria de la Seu de Manresa es just Patronat dels Obrers de la Seu, elegits per lo Concell general; com es de veurer de la butlla per la conceció feta per lo Papa Julio 2.^{on} de bona memoria, dada en Roma en las calendas de Octubre, any de la encarnació del Sr. 1518, als 9 anys de son Pontificat.

Festas de la Concepció de Nostra Senyora en 1618.

Dissapte de la festivitad de la Concepció de María Santíssima, any de la nativitat del Sr. 1618, feu la Ciutat de Manresa grandíssimas festas ab proffessó per Manresa, alimarias, balls y altres per la gran devoció que tots los de esta Ciutat tenen, y en memoria del motu propi que lo Santíssim Papa Paulo quint maná que publicament ninguna persona puga mantenir que la Verge María sie concebuda ab peccat original. Y per la determinació que poch havia estada feta en la Universitat del Estudi de Barcelona que de aquí al devant persona alguna puga esser graduat de Dr. que no jure que te y tindrà la opinió que tota esta Ciutat de Manresa te de la Concepció de N.^a S.^a y jurament feren tots los Drs. de dita Universitat en ma del Sr. Arquebisbe de Tarragona en la Seu de Barcelona de que tindrían y deffensarían fermament dita Inmaculada Concepció, y per las grans alimarias y festas públicas sobre assó fetas en la Ciutat de Barcelona per la Ciutat, Diputació, Universitat, Capítol y comunament per tots los de dita Ciutat de Barcelona.

JURAMENT Y PROMESA
DE CONCELLERS Y CONCELL DE DEFENSAR
LA INMACULADA CONCEPCIÓ.

Gloriosa Regna dels Angels, Sereníssima Princesa dels Benaventurats, Maria S.^{ma} Patrona y Advocada nostra.

Nosaltres, los Concellers y Concell de la Ciutat de Manresa, encara que per tants titols nos regoneixém indignes de compareixer en Vostra presencia y conspecte, fiant de Vostra piadosíssima clemencia y clementíssima pietat, y postrats

de natural amor y officiosa veneració ab que sempre Vos respectám com á Mare, desitjosos de agrahir en part y satisfeser als innumerables beneficcis rebuts de Vostras piadosas mans y per Vostra intercessió de las del Vostre precíós fill Jesuchrist N.^e S.^r pera gloria sua y honra Vostra y pera insentiu y estímulo de nostra devoció: Jurám y votám sobre la Creu y los quatre sants Evangelis y prometém que mentres que la Iglesia nostra Mare altre no determine, sentirém y deffensarém la limpieza de vostra Inmaculada Concepció; es á saber, que en lo primer instant de lla foreu previnguda de la gracia y preservada de incurrir lo peccat original ab que fou inferior tota la Naturalesa, com la que havia de ser Mare de Jesuchrist, Vostre fill y Nostre Senyor fins á perdre la vida y la hacienda. Per lo qual vos suplicám á vostra piadosíssima humanitat pose los ulls de vostra clemencia en esta ofrenda tenue y humil sacrifici ab que nos obligám y consagram en las aras de vostra pietat; aixis ho jurám y votám.

Quiscun any se observa en lo Concell del modo se va narrant.

Lo primer Concell que los Concellers aprés de haver jurat tenen disposan en una taula en la aula del Concell ab un missal ahont antes de tractar cosa alguna de las mes importants de la Ciutat, se comensa per lo notari y scrivá del Concell á llegir lo jurament y offeriment fa la Ciutat de Manresa; y acabat de llegir lo Conceller en cap se alsa de son puesto y jura sobre lo missal que defensará fins á la mort la limpieza de la Concepció de Maria S.^{ma} y seguidament los demes Concellers y Jurats de un en un quiscú de ells per son orde; y se observa quiscun any en memoria de la declaració que lo S.^m Papa Alexandro seté feu á instancia de la Magestat Cathólica del Rey N.^e Sr Don Felip

quart, que gose gloria, lo any 1662, de que Maria Santissima era concebuda sens mácula de pecat original en lo primer instant de son ser, fentse dit any 8 dies de festas grandiosas á esta Ciutat.

BISBAT DE MANRESA.

La molt Ilte. Ciutat de Manresa, anomenada antigament Atanagria entre los pobles Lacetans, segons opinió de Beuter referit per lo Dr. Geroni Pujades en sa Crónica Universal de Cathalunya lib. 3, cap. 7 fundada per Hércules Libico quant vingué segona vegada en Espanya, que seguint á Beuter, Damian Goes y Phelip Garcia sitats també per lo dit Pujades en el llibre primer, cap. 22, fou lo any de sis cents coranta després del Diluvi; está á la vora del Riu de Cardoner, set lleguas distant de la Ciutat de Barcelona de quals ruinas que patí quant se alsá contra Gneo Scipion, Capitá general del Exércit Romá, segons Beuter citat per lo dit Pujades, en el Cap. 7 se feu aquella gran Ciutat com diu Ptholomeo, referit per lo mestre Diago, en la descripció de Cathalunya, lo Bisbe de Gerona en el Paralipomenon de Espanya, Joan Germes en lo Prólogo de sa Historia dels Sts. mártirs Maurici, Agnés y Fructuós.

Y per miracle y particular providencia del Cel fou criada per alsá den ella un santuari á honra y veneració de la Verge Santíssima, que fos depósit sagrat dels Cossos Sants de dits y altres mártirs que la il·lustran, erigitla en Chatedral, quals Bisbes antigament foren Gondemaro, Foxá y altres; uns anomenats juntament Bisbes de St. Pere de Vich y de Sta. Maria de Manresa, com testifiquen una donació feta per Odon, Rey de Franssa, en lo any segon de son regnat y de la encarnació del Sr. 888 á dit Gondemaro, Bisbe de Sant Pere de Vich y de Sta. Maria de Manresa; consentint Vifre-

do el Vellós compte de Barcelona de moltes terras pera la reparació de sas Iglesias. La qual donació se troba continuada en un llibre antiquissim recóndit en la sagristia de dita Iglesia, de la qual fa també menció el Catálogo dels Senyors Bisbes de Vich en lo principi de las constitucions de son Bisbat, tretas á Llum per lo Sr. Bisbe Magarola de gloriosa memoria en lo any 1628 fol. 7. n.º 12. Una confirmació apostólica del Pontífice Benet quart del any=904=la qual obtinguè lo dit Bisbe Foxá anomenantlo en ella Bisbe de St. Pere de Vich y de Sta. Maria de Manresa, mencionada en el dit Catálogo fol. 7 n.º 13. Altra confirmació apostólica del Pontífice Honorio segon, feta al Bisbe de St. Pere de Vich y de Sta. Maria de Manresa de la dot que en la consagració de sa Iglesia de Manresa li feren Georgio, Bisbe, y Sunyario, Compte de Barcelona, als 6 de las calendas de Juliol, any sisé de son pontificat.

Altres Bisbes foren anomenats tant solament Bisbes de Manresa, com ho testifiquen també una butlla del Pontífice Calixto segon, escrita á Rollando, Abat de St. Cugat del Vallés, que está en lo Arxiu de aquell monastir recóndita, en la qual fent menció de alguns Bisbats, de Cathalunya anomena lo de Manresa, son sas formals paraulas, Ibi Possessiones sive pertinencia que sunt in Episcopatu Barchinonen. Gerunden. Vicen. Minorisen. Detursen. cum universis. Las quals escripturas antigas que tractan quant se troba en lo any de la encarnació del Sr. 880, la Miraculosa Imatge de Ntra. Sra. de Montserrat, que ab particular curiositat guarda lo arxiu de aquell monastir, en quals escripturas narrantse esta historia se troban estas paraulas = Y ni ell ni altre gosavan ni podian arribar á la cova y per aixó determiná lo dit Rector de anar al Bisbe de Manresa, que a las horas en la dita Ciutat havia Bisbe, y contali la dita visió, per lo qual lo dissapte següent lo Bisbe ab alguns Eclesiástichs devots seus y ab lo dit Rector y altres moltes

diversas personas de la Ciutat de Manresa se partiren pera Monistrol.=Las quals paraulas refereixen Joan Germes en lo dit Prólogo de sa Historia arribant á Villegas en la 2.ª part de son flos sanctorum y al libre de la Historia y miragles fets á invocació de Ntra. Sra. de Montserrat impres en Barcelona en lo any 1582, en el fol. 9, una Butlla del Pontífice Julio 2.^{on} de la institució de la Lectoria de dita Iglesia feta en lo any 1512, als 8 de las calendas de 8.bre en que refereixen que fou dita Iglesia en algun temps Cathedral ab estas paraulas. = sane proparte dilectos filios monachor. Prepositi Convento monasterii per Propositum soliti gubernati Beate Marie aprilis Mine. civitatis nuncupati Ordinis Sti. Agustini Vicens. dios. et infra ibi: et quod dictam eccles. que in partibus illis est insignis et ve plurimis relatis confirmatur olim Cathredalis fuit. etc.=Y la autoritat Lucio Marineu Siculo=De primis Aragonie regibus fol. 11.=ahont referint los Bisbats de Cathalunya anomena lo de Manresa ab las següents paraulas=de Provintie Tarraconens. Ecclesiis Cathedralibus. una metropolitana etc. sufreganee octo; Archiepiscops. Civitatis Tarracon. Epis. Civitatis Barchins. Episcops. Civitatis Vicens. Epis. Gerunde Civitatis. Epis. Civitatis Urgelens. Epis Detursane Civitatís. Epis. Civitatis Elne. Epis. Civitatis Rodens. qui translatus fuit in Ilerdam. Episcops Civitatis Mínorise.

Estas anunciativas antiquísimas de un Rey y tants Sumos Pontífices proban concluentment que dita Iglesia fou antiguament Cathedral ab son propi Bisbe:=Puteu decís 204 n.º 1. lib. 2 in correctis Seraphs decís 122 n.º 1 Rote decís 724 n.º 3. part 2 in reservas et fuit, decissum in una Barchins, Vicaria 9 februari 1624 coram R. P. D. Martino Loters de Revensilib. 1 cuest 28 n.º 106=Perque ditas anunciativas tenen forsa de fama. Rejs decís 163 n.º lib. 2 decís 472 n.º lib. 1 decís 541 n.º 5 part 1 in Recenis part 2.ª eisdem decís 360. número 4. 673 n.º 6. etc. 674 n.º 2. Verall decís 344. n.º 2. et 3 part

3. Rott, in Barchinon. Vicarie 2 Octobris 1624 coram bone memorie. Dabaldo Loter. D. los n.º 108 etc. lib. 2. quest 11. número 103 cumqua plúribus ab eo relatis.=Particularment en los adminiculos de las Historias que ho afirman Cap. licet ex quadam 47, extra de testib^s Hostiem, sup, número 2. vers. etc. Idem videtur etc. Joan Andr^s n.º 3. Abb, in dictis textib^s sub. n.º 3 ver. videtur tamen. Loter lib, 2 quest 11 n.º 104.=La qual fama in antiquis es la inductive y presentative de la veritat decis bono 555. sub. n.º 3 vers in alia autem materie. Alex cons 90 sup n.º 7. vers nam telis probacio. Loter D. quest n.º 105. bastant prova de aquella. L. atqui natura si cum me absente cum ibi notatis de negot^s gest cum late adductis per Cassad decis 2. n.º 2. de probat^s seraph^s decis 449 n.º 3. Loter lip. 2. cuest^s 43. n.º 91. ol locis citatis.

Confirma esta veritat lo anomenarse dita Iglesia de la Seu de la Ciutat de Manresa ab antiguo, que vol dir assiento ó cadera Episcopal y per altre nom cáthedra que significa lo mateix de hont pren sa denominació la Iglesia Cathedral. =Rebuff, in concord. tit de collet. § 1 Verb chatedralis pag mlbi 542 el éx. Hieronimo notat Tostat super mathei cuest. 70. Joan Escoltan contra creticos interrog. 4 de Primatu Petri etc. Ecclesie Romane folmibi 87. Vey subjurat, Joan alochier in se hol, ad preces primar. Cit C verb. in singulis Cathedrális Bar. de canon. et dignit. cap. 2. n.º 4.

Lo mateix se corrobora per gosar la Ciutat de Manresa sens haver memoria del contrari ab antiguo lo nom de ciutat que li donan tots los historiadors y instruments antichs y moderns; pués quan se eregeix alguna es pera darli propi Bisbe text in Extrau Salvator Vers. Volentes de prevend. inter comun. et port. Bartho^s notat Peti^s Gregori^s rei benefic. cap. 17. número 2. Barbosa part. I tit. 1. cap. 7. n.º 19. de offic. et potest. Episc. =Y que lo tenir Bisbe sie el constituiu essencial de Ciutat Alciat in cap. 1. de affic. ordin. n.º 1 vers. aut Lo.

quimur de jure Canon. Bare. in C. ult. n.º 3. ver nam in usu ff. de colleg. illius et in extrevag. qui sen. rebelles Verm. Lombardie Bald. in. C. Ex her. sive n.º 12. ff. de Just. Rebuff. in concord. tit. descollat § volum^s verb in Civitatib^s cord. Juschr praet concordie tom 1. Litera C. conclu. 280 n.º 15. Cened ad decretal. collet. 101. n.º 1. Alzed p. I. cap. 6. cap. 2. = Lo que també prova la mateixa costum; pués se acostuman anomenar Ciutats aquelles que tenen, ó han tingut propi Bisbe. = Baldo in C. ex hoc jure ff. de Just. n.º 34. Bart. log. supr. cit Barb etc. loc n.º 16. etc. presipue n.º 19. Cap in illis 80 dist cap. 1. 99 dist.

Conque essent lo gosar lo nom de Ciutat senyal demostrativa de tenir ó haber tingut Bisbe com trauen los refferits auctors y particularment del = in cap. 1. de privil n.º 17 Relat^s a Barbs dict. loc. n.º 19. = Es cert que haventlo gosat ab antiguo la Ciutat de Manresa, fou sa Iglesia major Cathedral ab son propi Bisbe, y que est fou lo estat que tingué antigament dita Iglesia.

DEL ESTAT QUE TINGUÉ DITA IGLESIA MAJOR DE LA CIUTAT DE MANRESA DESDE LA EXPULSIÓ DEL MOROS EN ESPANYA FINA AL PRESENT.

Ab la entrada y universal infundació dels Moros en Espanya, que com diuen comunament los historiadors fou lo any 714, se destruhiren las iglesias, los pobles y las Ciutats, restant aquellas desertas y pobladas de Moros; de tal manera que tot se torbá y fins los noms se mudaren, y ab la ausencia dels Bisbes y cristians no restá cosa que no patís llamentables traballs, com expressament lo afirman Carrillo en sos annals cronológicos del mon fol. 199 Bosch, en sos títols de honor á Cathalunya en lo cap. 8 y altres següents: Pujades en el lib. 6, desdel cap. 144 fins al cap. 152 tot lo temps que durá esta captivitat y fins que foren expellits per los ma-

teixos Christians, affavorits per Don Pelajo, per los Reys de Navarra, Sobrarbe Ribagorsa y comptes de Aragó y en Cathalunya, per Carlos Martell Princep dels franchs, Pipino son fill y per los emperadors Carlo magno son net y Lluís Pio son besnet que acabá de guanyar tota Cathalunya dels Moros. Los quals Reys y Emperadors corregueran desdel any 728 fins lo any 840=Bosch en lo llibre 2ⁿ dels títols de honor de Cathalunya cap. 9 y 13.=Beuter cap. 30 y en lo llibre 2 cap. 12.=Pujades llibre 6 cap. 150.

Restauráranse ab lo demés de Cathalunya las ditas ciutat y Iglesia de Manresa, y dotaren novament esta en lo temps de sa consagració Geordi, Bisbe de Vich, y Sunyario, conde de Barcelona que dominá desdel any 930 fins lo any 946, com consta de la dotació y rodalia de dita Iglesia y dels termens de sa Parroquia, feta per la comptesa Ermisendis y Berenguer son fill, marqués y compte de Barcelona, en los idus de Juliol 1020 en aquellas paraulas:=et cum non invenerint dotem ipsius Eccles. quam illi fecerunt dominio Georgis Episcop. et Sunyaris. comitis tempore concertationis.=

No pararen en assó las ruinas de dita Ciutat y Iglesia, penetrant segona vegada la mateixa flama dels Moros á dita Ciutat y Iglesia de Manresa en lo temps de Ramon Borrell, compte de Barcelona, que regná desdel any 994 fins lo any 1017, marit y pare respective de dita Comptesa Ermisendis y del Compte Berenguer son fill, com se veu en la sobredita dotació y rodalia; en la qual se reffereix que fou la Ciutat de Manresa en temps de dit compte Ramon Borrell per los Moros devestada y destrohidassas Iglesias de fonament; de tal manera que no restaren en ellas llibres, cartes, ni actes ab aquellas paraulas:=Notum sit omnibus. quod facta est persecutio paganorum témpore Domini Raymundi comitis et ab eis vastata est civitas Minorise destructe que

sunt ecclesie. et a fundamentis avulse ita ve non remanserunt in eis volumina librorum ni ve inscripte charte, etc.

Restauráranse segona vegada las ditas Ciutat y Iglesia de Manresa y dotaren ultimament aquella la dita Comptesa Ermisendis y lo Compte Berenguer son fill, restituhintli son antich dot y designantli los termens de sa parroquia, com consta de la sobradita dotació y rodalia mencionada en los dos números antecedents ibi: = Venit autem non post multum temporis Domina Ermisendis Comittisa cum filio suo Berengario Marchione Comite secum habens Dominum Olivatum Pontificem Osonensem, etc. et infra ibi: et cum non invenerit dotem ipsius Eccles. et infra ibi: requisierit antiquos inspectores termini sicut legis docta auctoritas qui ipsam dotem vetustam et antiquam prefacta persecusione cognitam habebant et terminos Parrochie Ste Marie prefate plenius agnoscere etc.: et infra ibi: hi scientes terminos ab antiquitate dierum locu pletater abundanter non compulsus necessitate sed idonei in veritate narraverunt determinationes predictae Eccles. et omnia que fuerunt illi tradita tempore vetusto recensentes per ordinem sicut scriptum est etc. et infra ibi: Ermisendis Comittissa gracia Dei, Berengarius gracia Dei Comes et marchio, nos simul cum jam dicto Pontifice has constitutiones et supra facta dotis separatione roboramur et testes ad hec firmanda rogati accedere etc. (1)

Ab esta delipidació y terrible destrucció de las Iglesias y

(1) Més vingué pòch temps després la senyora Ermisendis comtesa ab son fill Berenguer marquès comte juntament ab Oliva bisbe de Vich etc. (y mes avall de dit document): No havent trovat la dotació de la mateixa iglesia: (y mes avall): Envià a buscar als antichs inspectors del terme com a docta autoritat de la llei els quals la mateixa dotació antiga de avans de la persecussió tenian ben coneguda y la rodalia de la predita Parroquia de Sta. Maria encara mes etc: (y mes avall): aquèsts sabent els límits desde antich ab precisió y minuciositat no impulsats per la necessitat sinó voluntariament en veritat explicaren les determinacions de la predita Iglesia y totes les coses que li foren dades en temps antich contantho per ordre com es escrit etc. (y mes avall): Ermisendis comtesa per la gracia de Deu, Berenguer per la gracia de Deu comte y marquès nosaltres junt ab el ja dit Bisbe afirmarem aquèstes constitucions feta ant separació de la dotació y els testimonis cridats pera firmar aixó accediren etc.

de sos bens restaren despres de expulsats los Moros moltes Iglesias Cathedrals en Espanya y particularment en Catalunya sens facultats ni medis pera poder ser restituhidas á son antich estat de Cathedrals ab son propi Bisbe; com expressament ho testimonia Albert Monge de St. Benet, ilustrat per lo mestre fray Gregori de Argaiz en sa població Eclesiástica de Espanya, en lo tomo primer, part primera. Don Francisco de Padilla en sa Historia Eclesiastica de Espanya, en la 2.ª part, y molt particularment Pujades en lo sisé llibre, en los capitols 95, 108, 110 y 126 y en molts altres ahont reffereixen de las Iglesias Cathedrals y Bisbes de Catalunya que assistian en los concilis Toletanos antes de la entrada dels Moros en Espanya, fa menció de las Iglesias Cathedrals y de sos propis Bisbes, com de Egara, de Empurias, de Illiberis, y de la Jonquera; los quals despres de la expulsió dels Moros restan y han restat sens propis Bisbes y subjectas á altres Iglesias Cathedrals á qui veneraren y veneran per sas matrices.

Quedá de esta qualitat la dita Iglesia de Manresa, y pogué despres de restaurada la primera vegada per los dits Reys y Emperadors ser restituhida á son propi lustre de Cathedral; y restá dintre los límits, termens y fins del Bisbat y diocessis de Vich, tant solament ab son Abbat y monjos de St. Agustí, com se veu ab dos establiments fets ó donacions mencionadas en un llibre dels censos de la Pabordria de Manresa, recóndit en lo Arxiu de dita Iglesia, que feu Bertran Berenguer, Abbat de Santa Maria de Manresa, de la heretat del mas Cuchs, als dos de las calendas de febrer, y de la heretat del mas Alberich, 7 dels idus de desembre; una y altre en lo terme de Pierola, Bisbat de Barcelona, y en un mateix any 31 del Regnat de Lluís Pio, que fou de la nativitat del Señor 832.

Permanesqué la dita Iglesia de Manresa en aquest estat fins la segona destrucció que patí en temps del Compte

Ramon Borrell, de la qual havem fet menció més amunt; y despres de restaurada segona vegada, als 8 dels Idus de 9.bre any 38 del Regnat de Felip Rey de Fransa, que era de la nativitat del Señor 1098. Pons Llavindo ab concell y consentiment de Berenguer, Arquebisbe de Tarragona, feu tradició de dita Iglesia de Manresa á Bernat Prior y als eclesiástichs de dita Iglesia; de tal manera que lo dit Bernat fos Prior tota sa vida, lo qual regís y governás dita Iglesia y sos eclesiástichs; y que despres de mort los eclesiástichs de aquella elegissen Prior, ab condició que observassen perpetuament la Regla de St Agustí; con que restá dita Iglesia ab Prior y eclesiástichs retglars, com consta del instrument ó acte de dita tradició continuat en un llibre que se anomena lo Test, cubert ab unas cubertas de plata, que está recóndit en lo Arxiu de la Plata de la Sagristía de dita Iglesia, sent sas formals paraulas ibi: =Ego Llavindus cum assensu adque Concilio domini Berengarii Tarraconense Archiepiscopi etc. et infra iba: trado ad que mea electione comitto Ecclesiam Sancte Marie intra Minorissam civitatis moenia constructoe tibi Bernardo Priori etc. B. Arnaldo Bonifilii sacerdoti predicte Ecct.^e etc. cleric.^e ejusdem loci cum ceteris qui ibi venerint domino sub tuo regimine regulariter simulentibus tali modo vetu prefatus Bernardus his Prior ipsi.^o loci omnib.^s dieb.^s vite tue post tui obitum ipsi clerici predicte Ecclesie Minorise eligant priorem de illi.^s congregatione aut aliunde: et infra ibi: ea scilicet condicione ut ipsu.^s locu.^s in quentu.^s possitis aut melio.^s studeatis reformare et Sancti Agustiní regulam ibi perpetuo indiesinenter teneatis etc.

Arribant poch despés de assó en la Ciutat de Manresa lo dit Berenguer Arquebisbe de Tarragona y Presul Ausonense; comparegueran en sa presencia molts homens nobles, eclesiástichs y seglars de la dita Ciutat, representanli que dita Iglesia de llarch temps estava destruïda del obse-

qui de eclesiàstichs religiosos y pregantli que fes tradició de dita Iglesia en potestat de canonges seglars de St. Agustí, que residissen en dita Iglesia, y en lo any 40 del Regne de Fhelig Rey de Fransa, que fou de la nativitat del Señor 1100, lo dit Arquebisbe ho executá y feu tradició de dita Iglesia baix la potestat de Bernat, Prior del Estany, pera que la regis y guardás á ella y sos canonges, ab condició que observassen perpetuament la regla de St. Agustí; y que mort dit Prior los canonges eligissen Prior que fos digne; y confirmá la dot de dita Iglesia, com consta en lo acte de dita tradició continuat en lo mencionat llibre anomenat lo Test, quals paraulas son, *ibi:= Anno incarnationis D.^m nostri 1099 adfuit Domin.^s Berengarius Tarracon.^s Archiepiscop.^s presulque Ausonen.^s in civitate Minorise convenerint et ante ipsorum presentiam multitudo virorum nobilium clericorum seu laicorum et obsecraverint quod cum Ecclesia Ste. Marie ibi constructa que adjacet ausonensi sedi per prolixa tempora erat destructa ab obsequio religios. clericor. ut eam tradidisset in potestate canonicor. regulariter ibi viventium etc., etc. (1)*

Observás aquest estat y disposició en dita Iglesia, y elegian los canonges lo Prior ó Pabordre (en qual nom des-

La següent traducció es del llatí de la plana 272 que comensa=*Ego LLAVINDUS=* Jo Llavindo ab consentiment y consell de Berenguer Arquebisbe de Tarragona etc. y mes avall: entrego y concedeixo voluntariament la Iglesia de Santa Maria construïda dintre les muralles de la Ciutat de Manrèsa a vos Bernat Prior y a B. Arnaldo Bofill sacerdot de la predita Iglesia y als clergues del mateix lloch ab els demés que allí vinguessen al senyor pera portar vida regular y en comunitat baix vostre govern: mes de tal modo que vos el predit Bernat sigueu el Prior del mateix lloch tots els dies de vostra vida; després de la vostra mòrt els mateixos clergues de la predita Iglesia de Manrèsa elegescan prior de aquella congregació o d' altre part; y mes avall: ab tal condició pró que procuren reformar en millor el mateix lloch en quan pugueu y podeu perfectament y sens interrupció la regla de Sant Agustí etc.

(1) En lo any de la encarnació de Ne. Sr. 1099 estant present en la ciutat de Manrèsa Berenguer Arquebisbe de Tarragona y el presul de Vich; compareguren en sa presència molts homens nobles eclesiàstichs ó seglars, representantli que estant la iglesia de Santa Maria allí construïda, la qual está englavada en la diòcesis de Vich, desde llarch temps destruiha del obsequi de religiosos eclesiàstichs, fos entregada en poder de canonges que portan allí vida regular etc., etc.

pres de algun temps se mudá lo Prior), com consta de moltes eleccions en lo arxiu de dita Iglesia, y restá aquella retglar ab son Prior ó Pabordre. millorant en lo temps sas facultats la pietat dels fels y ab aquestas lo número de sos officis ó dignitats de sos canonges ó ministres, guardant tots la retgla de St. Agustí fins lo any 1592, que per lo Sumo Pontiffice Clement Octau, de felís recordació, fou dita Iglesia com las demás del Principat de Cathalunya de canonges reglars de St. Agustí, á petició del Sr. Rey Fhelip Segon, de gloriosa memoria, suppressa y eregida en Collegiata seglar.

Cessá dita Iglesia del estat retglar y continuá després de la secularitsació en lo estat seglar, y vuy continua y permanex ab las matexas jurisdiccions, prerrogativas, preheminencias, privilegis, drets y concessions que gosava antes de la secularitsació ab son Pabordre y officis de Sagristá, Camarer, Prior, Infermer, Cabiscol y Rector de St. Miquel, ab dotse Canonges ab Lector, Comensal y altres molts benefficiats que la servexen; usan de estiu lo Pabordre y Canonges aportar las musetas carmesinas y en lo ivern de hábits de pells pardas ó grisas, que es lo millor hábit de cor que usan los Canonges de Cathedral, antes de descorsarse ab los arminyos con que vuy quedan illustrats.

Gosa també dita Iglesia de Manresa, que en las proffessions y demás actes eclasiástichs acostuman portar devant de tot lo clero lo Vadell ab massa, á exemple de las Cathedrals; no pot ser visitada sino per persona que sia creat Vicari general del Sr. Bisbe de Vich, al qual assistexen á la visita los Benefficiats, pero no los Canonges; que estos sols assisteixen quant visita lo dit Sr. Bisbe personalment. En dita Iglesia no confereix liberament lo Sr. Bisbe de Vich los canonicats vacants en los quatre mesos del ordinari; que estos y la Pabordria y demás officis estan en tots los dotze mesos del any reservats y tocan á Sa Santedat. Lo Capítol

de Canonges de dita Iglesia vacant la dignitat de la Pabor-dria elegeix Vicari general, lo qual se firma y intitula=Vicarius Generalis in spiritualibus. et temporalibus. pro Illustri Capitulo canonicor. dignitate prepositure vacante=Y consta assó de molt temps ab acte en la escrivania de Manresa.

Estas preminencias, la comuna opinió y reputació, lo ser la Iglesia major tant noble y populosa Ciutat, la celebritat de son siti, sa antiquitat, sa admirable estructura, lo ser assistida de tan número de ministres, la puntual, autoritada y populosa celebració dels officis diurnos, es sert que la fan insigne:=Boter lib. 5. de re. benef. quart. 15, per tot. etc. presertim n. 8. Vital in Clement. 1 n. 2. de for. compet. Tiraque, de nobilitat. cap. 10 paulo ante n.º 7 textus in Clement. Gracis ubi Vital, n.ª 57 de centene ca com et secutus fnt Barb. ab lo monach indicto cap statum sub codem n. 32 ad medius versiculi 6 Bonifacius etc declaravit Rotta de 29 n. n. 8 p. 2. divers=y ab esta prerrogativa de Insigne la anomena lo Pontífice Julio 2.ª en la Butlla apostólica de la institució de la Lectoria de dita Iglesia, dada en Roma en las calendas de 7bre 1518, en aquellas paraulas=Et quod dicta Ecclesia que in partibus illis est insignis etc. Y aquest es lo estat que ha tingut dita Iglesia, després de la secularització en que vuy actualment permaneceix.

DE LAS PRERROGATIVAS QUE HA GOSAT Y GOSA DE PRESENT LO PABORDRE DE LA IGLESIA DE LA SEU DE MANRESA PER SA DIGNITAT DE LA PABORDRIA Y ENTRE ALTRAS LA DE NO ESTAR SUBJECTA AL SR. BISBE DE VICH NI Á SON OFFICIAL Y VICARI GENERAL NI EN SEDE VACANT AL OFFICIAL Y VICARI GENERAL DE AQUELLA, SINO INMEDIATO Á SA SANTEDAT Y LA DE TERNIR JURISDICCIO CIVIL Y CRIMINAL EN LOS CANONGES DE LA DITA IGLESIA TAM CONJUNCTIVA QUAM DIVISIM EN PRIMERA INSTANCIA.

Moltas prerrogativas te la dita dignitat de Pabordria de la dita Iglesia de Manresa: es á saber la de intitularse=*Gracia Dei Prosperitis. Sedis Minorise*=com consta dels llibres del Pabordres recóndits en lo Arxiu de la escrivania pública de dita Ciutat de Manresa, particularment dels que comensan en los anys 1291 y 1541 y en los següents. Y aixi mateix de las demás escripturas y instruments que han procehit y proceheixen en dita Pabordria, guardats en lo dit Arxiu y en la dita Iglesia de Manresa.

Lo de fer lo dit Pabordre son Vicari General ab acte y instrument auténtich, firmantse aquell=*Vicarius Generalis in spiritualibus. et temporalibus. Illusts. et Reverend. Prepositi Sedis Minorise*=com se veu en los instruments de ditas nominacions y dels que procehexen de ditas Vicarias Generals, recónditas en dits Arxius.

Lo de ser lo dit Pabordre patró de las dos domas de dita Iglesia; las quals foren fundadas de la mateixa hasienda del cos del Capítol ab que gosan porció canonical y vesteixen habits de Canonges y sos obtentors administran la cura de ánimas en dita ciutat, y en temps passat prestavan obediencia al dit Pabordre com los Canonges, y aixi mateix de algunas Rectorias ó Vicarias perpétuas de algunas Iglesias circumvehinas á dita ciutat, propiament sufragáneas de dita Iglesia major de Manresa, las quals en temps passat servian los mateixos Canonges y compresas en la última dotació de dita Iglesia y designació dels termens de sa Parroquia fetas per la Comptesa Ermisendis y per lo Compte Berenguer y son fill y mencionadas ja en altre punt; com consta de repetidas collacions de ditas domas y Rectorias fetas á presentació, ó nominació de dits Pabordres, continuadas en los registres de la Curia Eclesiástica de Vich y major en las de Manresa, als quals qui servian ó anomenavan en Domers y Rectores sufragáneos de ditas Iglesias lo Pabordre ab sa autoritat cometia la cura de las ánimas sens ser autoritada del M. Ilustrissim Sr. Bisbe de Vich; com consta en molts actes recóndits en la escrivania de Manresa en los llibres dels Pabordres, desde l'any 1291 fins 1500, y altres ahont se veu que lo Pabordre tenia lo Espiritual en sas Iglesias,

Lo ser lo dit Pabordre Sr. temporal de vassalls, com del lloch de Aguilar ab jurisdicció civil y criminal, y de tenir sempre un Beneficiat quel anomenan Comensal, que li acisteix en tots officis ab capa pluvial servintlo, lo qual benefici fonch fundat per lo Sr. Pabordre Dalmau y convents per dit efecte en lo any 1297. = als 17 de las calendas de Jener per Dalmau Pabordre, com consta de dita fundació en la Escrivania de Manresa; y en lo ivern va adornat ab pells negras y en lo estiu ab almusa morada; y lo ser patró lo dit Pabordre de dit Benefici de Comensalia y de otras fundacions. La de ser present sempre á tots los officis y horas ques diuen en

la Iglesia sens obligació de residir sinó certs dies. Lo de fer-li la entrada la primera vegada ab professó los Canonges y Beneficiats y resibiment.

Sens aquestas prerrogativas quel Pabordre ha gosat sempre ab antiquo, conserva també y gosa la de no estar en Civil ni en Criminal subjecta al Sr. Bisbe de Vich, ni á son Official y Vicari general ni en Sede vacant al Official y Vicari general de aquella; sinó immediata a sa Santedat; y lo de tenir jurisdicció ab los Canonges de dita Iglesia, tam divisim quam conjunctim, en primera instancia.

Pera provar assó, dexant lo primer estat que tingué dita Iglesia de Manresa de Cathedral ab son propi Bisbe y després de Abbat, y baxant á la última dotació y restauració de dita Iglesia feta per Berenguer, Arquebisbe de Tarragona y Presul Ausonense en lo any 1100, mencionada en el present escrit, en que prengué lo estat de Prior ab Canonges reglars de St. Agustí, se han de distingir tres temps. Lo primer desde aquesta última restauració fins al temps de una sentència arbitral ó laudo que fou prefferit, entre lo Sr. Bisbe de Vich de una part y lo Pabordre y capitol de canonges de dita Iglesia de altra, als 19 de Maig 1497, de la qual se farà llarga menció en aquest punt y en los següents. Lo segon desde aquest temps fins á secularització de dita Iglesia, que fou lo any 1592. Y lo terser desde aquest temps fins al die present.

Comensant per lo primer temps, es cert en dret que la Dignitat de la Pabordia, que en llatí se anomena Prepositura, es lo mateix que una prefectura y lo Pabordre lo Prefecte de algunas als quals presideix y presseheix=Cap. quam juris. 9. in prim. de Verb. sign. Barb. de Canon. et. dign. Cap. 9 a n.º 14. eo quam plurimis. ab eo relatis=Lo mateix sona lo nom de Prior: Tambur, tom, 3, disp. 6 quest 3 n.º 16. Barb. de Canon. y dign. Cap. 11 per tot. Petr. Gregor. Litang. Jur. part. 2 lib. 15, cap. 18 n.º 1 Feder. de Sen.

cons. 25, n.º 4.—de esta qualitat era lo Prior ó Pabordre de Manresa un Prefecte que presidia á tot lo colegi dels canonges reglars de dita Iglesia; lo qual fou subrogat en lloch del Abbat, com se ha dit; y sempre lo subrogat gosa de las mateixas prerrogativas de aquell en lloch del qual está subrogat, particularment quant está subrogat per una mateixa cosa y no differentes.—Barb. in Arxim. Jur. Usuficus Apiomat 213, E. si cu^s § qui infuciaru^s siquis aut ubi Cart. bald. Angel et alü C. 1 § héc actio. ff. siguis testam, liber. L. filia § totia fi. de condict^s. demonstra § fuerant inst. de Archion. Cap. Ecelet 1, ubi glosa 1, veas et est hec argumentid. nolite pendente. Alexand. cons. 88 quod concurrere, n.º 4 vers corroborats. lib. 1 ley cum infundo § si fundus ff. de Jur. dit. Surdus de aliment tit. 5, quest, 1 n.º 34 Minoch, cons 417 n.º 8—Y així lo dit Pabordre de dita Iglesia regia y governava com á cap lo monestir y convent y á dits Canonges reglars, aixis com antes lo Abbat.

Provas assó de la tradició de dita Iglesia que feu Berenguer, Arquebisbe de Tarragona, en lo any 1100 encomanant-la al Prior y Canonges retglars de St. Agustí, de la qual havém fet ja menció en altre punt en aquellas paraulas=Commodo sub potestate Bernardi Prioris de Estagno ut ipse eos et qui venerint scilicet regat atque custodiat.—Y consta també de una Butlla Apostólica conservatoria de Alexandro 6, que obtingué lo Pabordre y monestir de Manresa, dada en Roma á 19 de las Calendas de Febrer en lo any de la encarnació del Sr. 1495, dirigida al Sr. Arquebisbe de Tarragona, Bisbe de Lleyda y al Prior de la Iglesia de Sta. Ana de Barcelona, ahont se troban estas paraulas=Sane pro parte dilector. filior. Luce Gerona Prepositi et convent^s. monasteri Beate Marie Minorise per Prepositum soliti gubernari Ordinis Sti. Augustini Vicen. dios.^s

Aixi mateix se prova de la dita sentència arbitral, de la qual se ha feta menció en amunt y se farà mes llargament

després, en aquelles paraules de son preàmbol.=Pateat cunctis quod cum inter Ill^m in Christo Patrem et Dominum Joannem Dei et Apostolice Sedis gracia Episcopus Vicens. ex una et. veners. providosque viros Dominum Lucam Gerona etc. etc. modernus Prepositus et Franciscus Amigant canonicus et camerarius monasterii Beate Marie-Minorise Ordinis Sti. Augustini Vicens. dios. per Prepositum soliti gubernari nominib. eors. propriis, etc. ut efficiant procuratores, Economos et actores religiosos virors. dominor. canonicor. dicti monasterii (1)=Y mes avall en aquelles paraules de la mateixa sentència arbitral=De et super Jurisdictione in figura Judicii intentanda tam in Civilib. quam in Criminalib. et mixtis contra canonicos dicti monasterii Minorise quam quolibet ex predictis partib. ad se tam de jure quam de consuetudine spectare et pertinere asserebant (2)=I.o que consta també de la confirmació Apostòlica de Alexandro 6, feta als 4 de las nonas de 7.bre del any de la encarnació del Sr. 1497, de la dita sentència arbitral en aquelles paraules=Sane pro parte venerabilis fratris nri. Joannis Epis. Vicen. et dilecti filii Luce Gerona Prepositi monasterii B.^e Marie Minorise Ordinis Sancti Augustini Vicen. Diocesis per Propositum soliti gubernari familiaris nostri petitio continebat (3)=Y se corrobora del modo ab que profesavan dits canonges reglars de dita Iglesia de Manresa,

(1) Sápigán tots que com entre l' Illm. Pare en Christo y Senyor Joan per la gracia de Deu y la Sede Apostòlica Bisbe de Vich, per una part, y els venerables y honrats senyor Lluch de Gerona etc. etc, l' actual Pabordre y Francisco Amigant canonge y camarer del monestir de Sta. Maria de Manrèsa del orde de Sant Agustí pertenyent a la diòcessis de Vich que acostuma governarse per medi de Pabordre, en sos noms propis etc. a fi de nombrar procuradors, ecónomos y actors religiosos dels senyors canonges de dit monestir.

(2) De y sobre la jurisdicció executable en forma de judici, tan en les causes civils com en les criminals y mixtas, contra els canonges de dit monestir de Manrèsa, la qual per qualsevol de les predites parts asseguraban que corresponia y pertenyia a ells tan de dret com de costum.

(3) En veritat, per part del venerable germà nostre Joan Bisbe de Vich y del estimat fill Lluch de Gerona Pabordre del monestir de Sta. Maria de Manrèsa del orde de Sant Agustí de la diòcessis de Vich que acostuma governarse per Pabordre, la petició de nostre familiar.

que prestavan y prometian la obediencia al dit Pabordre quel reconeixian per son Superior y Prelat, y no al Sr. Bisbe de Vich, de qui no parlavan sas ditas professions; com consta de moltas de ellas en lo Arxiu de la Escrivania pública de dita Ciutat, en los llibres dels Pabordres, los quals eran del thenor següent=Sit omnibus manifestum quod die quarta decima mensis Julii anno a nat. Dni. millesimo trecentesimo nonagesimo nono in presencia mei Jacobi Galcerandi nott. publici Min.^s pro venerabili Proposito Min.^s et in presentia etiam testim infrascriptor. ad hoc specialiter vocator. et rogator. Gispertus de Fontaneto Canonicus monasterii B.^e Marie de Minors. Ordinis S.^{ti} Augustini constitutus personaliter in Ecclesia dicti monasterii videlicet ante altare majus ipsius Ecclesie dum missa ibidem celebrat. in presencia Dni. Guillelmi Dei gracia Prepositi dicti monasterii et venerabilis conventus predicti Monasterii; ante altare predicti personaliter constituti videlicet Guillelm. de Altarriba Sacrista et canonici dicti Monasterii idem Gispertus de Fontaneto fecit et promissit in manibus dicti Prepositi expressatam Proffessionem in ordine supra dicto et promisit dictus Gispertus ipsi Dno. Preposito et suis successoribus. obedientiam observare et alia statuta ejusdem ordinis secundum regulam Beati Augustini inviolabiliter observare et ipsam proffessionem fecit ipse Gispertus cum chartula in qua erant escripta verba sequentia. Ego fr. Gisperts. de Fontaneto offerens tradendo me ipsum Deo et Ecclesie Sante Marie et promitto obedientiam secundum canonicam regulam Sancti Augustini dño. Guillelmo prefate Ecclesie Preposito et successoribus ej. quos sanior pars congregationis N.^{re} canonice elegerint. Quam quidem chartulam idem Gispertus de Fontanet legit et ad ordinationem dicti venerabilis Prepositi posuit supra caput suum et postea etiam obtulit deponendo de capite suo super dictum altare et quam quidem proffessionem dictus Venerabilis prepositus gratanter admittit et nihil omissum eidem proffessioni

dictus venerabilis Prepositus. et dictus. Conventus. sine tamen perjudicio juris alieni et dictus. Camerarius sine perjudicio sui et sui officii expresse concesserunt admittentes tam ipse Venerabilis Prepositus. quam ipse conventus. scilicet dicti Canonici et Singuli eorumdem dictum Gispertum de Fontaneto tamquam eorum fratrem et Canonicum dicti Monasterii ad osculum et alia secundum regulam antedictam de quibus. Omnibus. dictis. Gispertus de Fontaneto requisivit publicum fieri instrumentum per me dictum nott. quod est actum die et anno predictis presente me dicto nottario et presentibus. testibus. discretis Petro de Roviralta, Petro Sabater et Petro de Rocafort presbyteris Minorise. (1)

Ab aixó y no tenint lo dit Pabordre Abbat en dita Iglesia aqui estigués subjecta, era sa Pobordia Dignitat y equiparada á la Dignitat Abbatcial y sols diferenciada en lo nom: =

(1) Sápigán tots, que el dia 14 del mes de juliol any de la nativitat del Senyor 1399 en presencia de mí Jaume Galcerant nottari públich de Manrèsa en lloch del venerable Pabordre de Manrèsa y en presencia també dels testimonis infrascrits per aixó especialment cridats y rogats, Gispert de Fontanet canonge del monestir de Sta. Maria de Manrèsa del ordre de St. Agustí, constituít personalment en la iglesia de dit monestir, axóes, devant el altar major de la mateixa iglesia mentres se celebraba allí la missa, en presencia del Senyor Guillem per la gracia de Deu Pabordre de dit monestir y del venerable capítol del predit monestir; devant el altar els predits constituít personalment asó es Guillem de Altarriba sagristá y els canonges de dit monestir el mateix Gispert de Fontanet feu y va prometter en mans de dit Pabordre la espresada professió en l' ordre sobredit y va prometter el dit Gispert al mateix Senyor Pabordre y a sos successors observar obediencia y observar inviolablement els demás estatuts del mateix ordre segons la regla de Sant Agustí y aquesta professió la feu el mateix Gispert ab un pergamí en el qual hi havia escrites les següents paraules: Jo Fr. Gispert de Fontanet me ofereixo y entrego a Deu y a la iglesia de Sta. Maria y prometo obediencia segons la canónica regla de Sant Agustí, al Senyor Guillem Pabordre de dita iglesia y als seus successors elegits canónicament per la part mes sana de nostra congregació. El qual pergamí lo mateix Gispert de Fontanet llegí y per ordre del dit venerable Pabordre lo posá sobre son cap y despres també l'oferí trayentlo de son cap y posantlo sobre dit altar: la qual professió admesa ab alegria per el dit venerable Pabordre y el dit capítol, expressament accediren no obstant sens perjudici del dret de altre, y el dit camarer sens perjudici de son dret y ofici admetent tan el mateix venerable Pabordre com el mateix capítol, asó es, els dits canonges y cada hu d'ells al dit Gispert de Fontanet com a germá seu y canonge de dit monestir al bés y a lo demás, segons la susdita regla; de quals coses el dit Gispert de Fontanet demaná que 's fes públich instrument per mí el dit notari, el qual fou fet el dia y any predit estant present Jo notari y els testimonis que eran els discrets Pere de Roviralta, Pere Sabater y Pere de Rocafort preberes de Manrèsa.

Tambieri. de Jura Abb. tom. 3. disp. 9. quest. 4. a n.º 13 ad núm. 18. Rota in una Aqueñ Monesterii 31 Maii 1568 addita a Tamburino dict. tom. 3. fol. 303 que est 9 Boter de rebenit lib. 1. quest. 18. n.º 31 Vital in Clement § siquis n.º 2. de estat Monest Abb. in cap. cum illorum col. 3 n.º 13 vero inglos in verbo Abbatem de Sentey com. Denirs. cons. 161 col. 1. vers et quotdictu de Judich cap. nullus num 6. vero in fine Gloss. de Elect. in 6. Feliu in cap insuper in 2 notabi de majori et obedi. Card Clement quest. de rescript. = Y se deya propriament Prelat = Tamburini de Jure Abb. tom. 1. disp 25. quest. 4. n.º 6. Cioco in instit. major. tit. Preposito Abb. in cap. cum contingat et in cap. siquis contra de exacompert, Vital, in Clementina unich. n.º 3. de Suplen. neglig. Prelat. Loter de rebenif lib. 1. quest 17. n.º 31.

Assó sopusat, es cert en dret que lo dit Pabordre y Canonges reglars que eran de la congregació del Sant Sepulcre de Hierusalem, per decendir de la Iglesia del Estany la qual era de dita congregació, com consta de la tradició que feu Berenguer, Archebisbe Tarraconense de dita Iglesia de Manresa al Prior del Estany, que se ha mencionada en altre part estavan exemps del Ordinari de Vich, Perque encare que atenant al dret comú tots los Monestirs y Regulars estan subjectes al Bisbe de la Diócessis ahont están situats dis monestirs = Cap. Abbatis Cap. Monasteria 58. quest. 2 Barb de aff. et Potert, Epiº part 3. allegat. 105. n.º 1. Idem de Jure Eclesiástº Univers, lib. 2. Cap. 12. n.º 21. et lib. 1. Cap. 43. n.º 119. Tambur de Jure Abb. tom. 1. disp. 15. quest. 1 n.º 1. Mandos de signatura gratie tit. de Exempt. ab Episcopis ve-omnis Euls Coned pract. et canoni, quest. lib. 1. quest. 26. n.º 1.

Y tingan los Bisbes assó de dret comú la intenció fundada in Civilibº etc. in Criminálibº contra los Abbats y regulars com á mes dels citats lo trauen = Joan Andrº Buti etc. alii adno decim in cap. sua nobis, n.º 16. de confirmat. util

Gonzal. ad reg. 8. conce^s glos 23. n.º 24. Rota decis 78. p. 1. diversor^s Abb. in cap Dilect^s n.º 17. decapell Monachor^s Laur, de Franch. de traet quest. 2. in prin.

Pero entesos los Privilegis amplissims concedits per los Summos Pontífices que gosan los Monestirs, uns directament y altres indirectament, per la comunicació y participació del Privilegis que tenen uns ab altres, son dits monestirs casi tots exemps de la Jurisdicció dels Señors Bisbes plenariamet=Tambur, de Jur, Abb. tom. 1. disp. 15. querit. 1. et tom. 3. disp. 5. querit 11 á principis Barb. de Jur, Eccl^est 21 nin lib. 2. cap. 12. ú 23 et 24. Iden de Of. et Potest. Epi part. 3. allegat. 105. n.º 3. Machad dict. lic loc. n.º 1. Laur de Frans conti. pars. 2. ques.^s 1. et ici Zavarias Pasqualib in suér observacionib^s n.º 4. Nau cons. 2 de regular. n.º 63. vers addo secundo. Cochier(de Jurisdic^s ordiu, in exemp. p. 1. q, 17. n.º 4. Et patet ex libris Privilegiom^s singulorum ordims.=Y consequentment tenen la Jurisdicció quasi Episcopal=pleno jure; Juxta doctrinam glose recepte: Verb. propii in Clement. de reb. Eccl^est non alienam, nau in cap. non dicatis 12. quest. 2. n.º 63. vers add. Secundo, ubi glosam illam singularem dicit Catred, divers, pur, arg. lib. 3. cap. 18. in prin Cochier. de Jurid Ordiu, in exemp. pars 1. quest. 17. n.º 19. et 5. Barb. de Jur, Eccl^est, Único. cap. 17. libro 2. n.º 26. Iden de Offi et Potest. Epi. pars 3. allegat 105. n.º 3. Caned Prast et, cano quest lib. 1. quest 26. n.º 2. Tambur, de Jur, Abb. tom. 1. disp. 15. quesit. 11. n.º 4. Idem, tomo 3. disp. 5. querit. 11. n.º 3.=Y podan ser Superiors y Prelats retglars y exempts y immediats á sa Sentedat exercir tota aquella jurisdicció Civil y Criminal en sos súbdits regulars que poden los Bisbes en sos subdits, acepto en alguns casos particular Civils y Criminals que per varias constitucions de Sumos Pontífices y per alguns decrets del Sagrat Concili de Trento estan declarats que poden conèixer dells los Señors

Bisbes y en altres següents. Lo quels Doctors refercixen individualment los sobredits casos exceptuats.

Y en propis termes de Prelats y Canonges reglars de Sant Agustí que estigan estos exemps de la Jurisdicció del Bisbe; es á saber aquells immediats á sa Santedat y los Canonges á sos Prelats, lo fan cert y indubtable los Privilegis 1. 2. 3. 4. de Pontífice Pasqual 2 concedits á dita Orde y continuats en lo llibre de sos Privilegis en lo principi; de Benet 12, Eugeni 4, y Sixto 4 y de altres Summos Pontífices, com ho refereix Tambur, y altre. Y també lo gosar dita Orde de Canonges reglars de Sant Agustí de tots los Privilegis, gracias y indults de la Congregació cassinense, com lo testifica Barbosa de Jure Esclesiat=Univers. llibre primer cap. 41, n.º 99 citant la constitució de Sixto 4, qual Abbadia cassinense fou exepa tota Jurisdicció dels Bisbes y Ordinaria per privilegi Apostólich de Zaccaria Papa y sa Congregació per lo Pontífice Eugenio 4; com se veu de sa constitució 9, que comensa regularem vitam, subdet Bononia pridie Kalend. Julii 1436. Pontificiat. sui anno 6.º et est in Bullacio novo tomo. 1. pag. 66.

Gosaren pacíficament los dits Pabordre y Canonges reglars de Manresa esta exempció sens contradicció alguna desde la introducció del estat retglar en dita Iglesia fins lo any 1394, en que havent Ramon de Casanovas, Canonge de dita Iglesia, comés algun delicte y haventlo lo Pabordre per dita causa arrestat y castigat, intentá lo Oficial foráneo ó Degá de Manresa del Sr. Bisbe de Vich que alashoras era, perturbar esta Jurisdicció del Pabordre y sa antiga possessió de exercirla en los dits Canonges Civil y Criminalment y recorrent lo Pabordre sobre assó (sens deixar sa possessió antes be continuantla) á la Santedat de Benet 13e ques trobava en Avinyó, tragué lletras citatorias y inibitorias de un auditor de Rota en la Judicció 3, als 6 de 8.bre y any primer del Pontificat de dit Pontífice Be-

net 13e citant al Sr. Bisbe de Vich y á son Official foráneo ó Degá de Manresa en Avinyó al clausula de nihil innovando; y que fos lo Pabordre mantingut en sos drets. Las quals lletres foren presentadas á dit Official foráneo. Y haventse despres de assó presentat lo dit Ramon de Casanovas devant de dit Auditor de Rota, obtingué una carta de assó per al Pabordre que com á Superior y Prelat de dit Canonge lo absolgués. Lo qual feu dit Pabordre, y consta tot de ditas lletres citatorias y inibitorias y de la carta de dit Auditor de Rota.

No pará en assó lo intentar en altres ocasions lo Sr. Bisbe de Vich y sos Officials perturbar dita Jurisdicció del Pabordre en los Canonges, ni tampoch cessá ell de continuarla conservant sa possessió, com consta en lo llibre 12 dels Pabordres, recóndit en lo Arxíu de la Escrivanía pública de Manresa y ultimament en lo any 1493 li fou al Pabordre forsós suplicar á la Santetat de Alexandro 6^e, á la qual suplicació sa Santetat fou servit cometre la cognició de la Justicia de las parts al Arquebisbe de Tarragona, en la Ciutat de Barcelona alashoras habitant, y Francisco de Milá Canonge de la Sta. Iglesia de la dita Ciutat de Barcelona, com consta de la Butlla Apostólica de dita Comissió, dada en Roma als 4 de las nonas de 9.bre de dit any 1493.

Disputás sens desidirse la causa devant del Canonge Milá, com se veu de las lletres citatorias que foren intimadas al Vicari general de Vich y al Official foráneo ó Degá de Manresa y fortament segons se collegeix de la mateixa sentència arbitral ab sas paraulas llatinas, y de sa confirmació Apostólica de Alexandro 6e ab sas paraulas. Conque desitjant lo Sr. Bisbe de Vich y lo Pabordre que alashoras eran, evitar plets, gastos, escándols y inquietuts, com també se collegeix de las paraulas de la mateixa sentència arbitral y de dita confirmació Apostólica en sas paraulas, vingueren á concordia y á firmar compromisarís, elegint

per arbitres Jutges, compromissaris y amigables compositors á Jaume Tiella, Degá y Canonge de la Sta. Iglesia de Barcelona y al Dr. Pere Joan Costa, Official y Vicari general del Sr. Bisbe de Barcelona, los quals preferiren son laudo ó sentència arbitral als 19 de Maig de la nativitat del Sr. 1497. Y fou esta emolugada, firmada y jurada per las parts y confirmada per la Santetat de Alexandro 6e á 4 de las nonas de Setembre, any de la encarnació del Señor 1497. Y aquest fou lo primer temps.

Continuant per lo segon temps, que corregué dende esta sentència arbitral fins al de la secularitsació de dita Iglesia, sopusas primerament que en dita sentència arbitral no se parla paraula ni se declara sobre la exempció del Pabordre, que est com á Prelat Reglar sempre se sopusas immediat á sa Santetat y exemp de la Jurisdicció del Ordinari de Vich, ni se troba que en aquest temps los Srs. Bisbes de Vich haguesen may tingut tal pretenció (que seria estat contra tot dret, com dalt se ha assentat). Y consta de dita sentència arbitral ab sas paraulas; de quals paraulas se veu clara y distintament que sols se tracta y se declara sobre la Jurisdicció civil y criminal en los canonges á que competía en primera instancia, dant forma y disposició á la administració de aquella.

Esta fou que lo Pabordre de dita Iglesia del Orde de Sant Agustí de la Diocesis de Vich sie Degá, es á saber; Official foráneo de Manresa per lo Sr. Bisbe de Vich, lo qual per lo dit Sr. Bisbe perpetuament exersesca la Jurisdicció en figura de Judici, tant en Civil com en Criminal, en los Canonges de dita Iglesia passivament, y no en altrás ni de altra manera axepto en los delictes que demanen deposició; y que estant ausent lo dit Pabordre, exersesca dita Jurisdicció lo Vicari de dit Pabordre, ab que sie dit Vicari Canonge de dita Iglesia y un y altre se anomenan en tots los actes judicials Degans del Sr. Bisbe de Vich, segons las

formals paraulas desta Capitulació de la Sentencia Arbitral.

Que las causas civils ó criminals intentadas contra dits Canonges conjunctim vel divisim pugan dit Sr. Bisbe indistinctament evocarse assi, y las que de nou se intentaran oirlas sempre y quant lo dit Sr. Bisbe fos present en dita Ciutat de Manresa y que en ausentarse pugan á las horas lo Pabordre ó son Vicari passats sis dies delde de la ausencia del Sr. Bisbe resumirse com á Degá de dit Sr. Bisbe la cognició de las causas y ministrar justicia á las pars. Y en cas que la ausencia de dit Sr. Bisbe de la Ciutat de Manresa fos causada per peste ó altre enfermedad contagiosa, pugan á fer lo matex estant present y dintre los llimits del Deganat de Manresa; y en ausentantse passats sis dies que pugan lo Pabordre reasumirse la causa com dalt se ha dit, segons las paraulas de la sentencia arbitral, en aquest capítol.

Que estant ausent lo dit Sr. Bisbe de Vich de la Provincia Tarraconense, son Oficial y Vicari General habitant en la Ciutat de Vich, tant solament pugan fer y exercir en los Canonges de dita Iglesia de Manresa totas aquellas cosas que lo Sr. Bisbe en virtud de dita sentencia arbitral pot fer y exercir ab que lo dit Oficial y Vicari general de Vich no tinga domicili y habitació continua en la Ciutat de Manresa segons las formals paraulas de aquest capítol.

Assó suposat, en virtud de dita sentencia Arbitral, quedaren com antes los Canonges de dita Iglesia tam conjunctim quan divisim en civil com en criminal en primera instancia subiectas á la Jurisdicció del Pabordre, menos en los casos en dita sentencia arbitral exseptuats, y no pot lo senyor Bisbe de Vich coneixer en primerr instancia de las causas ditas dels Canonges de Manresa estant ausent de dita Ciutat ó de son Deganat respectivament, sino solament lo Pabordre; la qual Jurisdicció y possessió de ella ha gosat pacíficament y sens contradicció alguna al dit Pabordre,

com se veu en lo Arxiu de la Escrivania Pública y de la Eclesiástica de dita Ciutat de Manresa fins lo any de la supresió y secularitsació de dita Iglesia per Clement Octau, que fou als 2 dels Idus de Agost de 1592; com consta en una Butlla plúmblea Apostólica despatxada ab lo modo acostumat de la Romana Curia dits dia y any. Y est es al segon temps.

Arribant al tercer temps, que es desde esta secularitsació fins al present al punt que fou dita Iglesia secularitsada per Clement Octau, pretengué lo Sr. Bisbe de Vich que per la secularitsació havian perdut dit Pabordre y Canonges la exempció y jurisdicció que antes de ella gosavan y volgué conixer de aquells com dels demes Eclesiastichs del Bisbat, lo que no obrava en dret; porque la Iglesia regular se supprimeix y secularisa per la mutació del estat no pert los Privilegis, exempcions immunitats, drets ni llibertats que antes gosava, sino tant solament al estat de la regularitat precisament transferit en secularitat.

Y es la rahó perque quant concorran dos causas, cessant la una no cessa la disposició; y encara que cessás ab la secularitsació la causa de regularitat, quedava la de utilitat de la Iglesia que se perseverava en dita Iglesia secularisada. Causa es esta impulsive de sa Santetat que se presum la mes potent y principal, la final per mirar las cosas futuras mes universal y perpétua que la rahó de regularitat. Y aixis encara que antes de dita secularisació fossen lo Pabordre y Canonges de estat retglar de St. Agusti, pero quedant el favor y utilitat de dita Iglesia despres de secularisada, quedaren també los Privilegis, exempcions, concessions que antes gosavan intactos y fermes en son valer.

Provas assó també perqué estant lo dit Pabordre y Canonjes avuy seculars subragats en llochs dels retglars se entenen que foren també subrogats en los drets y Privilegis de

aquells fa assó al test de Clement primer, ahont el Bisbe subrogat en lloch del Canonges pera elegir Abbat se entent subrogat ab lo mateix modo y forma ab quel deuen elegir dits Canonges. Y es confirme la retgla general del subrogats que consisteix ab que sien estos de la mateixa naturalesa de aquells, en lloch dels qual son subrogats. En ella gosa dels drets y Privilegis particularment, quan concorra lo favor y utilitat de la Iglesia quan la subrogació se fa per lley, com la present fou feta ab dita secularitsació per lo Sumo Pontífice, que es lley animada y viva en la terra.

Corroboras assó perque si algú dona certa heretat á alguns reglars ab condició que li sie restituhida, se sucsehix lo cas de mudar dits reglars lo hábit, no te lo dret de repetir la donació si muda lo hábit ab llicencia se entent subrogat en lloch del altre; aixis ho diuen Joan Andrés y altres.

No obsta á assó que lo Privilegi concedit per rahó de la Proffesió ó del Offici; y que aixi com lo Privilegi de la exempció dels reglars aparega concedit per rahó de la Proffeció y per ser regulars, sessant la regularitat espira lo dit Privilegi.

Perque la dita rahó sols proceheix quant lo Privilegi es concedit solament per rahó de la Proffeció, que á las horas de mutació de estas se pert lo Privilegi y ab estos térmens parlan ditas Doctrinas. Y no es nostre cas en que lo Privilegi de la exempció dels Prelats y Canonges reglars de Sant Agustí no solament fou concedit per esta causa, sinó també per rahó de la utilitat de las Iglesias y de sos Canonges reglars y per lo favor de aquellas, com havém dalt dit. En qual cas encare ques mude lo estat, resta lo Privilegi y fa á assó lo que se nota en la lley, que si el Privilegi es concedeix no solament per rahó dels Privilegiats que professan algun art, sinó també en favor de la Universitat ó Colegi, resta lo Privilegi encara que los dits Privilegiats dexen de exercir aquell art; aixi ho diu Tambur.

No obsta tampoch que ab la mutació de la persona se mu-

da lo Privilegi, que així lo Privilegi concedit als retglars deu cessar ab la traslació de la regularitat á la secularitat.

Perque á las horas se muda ab la mutació de la persona lo Privilegi, quant la sola persona fou immediata causa del Privilegi; y com las personas reglars solas no foren la immediata causa del Privilegi de la exempció, sinó també al favor de las Iglesias reglars y de sa religió y la utilitat de aquellas, com se ha dit dalt, se regeix que ab la traslació de la regularitat á la secularitat, nos muda lo dit Privilegi de la exempció.

No obsta tampoch el thenor de la Butlla de Clement Octau con que fou suprimida dita Iglesia y erigida en Colegiata secular ab sas paraulas, ni lo que de estas han pretés induhir de que ve el Sr. Bisbe de Vich designat en aquellas paraulas: Ordinacio. Y que axí están subjecte dit Capítol, Pabordre y Canonges á sa Jurisdicció.

Perque en esta Butlla ni en sas paraulas, no parla del Pabordre y Canonges seglars que foren subrogats en lloch dels reglars, sinó de aquells Canonges y Pabordres que eran en lo temps matex de la secularització, quant fou subpresa dita Iglesia que com eran reglars restaren privats de sos Beneficis per haverse transferit estos en seglars, de tal manera que per poder gosar dels fruits de dits Beneficis fou forsós per lo mateix Pontífice Clement Octau ab un Motu propi. Y comensá sa execució al Sr. Arquebisbe de Tarragona lo diputás y continuás durant sa vida de dita Pabordria y Canonicats y de sos drets y fruits espirituals y temporals. Pero no parla dels que entrarán després seculars y titulars de dits Beneficis; com se veu en dita Butlla y de sas paraulas relatives, las quals se restrenyen y limitan al referit tant solament.

Quant y mes que esta paraula Ordinari en materia Jurisdiccional no es forsós que per ella se entenga el Bisbe, ques

pot verificar en inferior Prelat, com en lo dit Pabordre, que era lo Cap y Prelat de dita Iglesia.

No obsta el S. C. T. en lo Capítol 4. ses. 6. de reformacione en lo qual se concedeix libera y ample facultat als Senyors Bisbes de conèixer dels Capítols de Catedrals y altres Iglesias majors y de las personas de aquellas no obstant qualsevol exempció de conmetut Sentencia Jurament y Concordia.

Perque per la dita disposició del S. C. T. no se enten derogada dita sentència Arbitral en que se disposa la Jurisdicció del Pabordre en lo Capital de Canonges de Manresa com dita Sentencia Arbitral sie confirmada ab autoritat Apostólica de Alexandro 6.e y; aixis no se pot derogar per cláusulas generals, porque la disposició derogativa general may compren un acte específicadament confirmat per sa Santetat. Com la lley general may se enten abressar lo cos Privilegiat y especial; particularment quant la Confirmació Apostólica está concebuda en la cláusula Ex certa scientia. La qual se enten en esta forma concebuda quant tot lo thenor de la cosa confirmada está en dita confirmació insertada. Lo que procehex en nostre cas; en lo qual la dita sentència Arbitral paraula per paraula enterament está insertada y continuada dintre del cos de la Confirmació Apostólica de Alexandro 6.^e

Finalment, no obsta lo que fou resultat en las dos decisions de Rotta en las causas que se vertian en ella entre lo Sr. Bisbe de Vich de una part y lo Arxipestre y Canonges de St. Joan de las Abbadessas de altre. La Primera á 2 de Maig y la altre á 9 de Desembre del any 1650. Coram R. P. B. Cerro, qui trait Drana p. 10 Suar. resol. in fin en quals decisions fou decidit que ab la suppressió y secularització de dita Iglesia de St. Joan de las Abbadessas havian perdut lo dit Arxipestre y Canonges la exempció y quedavan subjectes al Sr. Bisbe de Vich; y volent arguhir que sent dita Iglesia suppressa y secularitzada en un mateix temps y

per un mateix Sumo Pontífice Clement Octau, lo mateix havia de presehí en orde á la Iglesia de Manresa y de son Pabordre y Canonges.

Est argument no val, y se prova de las mateixas paraulas de las ditas decisions, es á saber: de la primera y segona. De manera que per no tenir declaracions de la mente de Sa Santedat com moltes altres Iglesias colegials suprimidas y secularisadas que la obtenen, de quals conservava á dit Arxipestre y Canonges després de la secularisació en sos matexos Privilegis, exempcions y drets que gosavan, perderan la exempció y se feren subjecte al Sr. Bisbe de Vich. Luego se trau de aqui que si haguessen presentat declaració de la mente de sa Santedat, restavan exemps del Sr. Bisbe y lo Arxipestre immediat á sa Santedat y los Canonges al Arxipestre. Com la exempció firme la retgla en contrari.

No falta á la dita Iglesia de Manresa esta declaració de la mente de sa Santedat del mateix Clement Octau, que la supprimi y secularisá ab altre Butlla plúmbea Apostólica de 17 de Octubre 1600 en favor del Pabordre y Canonges de Manresa; puis havent després de la suppresió y secularisació de dita Iglesia pretengué lo Sr. Bisbe de Vich lo mateix en dita Iglesia de Manresa que en la de St. Joan de las Abadessas; á qual efecte havia intentat lo Pabordre y Canonges una causa en Roma, y recorrent estos á sa Santedat, fou servit declarar ab dita Butlla sa intenció y mente de que no era estat ni era sa intenció ab dita supresió y secularisació llevar á la dita Iglesia de Manresa ningunas jurisdiccions, prerrogativas, preheminiencias, privilegis, ni ninguns drets ni concessions, y ab singular expressió ni la exempció ni jurisdicció que compatian al Pabordre ab los Canonges, en virtut de dita sentencia Arbitral derogant la litte ó causa que sobre assó havia introduhit lo Sr. Bisbe de Vich al Pabordre y Canonges; sinó que sola y precisament era estat sa intenció y mente suprimir sa regularitat y reduirla al

estat de secularitat, ab que ab assó restá extinta y finida dita litte ó causa, y de nou confirmada la sentència Arbitral, y la exempció y jurisdicció dels dit Pabordre y Canonges de Manresa ab las formals paraulas de la dita declaració Apostólica.

Semblants declaracions feu lo mateix Pontífice Clement 8.º en favor de altres iglesias de Canonges reglars de Sant Agustí que junt ab la de Manresa havia secularisat en un mateix temps, com en lo any 1602 en favor de la Iglesia de Sta. Maria la Real de Perpinyá, de la Diocessis de Elna; en lo any 1603 en favor de la Iglesia de Cardona alashoras de la Diocessis de Urgell, en lo any 1605 en favor de la Iglesia de Sta. Ana de Barcelona y Urbano Octau en lo any 1633 á 2 de 7bre en favor de la Iglesia de Tarrassa, de la Diocessis de Barcelona; confirmant las ditas declaracions de Clement Octau.

De estas declaracions fetas ab las cláusulas=*motu proprio et ex certa ciencia* que tenen forsa y obran lo mateix que las cláusulas, nos pot duptar de subpressió ni obsepció ó de defecte de intenció, antes be que son válidas y fermas.

Ab que en virtut del Dret Sentència Arbitral y declaració de la mente de Clement VIII restá conservada dita Iglesia de Manresa en totas las preminencias, exempcions, jurisdiccions, Privilegis, drets y concessions que ab antiquogosava, y entre altres lo ser lo Pabordre immediat á sa Santetat y los Canonges subjectes tam *divisim quam conjunctim*, tant en Civil com en Criminal, en primera instancia al Pabordre y exemps del Ordinari de Vich en la forma dita; accepto en los casos expressats en la Sentència Arbitral, qual possessió han continuat sempre y se troban en ella real, actual y verdaderament; com consta dels registres y procehiments recóndits en los Arxius de la Escribania pública y de la Eclesiástica de la Ciutat de Manresa y de ser lo Cap lo Pabordre y Primera Dignitat de dita Iglesia Colegial de

Manresa presidint y presehint á tot lo cos del Capítol y Canonges, així en lo cor com en lo Capítol ab las essencials qualitats de Jurisdicció y altres que la constitueixan verdadera dignitat, segons doctrina de Barbosa. Y així la anomena el Pontífice Clement Octau en la dita Butlla de la declaració de sa mente, ab sas paraulas, y las Butllas Pontificias ab que son proveits los dits Pabordres; y estas son las prerrogativas de la dita Iglesia, Pabordre y Canonges de dita Iglesia de Manresa.

LA PREDITA JURISDICCIO COMPETEIX Á DIT PABORDRE AB LOS CANONGES DE DITA IGLESIA DE MANRESA TAM IN CIVÍLIBUS QUAM CRIMINÁLIBUS EN PRIMERA INSTANCIA ESTANT AUSENT LO SEÑOR BISBE DE VICH DE LA CIUTAT Y DEGANAT DE MANRESA PRIVATIVE Y NO COMULATIVE Á DIT SEÑOR BISBE DE VICH.

Prova aquest punt y se convens ab moltas rahons, conjecturas y circumstancias fundadas en dret, porque á las horas se entent la Jurisdicció privative y no comulative quant no es concedida de nou; sinó consumada en aquell que pretenia vindicarla; porque á las horas nos tracta de la jurisdicció, sinó de conservar-la. Pute. decis. 239. lib. 3.

Quant se conté en favor de certas personas.

Quant se consedeix la jurisdicció á requisició de la part y no motu propi.

Quant en las transaccions y concordias tant solament se reserva jurisdicció lo Sr. Bisbe en alguns casos per la regla de la excepció que firma la regla en contrari.

Quant concurreix observancia inmemorial de privada jurisdicció juntament ab lo titol.

Quant existint un Magistrat Ordinari General se cria altre Jutge especial en algun lloch.

Quant lo Jutge creat ó elegit es inferior, perque concedint especial jurisdicció se entenga derogada la general que competeix al primer Jutge.

Quant es concedida la jurisdicció á Prelats retglars en sos súbdits retglars.

Quant se transfereix la jurisdicció en forsa de Privilegi ó de contracte en favor de certas personas.

Estas circunstancias, rahons y conjeturas de jurisdiccions privative se aplican en nostre cas. Primerament: perque dita jurisdicció no fou en la sentència arbitral concedida al Pabordre de nou sinó conservada en ell lo que antes gosava y pretenia conservar y vindicar; perque en ella no se tracta de donar jurisdicció nova al Pabordre, sinó del modo ab que est havia de exercir la que antes tenia y gosava; com se veu de aquellas paraulas de dita sentència arbitral. —Lo que universalment consta per tota dita sentència y en sa confirmació apostólica de Alexandro 6.^e

Secundo: perque dat y no concedit que fos estada dita jurisdicció concedida de nou al Pabordre en dita sentència arbitral lo que expresament se nega, hauria estat concedida en favor de certas personas; es á saber de dits Canonges de Manresa y en orde de certas causas, com se veu en las paraulas de dita sentència arbitral = *Utrum tamen non sint facia crimine que dispositionem exposuerunt.* = Las quals paraulas privan al Pabordre que lo abdican de conèixer dels delictes que demanan deposició per pena condigna.

Tercio: perque dita jurisdicció fora estada concedida al Pabordre ab dita sentència arbitral á requisició de las parts y no motu propi; la qual sentència fou per estas emoligada y á sa instancia confirmada ab la autoritat Apostólica de Alexandro 6.^e

Quarto: perque en dita sentència arbitral tant solament

fou concedida jurisdicció ai Sr. Bisbe de Vich en los Canon-
ges de Manresa en primera instancia en alguns cassos, com
en los que demanan deposició ó estant ell present en dita
Ciutat de Manresa; y en cas de pesta en son Deganat, com
dalt se ha dit, ó si dits Canonges dilinqueixan y son captu-
rats fora del dit Deganat de Manresa ó en altres casos ex-
pressats en dita sentència arbitral; la qual conceció y exemp-
ció firma que en los demés cassos no exeptuats competeix al
Pabordre la jurisdicció privative al Sr. Bisbe de Vich.

Quinto: porque dels registres de la curia del Vicariat
Eclesiástich de Manresa resulta una inmemorial observansa
de coneixer al Pabordre y de excercir dita jurisdicció en los
Canonges privative al Sr. Bisbe antes y després de la sen-
tència arbitral y fins al present ab molts exemplars, sens
ques troben procediments alguns en contrari fets que lo Se-
nyor Bisbe de Vich judicialment que hajan subsistit.

Sexto: porque existint lo Vicari General en sa Diócessis
de Vich y altre Oficial foráneo ó Degá en lo Deganat de
Manresa exersint jurisdicció en los demés Eclesiástichs y
Rectors de dita Ciutat y Oficialat ó Deganat de Manresa,
se troba també lo Pabordre Jutge especial exersint jurisdic-
ció en los Canonges de dita Iglesia sita en dita Diócessis de
Vich.

Séptimo: porque lo dit Pabordre, respecte del Sr. Bisbe de
Vich que exerceix jurisdicció en tota sa Diócessis, es Jutge
inferior y especial.

Octau: porque antes de la secularitsació, la Jurisdicció
del Pabordre ques disputa li competia com á Prelat retglar
ab sos Canonges retglars privative al Sr. Bisbe de Vich ab
que la jurisdicció que se li conservava en la sentència arbi-
tral se conservava á Prelat Retglar quals Privilegis, juris-
diccions y Exempcions nos perderen per la secularitsació,
antes be se conservaren intactos; ya per disposició del dret

com en virtut de la declaració de la mente de Clement 8.º com dalt se ha dit en lo punt 3. n.º 57.

Nové:perque si la jurisdicció fos estat concedida en virtut de dita Sentencia al Pabordre, com esta fou emologada per las parts y en forma específica confirmada per la Santedat de Alexandro 6.e se entendria concedida en virtut de Privilegi y transacció.

De hont se infereix que totas las rahons, conjecturas y circumstancias dalt ponderadas se aplican en aquest cas de la jurisdicció primative del Pabordre en los Canonges de dita Iglesia; y sent veritat en dret que concurrint una de las sobreditas circumstancias no se enten la jurisdicció comulative sino privative, concurrint no una sola sino totas las demás sobreditas, es forsa que se conclou evidentement, que la jurisdicció ques competeix al Pabordre ab los Canonges de dita Iglesia en primera instancia Civil y criminal no es comulative sinó privative al Sr. Bisbe de Vich, segons doctrina de Barbosa, de Officii et potestate Episcopi allegat. 124 y altres.

No obsta la decisió de Rota, Vicens. Jurisdictiones Lune. 27 februari 1625, coram-R. D. Merlino en que preten fundarse el Sr. Bisbe de Vich.

Y pera major claredat de la solució se soposa que en lo any 1620 en lo mes de Juny, Jaume Coromines, Canonge de dita Iglesia de Manresa fou querelat instant lo Procurador fiscal de la mensa Episcopal de Vich devant del Sr. Bisbe en la Ciutat de Vich, per esserse Ordenat in sacris en agena Diócessis sens sa llicencia, y no obstant que destina el fuero del dit Sr. Bisbe per trobarse estar ausent de la Ciutat de Manresa deduhint la consuetut los Privilegis y dita sentencia arbitral, fou declarat per lo Official y Vicari general de dit Sr. Bisbe en favor dell y contra dit Canonge Jaume Coromines.

Apellás ell al Sr. Arquebisbe de Tarragona, y als 2 de

Juny de 1623 fou revocada dita sentència, declarant competirli al Pabordre la Jurisdicció en los Canonges en primera instancia privative al Sr. Bisbe de Vich, com consta en dita sentència de apellació.

Revocada esta sentència, apellás lo Sr. Bisbe de Vich á la Rota. Y en 27 de Febrer 1625 fou revocada devant Merlino la sentència de dit Arquebisbe de Tarragona ó de son Oficial y Vicari general, y declarat que la jurisdicció pertany al Pabordre comulative al Sr. Bisbe de Vich; y quedá dita causa en aquest estat fins al 3 de Juliol 1673, que devant Castrillo, auditor de Rotta, fou revocada dita sentència de Merlino, com en atras está narrat; encara que no obstant dita decisió de Merlino del any 1625 y antes de la declaració de Castrillo continuá sempre lo Pabordre la posseció de sa jurisdicció privative, com consta dels registres de Vicariat Eclesiástich de Manresa.

Y encara que podria allegar molts altres rehons assisteixen á la justícia del Pabordre en orde á la Jurisdicció de son Capítol privative al Sr. Bisbe, ab tot ho escusa per esser exida la revocació de la sentència de Merlino á la ocasió escrivia aquest paper, y axis no es estat menester continuarlo.

Antiquitat de Manresa.

De la creació del Mon, fins á la vinguda de Christo dura =4000 anys, con que la Ciutat de Manresa fonch fundada per Hercules Libico, la segona vegada que vingué en Espanya, que fou lo any =640= despres del Diluvi, ó de la creació del Mon lo any 2298= segons Gregori de Argaiz en sa població Eclesiástica de Espanya, con que se deixa veurer que la Ciutat de Manresa fonch fundada =1702= anys antes de la vinguda de Christo, que fins lo any corrent de 1683, haurá de sa fundació =3385= anys.

Fou la Ciutat de Manresa edificada =300= anys antes que la ciutat de Vich, segons el Maestro fray Gregorio de Argaiz.

Capella de St. Agustí.

En lo any del Sr. de 1683 delliberá lo Il·tre. Capítol de Canonges de la Seu de Manresa fer una capella sots invocació de St. Agustí en lo claustre, com ho posá en execució, y feta aquella ab sa sagristia feu fer lo quadro per mestre Joan Gerardo, pintor de nació Andalus, y divendres á las 7 horas de la nit que contám als 27 Agost 1683, fonch benehida dita Capella, la qual benehí lo Rnt. Joan Aldebó, p^{re} y domer y per lo Il·m. Sr. Bisbe de Vich Degá de Manresa y Bages. Y luego se digueren en dita capella completas á cant de Orga, assistint en ellas lo Il·le. Capítol y R. Comunitat. Lo endemá, die de St. Agustí, digué la primera missa cantada solemne lo Dr. Nicolau Barrera, Pabordre de la Seu de Manresa en dita Capella.

Palau del Sr. Bisbe.

Als 7 del mes de Abril de 1684 se ha comensat de obrar los fonaments del Palacio del Bisbe prop la Iglesia major.

Capella en la Casa de la Ciutat.

Als 15 del mes de Janer del any 1685, trobantse Concellers de esta Ciutat de Manresa los Molts Ilustres Srs. lo Doctor en medicina Jaume Riu, Pere Màrtir Susanya, Siriugiá, Bernat Miralda, Calseter, y Andreu Oms, sastre, manaren obrir una paret contigua á la aula del Consistori de la Casa de la Ciutat ahont dits Srs. manaren fabricar una capella sots invocació de Maria Stma. de la Concepció, la qual fe-

ren dorar y estufar per mestre Joseph Ridorta; y luego dits Senyors disposaren fer fer los ornamentals de frontal, casulla y demás ornatos de domás blanch ab sas franjas de or pera celebrar missa en dita Capella; y se digué en ella sots jornada de... de Mars de dit any 1685; assistint en ella los dits Molt Ilustre Srs. Concellers ab gran número dels Jurats del Concell general y altres Srs. de sopusició, de que tots los ben intensionats y debots Ciutadans gosaren de particular alegria y contentó; y está dita Capella tant donosa y asseada, que es ab sos ornatos pera celebrar que es gloria véuerla. La primera missa que se celebrá en ella fou celebrada per lo Rnt. Pare Angel Mora, Prior del Monestir y Convent de Nostra Sra. del Carme, sots jornada de 9 del mes de Maig de 1685.

BUTLLAS.

Butlla de la Santetat de Gregori nové, en que admet baixsa protecció, y dels Apóstols Sant Pere, y Sant Pau la persona, y bens del Pabordre y Convent de Sta. Maria de Manresa del Ordre de Sant Agusti, la qual se encontrará authéntica en lo Arxiu propi del Capítol, y es com se segueix:

Gregorius PP. VIII Episcopus servus servorum Dei, Dilectis filiis Preposito, et conventui Beate Marie Minorisensis Ordinis Sancti Augustini, Salutem, et Apostolicam Benedictionem. Cum a nobis petitur, quod justum est, et honestum, tam vigore equitatis. quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Quapropter dilecti in Dómino filii, vestris iustis postulatióibus grato concurrentes assensu, Personas vestras et locum, in quo Divino estis obsequio mancipati cum omnibus

bonis, que in presenti rationabiliter possidetis, aut in futurum iustis modis prestante Domino, poteritis adipisci, sub Beati Petri, et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem Sancti Michaelis, et Sancti Martini Minorisensis, et Sancti Aciscli Vicen. Diócesis Ecclesias, cum pertinentiis earumdem, quas canonicé proponitis vos adeptas sicut eas iustè, et pacificè possidetis vobis, et per vos Ecclesie vestre auctoritate Apostólica confirmamus, et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectionis et confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare presumpserit indignationem omnipotentis Dei, et Beatorum Petro et Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Lateran. XI. Kalendas Aprilis Pontificatus nostri anno secundo. =Loco x sigilli plumbi. (1)

Clemens PP. VIII.

Ad perpetuam rei memoriam. Regis pacifici dispositione in excelsum Apostolice dignitatis fastigium eveci inter personas ecclesiasticas quaslibet presertim Pontificali, et alia dignitate prebitas pacis amoenitatem vigere summis desi-

(1) Gregori P. P. VIII, Bisbe servent dels servents de Deu, als estimats fills Pabordre, y al convent de Santa Maria de Manrèsa, de la Ordre de Sant Agustí, Salut y la Apostólica Benedicció. Quant se'ns demana, lo que's just y honest, aixís la equitat, com l'ordre de rahó exigeix, que això 's porte al degut efecte, conforme ho demana nòstre ministeri. Per lo qual, estimats fills en el Senyor, associantnos ab grata aprobació a vostres justes peticions, prenèm baix nòstra protecció y la de Sant Père, a vostres persones, y 'l llòch en que estau mancipats pèr gracia de Deu, ab tòts els bens que 'l present posseiu o d' aquí en avant d' una manera justa ab el favor de Deu pogau adquirir. Especialment, no obstant, les Iglèsies de Sant Miquèl y de Sant Martí de Manrèsa y la de Sant Iscle de la Diócessis de Vich, ab lo pertanyent a les mateixes, lo qual aixís com elles dieu que canonicament havèu adquirides y justament y pacíficament posseiu, y per vosaltres les vòstres Iglèsies: y ho confirmám ab l' autoritat Apostólica y afirmám l' autoritat ab el testimoni del present document. Aixís dònchs queda terminantment prohibit quebrantar aquèsta plana de nòstra protecció y confirmació u oposarse a ella ab atrevida temeritat. Mes si algú volgués atentar contra aixó, sapia ques farà acreedor a l' indignació de Deu omnipotent, y a sos Apostols Sant Père y Sant Pau. Donat en Letran a XI de les Kalendes d' Abril (22 de Mars), any segon de nòstre Pontificat. =Llòch del segèll de plòm.

deramus affectibus ea que per Nos statuta, et ordinata fuerunt ex quorundam dubia interpretatione tranquillitatis et quietis effectus turbari posset nostre declarationis ministerio dilucidamus, et alias desuper disponimus prout in Domino conspiciamus salubriter expedire. Sane annis proximis ad supplicationem clare memorie Philippi Secundi Hispaniar. Regis Catholici ordinem Sancti Augustini Canonicorum Regularium illiusque Ecclesie Dignitates et Beneficia in Principatu Cataloniae existentia, ac in eis omnem statum, et essentiam regulares Aplice aucte. perpetuo suppressimus, et extinximus, illaque omnia ad statum secularem reduximus in omnibus et per omnia, et quoad omnia, prout in nr. inde confectis litteris plenius continetur. Cum autem, sicut accepimus, Venerabilis fr. Epus. Vicen. non obstante quod Prepositus Collegiate Ecclesie. Oppidi Civitatis nuncupate Minorisae Vicen. Dioces. qui inibi Preposituram Dignitatem principalem obtinet, uti Vicarius perpetuus dicti Epi. per concordiam a Sede Aplice. confirmatam a centum annis et amplius in dictam Collegiatam Ecclesiam, et illius Canonicos iurisdictionem exercuerit; pretendat dictam Preposituram per huiusmodi reductionem ad secularitatem iurisdictionem prefatam amisisse, super quo lis in Auditorio causar. Palatii Aplici. pendet indecisa: Nos attendentes nostram semper intentionem fuisse qualitatibus, et iurisdictionibus Ecclesiarum dignitatum et beneficior. huiusmodi ad secularitatem, ut prefertur, reductor., si quas prius illæ habebant, non preiudicare; ac litium materiam, et occasionem amputare cupientes; necnon literarum, et concordie huiusmodi tenoris ac datas perinde, ac si de verbo ad verbum inserrerentur, ac statum litis, et merita cause, nominaque et cognomina Judicii, et colligantium eorumque iura, presentibus pro expressis hñtes: Motu proprio tenore presentium declaramus nostre intentionis nunq. fuisse aut esse, per reductionem Ecclesiarum dignitatum Praepositurae, et beneficior.

eor. ad secularitatem ab eisdem Ecclesiis Dignitatibus, et beneficiis. ac Praepositura huiusm. iurisdictiones, praerogativas, praeeminentias, privilegia, aliaq. jura, et concessionem suas auferre, sed regularitatem dumtaxat in eis supprimere, et ad secularitatem huiusmodi reducere, salvis semper remanentibus Jurisdictionibus, et aliis premissis, et in suo robore permanentibus. Decernentes propterea dtum. Praepositum per Episcopum seu alios quoscumq. praemisor. occasione molestari perturbari inquietari, vel impediri non posse, nec non pntes. litteras etiam ex eo quod dtus. Epus. seu quivis alii in praemissis ius habere praetendentes ad hoc vocati, et causa, vel causae propter quam seu quas, praemissa emanaverint verificatae, seu iustificatae non fuerint, et ex quavis alia causa de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nrae. aut quovis alio defectu notari, impugnari, invalidari au ad terminos juris reduci, seu in jus vel controversiam revocari nullo unquam tempore posse, sed illas semper validas, et efficaces existere, suosque plenarios et integros effectus sortiri. Sicq. per quoscumq. Iudices, et Commissarios quavis aucte. fungentes, et quoscumq. causar. dicti Palatii, ac causar. Curiae Camerae Apliae. generales Auditores, ac S. R. C. Cardinales, et de Latere Legatos, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, et interpretandi facultate et aucte., ubique iudicari, ac diffiniri debere necnon irritum et inane quidquid secus super his a quoq. quavis aucte. scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus praemissis, et quibuscumq. aliis constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis. ac praedicti ordinis iuramento, confirmatione Aplica. vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoq. indultis, et literis Aplicis. eidem Ordini illiusq. Superioribus, et personis sub quibuscumq. terroribus, et formis. ac cum quibusvis clausulis et decretis in genere, vel in specie concessis, confirmatis approbatis, et innovatis. Quibus omnibus

etiamsi de illis illorumq. totis tenoribus specialis, specifica, expressa, et individua, non autem per clausulas gnales. idem importantes, mentio seu quaevis alia expressio habenda foret, illorum tenores pntibus. pro expressis hntes. illis alias in suo robore permansuris; hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, ac omnibus aliis, quae in dictis litteris voluimus non obstare caeterisq. contrariis quibuscumq. Date Romae apud Sanctum Marcum sub Annulo Piscatoris die XVII Octobris, MDC. Pontificatus Nostri anno nono.

M. Bestrius Barbianus. (1)

Clement P. P. VIII.

(1) Pera perpétua memoria de la cosa. Per disposició del Rey pacífich enlayrats a l'excelsa dignitat Apostòlica entre qualsevulles persones eclesiàstiques investides principalment de la dignitat Pontificia y de altre classe de dignitats, desitjam que disfrutin ab sumo amor l'amenitat de la pau aquelles coses que foren decretades y ordenades per Nòs, per qual duptosa interpretació pogués pertubar-se la tranquil·litat de son esperit, dilucidem ab el ministeri de nostra declaració y disposam ademés altres coses segons les considerem útils en el Senyor. Certament de conformitat ab la petició de Felip Segon, Rey Catòlich de les Espannyes, de grata memoria, suprimirem en lo futur pera sempre ab autoritat Apostòlica y extingirem la ordre de Canonges Regulars de Sant Agustí y ses Iglèsies, Dignitats y Beneficis existents en el Principat de Catalunya, y sos estatuts y reglaments, y tot ell lo reduhirem al estat secular en tot y per tot y en quant a tot, conforme molt exprés se véu per nostres cartes. Y com lo nostre Venerable germà el Bisbe de Vich, segons se 'ns ha fet saber, no obstant que'l Pabordre de la Iglèsia Col·legiata del llòch de la ciutat anomenada Manresa, de la diocessis de Vich, que hi posèx la Dignitat principal ó sia la Pabordria, com a Vicari perpétuo del dit Bisbe per concordia confirmada fa mes de cent anys per la Sede Apostòlica, y hi ha exercit la jurisdicció sobre la dita Iglèsia col·legiata y 'ls Canonges de la mateixa, pretenga que per la tal reducció a secularitat haja perdut la dita jurisdicció, sobres de lo qual dues vegades ha quedat sense decidir-se el litigi en la Audiència de les causes del Palau Apostòlich; Nos, atenent a que sempre ha estat la nostra intenció de no prejudicar sobre qualitats y jurisdiccions de les dignitats de les Iglèsies y de semblants beneficis reduïts, com s' es dit, a secularitat, si alguns aquelles abans ne tenien; y desitjant amputar lo que sia matèria y ocasió de litigis, no menys que de lletres y concòrdies d' aqueix tenor; y tenint en les presents les ja espedides per expressades com si ho fossen paraula per paraula, igualment que l'estat del litigi y 'ls meritis de la causa, y 'ls noms y cognoms del Judici y dels pledejants y llurs drets: *motu propi* pel tenor de les presents declaram, que may es estada nostra intenció, ni ho es ara, que per la reducció de les Iglèsies, dignitats, Pabordria y beneficis a secularitat les tals Iglèsies, dignitats, beneficis y Pabordria perdin les jurisdiccions, prerrogatives, preeminencies, privilegis y altres drets y concessions; sinó solament suprimir en elles la regularitat y reduhirles a la tal secularitat, perm inxent salves sempre y en llur vigor les Jurisdiccions y demes que havem dit. Decretam per consegüent que 'l dit Pabordre per ocasió de lo demunt dit no pot esser molestat, pertorbat, inquietat ni impedit pel Bisbe ni per ningú altre; y

Pius PP. VII.

(1) Ad perpetuam rei memoriam. Expositum nobis nuper fuit a dilect. fili. Andrea de O-Rian Insigni, ut aperitur, Collegiatae Ecclesiae Minorise Praeposit., Sanctae Sedi immediate subdit. quod ipse, qui in sacro Presbyteratus ordine existit, tam Missas sibi incumbentes, quam adventitias, seu devotionis causa, Caelestium munerum, quorum dispensationem fidei Nostrae credidit Altissimus, elargitione, condecorari summopere cupit. Nobis propterea humiliter supplicare fecit; ut in praemissis opportune providere, ac ut infra indulgere de benignitate Apostolica dignaremur Nos igitur ipsius Exponentis votis hac in re, quantum in Domino possumus, benigne annuere volentes, hujusmodi supplicationi-

que les presents jamay en cap ocasió poden esser notades, impugnades, invalidades, o a termes de judici portades o a judici o controversia demanades; y aixó encara que 'l dit Bisbe, o qualsevulla altres que pretenguin tenir drét en lo demunt espressat a aquést objecte, no hajan estat eridats, ni la causa o les causes per les quals sien emanades les coses demunt dites hajan estat verificades y justificades, ni per qualsevol altra causa de vici de subrepció u obrepció, de nulitat o de intenció nostra o per qualsevol altre defecte; sinó que sempre han de ser vàlides y eficaces y han de produhir plenaris e íntegros sos efectes. Y segons aquesta norma deuen judicar y fallar tots els Jutjes y Comissaris, sia qualsevulla llur autoritat, y tots els generals Auditors de les causes del dit Palau, y de les de la Cúria y Càmera Apostólica, y 'ls Cardenals de la Santa Romana Iglesia y 'ls Legats *de Latere*; a tots els quals y a cadascú d' ells se 'ls priva de tota facultat y autoritat pera judicarho e interpretarho de diferent manera; y queda írrit y sense fórssa tot quant en contrari per qualsevol ab qualsevulla autoritat succeís intentarse. Res no obstant lo predit ni cap constitució ni ordenació Apostólica, ni jurament del predit ordre ni 'ls estatuts y consuetuts corroborades ab confirmació Apostólica o ab altra autoritat qualsevulla, ni privilegis, indults y lletres Apostóliques al mateix Ordre y a sos superiors y altres persones baix qualsevols penes y formes, y ab qualsevols clàusules y decrets en general y en particular concedides, confirmades, aprovades y renovades. Totes les quals, encara que de elles y de tots llurs tenors s' en hagués de fer especial, específica, espressa e individual menció y no per clàusules generals que lo mateix signifiquin, o una altra expressió qualsevulla, tenint llurs tenors per presents y espressos y permanexent elles per lo demes en llur vigor; per sola aquesta vegada especial y espressament les derogam, còm també tot lo demés que en les dites lletres hem volgut que no obstás, y tot quant a assó contrari sia. Dat en Roma, a Sant March, bax l' anell del Pescador, el dia XVII d' Octubre, MDC, del Nostre Pontificat l' any nové.—

M. Bestri Barbiani.

(1) Ab lletra del present sigle, del qual es el document, y per consegüent s' hi ha posat després.

bus inclinati, autoritate Nobis a Domino tradita, deque Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum autoritate confisi; ut quandocumque Exponens praefatus Sacrosanctum Missae sacrificium ad quodcumque Altare celebrarit, Missae sacrificium hujusmodi Anime, seu Animabus, pro qua, seu quibus celebratum fuerit perinde suffragetur, ac si ad Altare privilegiatum fuisset celebratum autoritate Apostolica tenore presentium concedimus, et indulgemus. Non obstantibus Nostra, et Cancellariae Apostolicae regula de non concedendis indulgentiis ad instar, aliisque Constitutionibus, et Ordinationibus Apostolicis, caeterisque contrariis quibuscumque. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris, Die XXVI Novembris MDCCCXIX. Pontificatus Nostri Anno Vigesimo.

Locus † sigilli

M. Card. Consalvus. (1)

Pius P.P. VII.

(1) Pera perpétua memòria. Fa pòch Nòs ha sigut exposat per nòstre estimat fill Andreu de O-Rian, Pabordre insigne, còm se demòstra, de la iglesia Col·legiata de Manresa, subdit directe de la Santa Sede, que perteneixent ell al sagrat ordre del presbiterat, desitja que li concedem ab la concessió de les gràcies, qual dispensació Nos confiá l' Altíssim, les Misses tant pròpies còm adventícies o be de devoció. Per axó Nos ha humilment suplicat que Nos provehissem en lo predit, y, com abaix fem, Nos dignassem usar de la benignitat Apostòlica. Aixís es que Nos volent accedir benignament, en quant en el Senyor podèm, a les súplices del mateix exponent, inclinats a atendre les tals súplices; per la autoritat que del Senyor hem rebut y per la misericordia de Deu Omnipotent y confiat en la protecció dels Apòstols Sant Pere y Sant Pau, per autoritat Apostòlica dispensem y a tenor de las presents concedim que sempre y quant l' exponent predit celebri el Sant Sacrifici de la Missa, pugaplicarla en sufragi de l' ànima o ànimas per la qual o les quals se celebri, com si fos celebrada en altar privilegiat. No obstant la regla Nostra ni la de la Cancelleria Apostòlica sobre la concessió de indulgències demanades en aquèsta forma, ni altres constitucions y ordinacions Apostòliques ni tot quant axó contrari sia. Dat en Roma en Santa Maria la Major baix l' anell del Pescador, dia XXVI Novembre MDCCCXIX del Nostre Pontificat l' any octau.—Lloch del † segell.—M. Card. Consalvo.

RUBRICA DELS ACTES SE ENCONTRAN EN PER-
GAMINS EN LO ARXIU DE LA PABORDRIA DE
MANRESA CONCERNENTS Á LA JURISDICCIO
DEL TERME Y CASTELL DE AGUILAR. (1)

1 Consta, que ab acte rebut y clos per Pere de Gostemps secretari del Sr. Rey, y nott. públich rebut en Barcelona als 27 de Febrer de 1380, com Pere Rey de Aragó, Compte de Barcelona, y per la conquesta de la Isla de Sardenya ven y consedeix perpetuament als Venerables y Religiosos Fr. Pere Abbat del Monestir de Sta. Cecília de Montserrat, y al Religiós Bernat, Pabordre del Monestir de Sta. Maria de Manresa; y aixi mateix als Convents de aquells, y altrás personas Ecclesiásticas, que tinguessan homens y donas en la Parroquia de Sta. Cecília de Montserrat, y en la Parroquia de Matados que als Parroquians son de dit Abbat, y son dins la Vegueria de Bages. Y axi mateix, als que tenen homens y donas en lo Terme y Castell de Aguilar, en la Parroquia de Manresa, en la Parroquia de Sant Pere de Vallonesta, en la Parroquia de Salellas; que la Parroquia dita, y lo pertinent de dit Castell, son de dit Pabordre, y de sa Iglesia, y en la Parroquia de Vall Formosa, Parroquia de Monistrol de Rajadell, Parroquia de Sant Joan de Vilatorrada, Parroquia de Claret, y en part á la Parroquia de Sta. Maria de Viladordis; que lo Castell de Aguilar es de la Vegueria de Bages; y totes las preditas Parroquias son molt cerca

(1) De lletra diferenta. que probablement es del Pabordre Jacinto Romanya.

de la Ciutat de Manresa; y sa Universitat, y singulars de dit Castell de Aguilar, y son terme, tant homens com donas que de present son, y los esdevenidors, qualsevols habitants en dit Castell, y son terme, y en dijas Parroquias, en un y altre domini que sien, tan per... com en particular; y aixi mateix los homens y donas, que las personas Ecclesiásticas tingan en lo terme del Castell de Castellgalí, de dita Vegueria de Biges, y sos successors perpetuament: tot lo bovatge, retrobovatge, treginerias y hervatges, que li tocava de dret en sa nova concessió del Regne. Lo preu de dita venda son de cent deu sous Barcelonesos de terno per quiscun foch, home, que de present facia foch en dit Castell de Aguilar, y en son terme, y en ditas Parroquias; y axi mateix lo que sie de la Iglesia en lo terme de Castellgalí.—Y dita venda fou lloada y aprovada per lo Infant D. Joan, Primogénit y Governador General del Regne, ab acte rebut per Francisco Dalzamora en la vila de Perpinyá, als 6 de Abril de 1380.

2 Consta en lo pergamí de dit número un acte rebut y clos per Guillem Oliver, del Sr. Duch y Rey Secretari nott. públich rebut en Barcelona als 28 de Mars de 1381 com lo Infant Joan, del Serenissim Rey de Aragó Primogénit y Governador General dels Regnes y Terras, Duch de Gerona y Compte de Servera, Berenguer de Relat Mestre Racional de Cort, Pere de Vall tesorer y Pere Sacosta Batlle General de Catalunya, Concellers del Sr. Rey; y aixi mateix de dit Senyor Duch com consta ab acte rebut, y sellat ab son sello, y de la Magestat dat en Barcelona al 6 de Juliol de 1380; y clos per Bernat Miquel, Secretari de dit Sr. Rey y nott. públich atenentes; á saÿer, dit Duch en nom propi, y dits Reals Procuradors per certas causas uroanenti (?) havian venut, á Bernat, Pabordre de la Iglesia ó Monestir de Sta. Maria de Manresa, y Convent de aquell y á sos Successors interveñint á carta de Gracia, per preu de sinch cents florins de or,

lo Mer, y Mixto lo Imperi, y altre qualsevol jurisdicció alta y baixa Civil y Criminal, y altre qualsevol especie existesquia á dit Sr. Rey y á dit Duch pertanye en lo Castell de Aguilar, en son lloch y territori situat en la Vegueria de Bages en los termes y territoris de dit Castell y lloch, com de dita venda consta ab acte públich sellat ab lo sello de dit Duch y rebut en poder de dit nott. die, y any sobredits.—Ate- nent axi matex, que dit Pabordre y convent antes de dita compra, ja tenia en dit Castell y son terme la Jurisdicció Ci- vil; volan, consedexan y concenten en nom y autoritat dels predits á dit Pabordre y convent com axís está tractat, y convingut en lo acte de la venda: y que sempre y quant dit Senyor Rey ó dit Duch ó los hereus successors seus volgue- ssen redemir á dit Pabordre ó á sos successors lo que de pre- sent se veu en dit acte, dita Jurisdicció Civil y son exercici quedia á dit Pabordre axís com antes de la venda tenia en dit Castell y lloch, y territori de aquell, quedia dit Pabordre en la possessió, y prestino estat.

3 Consta ser un transunto sens clourer de un acte rebut als 9 de las calendas de Mars any de la encarnació del Sr. de 1310, en poder de Bernat Descanos Nott. públich de Servera, y es una Sentencia arbitral feta per Berenguer, Bisbe de Vich, de la cuestió havia entre Guillem de Boxadós de una part, y al venerable Guillem, Pabordre del Monestir de Manresa de altra, en la qual se declara que los quatre Masos es á saver Mas de sas Torras, Mas Soler de sas Torras, Mas Vi- laseca, y Mas Scuder, tots del terme de Aguilar son de feu- do, y que se deuen tenir per lo Pabordre de Manresa en tot y per tot, axi matex com los demés de dit Terme y Castell de Aguilar que se tenen en feudo de dita Pabordria: y que Gui- llem de Buxadós may pugia fer pau ni guerra ab los dits quatre Masos; però se li dona á dit Boxadós 12 anys de temps

continuos per fer veurer y constar ab papers auténtichs com dits quatre Masos están en alou de dit Guillem de Boxadós.

4 Consta esser una Sentencia Arbitral en poder de Pere Area nott. de Manresa dels 1 de Abril de 1399 (?) Los arbitres foren Ramon de Area, y Pere de Boieres en la qüestió hi havia entre Guillem de Boxadós de una part, y lo venerable Pabordre de Manresa de part altra; en la qual se declara, que los quatre Masos, es a saber, lo Mas de sas Torras, Mas Soler de sas Torras, Mas Vilaseca, y Mas den Scuder tots del Terme de Aguilar, son en feudo de la Pabordria; y que deuen prestar homenatge á dit Pabordre com á homens propis y naturals de aquella com á Dominio Superior, y que també deuen prestar per los quatre expresats Masos homenatge á Guillem de Boxadós com á Dominio inferior, y Castellano de Aguilar.

En la segona qüestió, que lo Pabordre demanava, que dit Boxadós no devia comprar un feu, que estava per comprar á Burdí de Vilaró, sens consentiment y firma del Pabordre; lo que fou decidit per los expresats arbitres, de que dit Boxadós no pot comprar lo dit feu sens la firma del Pabordre; com y també tenirse de pagar á dit Pabordre la mitat del ters del preu de la venda de dit feu.

Sobre lo Tercer Capítol de la petició feta per part del Pabordre, que conté que dit Guillem de Boxadós establí un pati de una casa, que te en lo terme de Aguilar, que se feu dit establiment sens la firma del Pabordre y fou declarat; que dit Guillem de Boxadós pugue fer lo enpressat establiment sens la firma del Pabordre, ab tal, que ab lo acte de establiment se expliquia, que lo dit pati, y casa edificada ó edificadas, y lo cens que en ella rebia lo dit de Boxadós deguia y se exprecia, que son dins lo terme de Aguilar, y en feu de la Pabordria de Manresa; y si en dit acte no se expresa lo referit, se declara que dit acte se deu esmenar,

y posarse ab la dita forma; però no se te de entendre declarar, que dit Guillem de Boxadós puguia establir, ó alienar sens la firma de dit Pabordre altra cosa que tinga en dit Terme de Aguilar per rahó de sa castellania; per estar en feu de la Pabordria.

En lo quart Capítol que se demaná per part del Pabordre, que Guillem de Boxadós fos condemnat junt ab altres á pagar deu mil sous per la injuria se li havia fet de assaltar la casa anomenada den Puitgiorda sita en lo terme de Aguilar, y haversen portat presos á Pere fill de Puitgiorda, y á altres dos fills, tots del terme de Aguilar, en las presons de Boxadós, fou declarat que lo Pabordre ab lo consentiment de son Convent; fossen absolts de la injuria, y que se posés silencio perpétuo.

5 Es lo acte de venda que feu Raymon de Copons y... de Fuxá, fill del venerable Bernat de Fuxá, Soldat, y de la Senyora Veyaorata, Mare de dit y muller de Bernat de Fuxá, quondam, de la Castellania de Aguilar, á favor del venerable Bernat de Boxadós fill y hereu de Bernat de Boxadós Senyor de Boxadós; en lo qual acte de venda se expressa; que dita Castellania feu censos, y demés, que com á tal te en lo castell y terme de Aguilar, está tot en feu de la Pabordria de Manresa.—Consta lo acte en poder de Jaume de Ulugia nott. públich de la Vila de Prats, per Francisco Ribalta en lo any de 1340.—La firma per rahó de S.^{ria} feta per lo Pabordre Guillem, per la gracia de Deu Pabordre de Manresa, als 9 de las calendas de 9bre de 1343, en poder de Pere Nadal nott. públich de Manresa.

6 Consta ser unas lletras requisitorias per Ramon de Boxadós, Castellano de Aguilar, á instancia del Pabordre de Manresa, despatxadas en lo any de 1373 y presentadas en lo mateix any.

7 Consta ser un salbe condicto del Sr. Viscompte de Cardona; p r los individuos del Castell y terme de Aguilar.

8 Consta ser una Butlla del Nunci Apostólich ordenant; que todas las donas de la Ciutat de Manresa post partum hajan de anar á oír Missa en la Iglesia Collegial y Parroquial de Manresa, y no en ningun dels convents de la expresada Ciutat.

9 Altra Butlla del Sr. Nunci Apostólich dada en Barcelona en 1379 á fi de que las donas post partum tinguen de anar á oír Missa en la Iglesia Collegial y Parroquial de Manresa.

10 Consta ser una procura del Capítol per comparexer devant lo Abbat de Cardona, per respondre á una petició donada per part dels Prior de St. Domingo, y Prior del convent del Carme de la present Ciutat, en assumpto de la obligació tenan las donas de anar á oír la primera Missa en la Iglesia parroquial de dita Ciutat, per tenir lo dit Abbat concessió Apostólica.

11 Es copia de una Real Sentencia promoguda als 19 de Juny de 1637 per prettender Fran.^{co} Bru, ciudadá honrat de Barcelona tenir la Castellania de Aguilar y sos réddits franchs en alou; y fou condemnat á regonexer y tenir lo castell, Castellania de Aguilar, Décimas y demás réddits con domini feudal de la Pabordria de Manresa y á pendrer de ell la investidura, y prestarli homenatge y á pagar lo corresponent lluisse per rahó de la venda á ell feta per lo noble Galseran de Boxadós y Foxá. Lo notari de dita causa es Sebastiá Co-ta.

En lo mateix plech es la donació feu lo Capítol de la Ju-

risdicció Criminal tenia en lo terme de Aguilar á favor del Pabordre en lo any 1385. La escriptura es en lo llibre dotse de la Pabordria f.º 150 del Arxiu comú.

(En la mateixa plana hi ha un paper enganxat que diu, ab llétra semblant a la demés, lo següent:)

Se nota, que en lo Arxiu falta un pergami, que es una concordia antiga; feta entre lo Pabordre y la Casa de Boxadós per alguna disputa de alguns senyorios, que dita casa pretenia com á Castellana de Aguilar; y com lo tal pergami era dificultós llegirse; se posá en mans del Rnt. Mon. Francisco Ferrer Beneficiat de Calaff y Pro^{dor} del Sr. D. Joan de Febiller com á successor de la dita Castellana á fi de valerse de un Nott. perit hi havia en dita Vila de Calaff; però haventse sollicitat per moltes vegadas retornás lo dit pergami may se es pogut lograr; y sel detè injustament pera ser propi de la Pabordria; y se sap quedá en poder de dit Febiller y fas esta nota, perque se entenga ab tal noticia y de la mala fe ha tingut lo tal Capellá.

NOTA DELS CAPBREUS SE ENCONTRAN EN LO AR-
XIU DE LA PABORDRIA DE MANRESA, QUE SON
PROPIS DE DITA DIGNITAT. (1)

- 1 Pmo. Capbreu del Pabordre Janer, pres en lo any 1554.
- 2 Capbreu del Pabordre Viceus Janer, pres en 1572 per Jaume Vidal Nott.
- 3 Capbreu pres per Pere Torras Nott. de Manresa, que comensa en lo any de 1588 y finex en 1590.
- 4 Capbreu del Pabordre Paratge, pres per Pere Torras Nott. en lo any 1607.
- 5 Capbreu pres per Lluís Torras y Benet Font notaris, que comensa en lo any de 1629.
- 6 Capbreu pres per Terrats Nott. de Manresa, en lo any de 1666.
- 7 Capbreu pres per lo Dr. Felix Dalmau Nott. en lo any 1675.
- 8 Capbreu pres per lo Dr. Felix Dalmau Nott. del any 1693.
- 9 Capbreu pres per Felix Soler Nott. en lo any de 1711.
- 10 Capbreu pres per Felix Soler Nott. que comensa en lo any de 1721.
- 11 Capbreu del Terme y Castell de Aguilar, pres per Joan Serra, notari en lo any de 1649.
- 12 Capbreu del Termè de Pierola pres per Llari Nott. en lo any de 1672.
- 13 Capbreu del Terme de Pierola, pres per Casas Nott. en lo any de 1733.

(1) Ab lletra que sèmbra també del Pabordre Romanyà.

MIRATGLE SUCSEHIT EN ESTA CIUTAT DE MANRESA LO ANY 1428 DEL CANONGE FRANCISCO MULET, LO QUAL FONCH MORT PER FRANCESH DE PLANES, Y RESSUCITÁ PER CONFESSAR UN ERROR QUE TENIA CONTRA DE LA PURESA DE LA INMACULADA CONCEPCIÓ DE MARÍA SANTÍSSIMA, LO QUAL ERROR PUBLICÁ Y SEN PRENCUÉ INFORMACIÓ DEL DIT CAS; COPIA DE LA QUAL SE ASSENTARÁ EN LO PRESENT LLIBRE, COM TAMBÉ QUE FONCH PER DIT CAS FETA SENTENCIA DEL DIT FRANCESH DE PLANES.

Hoc est exemplum bene et fideliter Minorise sumptum a quodam exemplo manu nottariorum infrascriptorum superscripto & supsignato non vitiato non cancellato neque in aliqua ejus parte suspecto sed omni prorsus vitio & suspicionem carenti cujus thenor sequitur sub his verbis *Hoc est exemplum* bene et fideliter Minorise sumptum a quadam copia ab ejus originali processu sumpta et in quodam papi-ri libro exarata per discretum que Albertum Mollo Civem Minorise Apostolica et Regia Auctoritatibus notarium curie que decanie dicte Civitatis Minorise scribam subscripta & quodam sigillo in cera virmilia impresso in pede ejusdem copie sigillata cujus quidem sigilli omnis quasi cera cesidit ob quod nunc cujus dictum fueret sigillum cognosi non perterent non vitiatum non cancellatum neque in aliqua ejus

parte suspectum sed omni prorsus vitio & suspitione carens thenoris sequentis. Licet veritas hujusmodi & priscis miraculis & per se satis superque clarescit et diversorum Santorum ac aliorum sub ilium & ingeniorum doctorum opinionibus rationibus & insolubilibus argumentis vallata rem tamen apertam voluit etiam miserator & misericors Dominus insigni suo miraculo illustrare cum enim quidam Franciscus Mulet Bachallaureus in decretis Canonicis Minoris litterarum studiis operam daret Virginem Mariam Christi Dei & Redemptoris nostri Matrem in peccato originali fuisse conceptam pertinaciter asserebat potuisset si quidem homicidio ille in Beatam Virginem modestiaque loqui & ita pleno ore quod asserebat affirmare non debuisset. Si enim Augustinus totius fidei nostris lumen claris sumnumque sidus cui datum est de summa & incomprehensibili Trinitate Dei loqui atque determinare propter honorem Domini qui de peccatis agitur nullam de Beate Virgine voluerit fassere questionem prefecto ille maximo errore ductus est ut asseruerit Virginem originalis culpe labe fuisse inquinatam quod statim ipse proprio periculo comprobavit nam a quodam Francisco Planas pugione confusus mortem obiit cumque jam ad penas debitas ejus miseranda anima raperetur gloriosissime Virginis intercessu obtinuit ut corpus tres horas & amplius exangue cursum vivificaretur cum quo palam professus est opinionem illam falsam & erroneam esse ac Religioni pietati & veritati adversam cadeant igitur qui tali cecitate ne dixerint opinione facte Theologie fontibus uberrimis aliena docuntur in impiorum sedibus et locis abditis ac tenebrosis clenique voraginibus orrendis submergantur ubi tam impii facinoris debitas penas eos luere oporteat. Quia vero miraculo predicto honeste vitte et fidei spectate moratales interfuerunt & ne hujus gratie memoriam oblitaret vetustas atque instantiam & supplicationem majoralium confratrie in Barchinonensis ecclesia sub invocatione

Conceptionis Virginis quam Deus salutis liberare non abuit de sanguinibus institute de mandato circumspecti & providi viri Domini Decani Minorise pro Reverendo Domino Vicens. Episcopo electo fuit processum ad informationem de predictis recipiendam sed ut lateronibus calumniandi argumenta detrahuntur opere pretium est dicere quam Religionem adhibuit his qui negotium hujusmodi executus est acrer. Siquidem in matre ecclesia primoribus utriusque Ordinis ecclesiasticis videlicet & secularis in quo setu presentes fuerunt Domini Prepositus major qui post episcopalem in dicta ecclesia primam obtinet dignitatem scilicet & cum dicto Domino Decano multi canonici & Beneficiati ejusdem ecclesie nec non Vicarius et Bajulus cum eorum assessore ac Jurati alique dicti Civitatis incole in frequentia satis grandi sillabaque quam mensam vulgus apellat coram altari majori parata super tapetis humistratis & aureo panno cooperta ligno que Domini & Sacratio ibidem reverenter cum ardentibus funalibus adducto & posito nec non & duobus codicibus altero videlicet argenteas posteis habente quod Evangelistarum dicitur & altero Missale hocque revoluto ad locum ubi Deus in Magestate figuratur testes infrascripti genibus peroluti unus post alium solemne fecerunt & prestiterunt de & super veritate dicenda Sacramentum seorsum unus ab alio preter ultimum & penultimum testes in quibus predicta forma non fuit servata nisi dictum Sacramentum tantum deposuerunt ut eese. Die lune XVI Mensis Februarii intitulata anno Domini MCCCCLXXXVIII Venerabilis Joannes Farreras Canonicus Ecclesie majoris Minorise testis & ^a Et Primo fuit interrogatus. (1) Quants anys

(1) Copia extreta bé y fielment en Manresa de cert exemplar inscrit y subsignat per ma dels Notaris infrascrits no viciat ni cancellat ni sospitós en cap de les seves parts sino exent de tot vici y sospita qual thenor es com segueix: Aquest exemplar está transcrit bé y fielment en Manresa d' una copia extreta de son procès original y escrita en cert llibre de paper per el discret Albert Mollo ciutadà de Manresa; per autoritats Real y Apostólica notari y escrivá de la curia y deganat de dita ciutat de Manresa subsignada y sellada al peu de la mateixa copia

ha ell testimoni que es nat e dix que ha passat setanta anys. Inter. Si ell testim. sab vist ni ha hoit adir que en lo temps passat en la iglesia de la present Ciutat sie estat mort un Canonge appellat Fran.^{co} Mulet Batxiller en decrets ne per qui fonch mort que de tot lo que ell test. ne sapia vist e hoit quen diga la veritat. E dix que sab que es estat mort e que sab quel mata en Fran.^{ch} de Planes segons ell test. sab eu vehe per sos propis ulls e encara de totas aquestas cosas es fama publica en la present Ciutat per la qual mort lo dit Fran.^{ch} Planes per los Officials Reals fonch penjat y ell test. lo vehe penjar en unas forcas. Interrog. si ell test. sab ha vist ne hoit dir que apres que lo dit mosen Mulet fonch mort per lo dit Planas si torna viu, o, resucitas de mort a vida ni per quant temps visque. E dix que ell test. vehe mort lo dit mosen Mulet e era fama publica per tota la Ciutat que lo dit mossen Mulet era mort e que estigue mort entorn de duas hores e que estava lo dit mosen Mulet cubert com a cos mort e que vehe que torna viu e que visque per nou hores las quals ell mateix denuncia que havia ha viurer e no mes.

ab un sello imprés en cera vermella, de qual sello casi tota la cera ha caigut, per qual motiu ara no 's pot conèixer de qui fou dit sello no viciat ni caucellat ni sospitós en cap de les seves parts exemp enterament de tot vici y sospita del the-nor següent. Encara que aquesta veritat no solament per els primers miracles sino hasta per si mateixa es prou clara y apoyada en opinions, rahons é insolubles argumens de varis Sants y d' altres sùtils é ingeniosos doctors: no obstant la cosa ja clara volgué encara il·lustrarla ab un insigne miracle el Senyor compassiu y misericordiós. Puig que dedicantse Francisco Mulet Batxiller en dret, Canonge de Manresa en el estudi de les lletres ab pertinacia assegurava que la Verge Maria Mare de Cristo Deu y Redemptor nostre havia sigut concebuda en pecat original; haguera pogut realment aquell pobre home parlar ab respecte en quant a la benaventurada Verge y aixis no degué afirmar publicament lo que assegurava. Donchs si Agustí llum esplendent y astre brillant de tota nostra fé, qui s' eleva a parlar y determinar sobre la gran é incomprehensible Trinitat de Deu; no obstant quant tracta dels pecats no vol moure qüestió sobre la benaventurada Verge per respecte al Senyor; en veritat aquell cometé gran error al assegurar que la Verge havia sigut tacada ab la taca del pecat original; lo qual ell mateix ho experimentá ab perill propi al instant: puig traspassat ab un punyal per un tal Francisco Planas morí y com ja fos portada la seva desgraciada ánima a les degudes penes per intercessió de la gloriosíssima Verge obtingué que son cos mort per espay de mes de tres horès se vivifiqués de nou: ab lo que publicament professá que aque-lla opinió era falsa y erronea y contraria a la Relligió, a la pietat y a la veritat. Caiguen donchs els qui portats de tal ceguedat y no diguen opinió ensenyant cosas

Interrg. si apres que fonch tornat lo dit mosen Mulet de mort a vida si vehe ni hoi que lo dit mosen Mulet parlas com a home viu ne quines paraulas dix que de tot lo que hi sab y ha vist ne hoit dir per lo Sagrament que fet ha ne diga la veritat. E dix que esta en veritat que la hora que mosen Mulet fonch tornat viu per quant ell test. era escola e aprenent e servint los Canonges se troba en las ditas cosas e hoi que dix estant en lo llit lo dit mosen Mulet feume dres-sar e ab veu molt ferma de home viu dix ell tals, o, semblants paraulas present vehent e hoint ell test. e molts de altres aqui presents dressant las paraulas a mosen Rocafort, qui era estat son mestre llavors Prior fent una gran exclamació e dient. O Domine Prior jo som estat mort e so estat devant lo Juy Divinal e som passat per las penas del Purgatori qui son molt fortes e fora estat damnat eternament si no fos per la Sacratissima Verge Maria la qual jo saludava fa-hentli oracio quiscun dia á una Imatje que jo li havia feta fer molt bella e asso per quant jo dit m^o Mulet estant en lo

contrarias a las abundants fóns de la Sagrada Teologia en las habitacions dels impiós y en los llòchs ocults y tenebrosos y siguen sumergits en las concavitats horrendas del fanch ahon convé que sufrescan el càstich de tan impia maldat. Mes perque en el predit miracle intervingueren homes d' honesta vida y de fe probada y a fi de que la antiguetat no esborrés la memòria d'aquèsta gracia a instancia y súplica dels majorals de la Confraria establerta en Barcelona baix la invocació de la Concepció de la Verge a qui el Deu de salut no tingué de deslliurar, per manament del honorable y pruden Sr. Degá de Manresa en llòch del Rnt. Sr. Bisbe electo de Vich se procedí a pendre informació de lo predit. Prò a fi de quitá als sectaris tot motiu de calumnia se fa precís dir quinalley segui enaquèlles que procediren en tal assumpto. Donchs hi havia en l' Iglesia los principals d' un y altre, es a saber, eclesiástich y seglar, en qual reunió foren presents el Sr. Pabordre major qui despres del Bisbe te la primera dignitat en dita Iglesia y junt ab dit Sr. Degá molts Cges. y Beneficiats de la mateixa Iglesia com també el Veguer y Batlle ab son assessor y los jurats y altres habitants de dita Ciutat en gran número y la Sillaba que el vulgo anomena la mesa devant del altar major preparada ab alfombras estésas a terra y cubërta ab un paño de òr y ab el lignum crucis y el sacrari portat ab reverencia y posat allí ab ciris encésos com també ab dos codices un ab tancadures de plata que 's diu dels evangelistes y l' altra el missal, aquèst obèrt en el llòch hont Deu es figurat ab Magestat els infrascrits testimonis agenollats un despres del altre feren y prestaren solèrne jurament de dir la veritat, los testimonis separats un de altre exceptat el últim y el penúltim en los quals la predita forma no fou seguida sino que tant sols prestaren el dit jurament. Com seguèix Dilluns setse del mes de febrer any del Señor 148) el venerable Joan Farreres canonge de la iglesia major de Manresa testimoni etc.

estudi de Lleida havia tinguda una grandíssima error so es que la dita Sacratíssima Verge Maria era consebuda en pecat original. E dit m^o Mulet prega los que alli heran que li fahessen venir un mestre en Tehologia que havia a Fra Menos e que volia confessar ab ell, e axí present vehent ell testim. e altres lo dit frare vingue e faheren exir tots de la cambra e apres que ague confessat lo dit m^o Mulet dix aqui apellant tots los Canonges de la Ceu o part de aquells que alli eran dient alsaume en lo llit ab veu molt forsada e de devocio dix com per manament de Deu e de la Sacratíssima Verge Maria era tornat en lo mon per manifestar y divulgar que de aqui al devant ningu no tingues aquell error que ella fos consebuda en pecat Original, e que qui tal opinio tinguera que son damnats a mort perpetual e que per divulgar asso que dit ha ell era tornat dient mes lo dit m^o Mulet que no havia espay de vida sino nou horas e apres ell testim. lo vehe morir finalment entre las deu e onse horas ans de mitja nit e apres lo vehe soterrar com a cos mort e aquesta es la veritat. Interrog. quin die era com lo dit m^o Mulet fonch nafrat e dix que era lo die de Sta. Maria de Setembra. Interg. quant les cosas demunt dites se seguiren si vuy en dia nia ningu viu qui ho haja vist en la present Ciutat. E dix que en la present Ciutat ne ha de vius so es lo Venerable son frare Pera de Farreras, Conceller en Cap de la present Ciutat en lo any present lo qual hi era present e que es dels seus dies com tots nasqueran en una nit y de una mare mateixa. Y així mateix y fonch present lo Sr. en Pera Noguier barber qui era ab los Sirurgians que pensavan lo dit m^o Mulet lo qual vuy en die te vuytanta anys. Emes hi ere present lo Sr. en Jau^e Coromina de la present Ciutat qui estava ab lo mestre de ell testim. Interrog. si es fama publica e notoria de las cosas que ell dit testim. ha deposades. E dix que si e que notori es a tots de la Ciutat. Interrog. si ell testimo. sab ha vist ne hoit

dir que de las dites cosas sen prengues deposicio. E dix que ha hoit dir que sen pres informacio per m^o Trasserras llavors Vicari General del Reverendíssim Señor Bisbe de Vich entes empero que de aquestas cosas deu saber lo dit Pera Noguer qui llavors tractave e tenia familiaritat ab lo dit mosen Trasserras, fuit sibi lectum et perseveravit. dicta die Honorabilis Petrus de Farreras Conciliarius anni presentis Civitatis Minorise testis &. Primo fuit interrogatus quants anys ha ell testim. que es nat. Et dixit que apassats setanta anys. Interrog. ell testim. si sab ha vist ni hoit dir que en lo temps passat en la Iglesia major de la present Ciutat sie estat mort un Canonge apellat Francisco Mulet Batxiller en decrets ne per qui fonch mort que de tot lo quei sapia vist e hoit dir quen diga la veritat. Et dixit que sab que es estat mort com dit es lo dit m^o Mulet e quel mata en Francisco Planes segons ell testim. sab e ho vehe e encara de dita mort de dit m^o Mulet fonch y es fama publica en la present Ciutat per la qual mort lo dit Francisco Planes per los Officials Reals fonch penjat y ell dit testim. lo vehe penjar. Interrog. si ell testim. sab ha vist ne hoit dir que apres que lo dit m^o Mulet fonch mort per lo dit Planes si torna viu, o, resucitas de mort a vida ni per quant. Et dixit que ell testim. vehe mort lo dit m^o Mulet y es y era fama publica per tota la Ciutat que lo dit m^o Mulet era mort e que estigue mort en torn de duas horas e que estigue lo dit m^o Mulet cubert com a cos mort e que visque nou horas. Interrog. Si apres que fonch tornat de mort a vida lo dit m^o Mulet si vehe ne hoi dir que lo dit m^o Mulet parlas com a hom viu ne quinas paraules dix que de tot lo que hi sapia ha vist ne hoit dir per lo Sagrament que fet ha ne diga la veritat. E dix que esta en veritat que en aquellas hores que lo dit m^o Mulet fonch tornat viu per quant ell testim. ab un seu germa que vuy viu Joan de Farreras Canonge de la Ceu de Manresa per quant era aprenent e servint los Canonges de

dita Ceu se troba en las dites cosas e que aprenia de lletra ab un Canonge m^o Joan Cabrera e que trobantse ell en la Ceu ab molts escolans vehe que la madrastra de dit m^o Mulet exint del monestir hon dit m^o Mulet jahia entra en la dita Ceu cridave altes veus O Beneits Cossos Sants tornaume lo Canonge Mulet e vehe que crida per espay de una hora e mitja estant en la dita Ceu eapres ell testim. vehe e hoi que cridaren dita dona madrastra de dit m^o Mulet dientli que lo dit Canonge era tornat de mort a vida e aixi ell testim. vehe com la dita dona sen ana vers lo dit monestir hont jahia lo dit m^o Mulet e ell testim. ab los escolans que ab ell eran seguint la dita dona entraren en la cambra hont jahia lo dit m^o Mulet e vehe e hoi que lo dit m^o Mulet parla ab veu ferma e com a hom viu e dix alsauime e com lo hagueran alsat vehent e hoint ell testi. e los que alli eran presents dix lo dit m^o Mulet que ell era estat al Juy Divinal e que era damnat a mort eterna e asso per quant ell havia tinguda una opinio mala que la Verge Maria era concebuda en pecat Original e que per dita opinio ell era damnat sino com ell era estat vivint devot molt de la dita Verge Maria e que ab gran devocio quiscun dia li fehia orasio en una imatge havia feta fer en lo dit monestir de la Verge Maria a semblansa sua e aixi dix lo dit m^o Mulet que la dita Verge Maria havia recaptada gracia que tornas en la vida present per divulgar las ditas cosas e que no fos negu que tingues tal opinio que tots eran damnats a mort eterna e hoi que lo dit m^o Mulet apres de moltas rahons fortificants que no fos nengu qui tingues tal opinio dix que no havia espay de vida sino nou horas e dix ell testim. que hoi a dir ques segui aixi com lo dit m^o Mulet havia dit e ell testim. dix no si troba per quant mori vers las deu horas vers mitja nit eapres lo vehe soterrar com a cos mort e dix ell testim. que aquesta es la veritat. Intterg. quin die era com lo dit Francisco Planas nafra lo dit m^o Mulet dix ell testim. que era festa de Sta. Ma-

ria e que era del mes de Agost, o, Setembra perque te recort que era festa major de una Capella de la Verge Maria de Viladordis per quant hoi dir que lo dit Planes venia aquell die e hora de dita Capella de Viladordis el evehe ell testim. entrant en la Ceu ab una tovallola al coll e una espasa en la ma e feu oracio e feta oracio se esdivench lo cars e ell testim. si troba molt prop e hoi que lo m^o Mulet tenint parlament, o, capitol los Canonges dix cridant e barellantse ab m^o Planes camarer de dita Ceu e fill del dit Planes no voldra Deu que los Planes han tragan los Monconills dientho per quant hi havia un Canonge Monconill e acostantse lo dit Planes hoi ell testim. que dix jou departire asso e arrenca la espasa e donali una estocada entre les cuxes de dit m^o Mulet de ques segui la mort de dit m^o Mulet e lo dit Planes quin fonch penjat. Intterg. com las ditas cosas se seguiren si ni ha huy en die en la present Ciutat de vius que ho hajan vist e dix que vuy viu m^o Joan de Farreras Canonge germá seu que si troba en tot e en Noguer Barber qui hi fou ab son amo en Sola Barber en Jaume Coromina qui aprenia de lletra en dita Ceu. Intterg. si es fama publica e notoria de las cosas per ell t estim. deposadas en la present Ciutat e dix que es notori e fama publica per tota la Ciutat. Intterg. si sab ha vist ne hoit dir que de las ditas cosas se haja presa en dies passat informacio e dix que ha hoit dir que fonch presa informacio per m^o Trasserras trobantse Vicari general del Reverendissim Señor Bisbe de Vich e Daga de Manresa fuit sibi lectum etc. Perseveravit dicta die Petrus Noguer barbitonsor Civis Minorise testes juratus et intterg. &. Et primo fuit Intterg. quants anys ha ell testim. que es nat e dix que huitanta anys. Intterg. si ell testim. sab ha vist ne hoit dir que en los dies passats en la Ceu de Manresa sie estat mort un Canonge appellat m^o Fran. Mulet batxiler en decrets ne perqui fonch mort que de tot lo que ell testim. ne sapia haja vist e hoit dir ne diga la veritat. E dix que sab ell testim.

que es estat mort lo dit mosen Mulet quel mata en Francisco Planes de la present Ciutat de Manresa que de dit cas es fama publica per todas las gens de dita Ciutat per la qual mort lo dit Fran Planes per los Officials Reals fonch pres e hoi ell testim. que la madrastra de dit m^o Mulet cridava pujant per unas graus que eran al devant de la preso hont era pres lo dit Planes Señor Justicia e hoi ell testim. que lo dit Fran. Planes respongue dema la hauras e sareu ab-dosos en paradís dihentho del Canonge que ell havia nafrat e dix ell testim. que se segui així que lo sendema fonch penjat per dits Officials per en Joan Canet lloctinent de Veguer e Batlle de la Ciutat e dix ell testim. que ell vehe exir lo dit Planes de la preso qui era en la plassa publica de dita Ciutat e exint lo dit Planes vehent les forques hoi ell testim. que dix lo dit Planes Deu te salv arbre de Justicia e comensa a dir Gaude Virgo Mater Christi e dient los set goigs per quant les forques eran prop arriba al peu de dites forques e dix ell testim. que vehe a dit Planes penjar e apres al vespre següent llevar de la forca e vehe com lo aportaren a la Ceu e quel soterraren en la claustra. Intterg. si ell testim. sap ha vist ne hoit dir que apres que lo dit m^o Mulet fonch mort per lo dit Planes si torna viu ni per quant temps visque. E dix ell testim. que estant ell aprendís ab an Bartomeu Sola barber de la dita Ciutat lo dit Sola dix a ell testim. que anas veurer lo dit m^o Mulet e que com fonch prop la porta de la Ceu hoi que cridaven la madrastra de dit m^o Mulet qui estava cridant devant los Cossos Sants que anas a la cambra que lo Canonge m^o Mulet era tornat viu e així ell testim. anant vers la cambra hont era lo dit m^o Mulet ensemps ab la dita madrastra entraren en la cambra e hoi que digueran que era tornat de mort a vida e que havia estat cubert ab un llansol per espay de dues ores o mes e que visque apres per espay de nou hores las quals dix ell testim. lo dit m^o Mulet denuncia havia viurer e no mes e hoi

ell testim. que la dita madrastra de dit m^o Mulet dix m^o Canonge penriau, o, voldriau un poch de brou e hoi ell testim. que lo dit m^o Mulet dix que no volia pendrer y que no lin entraria en son cors. Intterg. apres que fonch tornat lo dit m^o Mulet de mort a vida si vehe e hoi ell testim. que lo dit m^o Mulet parlas com a hom viu ne quines paraulas dix que de tot lo quen sapia haja vist ne hoit per lo sacrament que fet ha ne diga la veritat. E dix ell testim. que com ell arriba en la dita cambra que hoi que lo dit m^o Mulet dix: O Domine Prior dientho de m^o Rocafort qui aquellas hores era Prior de dita Ceu tants grans son las penas del Purgatori e hoi ell testim. que lo dit m^o Prior ab alguns que alli eran Canonges e altres a de part del dit m^o Mulet que jahia al llit deian quina reformacio es de la nostra fe lo que ha dit m^o Mulet. Intterg. si sap ne he hoit dir quines cosas eran lo que havia dit lo m^o Mulet que fos reformacio de la nostra fe. E dix que hoi dir al dit Prior e Canonges que alli eran que havia dit lo dit m^o Mulet que era damnat per una opinio que havia tinguda aso es que la Verge Maria era concebuda en pecat original e per dita opinio era damnat eternalment sino que la dita Verge Maria la qual tenia en molta devocio havia recaptada gracia tornas en la present vida per divulgar la dita error e que hera estat e que havia vistes las penas del Purgatori e que no fos nengu que tengues tal opinio car tots eran damnats e asso dix ell testim. hoi com sen rehonaren lo dit Prior e los que alli heran e fonch fama publica per tota la Ciutat que lo dit m^o Mulet havia dit y divulgat que per altre raho no era resucitat sino per lo que adit de la dita error. Intterg. quin die era com lo dit Planes nafra lo dit m^o Mulet que de tot lo quen sapia ne diga la veritat. E dix que era lo die de la Verge Maria del mes de Setembra e que hoi ell testim. que com fou lo cars arribava del mas de las marcetas de la parroquia de la Verge Maria de Viladordis que havian feta festa major e

hoi dir ell testim. que venint lo dit Planes essent prop de una iglesia de St. Bartomeu li isque un hom que li dix Com vos han cartejat vostre fill en la Ceu de Manresa. Intterg. quant las cosas demunt dites se seguiren si huy en die ha personas en la present Ciutat vivas que hagen vist lo dit cars. E dix que vuy viuen lo Canonge m^o Joan de Farreras e Pera de Farreras germans e Jau^e Coromines qui eran presents e los vehe ell testim. en la cambra hont lo dit m^o Mulet jahia nafrat. Intterg. si es fama publica e notoria de las cosas que ell testim. ha deposades. E dix que per tota la Ciutat fonch y es fama publica e notori del que ell testim. ha depositat. Intterg. si ell testim. sab ha vist ne hoit dir que de las ditas cosas sen prengues deposicio. E dix que ha vist que sen pres deposicio perso com ell testim. tenia gran familiaritat al m^o Trasseras llavors Vicari general del Sr. Bisbe de Vich e Dega de Manresa e que lo dit m^o Trasseras vehe ell testim. per quant menjava ab ell ne pres deposicio en lo qual ell testim. deposa e hoi dir apres pochs dies que dita deposicio se perde e que un notari apellat Jau^e Guitardes sen dolia molt com no la avia mesa en un llibre dels Angels que ell havia escrit. fuit sibi lectum etc. perseveravit dicta die Jacobus Coromina blanquerius Civis Minorise testis Juratus etc. Intterg. etc. Primo fuit interrogat. quants anys ha ell testim. que es nat. E dix que ha setanta anys. Intterg. si ell testim. sab ha vist hoit dir que en los dies passats en la Iglesia de la Ceu de Manresa sie estat mort un Canonge apellat m^o Mulet baxeller en decrets ne per qui fonch mort que de tot lo que ell testim. ne sapia ha vist ne hoit di ne diga la veritat. E dix que sab ell testim. que lo dit m^o Mulet fonch nafrat per un en Planes de la present ciutat e quel nafra en la Ceu de la present Ciutat per la qual nafra sab ell testim. que morí lo dit m^o Mulet e que de dit cars fonch y es fama publica en la present Ciutat per las quals nafres e mort lo dit Planes fonch pres per los Cffi.

cials Reals e penjat e ell testim lo vehe penjar. Intterg. ell testim. si sab ha vist hoit dir que apres que lo dit m.^o Mulet fonch mort per lo dit Planes si torna viu ne per quin temps. E dix que sap ell testim. que lo dit m.^o Mulet resucita de mort a vida perso com ell testim. quant lo dit cars fonch aturava e estava en la dita Ceu aprenent de lletra e vehe que lo dit m.^o Mulet mori e apres casi duas oras com torna viu e sab ell testim. que visque apres nou hores. E mes dix ell testim. que la madrastra de dit m.^o Mulet li demanava si volia pendre brou e lo dit m.^o Mulet dix que non entrara en son cors e que sab ell testim. que segui aixi com havia dit que no visque sino nou horas. Intterg. apres que fonch tornat lo dit m.^o Mulet de mort á vida si vehe e hoi ell testim. que lo dit m.^o Mulet parles com a hom viu ne quines paraules dix que de tot lo que sapia hage vist he hoit dir ne diga la veritat per lo Sagrament que fet ha. E dix ell testim. que essent ell en la cambra hont lo dit m.^o Mulet era cubert com a mort vehe e tos los que allí eran presents com lo dit m.^o Mulet crida y en especial m.^o Rocafort Prior qui llavors era de la Ceu lo qual havia gran amistat ab lo dit m.^o Mulet e dix ab veu ferma e com a hom viu quel dresassen e hoi ell testim. que dix dresant las rehons al dit m.^o Prior que las penas del Purgatori eran grans e que era veritat que ell fora estat condemnat per lo Juy Divinal á damnacio sino per las pregarias de la Verge Maria la qual dix ell dehia las horas suas ab molta debocio y la tenia per advocada. E dix vehent he hoint ell testim. a los que eran presents que era la ocasio de ell esser estat damnat per la error que havia tinguda e mantinguda que la Verge Maria era concebuda en pecat original e que la Verge Maria per ell confessar son pecat e divulgar que tots los que tal opinio tindran son damnats recapta de Nostre Señor Deu tornas en la vida present e així vehe e hoi ell testim. e los que allí eran com lo dit m.^o Mulet dix que no devia esser negu qui

tingues tal error car tots eran damnats. Interrog. quin die fonch com lo dit Planes nafra lo del m^o Mulet e dix que era festa de la Verge Maria de Setembra. Interrog. quant las cosas damunt ditas se seguiren si huy en dia ha en la present ciutat personas qui ho hagen vist. E dix que mosen Joan de Farreras Canonge e son germa Pera de Farreras hi deuen saber y en Noguera barber. Interrog. si es fama publica del que ha deposat e dix que fonch y es fama publica entre las gentes de la present Ciutat del que ell testim. ha dit. Interrog. ell testim. si sab ha vist ho hoit dir que de las ditas cosas sen haga presa informacio e dix que ha hoit dir que per m^o Traserras llavors Official del Bisbe ne fonch presa informacio e ell testim. la demanava anan Jau^e Guillardas perque la volia per m^o Oliva qui lay demanava e lo dit Guillardas li dix que era estada perduda. Fuit sibi lectum et perseveravit Die lune XXVIII Junii Anno predicto Joannes Capdepos olim civis Minorise nunc vero habitator ville S^{ti} Petri de Auro testis juravit etc. Et primo fuit Interrogat. quants anys ha que ell testim. est nat. E dix que poch mes, o, menys ha noranta anys. Interrog. si sab ha vist o hoit dir que en los dies passats sie estat mort un Canonge appellat Fran^o Mulet en la Ceu de Manresa ne per qui que de tot lo que sapia per lo Sagrament que fet ha ne diga la veritat. E dix que sab ell tests. que fonch mort dit m^o Mulet e quel mata un appellat en Planes de dita Ciutat e ques recorda ell testim. que en Pesubach era Corceller de la Ciutat dita e que apres lo dit Planes com hac fet lo dit cars ne fonch mes en la preso. Interrog. si sab a vist he hoit dir per que mata lo dit Planes al dit m^o Mulet. E dix que vench lo dit cars per rehons que un fill del dit Planes ague ab lo dit m^o Mulet e que sobre les rehons lo dit Planes arrenca la espasa que portava a la porta detras del Cor dins la Seu e mes-la per lo sol del ventra e dix li talla la vena angonal e encontinent sen portaren lo dit m^o Mulet el materen en lo llit,

Intterg. si visque molt lo dit m^o Mulet apres que fonch nafrat. E dix que visque tot aquell die e que lo die seguent mori que era die apres la festa de la Verge Maria en lo qual die ell fonc nafrat. Intterrogt. apres que fonch mort si sab a vist, o, hoit dir que tornas viu lo dit m^o Mulet. E dix que sab ell testim, que torna viu per quant ho hoy dir e fonch e es fama publica per dita Ciutat e per quant aquell die que fonch lo dit cars ell testim. ab un altre appellat Calvo tots de dita Ciutat eran arribats de Perpinya e estava cansat noi ana a veurer lo dit m^o Mulet. Intterg. si sab ho ha hoit dir que lo dit m^o Mulet apres que fonch tornat viu digues cosas algunas per que N^e Sr avia permes fos tornat en la vida present. E dix que sab ell testim. per hoir dir e que es cosa notoria el fonch fama publica en dita Ciutat e es que ell dit m^o Mulet parla e dix que era tornat perque la Verge Maria volgue que ell tornas per denunciar lo que denuncia ço es que ell era damnat per la error que havia tinguda mentre visque que la Verge Maria era concebuda en pecat original e que per quant ell tenia special devocio en la dita Verge Maria fonchli recaptat per la dita Verge Maria que tornas en la present vida e que, o, denuncias e confessa es penedi e dix als que heran presents que eran molts que eran venguts per veurer lo dit miracle e lo cars qui era seguit, e los persuadi y prega e amonesta ab semblants mots que no volguessen tenir tal error que la Verge Maria era y es cosa clara e verissima que no era concebuda ab pecat Original ans era neta y pura sens nenguna macula Original e que no era resucitat per altre sino per denunciar lo dit cars e confessar a pregarias de la Verge Maria per la devocio tenia en ella. Intterg. si sab, o, ha hoit dir que lo dit m^o Mulet digues apres que fonch tornat viu la hora que havia tornat morir. E dix que palesament hoi e dix que lo dit m^o Mulet havia dit sabia que havia a tornar morir prest per quant la madrastra del dit Mulet li aportava una presa de brou lo qual

se dix ell ho hoi que no volgue pendrer dient no podia menjar ni veurer perque molt prest havia tornar morir que no era tornat resucitar sino per denunciar lo que havia dit e que hoi a dir ques segui que tost torna a morir. Fuit sibi lectum etc. perseveravit Die sabbati XVIII Julii Bernardus Traversa blanquarius testis jurats. etc. Et primo fuit interrogatus quants anys ha que ell testim. es nat. E dix que vuitanta anys. Intterg. si sab ho ha hoit dir que en dies passats en la Ceu de Manresa sie estat mort m^o Francisco Mulet batxeller en decrets ne perqui. E dix que sab ell testim. que lo dit m^o Francisco Mulet fonch nafrat en lo dit lloch per las quals nafres sab ell testim. que mori e fonch fama publica per tota la Ciutat de Manresa, las quals nafres feu en Planes ciutada de la dita Ciutat de Manresa. Intterg. ell testim. si sab, o, ha hoit dir que per raho de dites nafres lo dit Planes fos pres per los Ofiçials Reals e que per los dits Ofiçials fos sentenciat a penjar e que fos penjat. E dix que ell testim. sab que lo dit Planes fonch pres per dits Ofiçials e que ell testim. lo vehe penjar per dita reho de las nafres havia fetas en la persona de dit m^o Mulet. Intterg. ell testim. si sab ho ha hoit dir que lo dit m^o Mulet per raho de las ditas nafres sie estat mort e que apres ell sie resucitat que de tot lo quen sapia ne diga la veritat. E dix ell testim. que publicament se deia per tota la Ciutat so es que era resucitat lo dit m^o Mulet de mort a vida e quell ha hoit dir a moltes gents de dita Ciutat. Intterg. apres que fonch resucitat lo dit m^o Mulet de mort a vida aixi com ell a dit qui ha hoit dir si sab ho ha hoit dir que digues que ell era resucitat per divulgar que tots los que crehien que la Verge Maria era concebuda en pecat Original eran damnats he que ell vivint era estat de aquella opinio e que per aqueixa opinio era damnat sino que la Verge Maria li havia recaptada gracia perque la tenia en devocio. E dix ell testim. que fonch fama publica per tota la Ciutat que lo dit m^o Mulet dix esser resussitat de mort ha

vida per dir que tots lo que crehien que fos la dita Verge Maria concebuda ab peccat Original eran damnats e que ell dit m^o Mulet era estat de aquella opinio vivint e que havia aguda ell gracie de N^e S^r apregaries de la Verge Maria la qual tenia per advocada resucitas per divulgar la veritat e que creu ell testim. que confessa ans que tornas altra volta ha morir. Intterg. ell testim. si te recort quin die era com fonch nafrat lo dit m^o Mulet per lo dit Planes. E dix que fonch natrat lo die de Sta Maria de Setembra. Fuit sibi lectum etc. perseveravit. Copia presents in presedentibus duodecim foleis presenti comprehenso sumpta fuit ab ejus originali processu recondito in Arxivo Curie Decanie Civitatis Minorise etc Bagiarum aliena manu scripta etc. cum dicto originali processu fideliter comprobata per me Albertum Mollo Civem dicte Civitatis Minorise Apostolica etc. regia autoritatibus notarium etc. prefate Curie Decanie scribam Die decima octava mensis Martii anno a nativitate Domini Millessimo quingentesimo vigesimo quinto et ut eidem copie fides indubia ubique impendatur fuit hic impressum Sigiillum majorem dicte Curie ut ecce.—Sig †num Joannis Magini Calvo Autoritatibus Apostolica & Regia nott. publici civis Minorise huic exemplo testis. Sig † num Andree Sala Autoritatibus Apostolica atque Regia nott. publici civis Minorise testis. Sig †num mei Bernardi Joannis Naves Apostolica Regia que Autoritatibus nott. publici Civis Minorise qui hoc exemplum in presedentibus septem foleis presenti comprehenso contentum a suo originali copia fideliter sumptum etc. cum eadem de verbo ad verbum legitime comprobatum testificatum que ut supra patet scripsi etc. clausi die trigesima mensis Aprilis anno a Nativitate Domini Millessimo quingentesimo septuagesimo quarto cum subproposito in linea prima pagine prime secundi folei ubi legitur Batxeller en decrets etc. cum addito in linea prima pagina prime folei quinti ubi legitur era damnat etc. cum addito in linea tercia

presentis clausura ubi legitur presenti comprehenso | = ell gracia ita aprobo ego nottarius infrascriptus manu propria. Sig†num mei Felicis Dalmau V. J. D. autoritate regia ac pro insigni Civitate Minorise nott. publici euisdemque Civis testis. = Sig†num mei Augustini Vilades auctoritate Regia ac pro Insigni Civitate Minorise nott. publici Civis euisdem Civitatis huic exemplo testis. = Sig†num Benedicti Font autoritate Regia ac pro insigni Civitate Minorise not. publici ejusdem Civitatis qui hujusmodi exemplum a suo vero originali sumptum et cum eodem veraciter comprobatum testificatum que ut supra patet scribere feci et clausi rogatus die decima septima mensis nobembris anno a Nativitate Domini MDCLXXVIII.

Trasllat dels noms dels testimonis que testificaren en lo Proces que lo honorable en Joan Canet lloctinent de mº Galseran de Vergos donzell Batlle de la Ciutat de Manresa fen an en Francisco de Planes, Ciutada de Manresa e procurador fiscal de las Corts del Veguer e Batlle de la dita Ciutat lo qual mogud per sperit diabolich mata lo venerable mº Francisco Mulet Batxeller en Decrets e Canonge de la Ceu de Manresa e lo trasllat de la sentència ab la qual fou penjat etc.

Inquisicio facta contra Franciscum de Planes procuratorem fiscalem Curiam Vicarie etc. Bajulie.

Noverint Universis que die Jovis que fuit nona mensis Setembris anno a nativitate Domini = MCCCCXXVIII.

Venerabilis Bartholomeus de Solano Conciliarius hoc anno Civitatis Minorise testis Juratus etc.

Christofol Coll sutor Minorise testes Juratus etc.

Venerabilie Franciscus Coll Consiliarius hoc anno Civitatis Minorise testes Juratus.

Venerabilis Petrus Hubach Conciliarius hoc anno Civitatis Minorise testis Juratus.

Petrus Coll sutor Minorise testis Juratus etc.

Joanes Vilar sutor Minorise testis Juratus etc.

LA SENTENCIA QUE FONCH DONADA CONTRA PLANES A NOM DE N^o Sr HUMILMENT E DEVOTA INVOCAT.

Nos en Joan de Canet lloch tinent de Batlle del honorable en Galseran de Vergos donzell Batlle e Ueguer de Manresa e de Bages per lo Senyor Rey Vista la inquisicio feta per nos contra en Franc. de Planes Procurador fiscal Vista la confessió per ell en la qual ha otorgat la veritat Vista la espasa la qual ell oportava la qual fonch llevada per lo Honorable en Pera Pons Sotsveguer e Sotsbatlle de Manresa la qual fa testimoni com aie prop de la mitat fullada de sanch Vista la condició de la persona morta la qual era Religiosa e Ecclesiástica als quals deu ser donada tota honor e reverensia com sien Ministres de Deu considerant encara lo lloch e lo dit com sien citades fetes las nafres dins la Iglesia Major, o, Ceu de dita Ciutat de Manresa la qual deu ser casa de ocacio e no de venjansa ni de morts E així mateix vist lo die com sien estades fetes las nafres lo die de la Nativitat de la molt Gloriosa Verge Maria. Vistes atcsas, moltes altres causes informant lo coratje dels Jutges. E com a nos consta clarament e llegalment, així per merits de la enquesta com per confessió de la part Volenterosament e no per forza feta així mateix per la evidencia del crim lo qual palesament devant molts es estat comes que en Franc. de Planes lo qual regia lo Offici de Procurador fiscal lo jorn de Santa Maria de Setembra prop passat apres ditas vespres estant dins la Ceu de la dita Ciutat prop las cadires trague una espasa que

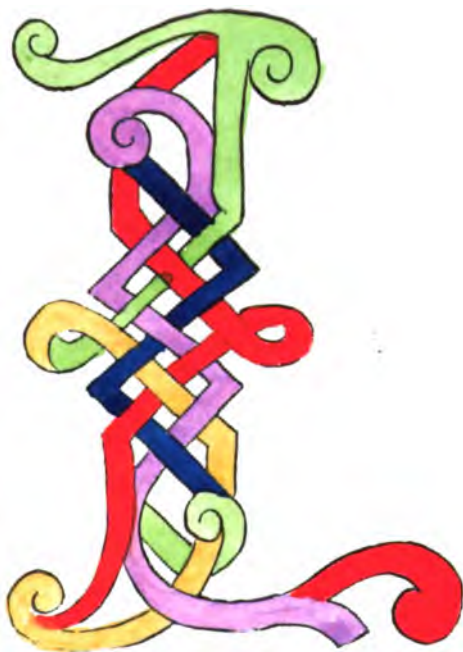
aportava contra lo Honrat e honest Religios m^o Franc. Mulet batxeller en decrets e Canonge de la dita Ciutat e aquell dona una estocada prop langonal de la qual estocada, o, nafra es mort lo dit m^o Mulet e passat de esta present vida. E com donchs tant greu e tant fort crim no dega romanir sens deguda punicio per tant que laudacià de mala fer sie refrenada e com es la memoria del crim sie aixi mateix la memoria de la pena com sie enteres de la cosa publica que los crim sien degudament castigats requerint e amonestantnos los merits de la enquesta e la confessio per lo dit en Franc. de Planes feta e aixi mateix la fama publica Sien en lo tribunal en la manera acostumada los Sts. Evangelis devant nos posats e humilment guardats per aquesta nostra sentencia de Concell de nostre assesor condemnam lo dit Franc. Planes present a ser penjat en la forca per lo coll en manera que aixi com ell ha mort lo dit Honorable m^o Mulet ell ay tambe que muire en tal manera que la anima isque del seu cors per tant que asso sie a ell pena e als altres exemple y castich.

Datta Die veneris X die Septembris anno á Nativitate Domini M.CCCCXXVIII presente dicto Francisco de Planes in platea publica Minorise.

IGLESIA DE SANT MIQUEL

B.—T. I.

22.

A Iglesia del Arcán-
gel Sant Miquel está
edificada en lo mitj de
la Ciutat de Manre-
sa. Es dita Iglesia de
St. Miquel antiquíssi-
ma y no es de admi-
rar sie estada dita
Iglesia Parroquial,
puis sa antiquitat y

vestigis de sepulturas antigas com en la viva roca demost-
tran son consequencias certas serho estada. Essent tant an-
tiga, que de sa edificació apenas se troba cosa; pero dona-
ranse algunas rahons de sa antiquitat.

Primerament constará de sa antiquitat lo veurer que
dende que esta Iglesia es edificada se troban la edificació
de la Iglesia Cathedral, fundacions de Monestirs y Convents,
prodigis sucehits y cosas memorables que per sa antiqui-
tat será be ferne alguna relació, que encara que en son cas
y lloch se tractará de cada una de per sí, será be per major
fer un aranzel per la verificació de sa antiquitat.

La Comptesa Exmisendis maná fer la Rodalia de la Iglesia de Manresa, any del Senyor 1025

Pere, Rey, ab Privilegi dat en Barcelona concedí al lloch de Manresa lo tenir fira per lo die de la Assenció, ques dexa veurer que tal fou la destrucció de tan grandiosa Ciutat com era Manresa, que comensás á edificarse novament y arribás á esser lloch. Concedís dit Privilegi á 3 Jener 1283

Comensás de fundar lo convent de Religiosos de N.^a S.^a del Mont del Carme en esta Ciutat de Manresa, any del Senyor 1308

Jaume, Rey, ab son Real Privilegi dat en Barcelona concedí á la vila de Manresa de tenir fira lo dia de St. Andreu, ques dexa veurer anava Manresa augmentant. Concedí lo Rey lo dit son Real Privilegi als 7 de Setembre any del Senyor 1311

Jaume, Rey, trobantse en la Ciutat de Manresa als 10 de Maig 1315, vehent la població tant gran que ses augmentada y que de antiquo ja era grandiosa Ciutat, concedí Privilegi ab penas que de aquí al devant sie Ciutat y ningú la nomene altrament; any del Sr. 1315

Lo convent de St. Domingo, orde de Predicadors, com se dirá en son tractat, se fundá en esta Ciutat de Manresa any de la nativitat del Sr. de 1318

Lo 2.^{on} diumenge 8.bre se edificá la Iglesia Cathedral de la Ciutat de Manresa, que antes en dit puesto no hi havia sinó la capella de St. Agustí y St. Martí y bonament era un convent de Religiosos Agustins. Comensás á edificar dita

Iglesia Cathedral de la Ciutat de Manresa any del Senyor de 1328

Pere, Rey, ab son Real Privilegi dat en Barcelona á 10 de 7.bre 1339 concedí en la Ciutat de Manresa ple poder y facultat de pendrer la aigua del riu de Llobregat, y que ab alveo ó aqüeducto la pogués fer venir á la dita Ciutat ab differents concessions en dit Privilegi contingudas any 1339

Lo gran prodigi y miratgle que sucsehí en esta Ciutat de Manresa en lo monestir y convent de N^a S^a del Carme, que en lo tractat de dit Convent se tractará llargament de la Llum que arribá en dita Iglesia fonch lo any del Sr. de 1345

La Traslladació dels Gloriosos Cossos Sants St. Maurici, Sta. Agnés y St. Fructuós, patrons y advocats de esta Ciutat dende lo lloch de Sant Fructuós de Bages al altar major de la Cathedral Iglesia de Manresa, com está dit en atrás, fou lo any del Senyor de 1375

Lo miratgle tant sumptuós que en esta Ciutat de Manresa en la Iglesia Catedral de aquelle sucsehí de resucitar de mort á vida lo Canonge Fran.^{co} Mulet, batxeller en Decrets, en reformació de nostre be y desengany als réprobos qui pretenguessen tractar quantra la limpiesa de la pura Concepció de Maria S^{ma} com en avant está contingut, fou lo any 1428

Lo monestir y convent dels Pares Caputxins, que en son tractat se narrará llargament, se doná principi á dita fundació en esta Ciutat de Manresa lo any de Nostre Senyor de 1582

Lo monestir de Sta. Clara es antiquíssim, del qual per

esser de Monges de Sta. Clara y venir dit monestir á reduhirse á una monja sola, com en son tractat se dirá, se provehí per la ciutat fer venir religiosas dels Angels de Barcelona, qui pera vuy ha pres dit convent lo nom de Na^a Sa^a dels Angels y Sta. Clara, lo qual nou origen fonch lo any 1602

Lo Colegi dels Pares de la Companyia de Jesús de la present Ciutat de Manresa, com en son tractat se dirá, doná principi en esta ciutat lo any del Sr. 1603

Lo monestir y convent dels Pares Minims, orde de Sant Franc^{co} de Paula, com en son tractat se fará llarga relació, comensá llur fundació en esta Ciutat lo any del Sr. de 1625

Lo monestir y convent de las Mares Caputxinas de la Ciutat de Manresa, com de sa nova erecció se tractará llargament, comensá sa fundació en esta Ciutat de Manresa, any de la Nativitat del Senyor 1638

Y deixant apart diferents casos y cosas dignes de estar assentades per no gastar prolecsitats se deixa ben veurer que la fundació de la Iglesia Cathedral de la Ciutat de Manresa, fundacions de tots los monestirs y convents que son en dita Ciutat, vuy en die antes de ninguna fundació ni edifici de aquells era ja la Iglesia de Sant Miquel Arcángel edificada á dit puesto ab son cor, orga y demás requisits que se ofereix en una Iglesia Parroquial.

També es conseqüencia certa era Parroquial Iglesia lo haverhi Rector en ella; puix se dexa ben entendre que denpres que fonch edificada la obra tant rara y tant sumptuosa com es la Iglesia Cathedral de la Ciutat de Manresa havia de obtinguirse dit Rectorat, com se creu se conferí y restá anexa al Illustre Capítol de Canonges, com ho es vuy; lo

qual Canonge qui obté lo títol de Rector de la Iglesia de Sant Miquel te la presedencia sexta de las dignitats.

Vuy y de molt anys á esta part es regida y administrada dita Iglesia per una confraria de estrang. rs, eo francesos, que habitan en la present Ciutat de Manresa be y decentment.

Puis segons lo contengut de nostras antiquitats que lo primer convent se fundá de tots quants vuy hi ha en la present ciutat fou la de N^a S^a del Carme, y pera donar la concessió de dita fundació los Concellers y Concell se juntaren en la Iglesia de Sant Miquel ahont se solian convocar y congregar y retificant lo que nostres antecessors han deixat escrit dexas ser averiguat de que dita Iglesia sie estada Párroquial.

En lo any 1530 isqueren los Deputats de Cathalunya de la Ciutat de Barcelona per rahó de la gran fam y pesta que en aquella Ciutat hi havia y estigueren en esta Ciutat de Manresa: en lo qual temps se esdivingué la festa de la gloriosa Sta. Madalena y eix dia retragueran Deputats en la dita Iglesia del Arcángel St. Miquel, y en memoria y recort de dita extracció feren los Srs. Deputats en dita capella un pálich vermell ab las armas de la Deputació y uns escons ab ditas armas, que vuy hi son.

Quisqun any la present Ciutat de Manresa als primers del mes de Maig haventse feta la extracció de Concellers fent la nominació de differents officis y fa la extracció de quatre personas eo jurats del Concell per obrers de la Iglesia de St. Miquel, que á cárrech de aquells es administrada y los dits diuen son extrets de la Bolsa Dorada, puis en son offici, regimen y govern si vacan alguns beneficcis ó capellanías que hi ha en dita Iglesia, los dits obrers son donadors de aquells.

Altar major de St. Miquel.

En dit Altar major hi ha un benefici ó capellania sots invocació del Arcàngel St. Miquel fundat. Pere Carbonell.
 Obtè lo dit benefici lo Rnt . . . Fran.^{co} Daví.
 Patró de dit benefici los Srs. . . Los Obrers de St. Miquel.

Benefici en dit Altar sots dita invocació fundat per
 Obté vuy dit benefici lo Rnt. . . .
 Patronat era del Dr. Anthony Cabrera, vuy

Benefici ó capellania sots dita invocació fundat per Pere Joan Soler Doménech.
 Obté vuy dit benefici ó capellania Lo Dr. F.^{co} Riu.
 Patronat llaycal dels. Obrers de St. Miquel.

Capella de Sta. Madalena.

En la Iglesia del gloriós Arcàngel St. Miquel hi ha una capella sots invocació de Sta. Madalena. Es un altar de devoció. Nos troba en dita Capella de Sta. Madalena haver hi benefici ni capellania.

Capella de St. Martí.

En lo altar del gloriós St. Martí hi ha un benefici ó capellania sots invocació de St. Martí lo qual fonch fundat per Bernat de St. Joan.

Obtenint de dit benefici ó capella-
 nia Lo Rnt. Joseph Torner.
 Patronat es dels senyors Obrers de St. Miquel.

Capella de St. Jaume.

En lo altar del gloriós St. Jaume
 hi ha un beneffici ó capellania
 sots la mateixa invocació del
 gloriós St. Jaume fundat per . . T. Cusquiol.
 Obté vuy dit beneffici ó capellania. Lo Rnt. Maurici Roca,
 Pbre.
 Patrons de dit beneffici ó capellania Los hereus de Joan
 Jorba, abaxador.

Capella de Ntra. Senyora.

En la capella de la Anunciació de
 Ntra. Sra. hi ha un beneffici ó
 capellania sots la mateixa invo-
 cació fundat per Berenguer de Iglesia.
 Obté vuy dit beneffici ó capellania. Lo Rnt. Joan Susanya,
 Pbre.
 Es patronat llaycal dels Senyors . . Obrers de St. Miquel.

Als 26 del mes de Juliol any del Sr. 1507 delliberá lo Con-
 cell general de la Ciutat de Manresa fos donat poders als
 Obrers de St. Miquel per establir á Francesch Roviralta lo
 pati de Sta. Madalena y St. Francesch ques darrera la Igle-
 sia de St. Miquel; la qual delliberació se troba en lo Arxiu
 de la Escrivanía pública de la Ciutat de Manresa en un lli-
 bre intitulat Libri Civitatis, que comensa lo any 1499.

Quan los Pares del Orde de Sant Fran^{co} de Paula vin-
 gueren á fundar son monestir y convent en esta Ciutat de

Manresa, que fonch lo any 1625, la Ciutat los deixá la campana que dit monestir y convent te, la qual campana era y estava en la Iglesia de Sant Miquel, vulgarment dita la campana de Sta. Madalena; y vuy demunt la capella de Santa Madalena alt en la nau de la Iglesia está lo puesto de dita campana ab dos columnas sens ella fins á que se restituesca y torne á son degut puesto, de la qual entreçça y acte de tornar dita campana se llevá acten poder del discret Lluís Torras, notari, al 18 de Juliol de 1628.

Vist los Obrers de St. Miquel que no tornava en son puesto la campana la demanaren, y als 27 Mars 1635 en poder de Benet Font, notari, consta com los Obrers de St. Miquel deixan la dita campana al Corrector de St. Fran^{co} ab promesa de tornar aquella dins lo termini de un any, la qual campana pesa 3 @ 11 s de metall net.

Bernat de St. Joan ab son testament que feu en poder de Pere Artes nott. als 18 Juliol 1422 fundá y instituí una Capellania á Sant Miquel, la qual vol sie donada per los Obrers de St. Miquel á primera missa cantant, la qual qui obtindrà aquella vol que haja de replegar la renda deixa y de ella done bon compte y rahó als Obrers, y los obrers degan rebre..... s 9 de renda li fa la Ciutat de Manresa y de aquella sie comprat blat y fet pa y aquell donat á pobres vergonyants las diadas que ell disposa, y en assó Concellers ni Concell no vol que hi entrevingue sino sols los Obrers. Y que dit Beneficiat digue missa tres dies la semana á la hora li manarán los Obrers de St. Miquel al dexa=9 s 10 d y li fa la Ciutat de Manresa lo die de St. Martí quiscun any. Y al Rector de St. Miquel lo die de St. Sennen haja de dir la missa cantada per la qual li deixa la residencia dobla y una vinya que va comprar den Niubó al Pla de la Serra deixa per sustento del Beneficiat qui obtindrà dita Capellania y altrás cosas contingudas en dit testament, transumto del

qual tenen los obrers de St. Miquel al llibre de la Obra autenticat de ma de Lluís Torras, notari.

Ab delliberació del Concell general als 5 Juny 1607 se feu la concordia entre los Obrers de St. Miquel y los estrangers de administrar los estrangers la Iglesia de St. Miquel, la qual concordia es en poder del discret Magí Calvó, nott. junt ab lo inventari que los obrers entregaren á dits francesos.

En los llibres que estan en la Escrivania pública de las delliberacions del Concell, en lo llibre nº 40, se troba y consta que al primer Agost 1464 se feya lo retaula de la Iglesia de St. Miquel, y dit die la Ciutat feu una caritat per di'a obra.

Lo orga portátil que vuy te la Iglesia major de la Ciutat de Manresa fou compost y obrat de las flautas del orga de la Iglesia de St. Miquel; la disposició del qual corregué á cuidado del Rnt. Francesch Fadre, Pbre., Canonge y Infirmer y Mestre de Capella de la Iglesia Cathedral de esta Ciutat.

Las campanas majors que vuy te la Iglesia del Arcángel St. Miquel foren fetas lo any =1400=

Lo any 1633 lo Rnt. Joan Calsina, Pbre. Canonge y Prior de la Seu, feu emblanquir la Iglesia de St. Miquel y feu fer los quadros dels 5 retaulas per mestre Amorós, pintor.

CONVENT
DE PARES CARMELITAS

ELIGIÓ dels Carmelitas fonch la primera ques fundá en esta Ciutat de Manresa, conforme se anirá escrivint lo nou origen de sa fundació en Manresa.

Primerament, dissapte, als 16 del mes de Abril any de la natiuitat del Sr. 1308, los Concellers y Concell general de Manresa, convocats y congregats en la Iglesia del gloriós Arcángel St. Miquel, ahont se solian convocar y congregar en dit Concell, denpres de haver donat son consentiment de fundar los Pares Carmelitans convent en esta Ciutat de Manresa, assignaren lloch ahont se havia de edificar lo monestir y convent de la Verge Maria del Carme. Així que los dits Concellers essent fora lo Concell acompanyàren á Fray Pere Vidal, F. Jaume Joli, F. Garcia Gancer y Fray Visents Dalmau, al puig anomenat den Mercadal, lo qual es dins la present Ciutat, per assenyalar lo puesto hont havia assignat lo Concell.

Als 17 Abril 1308 Fray Pere Vidal y Fray Jaume Joli

celebraren missa en un altar que havian posat al mitj del puig, sots invocació de la Assumpció de la Verge Maria. Es á saber, Fra Jaume Joli digué missa y Fra Visents Dalmau digué la missa major y Fra Pere Vidal predicá, de las quals cosas se llevá acte auténtich.

Als 12 de Agost 1308, lo Síndich de la Universitat de Manresa comprá un hort ahont se havia de edificar la Iglesia de dit monestir á honra y gloria de la Assumpció de N.^a S.^a Consta ab acte pres y testifficat en poder del Discret Jaume Artés, notari, dit die.

Als 5 de 7.bre 1318 los Concellers de Manresa donaren y concediren al Prior y convent de N.^a S.^a del Carme eo á Fray Fran.^{co} Santon, Prior de dit convent, las feixas que dit monestir te dende St. Domingo á dit monestir, á effecte que dit Prior sedís en deixar fundar als Pares de St. Domingo al puesto hont vuy son; pues sens son consentiment altre convent no podia edificar al districte de 140 canas de Montpeller en lo ayre. Consta ab acte pres y testifficat en poder de Jaume Artés, notari, dit die y any.

En lo manual de Bernat Torras, notari, á 13 Febrer 1557 los Concellers establiren á dit monestir la torra del Aliga, ab 2 $\frac{1}{2}$ de cens, es la amortisació ab dit acte.

Dissapte, al 15 de X.^{bre} any del Sr. 1453 se feu la concordia entre lo Rnt. Sr. Pabordre y Capítol de Religiosos Agustins y lo Prior y Convent de Religiosos de N.^a S.^a del Carme, la qual concordia es en lo llibre 19e del Sr. Pabordre, la qual conté lo següent aserca de sagraments y sepulturas.

Primo. Que de aqui al devant lo Prior ni convent del Carme no aportarán ningun sagrament per la Ciutat sens llicencia del Pabordre.

Itt. Que los dits Religiosos del Carme pogan anar y fer proffessó per Ciutat y Parroquia de Manresa ab creu y del modo que vullan en temps que tingan Capítol.

Itt. Que tots los albats, so es fins a edad de 14 anys y mitj, que llurs pares ó mares los pogan fer enterrar allá hont los será ben vist y si morirán sens pare ó mare, que lo mes prop parent los puga fer enterrar allá hont vulla.

Itt. Que tots los que tindrán sepultura en lo dit monestir de sos pares ó antepassats, sien sepultats á dit monestir encara que no fassen testament.

Itt. Que los dits Religiosos vajan del modo voldrán á cercar los cossos y albats, empero sens creu y que hagen de esperar lo Domer y escolá y creu de la Iglesia del Sr. Pabordre; la qual ha de partir finit lo derrer toch del dit diffunt.

Itt. Que los qui aportarán lo hábit de la Verge Maria del Carme y morirán ab dit hábit, que tots se hagen de sepultar en dit monestir encara que no haguessen fet testament ni dita sa voluntat de sepultura.

Itt. Que los dits Religiosos pogan exir processionalment ab creu y ab tots los ornaments del modo que voldrán per aportar lo cos del diffunt que aportará lo dit hábit del Carme, empero han de esperar la creu de la Iglesia del Pabordre.

Itt. Si algú morirá sens fer testament ó elegir sepultura, de manera que hagués qüestió hont es la sepultura, que lo mes prop parent lo puga fer enterrar allí hont vulla.

Itt. Que los Pares del Carme se pogan convidar ab los Pares de Predicadors processionalment á cossos generals y cossos que aportarán los hábits de N.^a S.^a del Carme, encara que sien albats.

Itt. Que la part que contrafará á dits pactes de dita concordia caygue en pena de=50 s. 9 pera fer un joyell á la Iglesia de la part obedient.

Presidencia de anar á las proffessons.

Lo any 1594, Clement Octau enviá un Breu dat en Roma á 24 de 7.bre 1592, en favor del Pares Dominicos acerca de la presidencia de las proffessons, manant als Pares del Carme anassen devant dels Pares de Predicadors, de hont se seguí gran qüestió, per lo que dit convent nunca posá en execució dit Indult, ahont se trobarán las requestas donaren los Pares del Carme als de Predicadors, las quals son en poder de Magí Calvó, notari, any 1594.

Lo any de 1594, essent Bisbe de Vich y de Manresa don Pedro Jaume se maná ab sentencia ó manament que dits Pares del Carme anassen devant dels Dominicos y nunca se posá dita sentencia en execució.

Y dit any per complecencia de la Ciutat y paraula tant solament del Prior de Predicadors y Prior del Carme anassen los Carmelitas á la ma esquerra dels Dominicos per las proffessons ques facian per Ciutat.

Als 23 Agost 1635 á instancia del Procurador fiscal del Illm. Sr. Don Gaspar Gil, Bisbe de Vich y de Manresa, se feu manament als Religiosos del Carme que anassen á las proffessons devant los Pares de St. Domingo.

Y vist dit manament se apellaren dits Religiosos y feran que lo Sr. Bisbe enviás altre manament en favor dels Religiosos del Carme que anassen á la proffessó dels Cossos Sants; so es, los Pares Dominicos á la ma dreta y los Carmelitas á la esquerra conforme antigament anavan.

A 30 de Agost 1635 en poder de Benet Font, notari, á instancia del Procurador del monestir y convent de Nostra Senyora del Carme, se ha llevat acte com los Religiosos del Carme anavan á la proffessó dels Cossos Sants á la ma esquerra dels Pares Dominicos.

Als 7 de Abril 1636, en la Cort Eclesiástica de Vich,

essent Bisbe lo Illm. Sr. Don Gaspar Gil, se declarará sententia diffinitiva aserca de la presedencia en las proffessons, en la qual sententia se maná als Pares del Orde de St. Domingo vajan á la ma dreta y los Pares del Orde de Maria Santissima del Carme á la ma esquerra.

Monestir de Nostra Senyora del Carme.

Está en lo lloch mes alt dins la Ciutat de Manresa edifficat lo monestir y Iglesia sots invocació de N.^a S.^a del Carme.

Es la Iglesia de gran ediffici y molt gentil á la vista. Está lo altar major á la part de tramontana. Lo portal per hont se entra á dita Iglesia está en front de aquella tan celebrada montanya de nostra Sra. de Montserrat. Lo altar major está ben adornat; es altar molt sumptuós, lo qual donaren á fer los administradors als 31 de Agost 1633 á mestre Joan Generas y mestre Geroni Maimó, per preu de=940 s 9, com apar ab acta en poder de Lluís Torras, notari. Denprés lo han dorat y fet en ell uns entorns ahont están pintats molts sants de la Religió que es gloria de mirarlo.

Sens lo qual altar hi ha en dita Iglesia quinze altars pera celebrar missa, entre ells ni ha un sots invocació de St. Salvador, hont está la figura de un Christo crucificat grandíssim y molt devot, que es de temps inmemorable, la qual figura se trobá sepultada en dita Capella despres de la recuperació de Espanya recuperada Cathalunya per lo Invictíssim Emperador Carlo Magno, la qual imatge se diu lo Christo de St. Salvador; y se troba ab actes auténtichs en dit convent com dit Crucifici ha suat sanch y aygua dos vegadas; la una quant se perdé Constantinoble y laltre fou quant se perdé la Isla de Rodas, la 3.ª festa de Pentecostes, que feyan los Religiosos festa de las Santas Espinas, la qual suor li axugaren ab uns corporals y despres los cremaren y la cen-

dra ab trossos dels mateixos corporals està ab las demás reliquias (que son moltes) del Convent ab un coxinet de sati carmesí. Consta en los actes te dit convent.

Al devant de esta Capella de St. Salvador està altra de la Sma. Trinitat qui á la una y altre sucehí lo prodigi tant sumptuós de la vinguda de la Llum, que per esser tant portentós miratgle y pera que tots los Ciutadans lo sapian com sucehí lo escriuré llargament.

Te est Convent una bella claustra, contigua á dita Iglesia, ab una molt bella sisterna de molt bonas y saborosas aigüas.

Hi ha en dit monestir refector y seldas molt ben edificadas en lloch molt alegre y delectable. Resideixen en dit convent de continuo dotse Religiosos estos anys per la bona direcció y govern del molt Rnt. Pare Fray Angel Mora, Prior de dit monestir y convent, qui ab bon cuidado y vigilansia sua se pot prometer tota providencia resideixen.... Religiosos, personas de vida molt exemplar y molt religiosos en los quals sempre hi ha alguns theólechs, qui ab vigilancia y grandíssim zel predican molts dies al poble, qui ab grandíssima devoció acuden á dita Iglesia.

Tindrà dit monestir y convent de entradas de renda unas sis ó set centas lliuras.

La relació del Miratgle y del misteri tant portentós que sucehí en lo Monestir del Carme de esta Ciutat de Manresa en la vinguda de la Llum sucehít en lo any de la nativitat de nostre Senyor Jesuchrist de 1345 al 21 de Febrer, acte auténtich está ben recóndit y guardat en lo Racionalat de la Casa de la Ciutat y en lo monestir y convent de nostra Se-

nyora del Carme. Esta Relació ses treta del llibre compost per lo P. F. Joseph Elias Estrugo, Religiós Carmelita, en la qual Relació fa advertencia la ha treta y escrita del acte original paraula per paraula del modo que aquell está contengut y ab la mateixa conformitat se anirá descriuint.

En lo any de la Nativitat de Nostre Senyor de 1315 als 9 de las calendas de Mars, que es als 21 de Febrer dos dias antes de la cadira de Sant Pere. essent ja dies antes principiada per un devot home mestre de casas molt hábil en lo art, lo qual mogut de gran devoció volgué esser Religiós del Orde de nostra Sra. del Carme delliberá de pendrer lo seu Sagrat hábit y deixar lo mon. Son nom era Fra Romeu Saclosa, feia moltes Iglesias y feu lo Pont Nou de esta ciutat de Manresa, molt bella fábbrica. Y tot lo que ell podia guanyar era en servey del monestir y quant no tenia que obrar fora obraba en ell, lo qual mogut de molta devoció fundá en la Iglesia de dit Monestir una Capella baix invocació dels Gloriosos Apóstols cosins germans de Christo, Sants Simon y Judas, lo qual com ja tinch dit antes era principiada ja la clau posada y fets los archs que van á ferir ab la clau y en ella esculpits los gloriosos Apóstols com vuy en die se mostran y fan testimoni que baix de llur invocació se fundá la capella Sta. Y ara per la voluntat de Ntre. Sr. Deu Jesu-christ y per lo grandíssim misteri en ella enviat se diu de la Santíssima Trinitat.

Seguís que un vespre estant aquest Religiós reposant en son llit, com tot lo die treballava en clourer la Capella Santa y acabat aquella. (Era la sua selda prop la porta del monestir pera que fos prest á exir per son offici), y estant una nit com qui dorm y no dormia, hoí una veu molt bella y clara dientli las paraulas que segueixen: O fra Romeu Saclosa, la tua devoció devant Deu está acceptada de la Capella que fas dels Benaventurats Apóstols. Deu vol que sie de la

sua invocació. Lo bon Religiós estant espantat de la veu y alegria de las paraulas, pensá á fins al die esperant aquell ab gran desitgs y no pogué dormir desde que hoí aquellas be-neitas paraulas, (era hora de mitja nit). Pensá sempre si ho diria als Frares en presencia de tots ó de póchs ó al Pare Prior que era home de molta reverencia. Deu Omnipotent li posá en lo cor que sols al Rnt. Prior ho debia dir. Diguelai y ohint assó lo Rnt. Prior y considerant lo bon home esser mogut de devoció per la qual havia deixat lo mon y feia per sa de-voció la Sta. Capella dins la qual Iglesia també havia obrat lo cor, so es fetas las parets, y ser de molt bona conversació, rebé son parlar dolsament, y considerant ser alló parlar de part de Nostre Senyor Deu. Y en ausencia sua prengué al-guns Pares dels mes Venerables Religiosos del Convent y los narrá lo cas, lo qual hoit tots unánimes y conformes di-gueren: R. P. Prior, la bona conversació vida y devoció de aquest bon Religiós nos fa creurer que es ver y que es de aqueixa manera. Pero si es voluntat de Deu com crehem, tornarà per tres vegadas; síali donat en sa companyia un frare á la nit que ignore assó; y vista la relació de dit com-pany si tornarà, ó no, ni quin parlar será convenient ab lo primer. Fonch fet així, y estant en lo llit juns y ignorant la causa aquell(perqué lo R. Prior li havia manat á Fra Romeu que no lin digués res ni ha ningun altre), vingué la hora de la mitja nit y aquella veu per aquella ó la semblant per las sem-blans paraulas ni llevant ni ajustant, (sinó que li posá á Fra Romeu major temor y mes alegria) com dalt está dit. Callá Fra Romeu y lo seu companyó las hoí també y estigué un tant espantat, pensant dormia per lo treball del dia Fra Ro-meu. Y al cap de un poch li digué Fra Romeu no haveu sentit hoc sert Pare lo que ja me havia aparegut la nit passa-da una molt graciosa veu y un molt graciós parlar. Vol-guera que durás molt mes que no ha durat, que si be me es-pantí en lo principi, ara so romás molt aconsolat. Y lo bon

Fra Romeu fent lo ignorant del que havia hoit de las paraulas lo vespre passat: O Pare, molt ne estich aconsolat y alegre, servirvos de dirho al R. P. Prior. Y quant vingué lo matí, lo Religiós ab la cara molt alegre va á la via del P. Prior y ja ventlo així venir dit Pare Prior pensá en tot lo be. Y li digué; la vostra cara demostra estar vos alegre de alguna cosa. Respongué lo Religiós; si sert P. Prior. Digué lo Prior; esperau sires me voleu dir, digaumho en presencia de aquells que havian assenyalat donarli á Fra Romeu un bon Frare en sa companya y jo llavors vos escoltaré á vos. Y juntats tots aquells venerables Religiosos digué lo Prior. Digaume si res me voleu dir devant destos Pares y ab jurament vull mo digau si res es de importancia, perque millor siau cregut ab tot que vos sou tal que vostres paraulas es de creurer. Y llavors lo bon Religiós jurá ab lo St. Sagrament de voluntat del P. Prior y digué: Reverents Pares que assí sou, digvos que es gran la alegria que está dins de la mia ánima que no puch mes. Sapian V. R. y vos P. Prior que dormint en companyia de Fra Romeu Saclosa, pensant que era la causa que lo P. Prior me havia manat ferli companyia á la mitja nit fou entesa per mi una veu graciosa y un parlar molt Sant del quem espantí, y despres volguera hagués durat mes fins ara, tant vaig restar aconsolat. Y lo parlar fonch de esta manera: O Fra Romeu Saclosa, la tua devoció devant Deu está acceptada de la Capella que vols fer dels Be-neits Apóstols; Deu mes ha Deu li es mes agradable que sie sots invocació de la Santíssima Trinitat, perquè vol sie de la sua invocació. Jo crehent que Fra Romeu Saclosa dormia per lo seu treball y trobava tant de plaher en aquell parlar no li diguí res fins haver acabat. Y llavors jo diguí tot ple de alegria que escasament le hi puguí dir; Fra Romeu ¿dormiu? Y ell me respongué, no antes be estich ab molta alegria y consolació de que he hoit; y jo li responguí axí matex per lo consemblant y me plaguí á mi molt com ell també ho

havia hoit, per qué tots junts haver hoit un tant graciós parlar y comunicant lo un ab lo altre lo que havia hoit, tot fonch una mateixa cosa. Y així ell me pregá y suplicá que jo ho digués al P. Prior y á vosaltres P.^s R.^s Tots llavors se mostraren molt alegres dient al Prior: *Esriptum est in ore duorum vel trium testum fiet omne verbum*. Empero per ser la cosa mes ferma y auténtica, esta nit qui ve siali donat altre P. Venerable en sa companyia. Y així fou determinat. Donaranley un altre ignorant del cas. Y aquell seguint lo modo del passat així ab Fra Romeu estant vetllant hora de mitja nit, hoí la mateixa veu, lo mateix rahonament y paraulas refferidas, sols si ajuntaren estas=tu veurás perque las farás=acabat lo rahonament digué lo company á fra Romeu Fra Romeu: haveu hoit quin tant graciós rahonament y quina veu tant dolsa? Oh P. digué Fra Romeu, sert es queu he hoit, de la qual cosa está la mia ánima plena de alegria. Llavors lo matí pregá Fra Romeu al Religiós queu anás á denunciar al P. Prior, lo qual feu del matex modo que lo primer. Y així lo bon Religiós prosseguí ab prestesa en acabar la Capella, que ja estava avantsada y se clohian los archs.

Vingué la jornada per Nostre Senyor elegida, com al principi está dit, 21 de Febrer era hora de tersia (que serian las nou de la matinada) haventhi molta gent per los camps uns ocupats en llaurar, altres podant, y dintre de la Ciutat molta de differents staments cada un ocupat en son ofici, veuen tots generalment venir una molt maravellosa llum donant tant de claror que sobrepujava lo claror del Sol, la qual venia de las partidas de Nostra Sra. de Montserrat. Vehent la gent una tant resplendent llum, estaban tots admirats y espantats de un acte tant nou y tant maravellós. Y cada un deixá son treball y los llauradors los parells, axí dintre ciutat com fora de ella alsant los ulls al Cel. Uns per las finestras altres per las plassas veren venir aquella gran

llum molt de espay y assesegadament, demostrant en son venir gran gravetat, passá per demunt del mitj de la Ciutat entre dos ayres, cobrint los raigs del Sol y tirant la via de la Verge Maria del mont del Carme que está ciuada dintre Ciutat en una montanya prop la muralla.

La gran multitud de gent qui anava qui homens, donas y minyons seguint la sua via; y com la llum estigué devant de la Iglesia comensá á tocar la campana per ella mateixa. Y així la Sta. y maravellosa llum entrá dins de dita Iglesia per un finestral ó claraboia de una paret de tapia que encara no era acabada dita Iglesia. Y com la Sta. llum fou dintre se posá en la clau del altar major ó del Presbiterat, era tant lo claror que llansava que aixian los raigs per las finestras y forats de la Iglesia, de modo que los de defora ho vejan. Estant en aquella clau la llum prosehí y isqué della altre tant gran de tant resplandor com la primera, no menguant aquella ni disminuhint en son resplandor y grandesa y ab reposat y grave moviment sen aná la via de la capella de la Santíssima Trinitat que antes com dit es se dedicava á invocació del Sts. Simon y Judas. Y en continent de aquella primera llum ne prosehí y isqué altre tan bella, gran y resplandent sens disminuhir en ninguna cosa la primera llum. Y ab pas així mateix grave y sossegat aná la via de la capella de St. Salvador, (un crusifixi de gran devoció) y allí pará. La qual capella está enfront de la Sma. Trinitat y totas dos capellas están apartadas del Presbiterat quatre capellas. Estant de esta manera las tres llums, so es una en la clau del Presbiterat altre en la capella de la Sma Trinitat y altre en la capella del St. Christo, la que estava en la clau del Presbiterat isqué ab lo mateix moviment grave y reposat y sen aná dret á la capella de la Sma. Trinitat y arribant dret á dita capella isqué la llum del St. Christo y se juntá ab la altre llum de la Sma. Trinitat, no augmen-^t tantse per son resplandor per estar juntas las tres llums. Y

estant així un poch de temps, unides se tornaren á dividir sens perdre ni disminuir ninguna dellas de son primitiu resplandor y grandesa. Y la una sen torná á la capella de St. Salvador, la altra al Presbiterat, restant en la capella de la Santissima Trinitat la altra.

Y estant posades així en son lloch cada una, torná á eixir la de la clau del Presbiterat y se juntá segona vegada ab la de St. Salvador y tots dos juntas ab lo mateix moviment y gravetat y modo ab la de la capella de la Santissima Trinitat.

La qual cosa notá molt lo St. Pare, perquè en la llum que estava en la capella de la Sma. Trinitat que may se mogué de allí se significa lo Etern Pare y en las dos ques mogueren lo Fill y lo Esperit Sant. En no disminuir per so ningú de son resplandor, lo tenir tots una Deitat en Poder en Saber &ª Y en lo no augmentarse la llum, una Voluntat—una essencia—un sol Deu.

Habraham, Moises, Llot no tingueran major demostració de aquest misteri que lo de aquesta ocasió y devant de tanta gent; que llavors era la ciutat de Manresa de número de sinch mil casas á vista de tot lo poble.

Fet assó per dos vegadas los Frares no advertint en lo cas, estaban resant lo offici en una capella dintre del convent lluny de la Iglesia, espay de dos claustros grans, com vuy se mostran, en un lloch ques deia la Infermeria, ab portas tancadas, per rahó que lo Bisbe tenia entredit á la Ciutat set anys havia, á ocasió de un plet que tenia per la aigua que va á la ciutat, passant per la Baronia de dit Sr. Bisbe. Y així tots aquells set anys se havian de enterrar los cossos en las Parroquias fora de Ciutat.

Los de defora que sentian la campana, pensaren se seria llevat lo entredit. Los de dintre la ciutat desllumbrats y anegenats ab lo misteri de tan gran llum, advertian poch ab lo tocar de la campana; però los Frares si que com estaban

dintre lo offici se admiraren de hoirla tocar. Alguns dels que estavan en la Iglesia, entraren dins dels Monestir y trobant al P. Prior y demes Frares aixian á veurer de que prosehia aquella súbita mudansa, digueran; Oh Mosen Prior y Senyors Frares ¿cóm no atenen á un tant y tal maravellós misteri que Deu Omnipotent vuy ha enviat á aquesta ciutat, dins de vostra Iglesia, no hoiu la vostra campana com toca? —Respongué lo Prior, vehent lo Poble parlar ab tanta alegria casi de goig no podent articular las paraulas, ¿qué es assó ni quin misteri?—Respongueren los Srs. Concellers; Veniu y veureu lo gran y molt maravellós misteri que lo Sr. nos ha enviat; que Deu nos ha ja absolt y remesos. Y parlant aixis cuitavan lo pas pera tornar prest dintre de la Sta. Iglesia. Y quant foren en lo entrant de ella; lo Prior y Frares veren una tant gran claror que restaren admirats y no sabian que dir sino: llahors y gracias sien donades al Señor. Llavors lo Prior sen aná á la Sagristia y se vestí la capa pluvial, y ab la creu davant ab los candeleros seguint los demes Religiosos, anaren cantant fins á la capella de la Sma. Trinitat y essent en dita capella veren lo tercer departiment y maravellós misteri de la Sta. Llum, ja era feta dos vegadas y aqui en presencia dels Religiosos se tornaren á separar y anassen á las capellas que antes estavan y del mateix modo, espay y gravedat tornaren á unir-se en la capella de la Santissima Trinitat. Los Religiosos en esta ocasió cantaren aquell vers de Daniel cap. 3, *Benedicamus Patrem & Filium cum Sancto Spiritu* y despues la *Salve Regina* y estantla dient la Sta. Llum se partí tota en una venint de dita capella é Iglesia per lo mateix finestral que era entrada y entre dos ayres ab lo pas reposat que era vinguda y sen torná á las pertides de la Montanya de Nostra Señora de Montserrat. Y estant un poch ó tant lluny de la ciutat á vista de tots, desaparegué y deixá de tocar la campana que encara tocava per ella mateixa.

La ciutat de Manresa prestament feu un Sindich al Senyor Bisbe, que no assistia llavors en ella per rahó del entredit, sino en un lloch que's diu San Pons, entre St. Pedor y Sallent, lo qual lo va informar y notificarli lo misteri marvellós que Ntre. Sr. havia enviat en aquella sua ciutat. Lo qual hoit per lo Sr. Bisbe, plorant y juntes las mans envers lo cel, agenollat digué las paraulas següents: =No placia á Deu Omnipotent que jo la tinga mes entredita ni escumunicada á esta ciutat, antes puis Deu Omnipotent tal misteri li ha volgut enviar y manifestar, yo la vull absoldrer y are de present la absolch, que si be per set anys la he tinguda en tenebrós vel entredida, no vull que de aquí al devant estiga sino en ma gracia, que de Deu Ntre. Sr. la ha tinguda y rebuda tant singular. Y despres ensá may ha estat dita ciutat en tals tenebras de cástich.

Lo bon Religiós Fra Romeu Saclosa vehent que la voluntat de Deu era fer la capella que ell havia fabricada de invocació de la Santíssima Trinitat, estimá de seguirla y perseverant en la devoció dels sagrats Apóstols Sant Simon y Judas perque restasen en la dita Iglesia de Nostra Senyora del Carme, los feu pintar en un galant retaula que es de St. Bartomeu, lo qual estava en lo enfront del cor antich y are dit retaula está dintre del claustro.

Notas aquí que en lo procés que enviá la ciutat al Sant Pare que les hores se trobava y estava en Avinyó de Fransa hi ha tres cents testimonis tots homes digníssims de fe sens molts altres homens y donas que no estan posats en número; y vist lo St. Pare un cas tant singular concedí moltas gracias y Privilegis á la capella de la Santíssima Trinitat y á la de Ntra. Sra. del Carme &.^a

Finis.

En los claustros que hi ha en dit convent hi ha una capella del gloriós St. Mauro. Contiguo á dita capella se veu-

hen los vestigis ó ruinas de un castell ó fort Real que en temps antich hi havia, donant á entendre los aparells de defensa que en dit Castell hi havia que esta ciutat estava ab apretadíssims combats. Entre altres tenia una pessa de artillería de ferro de llargaria de serca dos canas lo tou de qual era tant gran que hi entrava un minyó. Y lo any 1655 la ciutat la feu espatllar y ne guarní tota la ciutat de graelllas de ferro per totas las cantonadas per las alimarias de las festivitats, á la qual deihan la bombardas de Sant Mauro.

Dijous als... de las calendas de X^{bre} 1314 fonch lo establiment per Fra Pere Vidal, Prior del monestir y convent de N.^a S.^a del Carme, de un sol de terra que era de Pere Botí, mercader, ciutadá de Manresa, la qual pessa de terra es lo puesto de la capella de St. Salvador; en lo qual puesto en lo temps de la persecució dels pagans en temps del Compte Ramon, que fou la devastació que quedaren las iglesias sens fonaments que no hi romangué temple en peu ni ninguna Iglesia, fins á que apres poch temps la Comptesa Exmisen-dis, son fill lo Compte y Olibano Bisbe de Ozona, vingueren á tornar á posar la possessió en los puestos hont eran las Iglesias. Y en lo puesto de dita pessa de terra de Pere Botí, hont es vuy la capella de St. Salvador, hi havia antes de la persecució una capella sots invocació de Sta. Creu, al qual puesto havia un pou rublert de terra; lo qual fet lo establiment lo dit Prior feu obrir lo dit pou, en lo qual foren trobades dos imatges ó figuras una de un St. Christo, que es lo de St. Salvador y altre de Maria Sma. que vuy está en lo altar major de dit monestir y convent de Religiosos.

Dit any de 1314 trobadas ditas figuras, lo dit Pere Botí feu donació á dit monestir y convent de un casal tenia de 500.

Lo Reverent Pare Mestre Bernat Oller, General del Orde de Nostra Señora del Carme fill de esta ciutat de Manresa,

quant vingué de la ciutat de Roma, per lo gran amor tenia als seus Religiosos, los entregá lo cap y ossa del gloriós y Sumo Pontífice St. Urbá Mártir qui en la present ciutat quant se troba ab nesessitats de plujas ó altres nesessitats recorrent á las ditas Stas. reliquias, se te ben experimentats los favors que mitjansant las súplicas del St. han vingut alcansar de la Divina Magestat tots favors los ciutadans de esta ciutat de Manresa. Consta de la entrega de ditas Santas Reliquias á dit monestir y convent ab los actes que dits Religiosos tenen en lo Arxiu de dit monestir. Y lo dit Pare General era fill de la casa de Oller del Mas.

Als 16 del mes de Abril 1418, Guillem de Pinós entregá al Prior, monestir y convent de Nostra Sra. del Mont del Carme de la Ciutat de Manresa las reliquias del gloriosos St. Seldoni y St. Armenter, dels Sants Innocents y altres. Consta en los actes que los Religiosos de N.^a S.^a del Carme tenen ben recóndits y guardats en lo Arxiu del dit monestir y convent.

La llantia de plata ques troba en la Iglesia de St. Salvador fou feta per los marmesors de Joan Rovira, pagés de Manresa y insiguint la voluntat y disposició en son últim testament pres y testifficat en poder de Benet Font, notari, la qual deixá cent lliuras per dita llantia als..... de..... any del Sr. 16.....

Lo tractar dels Capítols Provincials se son celebrats en lo dit monestir y convent de N.^a S.^a del Carme de la Ciutat de Manresa seria cosa llarga y cansada en lo discurs de 371 anys que dit monestir y convent está edificat en la present Ciutat, ques deixa ben veurer ab tant gran discurs de temps quantas vegadas se haurá offerit celebrar dits Capítols provincials. Puis puch fer jo fé que de mon temps he vist sele-

brar en lo dit monestir y convent Capítol Provincial per tres differentes vegadas, la primera de las quals fou als 24 de Abril any del Sr. 1638 en lo qual se elegí per Provincial lo molt R. P. Me Franc^o Reguer y Soldevila, essent Prior lo R. P. Fray Joan Pagés.

La segona ocasió que se celebrá Capítol Provincial en dit monestir y convent fou lo any del Sr. de 1663, en lo qual Capítol fonch elegit P. Provincial lo Molt R. P^e Mestre Fray Joseph Metge, trobantse Prior del dit monestir y convent lo R. P. Fra Andreu Terrats.

La tercera ocasió que jo Magí Canyelles he vist celebrar Capítol Provincial en lo dit monestir y convent fou als 14 de Abril, any del Sr. de 1674, en lo qual fou elegit per Provincial lo Molt R. P^e Mestre Fray Miquel Blandi, del ques deixa ben considerar en lo discurs de 330 anys antecedents en estos tres capítols quantas ocasions será ofert celebrar Capítol Provincial en lo dit monestir y convent, que per no cansarme deixo la consideració de est fet á la bona sensura y judici dels llegidors, qui salvat lo degut respecte del temps vindria dit monestir y convent á haberse celebrat en ell passats de trenta Capítols Provincials.

Als 2 del mes de Febrer any del Sr. de mil sis cents vuytanta se ha tingut en lo monestir y convent de nostra Sra. del Carme Capítol Provincial, en lo qual Capítol se ha feta la elecció de Provincial del P^e Mestre Joan de Cancer, essent Prior de dit monestir y convent lo Rnt. P^e Fray Angel Mesa.

Y en lo present any de 1691 també se ha tingut Capítol Provincial y se elegí en Provincial lo mateix Pare Mestre Joan de Cancer, essent Prior lo molt R. P^e mestre Fray Albert Cavig.

CONVENT
DE PARES PREDICADORS

ELIGIOSOS del Orde de Nostre Pare St. Domingo, Orde de Predicadors, fundaren en esta Ciutat de Manresa lo any de la Nativitat de Nostre Senyor de mil tres cents y desavuit, la qual fundació se anirà narrant seguidament en

avant en lo present llibre, conforme se anirán describint las demás fundacions dels demás monestirs y convents que se son fetas en esta Ciutat de Manresa.

Lo any de la Nativitat del Sr. mil trescents y devuit dins la Ciutat de Manresa, contigua á la muralla de aquella, fundaren los Pares Dominicos son monestir y convent en puesto pla, alegre y molt delectable á la vista. Es un monestir molt gran y ben edificat de seldas, ab un grandiosísim claustro y en ell una hermosíssima sisterna de linda y abundosa agua per el servey dels Religiosos y ciutadans que arriban á dit monestir y convent, y contiguo á dit claustro una bella y regalada horta abundant de hortalissas ab lo regadiu copiós de la Cequia que hi ha en dita Ciutat,

com també de lindas y gustosas fruitas que en la dita horta se cull bona y en abundancia per als Religiosos y ciutadans.

Contiguo á dit monestir y convent está edificada la Iglesia dels dits Religiosos, molt grandíssima y ben disposada. Lo altar major edificat sots invocació del gloriós St. Pere Màrtir y Sta. Catarina de Cena; lo qual retaula es regit y administrat per la confraria dels Paraires de la present Ciutat.

Está disposat dit altar en lo presbiteri de dita Iglesia, lo qual es molt gran y guarnit de unas colgadas de vellut vert y groch, lo qual doná á dit monestir y convent lo noble Don Pedro de Aymerich y Cruillas per haverllas sa germana la Sra. Condesa de Fuentes, que gose de Gloria, llegadas quant morí á dit monestir y convent lo any 1638.

Hi ha en dita Iglesia deu capellas ab sos altars decents y ben disposats pera celebrar missa; y entre altres lo del gloriós St. Tomás de Aquino, lo retaula del qual feu fer lo noble Don Pedro de Aymerich y Cruillas y tancat ab unas grandíssimas reixas de ferro pintadas y doradas ab una hermosíssima vidriera que la embelleix molt, en la qual estan matitsadas y esculpidas sas armas. La qual capella corra á compte y cárrech de la casa de Aymerich, si be vuy, ab son degut consentiment, es regida y administrada per los Srs. Licenciados, Theólechs y Filosofhs.

Altre capella hi ha de la Verge Maria del Roser hermo-síssimament edificada ab un galaníssim simbori rodat de una molt gentil balustrada de ferro ab sas vidrieras molt al propósit. A dita capella feren fer los Administradors de N.^a S.^a del Roser un sumptuosíssim retaula lo any 1644, per mestre Joan Grau, escultor, ciutadá de Manresa, que volgué demostrar en ell sa rara habilitat; lo qual feu aquell

per preu de mil lliuras, donantli de albricias lo retaula que era vell, lo qual es un dels mellors que hi hage en lo Principat de Catalunya; en lo qual retaula la Verge Maria del Roser que en ell está es la propia que estava en lo altar de la Verge Maria del Roser de la Ciutat de Barcelona. Y vist lo Pare Domingo Lladó, Prior de est convent de Manresa, la obra tan bella y tant ben acabada de dit retaula, atropellà difficultats per fer venir dita imatge á dit altar y á ocasió que la que vuy es en lo altar del Roser de Barcelona era vinguda per mar.

Lo any del Senyor 164... los Administradors de la dita confraria donaren á dorar y estufar lo dit retaula á mestre Gabriel Adriá, dorador, per preu de dos milia lliuras, lo qual retaula se pot intitular que així de escultura y trassa com de pintar y estufar aquell ha corregut á compte y cuidado de las majors habilitats de tota Cathalunya.

En dita Capella de N.^a S.^a del Roser hi ha una llántia de plata, la qual la Beata Sor Ignés Gisperta quant morí en lo any 16... deixá tres centas lliuras, que consistia son dot, per fer dita llántia, la qual per no esser de dit valor se aplicá lo demés en la reixa.

Está dita Capella hermosíssimament tancada de una grandiosíssima reixa de ferro, la qual lo any 16... los Administrador feren fer á mestre Joan Rosals, ferrer, per preu de dos centas lliuras, las quals foren pagadas de la resta de la llántia, que foren unas sexanta lliuras, que ajudats los Administradors de la devoció y caritat los feu la Sra. Angela Pujalt, viuda del quondam Maurici Pujalt, no sols feren aquella pero la pintaren y doraren que es gloria veurerla.

Es la dita Iglesia molt freqüentada dels ciutadans per la gran devoció que tots ells tenen á Maria Santíssima del Roser, com també per la gran ensenyansa y doctrina dels Pares que en dit monestir y convent resideixen, que serán deu

ó dotse, tots Religiosos de exemplar vida ocupats en virtut y lletres.

Llegeixen dits Religiosos del dit monestir y convent dos cáthedras en dos estudis de la Universitat de esta Ciutat, una de Theologia y altra de Philosophia, las quals foren instituidas y fundadas per lo Dr. Maurici Perera, Pabordre de Castell Tersol y fill de Manresa, ab salari de sinquantalliuuras quicuna, es á saber: que la de Tehologia fundá sots jornada de 2 del mes de Setembre any del Sr. 1649 y la de Philosophia als 8 del mes de Agost del any 1661, com de tot consta en lo llibre Racional de la Casa de la Ciutat, qui per dit salari lo Racional fa quiscun any polissa dirigida á pagar al honorable Clavari.

Dona dita Cáthedras la present Ciutat per oposició als dits Religiosos, puis ab dita institució vol lo fundador sien los qui llegirán Religiosos del Orde de St. Domingo.

En lo any de 1522 arribá al dit monestir y convent de St. Pere Mártir, Orde de Predicadors, de la present Ciutat de Manresa, venint de la Verge de Montserrat, lo Gloriós Patriarhca St. Ignasi de Loyola; lo qual per lo Prior fonch hospedat á dit monestir y convent per alguns mesos, ahont feu la elecció de son confessor ab un Religiós de dit monestir y aprengué las primeras lletres, donantse tant á la virtut y devoció que un die estant agenollat en las gradas del Presbiteri illuminat dels favors celestials y divinos, vehé lo dit Sant lo misteri de la Santíssima Trinitat; y en dit monestir y convent comensá á instituhir sos Sants exercicis.

En la Iglesia de dit monestir y convent en la Capella de St. Thomás, que era ahont vuy es la Capella de Nostra S.^a del Roser, despres de haver combregat la Mare Serafina, se retirá á dita Capella pera donar gracias y gosar á solas dels regalats abressos del Divino Espós que tenia en son pit. En-

sengués son cor en amorosas flamas de affectes tiernos y arrebatant al ímpetu del amor son esperit dexá lo cos en extassi admirable per grandíssim espay de temps, ahont segons diu lo Pare Joan Pau Fons de la Companyía de Jesús en lo llibre que compongué lo any 1649 de la Vida de la Mare Serafina fundadora de monges Caputxinas en Espanya, filla de esta Ciutat, fou lo primer Rapto que la Mare Serafina tingué, lo qual sucehí al dit monestir y convent.

En la mateixa capella del dit monestir y convent sucehí altre cas á una Sra. filla de esta ciutat, la qual está enterrada detrás lo altar major de dit monestir; lo qual cas escriu lo Pare Fray Llorens Morera, del mateix Orde de St. Domingo, en lo llibre que compongué lo any 1624 de la vida del Beato Fray Henrich Suson entre differentes casos de la vida y miratgles del dit Beato Fray Henrich y del Beato Fray Ambrosio de Cena y del Beato Fray Diego Salomon Veneciá, tots de la Orde de Predicadors, reffereix y escriu lo cas següent mot per mot y paraula per paraula com se anirá descrivint en avant en lo present llibre.

En la ciutat de Manresa havia una Sra. Viuda anomenada Madalena Gomes y de Casafranca. Era devotíssima de la Passió de Cristo redemptor nostre. Y desitjant sumament sentir-la en sí, li suplicava en totas sas oracions ab gran affecte fos servit de comunicar-li alguna part dels immensos y íntims dolors que sa Santíssima humanitat tingué lo diven-dres Sant. Perseverá tant en esta sa santa petició y deman-da que la ohí lo Sr. y li concedí lo que li demanava. Y aixís tots los divendres del any de las 3 horas de la tarde fins á las 5 sentia intenssíssims y acerbíssims dolors en tot son cos, tenint los peus descalsos y posats en forma de creu tant fixats y apegats com sils hi haguessin clavats ab forts claus sens poderlos desapegar encara ques alsás en peus (que no fos ja molt tart). Y á las horas las donas que estavan en sa

compaña len anavan desapegant molt poch á poch y los que enteniam aquet secret sens representava que estava crucificada ab la creu de Cristo Ntre. Sr. y jo viu la experiència de assó lo die antes que morís (que era divendres) y hagueran de aguardar á estramunciarla fins las deu horas de la nit; que si be quant estava malalta no sentia aquells dolors, pero lo que es estar agafats los peus tots los divendres ho estavan, y aixi los hi hagueran de apartar lo un del altra pera rebre aquell divino Sagrament. Y també se veu mes evident experiència de assó lo Divendres St. del any 1621, que certa persona constituída en Dignitat se mostrá sobradament curiosa que en presencia de molts homens graves y de calitat prová ab dos mans de desferli los peus ab molta forsa y jamay pogué, y lo mateix intentaren altres personas en diversas ocasions en que jo mi trobí present, com en la que tinch referit. Pero diguém dita Sra. que al haver parit algunas vegadas li aparexia no haver sentit tant grave dolor com en aquella ocasió li havian causat. Y est tant regalat favor que Christo Sr. nostre li feu fou per la octava de Corpus de 1589 y li durá per espay de 33 anys sens faltarli un die, si ja no fos que algun divendres estigués ab febra ó altre desgracia, que apar no volia son dulsissim espós Christo donarli nou martiri sobre la malaltia, y esdevingueli la primera vegada en nostre convent de St. Pere Màrtir del Orde de Predicadors en la capella de St. Tomás de Aquino. Y sobrevingueli ab tant exsesiu dolor y sentiment que tots judicaren que dintre de breus horas moriria, porque foren tan intensos estos dolors que li aparexia que la atravessavan ab algun punyal lo cor, de tal manera que nos podia moure de ningun costat, y aixis se resolgueran portarla á brassos á casa sos pares que estavan prop, y allí la confessá lo P. Fr. Baltasar Prats, que era Prior de aquest convent, ajudantla á ben morir; y per altra part los Doctors aplicaren moltes medicinas y en ninguna de ellas trobava

remey, fins á tant que li portaren lo Sm. Sagrament (que seria serca de mitja nit) y á las horas se trobá assossegada y me referí ella que li aparexia que en aquella ocasió estava com una persona que serca alguna cosa que molt desitja y en trobantla resta satisfeta y contenta; així restá ella en haver rebut lo Sm. Sagrament: porque sempre fou, es y será el contento y lo abrich de las ánimas y unas prendas certas y infalibles de la benaventuransa que esperám. Y estos dolors al principi no li venian en divendres sino en dimecres y dijous y altrás vegadas en divendres y dissapta, fins á tant que vingueren á assentarseli tots los divendres á una mateixa hora, que eran las tres de la tarde. Y era assó ab tanta puntualitat que si alguna vegada esdevenia anar desconsertat lo relotge, los dolors acudian tant cert en aquella hora que no havia que dubtar; y axis acudint al relotge de sol, que no pot desdir vehiam ser veritat. Y sentia mes estos dolors los Divendres que eran mes prop de las festivitats de la Sta. Creu de Maitg ó de Setembre, com viu jo á 2 de Maitg de 1614 y á 4 de Maitg de 1615, que era Divendres, pensí que acabás la vida dels inmensos dolors que sentí. Pero sobre tot lo que mes sentia era los Divendres Sants, porque en semblants dies ja se li anticipava lo rigor de aquestos dolors y sentiment á las dotse horas del mitg dia fins que era de nits; y puch dir com á testimoni de vista que trobantme present lo Divendres Sant de 1614, dende las dotse de mitg dia fins á esser nit, me causava viva llástima veurer patir á una dona y vella de serca de setanta anys y aquest mateix die se trobaren molts de sos parents (que estava aparentada ab lo bo de esta Ciutat) y entre altres se trobá un germá seu Canonge de la Seu de Urgell y se hagué de exiír del aposento y me digué que no tenia cor pera veurerla patir tant, sens poderli valer ni remediari son dolor; porque ella en estos divinos raptos ni vehia, ni ohia, sols parlava y sas rahons eran cosas de Deu y de la solemnitat de aquells dies y de la pa-

ssió de Christo, que al parlar de estos misteris dolorosos nunca faltava encara que fos die de Nadal. Y est die digué las cosas tan altas que admirat son germá lo Canonge (que era gran theólech) me digué á la orella que podria dir lo predicador mes eminent que tinga lo mon admirat me te esta dona que sens lletres diga cosas tals etc. Y en sen tots los Divendres tan extraordinari sentiment totas las parts de son cos dels acerbissims dolors que patia, que faltan parau las per explicarlo, que ab tot assó estigués lo pols tant quiet y assossegat com si no fes acció ó moviment algú. Y assó prová un Doctor en medicina y nos digué á molts que li causava gran novedat, indicant que era contra tot curs de naturalesa que tanta agitació que parexia se li descuniuntavan y desancaravan los ossos de sos assientos y se li sentian rebullir las tripas ab tant ruido y estruendo com fa uua olla quant está bullint al foch (que causava llástima y compassió á quants ho vehian) no alterarse lo pols poch ni molt, y que així ell ho atribuhia á causa y orde superior. Y lo mateix me digué lo Sr. Fran^{co} Corrons, Canonge de la Cathedral de Solsona y altres personas graves y de calitat que per no allargarme callo. Pero confio que lo Sr. será servit mourer algun bon esperit pera que cosas tan raras y prodigiosas com de ella se saben las notiffique al mon pera honra de Deu y profit de las ánimas, pera que se alentan á servir á un tan bon Senyor, que tant antemano sab pagar. Morí dita Sra. á 29 de Octubre 1622. Está enterrada ab lo hábit del gloriós P^e St. Domingo en nostra Iglesia de Predicadors de Manresa.

En la porteria del dit monestir y convent está pintat lo abre dels Sants de la Religió del gloriós St. Domingo y entre ells dos que son fills de esta Ciutat de Manresa y fills de hábit de aquest mateix convent de Manresa. Lo un es lo gloriós Pare Fra Miquel Pagés, Religiós de dit Orde, gran de-

ffensor de la fé y perseguidor de heretjes, lo qual fou tant insigne en santedat que ha obrat lo Sr. per ell innumerables miratgles. Morí en Fransa en la Ciutat de Chartres serca del any del Sr. de 1450. Y la memoria que ha deixada en aquella Ciutat per tradició perpétua entre los Christians, es anomenarlo tots lo Sant home Fra Miquel, com mes llargament fa de sa vida menció lo Pare Fra Joan Germes del Orde de Predicadors en un llibre que compongué del gloriós St. Maurici, St. Agnés y St. Fructuós, patrons y advocats de la Ciutat de Manresa, lo any de la nativitat del Senyor 1607. Com també consta ques troba en las escripturas del dit monestir y convent que son en las escripturas de la Escrivania pública de la Ciutat que visqué dit Fray Miquel Pagés á dit convent de Manresa den del any 1426 fins lo any 1436 y que per saber que la dita Reigió floria molt en lo convent de Chartres de la Provensa (segons alguns pensan y entre altres lo Inquisidor de Tolosa Fray Bernardo Guidon) está el cuerpo del insigne martir Sant Vicente.

Alli perseverá en tot género de virtuts fins á son ditzós transit, y lo ha honrat Den ab tanta multitud de miratgles, que el mestre Sorio escriu ser impossible contarlos, que per todas las parets y sostre del Capítol y claustro están plenas de presentallas en memoria dels miratgles que Deu obrá per son servent. Y assó escriu Fray Fran^{co} Diago en la Historia de la Provincia de Aragón, llibre segon, capítol 95.

Y segons escriu lo dit Fray Fran^{co} Diago en dit llibre de la Historia de la Provincia de Aragón fou fill de est monestir y Ciutat y en ell está enterrat lo cos St. de Don Fray Guillem Gultiller Bisbe Terralbense de Serdenya, lo qual morí serca del any del Senyor de 1364. Llibre 2.ⁿ Capítol 95.

Fray Francisco Diago en lo llibre de la Historia de la

Provincia de Aragó fa menció com lo monestir y convent de St. Pere Màrtir de la Ciutat de Manresa, Orde de Predicadors, se han celebran vuit Capítols Provincials. Llibre 2.ⁿ Capítol 95.

Escriu dit Fray Fran^{co} Diago en dita Historia llibre 2.ⁿ cap. 95, que lo monestir y convent de St. Pere Màrtir, Orde de Predicadors de la Ciudad de Manresa, se fundá lo endemá del die de Nadal del any 1318, en uns patis ó citis que estavan obligats al Pobordre Guillem y al monestir de sos Canonges Reglars. Que lo primer Prior fou Fra Joan Lotgerio, fill del convent de Santa Catharina de Barcelona, Inquisidor general de tota la Corona de Aragó y lo era encara als 3 de Mars 1321, lo qual ab la ajuda de molts Ciutadans doná principi á la Iglesia que molts anys despres, es á saber en lo any de 1438, á 23 de Abril, fou consagrada per D Fray Gonsalvo, Bisbe Auguriense del Regne de Inglaterra, com consta en los Actes del Capítol general tingut en Roma en lo any de 1481.

La precedencia que los Pares tenen que en las Proffessóns que los Religiosos de St. Domingo ván a la ma dreta y los Carmelitas á la esquerra, no es necessari escriurerla, puis en lo tractat de la fundació del Pares Carmelitas sen ha feta menció.

La Ciutat de Manresa quant los dits Religiosos vingueren á fundar en esta Ciutat, los comprá las terras necessarias per lo puesto hont se havia de edificar la Iglesia y convent; las quals terras costaren á la dita Ciutat 14285 ₧ que importan=714 ₧ 5 ₧ y juntament los primers sinch anys de la dita fundació los doná la dita Ciutat al Prior y convent=150 ₧ ₧ =quiscun any. Consta en lo llibre que dit monestir y convent

te ahont están nottadas y descritas todas las compras de las propietats que feu la Ciutat en obs de dit convent.

Alt en la bóveda de la Capella de St. Ramon en dit monestir y convent penja un estandart en lo qual está pintat un St. Ramon ab quatre armes de esta Ciutat, lo qual es en memoria de que lo any 1599 la Ciutat de Manresa feu las festas de la Canonitsació de St. Ramon, y dit pendó es lo propio que feu fer la Ciutat per aportar á la professó y lo maná posar á dit puesto per venidera memoria.

En los llibres de las delliberacions del Concell ques troban en la Escribanía pública de la Ciutat, qual llibre de n.º 1 als idus de Mars 1310, se troba que lo Batlle de la Ciutat de Manresa en virtud de una lletra Real estima differentes casas havían de servir per lo edifici del monestir de Predicadors, situadas en lo carrer del Born de la present ciutat.

CONVENT
DE PARES CAPUTXINS

ELIGIÓ dels Pares Caputxins, fundada en la Ciutat de Manresa. Any de la Nativitat del Senyor de 1582.

Religiosos Caputxins del Orde de Sant

Francesch vingueran á fundar son Monestir y Convent en esta Ciutat de Manresa lo any 1582 ab lo degut aplauso y consentiment de la Ciutat, los quals en virtut de delliberació del Concell General de la present Ciutat, els fou assignat y assenyalat puesto pera fundar dit son Monestir y Convent contiguo á la capella del gloriós Sant Bartomeu, que de antiguo estava ja fabricada, y está dita capella dels Pares Caputxins apartada de la muralla de la Ciutat un sol tir de ballesta.

Era capella molt antigua ja antes que los Pares Caputxins no vinguessan á fundar son monestir y convent en la present Ciutat de Manresa, y de las horas fins vuy lo altar major de la dita Iglesia está edificat sots invocació del Gloriós Apóstol Sant Bartomeu.

Fundaren dits Religiosos son monestir y convent en la

Iglesia ó Capella del Gloriós Apóstol Sant Bartomeu, que á las horas era Iglesia ó Capella molt petita, en virtut de delliberació feta en lo Concell general de la present Ciutat, tingut y celebrat sots jornada dels 24 del mes de Agost del any 1582.

Als 24 del mes de Agost, any de la Nativitat del Senyor de 1582, arribaren sis Pares Caputxins á la Iglesia Cathedral de la Seu de Manresa á efecte de donar principi al nou origen de sa fundació, de hont se partiren tots descalsos del Illtre. Capítol y Reverent Comunitat y condubitus y juntament los molt Illtres. Srs. Concellers y Jurats del Concell general ab lo degut modo de una solemne professó, á la qual quatre minyons de tendre edat aportaban la primera pedra pera edificar lo dit monestir y convent, y arribant la dita professó á la Capella de St. Bartomeu, extra muros, los dits Pares ó Religiosos Caputxins plantaren la primera creu, que es hont vuy es la creu del mitj que esta está en lo Mont Calvari, que está disposat devant de lo dit Monestir y convent ab tres creus, acompanyant á prosseguida la dita professó dels ciutadans qui ab molt júbilo y contento reberen á dits Religiosos ab gran devoció, die del Gloriós St. Bartomeu de dit any 1582.

En lo dit Monestir y Convent dels Pares Caputxins de la present Ciutat de Manresa, any del Senyor 1586, prengué lo hábit de Caputxina en lo Monestir dit la Mare Sor Angela Margarida Serafina, filla de esta Ciutat de Manresa, lo qual li doná y vestí lo P. Provincial Fray Armengol de Alarcon, Religiós de tanta prudencia y virtut que fou dels principals fundadors dels Convents de Caputxins de Catalunya. Y despres en lo restant de Espanya fou la primera fundadora de Religiosas Caputxinas la dita Mare Serafina, filla de esta Ciutat de Manresa, com de tot fa llarga relació

lo Pare Joan Pau Fons, de la Companyia de Jesús en lo llibre per ell compost de la vida de la Mare Serafina.

En lo altar major de la Iglesia dels Pares Caputxins, estava la imatge y figura de un St. Cristo Crucificat, la qual vuy está en la Capella secreta de dita Iglesia contigua al altar major, la qual figura ó imatge segons tradició antiga y han dit algunas personas y entre altres Agnes Quingles, que era molt devota de la Mare Serafina, la qual li havia dit que dit Sant Cristo li havia parlat en la dita Iglesia de St. Bartomeu, dientli havia de esser fundadora de Religiosas Caputxinas; com se cumplí ser la primera fundadora en Espanya.

Fins lo any de 1675 estigué lo dit monestir y convent de Caputxins ab la dita Iglesia del Gloriós St. Bartomeu tan petita y pobre que havia pocas comoditats pera assistir los Ciutadans als Officis Divinos que ab pochos estava plena.

Y dit any, trobantse Provincial lo P. Serafi de Figueras, y Guardia de dit Monestir y Convent lo Pare Fr. Vicens de Barcelona, se comensá á fer la empresa de espatllar aquella y comensar la nova que vuy se obra, tant gran y tant ben edificada, que á mes de que per Religió de Caputxins nos pot desitjar mes, se ha de atribuhí á la bona direcció y cuidado de dit Pare Guardia y del Pare Vicens de Sarriá, Religiós llech qui ab sa providencia dita Iglesia fonch feta y acabada; la qual fonch principiada als 13 de Juny any del Sr. 1675. Y dit Pare Vicens de Sarriá es mort en lo mes de Maig 1680.

Als 3 del mes de 8bre any de la nativitat del Sr. 1676, fonch acabada la dita Iglesia y fet en ella tots los quadros nous, con que lo St. Cristo que estava en lo altar major se posá en la Capella secreta de dita Iglesia, y los demás quadros á sa Capella, no habenthi en dita Iglesia, cor, ni sacristia, cosa

la mes mínima se offeris que nos fes obrada de nou y feta ab la brevedat del termini ó temps de vint mesos, com també Llibrería, Comunidor y demás requisits.

Als 4 de 8bre 1676 se tingué Capítol Provincial en lo dit Monestir y Convent, essent Provincial lo Pare Vicens de Barcelona, qui ab dit Capítol fou elegit Guardià de Mataró. Y en dit Capítol se benehi la dita Iglesia, lo dissapte de St. Francés, que fou als 3 de Octubre, la qual benehi per lo dit Pare Fray Francés de Jorba, Provincial, assistit de tota la Provincia, lo Canonge Jacintho Creus com á Vicari general del Sr. Pabordre.

Lo endemá, die de St. Francés que comptárem als 4 de Octubre de dit any, lo Pare Provincial junt ab tota la Provincia sen aná á la Iglesia Cathedral de la Seu de Manresa. Y los Señors Concellers habian feta crida que totas las Confrarias assistissen á dita Cathedral ab las Banderas y Iluminarias per acompanyar la Santa Professó. Y los Sres. Concellers ab sos prohoms y demás Senyors de lustre de la Ciutat acompanyassen á dits Srs á la Seu per al dit efecte de acompanyar la Santa Professó.

Comensás á partir la Sta. Professó de la Iglesia Cathedral per al Monestir y Convent dels Ps Caputxins ab totas las Banderas y Iluminarias, denprés la Creu de la Iglesia majó y seguidament tota la Provincia dels Pares Caputxins, Comunitat y Capítol aportant los Sres. Capitulars lo SS^m Sagrament dende la Cathedral á dita Iglesia nova los Srs. Concellers aportant las varas del tálem; de hont deixant apart lo gran concurs de tots ó los demás de la Ciutat se aportaban cent atxas dels devots de dit Convent. Y partint-se de la Seu se comensá á cantar un Vilancico. qui per eix efecte eran vinguts Cantors de la Capella del Pi, del Palau

de la Comptesa y de Sta. Maria de Barcelona, y anant seguint dita Professó per tota la Ciutat, ab la mateixa solemnitat del die de Corpus, se cantaren á todas las plassas diferents vilancicos fins arribar á la Iglesia nova de St. Bartomeu del Convent dels Pares Caputxins.

Aportaba lo Sm. Sagrament lo Ilustre Señor Jecintho Creus Pbre. y Canonge de la Sta. Iglesia de la Seu de Manresa, Vicari general del molt Ilustre Sr. Nicolau Barrera, Pabordre. Y arribant la professó á dit monestir y convent, lo dit señor Canonge Jecintho Creus digué lo offici acompanyat de molta música y cantoria. Predicá en dit offici lo Pare Francés Casas, abat del monestir y convent de St. Benet de Bages.

Tingués tres dies en dita Iglesia lo Sm. Sagrament patent, y tres dies de prédica y tots los tres gran cantoria y música. Lo 1.er die predicá, com se ha dit, lo Abat de Bages. Lo segon die predicá lo P. Serafi de Granollers, Religiós Caputxí. Lo tercer die predicá lo Dr. Miquel Monjo prebere y Canonge de la Cathedral Iglesia de la Seu de Solsona. Lo quart die predicá una prédica de diffuns lo P. Carlos Monjo, Religiós Caputxí, fill de esta Ciutat de Manresa, quedantse los ciutadans y religiosos admirats de la solemnitat de dita festa, per esser de pobres Caputxins.

Acabada la professó se posaren todas las banderas per las finestras del carrer de las Codinas, ahont estigueren tres dies desplegadas y lo carrer y parets de las casas molt enpaliats y enramats, celebrant dita festa.

Lo monestir y convent dels Pares Caputxins ab la bona direcció del P. Vicens de Sarriá, de pochos anys á esta part ses fet tot nou, de hont confirmen que dit monestir y convent es una de las millors casas que tingan en la Provincia.

Es com se diu dit monastir y convent ben edificat ab

puesto alegre y á la mira de la Montanya de nostra Señora de Montserrat, Riu de Cardener y vinyars de una delectable vista.

Hi ha en dit monestir y convent una grandíssima horta, que ab abundancia tenan dits Religiosos per lo que se ofereix al convent, com també per als ciutadans, sils ne demanan.

Está dita horta ben provehida de aigües de la Cequia que en la dita Ciutat te del Riu de Llobregat, com també puis en ella, te son seffareix, rentador y font sens una linda y gentil sisterna que en lo dit monestir y convent tenen de una feresquíssima y gustosa aigua, de la cual los ciutadans y forasters quan arriban á dit monestir y convent restan regalats del bon ospedatge que los fan los dits Religiosos á tots-en general.

Lo any 1663 se feren en dita horta baix lo claustro de dit convent quatre hermitas, puesto de tota consolació per als Religiosos; y están tant ben disposadas y adornadas que apenas arriba persona forastera á esta ciutat no arribi á veurer dit monestir y convent, iglesia y ditas hermitas, restant contentíssims de veurerlas, en las quals dits Religiosos se celebran missa.

Resideixen de continuo en dit monestir y convent un Pare Guardiá ab vint ó vint y dos Religiosos de familia, personas molt religiosas y de gran doctrina, disposats tots á la virtut y santedat. Los quals Religiosos son de gran consolació pera tots los ciutadans; puis continuament están aplicats en confessar y predicar, com també en ajudar á ben morir als ciutadans, que apenas hi ha nit que noi haja Religiosos fora son convent per al dit exercici, puis volen y gus-

tan complir á sa deguda profecia de caritat y pobresa: y de las almoinas que los ciutadans los fan, no faltan un die á fer olla per als pobres ciutadans y forasters, de hont venen á subvenir molts necessitats.

Consta que lo primer Religiós Caputxí que vestí lo hábit en Catalunya, era fill de esta Ciutat de Manresa, lo any 1577, que fundaren los Caputxins en Cathalunya.

Lo Primer Religiós Caputxí que morí en Cathalunya fou lo P. Fray Ramon de Manresa, lo qual está enterrat en lo monestir y convent de santa Eulalia de Sarriá, lo qual Religiós morí lo any del Señor 1578.

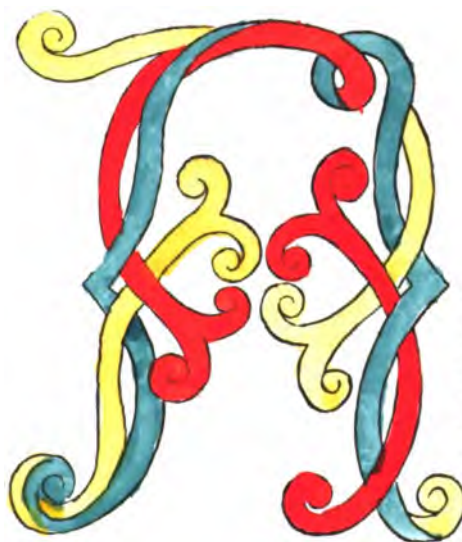
Lo Primer Religiós Caputxí de nació catala que es anat á fer missió en las Indias es lo Pare Gervasi Culla, fill de esta ciutat de Manresa, lo qual per dit efecte de convertir y reduhir á nostra santa fe los Indios y altres, se partí lo any del Señor de 1677. Y lo any de 1680 se partiren de esta Provincia de Cathalunya 8 Religiosos Caputxins pera las Indias de las Carracas y un de ells fou lo Pare Hermenegildo de Manresa, fill de la casa de Monjos (1) de la present ciutat, per al mateix efecte de convertir los infiels á la lley cristiana.

Particular obligació obtingué la Ciutat de Manresa dels Pares de esta Religió, puis trobantse esta Ciutat lo any 1654 castigada de un contagi arribá lo P. Guardia de Caputxins en la casa de la Ciutat á efecte de offerirse sacrificarse en administrar los Sagraments á las personas enquantradas y demás que se offerís al servey de la Ciutat. Lo que per part de la Ciutat fonch estimat y acceptat, del qual offeriment ele-

(1) En lo Carrer ó Plassa del Oim.

gí lo P. Guardiá al P. Fructuós de Manresa y al P. Carlos de Moyá; los quals habitaban en la Iglesia del Arcángel sant Miquel y de aqui anavan administrant los Sagraments en las casas dels enquantrats, y la Ciutat feu elecció de una dona per aparellarlos lo menjar. Y estos dos Religiosos estigueren en la Iglesia de S. Miquel per est effecte tot lo temps que durá lo contagi, que Deu per sa Divina Misericordia vulla lliurar á esta Ciutat de semblant cástich.

CONVENT
DE RELIGIOSAS DE STA. CLARA

ANTIGAMENT las Religiosas de Sta. Clara foren lo primer y mes antich monestir ques fundá en esta Ciutat de Manresa, essent monjas Franciscanas; que es cert que lo dit

monestir y convent está edificat y fundat de temps inmemorial, lo qual monestir de Religiosas ja per contagi ó altre indisposició vingué á reduhirse dit monestir de Religiosas Franciscanas á no haberhi mes que una sola monja, essent dita casa ó monestir Real, com en lo discurs del present tractat se dirá y de ell se fará llarga relació.

Está lo dit monestir y convent de Religiosas fora de la present Ciutat de Manresa, edificat á la distancia de dos tirs de ballesta.

Es lo monestir y convent de Sta. Clara un monestir molt gran, ben edificat de un fortíssim edifici y en ell una Igle-

sia ab retaule sots invocació de la Gloriosa Verge santa Clara y nostra Sra. dels Angels.

Está lo altar major de dita Iglesia á la part de Orient, lo qual está diviníssimament adornat, y aquell tancat ab unas grandiosíssimas reixas, que piament se pot dir y creuer que podria deixar á la ploma lo tractar de son adorno corrent per ma de aquellas Stas. Religiosas.

Als 11 del mes de Jener, any de la Nativitat del Senyor 1599 morí la senyora Gerónima Parés, que gose de gloria, que fou la última monja franciscana de dit monestir, lo qual estava fundat sots invocació de Religiosas del monestir y convent de la gloriosa Verge Sta. Clara. Y esta senyora estigué sola en lo dit monestir y convent ab dos criadas que la servian y acompanyaban quan sen volia venir dins la Ciutat, la qual estigué molts anys sola en lo dit monestir, essent senyora de la edat de sexanta anys.

Morta que fou la dita Religiosa Sor Gerónima Parés, als 11 del mes de Jener 1599, conforme tenim insinuat en abant, estigué vacant lo dit monestir per temps de tres anys, sens residir en ell persona alguna.

Antes no morís dita Sra. vist los Concellers y Concell de la Ciutat de Manresa la falta gran hi hauria en lo dit monestir, procuraren obtenir de sa Santetat lo poder provehir de Religiosas á dit monestir; los quals poders obtinguts del Summo Pontífice Clement Octau, procuraren enviar personas de lustre en la Ciutat de Barcelona, á efecte de que vinguessen á dit monestir de esta Ciutat de Manresa Religiosas del monestir dels Angels de Barcelona.

Durá la porfia de esta Ciutat de poder obtenir Religiosas dels Angels en lo dit monestir y convent de Sta. Clara de la Ciutat de Manresa, den del any de la Nativitat del Se-

nyor de 1574, fins lo any del Señor 1602, con que durá vint y vuit anys á allendar aquellas dificultats que per part de las Religiosas del monestir dels Angels de la Ciutat de Barcelona y la Ciutat de Manresa se anaban tractant, fins ques doná conclusió y difinició á dit ajust sots jornada dels..... del mes de Jener, any del Senyor 1602.

Als 20 del mes de Juliol 1602 partiren de esta Ciutat de Manresa pera la de Barcelona, en nom y per part de la Ciutat de Manresa, quatre Ciutadans Honrats y dos eclesiásticos per acompanyar sinch Religiosas del monestir de N.^a S.^a dels Angels de la Ciutat de Barcelona al monestir de Sta. Clara de la Ciutat de Manresa. Las quals antes de partirse de la Ciutat de Barcelona anaren á despedirse de moltas Religiosas de differentes monestir de aquella Ciutat, derramant llágrimas á la despedida y antes de arribar á esta Ciutat arribaren ditas Religiosas en lo Santuari y casa de N.^a S.^a de Montserrat y seguiren las ermitas.

Habent tinguda noticia la Ciutat de Manresa, que ditas Stas. Religiosas eran arribadas en la casa y santuari de la Verge de Montserrat, se partiren de esta Ciutat per major acompanyament serca de setanta perssonas de á caball, que anavant servint y acompanyant á ditas Religiosas.

Las Religiosas que vingueren son las següents:

La Priora era Sor Maria Negra, que fou Monja dels Angells Vells	1
Sor Rafela Castells	2
Sor Escolástica Argensola	3
Sor Dorotea Fanera	4
Sor Práxedes Farreras	5

Totas velnegradas, ab una Escolana, que foren sis Religiosas.

Die de la Gloriosa Sta. Anna, als 26 de Juliol any del Sr. de 1602, entraren dites Sras. Religiosas en esta Ciutat de Manresa ab grandíssim acompanyament de tot lo lustre de la Ciutat y eixa nit dormiren dites Sras. á casa lo Dr. Maurici Calvó en lo carrer del Born.

Lo endemá, dissapte, que comptárem als 27 de dit mes, dites Religiosas se partiren per á la Iglesia Cathedral de la Seu de Manresa, ahont se digué un solemne offici y predicá en ell Mon. Sr. de Vich Don Fran^{co} Rebuster y de Sala, y dit lo offici acompanyaren á las dites Religiosas al monestir de Sta. Clara, que eix die prengué lo nom del monestir de N.^a S.^a dels Angels y Sta. Clara, ab molta autoritat y veneració de la manera següent:

La Proffessó anaba di-poseda de esta manera, que al devant anavan totas las confrarias ab las Banderas y lluminarias; després lo Clero ab sas Capas y Bordons, despres los Srs. Concellers, aportant lo tálem major y en ell los qui deian lo offici, aportant lo S^m Sagrament dende la Cathedral pera deixar-lo á dita Iglesia y Monestir; després anavan dites Religiosas de una en una, aportant quiscuna de ellas dos señoras á cada costat. Y de esta manera arribaren á dit monestir y convent de N.^a S.^a dels Angels y Sta. Clara ab alegria y recocijo dels Ciutadans.

Dit any de 1602 se feu á dit monestir y convent una sisterna, la qual tenen dites señoras de lindas y regaladas aigües que costá molt.

Als 27 de Novembre 1602 se doná á fer la clausura del dit monestir y convent per los obrers de dit monestir á Pere Mártir Bori y Pere Bori son fill, mestres de casas, á 6 $\frac{1}{2}$ la cana de paret de pedra á tot cuadro y 3 $\frac{1}{2}$ per cada tapiada;

com consta ab acte públich pres y firmat en poder del Discret Lluís Torras.

Als 7 de Agost 1603 se posá en lo Cor de la Iglesia del dit monestir y convent la figura ó imatge de Christo Crucificat molt gran y molt devot, la qual feu lo Reverent Miquel Vilella, Prebere de Manresa, quan la Ciutat de Manresa obtingué lo Breu que en est Monestir de Religiosas Franciscas poguessen venir Religiosas dels Angels de la Ciutat de Barcelona. Obtingué Breu exprés de sa Santetat Clement Octau, las horas regnant beneventuradament la Iglesia de Deu, que de una caritat que tots anys se donaba en la Iglesia de Manresa la tercera festa de Pascua, la qual tenia = 44 s de renda, fos aplicada la dita caritat al dit monestir y convent. que fins á aixó ab lo ajust concertaren los Srs. Concellers.

Disposaren los Srs. Concellers y Religiosas dels Angels quan al nou origen de sa vinguda, que las Religiosas que serian admesas á dit monestir y convent antes del dia de la professió haguessen de aportar lo dot, so es las Religiosas que serian fillas de Ciutat tres centas lliuras y las que no serian fillas de Ciutat quatre centas lliuras, las quals fossen deposadas en la taula dels Cambis ó comuns depósitos á effecte de esmersar aquellas y augmentar la renda al dit monestir, quedantse la Ciutat de Manresa protectora del dit monestir y convent; y en virtut de la dita protecció, quan ditas Sras. volen acceptar alguna filla de Ciutat ó forastera per Religiosa, ne demanan lo degut consentiment als senyors Concellers y Concell de la present Ciutat de Manresa, á la qual no trobantse causa llegítima per no haber de ser admesa, procurant donar son consentiment de boníssima gana.

Es tan antich lo monestir de estas Stas. Religiosas, que

en lo any de la nativitat del Senyor 1340, als 8 del mes de Setembre, conforme consta y apar en los annals y en la vida del Rey Pere quart, que trobantse dit die, mes y any en esta Ciutat de Manresa, feu donació dit Rey Pere quart al dit monestir y convent de Religiosas Franciscas, que á las horas eran, de quinse lliuras de renda sobre lo lloch de Vacarisses. Y en virtut de la dita donació las reben vuy las ditas Religiosas, monestir y convent de son llegalit procurador sobre lo Ducat de Cardona y en particular sobre los llochs de Torroella y Cuaner de dit Ducat.

Está lo dit monestir y convent, á mes de que es molt gran y sumptuós, edificat en part delectable y molt alegre vista, qui de dit convent estan las ditas Religiosas veuhen la major part de la Ciutat, la admirable montanya de Maria Sma. de Montserrat, riu de Cardoner y de tots los quatre costats de dit monestir la vega tan alegre y delectable, que á mes que está edificat á part sana y airosa es de gran consuelo pera las Religiosas.

Resideixen vuy en dit monestir y convent unas vint y vuit ó trenta Religiosas per lo menos, señoras de grans prendas, qui ab sa conversació demostran la virtut y santedat dellas. Selebran en dita Iglesia y cor los Divinos officis ab tota satisfacció prendadas de lindas veus per alabar á Jesuchrist. Llur prelat es lo molt Illm. y Reverendíssim Sr. Bisbe de Vich y de Manresa, y en sa ausencia lo Sr. Degá de Manresa.

Vuy ja las Religiosas que ditas Sras. aceptan á dit monestir y convent, si son forasteras aportan sinchsentas lliuras de dot, y tant las fillas de Ciutat com las forasteras pagan igualment lo any del noviciat trenta lliuras.

La fundació del monestir y convent de N.^a S.^a dels Angels y Sta. Clara, situat extre murs fonch feta per los Con-

cellers y Concell de la Ciutat de Manresa y dotada de la manera y ab los pactes contenguts ab un acte y capitulació feta en poder del Discret Rafel Torras, Notari, Escribá del Concell, als 27 de Febrer any del Senyor 1602; y dita concordia acceptaren la Priora y convent lo mateix die entraren á dit monestir, que fou á 27 de Juliol 1602.

En la Iglesia del dit monestir y convent hi ha una capellania ó benefici fundat sots invocació de St. Blay per Guillem T.

Obté vuy dit benefici. Jecinto Torra.

Patró de dit benefici. Lo Priorat de dit convent.

SANT IGNASI DE LOYOLA
Y LA COMPANYÍA DE JESUS

ANT Ignasi de Loyola fundador de la Sagrada Religió de la Companyia de Jesus, son principi de penitencia en esta Ciutat de Manresa, vinguda del Sant, estat de la Santa Cova, Raptos del Sant y nou origen ó fundació

del Colegi dels Pares de la Companyia de Jesus en esta Ciutat de Manresa lo any 1603, com en lo discurs del present tractat de tot se farà menció.

Blasonar se pot esta Ciutat de Manresa de ditxosa, puis lo Patriarca St. Ignasi de Loyola, fundador de la Companyia de Jesus, volgué fer la elecció de ella pera son principi de penitencia, com de ella anirém escribint.

Lo Patriarca St. Ignasi de Loyola nasqué lo any 1491,

sos pares se anomenaban Bertran de Oña y Loyola y D.ª Maria Desvaldo; tingueren estos cavallers sinch fillas y vuit fills, lo menor dels quals fou nostre Patriarca Sant Ignasi.

En sa minyonés fonch creat en casa de sos Pares, després fonch Patge dels Reys Cathólics D. Fernando y Dona Isabel.

Seguí després la guerra, y essent Capitá de Infanteria en lo fort de la Ciutat de Pamplona, Cap del Regne de Navarra, lo any 1521 estant dita Ciutat assitiada del exérsit del Rey de Fransa, estant dalt en la muralla defensant la Ciutat una bala lo ferí en la cama y la hi trencá. Portarentlo en casa de sos pares ab molt cuidado pera curarse, de la qual cura patí molt y vingué á perill de perdre la vida. Entretenias nostre St. Patriarca en llegir las Hestorias de la Vida de Cristo y dels Sants, per qual llegenda li inspirá Deu que deixás lo mon y los intents de cosas terrenas que antes tenia y se donás á servir al Sr.

Axí se despedí de son Germá major, anomenat Martin, y sens dirli son particular intent, ab son caball, vestit ab sos mateixos vestits de Capitá, se partí dende sa casa per al monestir y convent de Maria Santíssima de Montserrat, com ho escriu lo P. Ribadeneira en lo segon y tercer Capítol del libre primer de sa Vida.

En lo dit Santuari de Montserrat feu nostre Patriarcha Sta. Confessió general de sa vida y rebé la Comunió; y visitat aquell Santuari prengué sos talabars, espasa y daga y las penjá en la reixa de la Capella de Nostra Sra. y donant sos vestits á un pobre se vestí de sach ó estopa grosera y se senyí ab un soga prima de cánem; del qual hi ha particular memoria en Montserrat en un lletrero esculpit en una pedra hont vuy en die hi ha una imatge de St. Ignasi al passar del claustro á la Iglesia nova, lo qual lletrero feu fer y esculpir lo molt R. P^e Fray Lorenzo Nieto, essent Abad de

Montserrat, lo qual després fonch consagrat en la Cathedral de la Seu de esta Ciutat de Manresa per Bisbe de Caller, en Sardenya.

Partís lo Patriarcha St. Ignasi de Montserrat y arribá en esta Ciutat de Manresa en lo mes de Mars, any del Sr. 1522, anantsen dret al hospital de Sta. Lluçia, y poch antes no arribás á dit hospital encontrá á Agnés Pasquala y son fill Joan Pasqual, de edad 12 anys, los quals se eran ausentats de la Ciutat de Barcelona per rahó de la pestilencia que hi habia en ella, á la qual preguntá St. Ignasi hont estava lo hospital. Y ella, per ser dona molt pia, compassiva y devota, le hi amostrá y se offeri ferli caritat. Est fou lo primer coneixement del Sant que tingué dita Agnés Pasquala, y la tingué després en esta Ciutat de Manresa y la Ciutat de Barcelona.

Estigué St. Ignasi en esta Ciutat de Manresa serca de deu mesos, ahont considerantse que antes de partirse de casa de sos pares era Capitá de Infanteria que no havia de parar fins á arribar á tenir puesto de General, com ho alcansá de esser General de la Companyia de Jesus, y per est respecta estant en esta Ciutat de Manresa comensá á armarse pera vencer á Satanás posant son principi de penitencia donat á la virtut y santedat, afligint son cos ab aspereça de cilicis, vigílias y dixiplinas, y armantse ab los Sagraments de la Confessió y Comunió en la Iglesia de St. Domingo, anava molt amenut á la Iglesia de Viladordis, que dista mitja hora de llegua de esta Ciutat de Manresa á fer oració, hont la tenia molt ordinaria, y en la Capella de Sta. Lluçia que estava apegada al hospital que vuy es la Iglesia dets P^s de la Companyia.

Baix la casa dels P^s Caputxins, á la caiguda de una mon-

tanyeta, sobre lo Riu de Cardoner, á vista de la montanya de N.^a S.^a de Montserrat, baix de una penya ó roca, hi havia una cova ó espalunca en la qual si entrava per un sol portalet; hi havia un petit forat pera pendrer claror y la dita porta tancada de romagueras. A esta cova lo P. Ignasi Loyola, fundador de la Religió dels P^s de la Companyia, comensá á fer son principi de penitencia, ahont veyá la montanya de N.^a S.^a de Montserrat, y allí continuava la devoció que allí havia cobrat de la Mare de Deu. Y en aquest temps compongué los Sts. Exercicis del que Deu li ensenyá y ell axi experimentá. Y esta es la verdadera Cova del Patriarca St. Ignasi y esta poseheixan y van empleant los P^s de la Companyia de Jhs.

En lo hospital de Sta. Lluçia tingué nostre Sant aquell miraculós Rapto de vuit dies, sens menjar, beurer, ni dormir, comunicantli lo Sr. moltas misericordias.

En los deu mesos que St. Ignasi estigué en esta Ciutat de Manresa li doná el Sr. una desgana á la qual vingut á noticias dels Concellers, fou ordenat que per part de la Ciutat fos assistit en tot, á mes del que fou ajudat y provehit de caritats de la dita Agnes Pascuala y de las casas de Amigant y Corrons y era conegut de las casas mes principals y de tots los Ciutadans, y perque anava vestit de sach li deian lo home St. ó lo home del Sach.

Acabats ó passats los deu mesos que St. Ignasi estigué en esta Ciutat de Manresa, se parti pera Barcelona, ahont se embarcá pera las pertidas de Génova y Roma, y fou á Venecia de hont se embarcá pera la peregrinació de Hierusalem. Y acabada sen torná y arribá en Barcelona lo any 1524, de edad de 33 anys. Y en est temps en la dita Ciutat comensá á estudiar la Gramátiga dos anys ab mestre Gerónim Ardévol y ell estava en casa Agnes Pascuala affavorit de

las caritats de la Sra. Gralla, Rosell y Ribellas. Tractava molt á menut dels coneguts de esta Ciutat de Manresa, refrescántseli la memoria los beneficis que dels Ciutadans havia rebuts.

Seguis tenir noticia los Ciutadans de Manresa que nostra St. Patriarcha sen era anat á estudiar al Calar de Henares, á Salamanca y París y que denprés fundá la Religió de la Comp^a de Jesus, essent General de ella, y los miracles que per totas parts obrava lo St. per medi del Sr. y que visqué y morí en nom de gran Sant sempre; y á las horas de nou se confirmá, conservá y fins lo die de vuy ses anada augmentant la gloria del St. en los cors de tots los Ciutadans de esta Ciutat de Manresa.

Governá lo Patriarcha St. Ignasi la Comp^a de Jesus com á General de ella, den del any 1540 fins lo any 1556; en lo qual any morí N^e St. Patriarcha en la Ciutat de Roma, als 30 del mes de Juliol. Fundá molts colegis en España, y en la provincia de Aragón se comensaren los colegis de Barcelona, Saragosa, Valencia y Gandia, y en particular lo de Barcelona se comensá lo any 1545.

A est temps los P^s de la Comp^a venian de Barcelona y altres Colegis molt á menut á veurer lo puesto á hont St. Ignasi havia comensada sa empresa de penitencia, y vist assó refrescantse als Ciutadans de Manresa la memoria que teian del St. Patriarcha, vist que den del any 1574 fins lo any 1578 cada dia arribavan differents Religiosos per dit effecte, no cessaren los de esta Ciutat á cercar medis vinguessan á esta Ciutat de Manresa Pares de la Comp^a de Jesus.

Lo any 1601 predicant lo P^e Llorens St. Joan en esta Ciutat de Manresa, procurá suplicar á la Ciutat donás als

P^s de la Comp^a lo hospital de Sta. Llúcia ahont lo St. havia estat y tingut son Rapto. Y com lo any 1575 la Ciutat hagués edificat lo hospital de St. Andreu per esser lloch mes sa y venut lo hospital de Sta. Llúcia á un particular, lo qual ne feu hostal de traginers y passatgers; no obstant aixó aparegué á la Ciutat atropellás dificultats pera edificar á major honra y gloria del Sr.

Als 11 de Novembre de 1602, en virtut de delliberació en lo Concell de esta Ciutat de Manresa feta, fonch comprada la casa de Malet situada en la plassa de Sta. Llúcia al costat de dita Iglesia, que antigament era hospital de pobres, en lo qual lo P. St. Ignasi de Loyola estigué molt temps y feu sa penitencia primitiva, per preu de=418 ₧ comptadas y á mes de aquellas se feu la Ciutat una encarregació de un Censal de=10 ₧ de penció al hospital de St. Andreu; com consta ab acte rebut y testificat en poder del Discret Rafel Torras, nott, Ciudadá de Manresa, die y any demunt dit.

Aparagué á la Ciutat cumplir á sa pietat y devoció donar dita casa als P^s de la Companyia, á effecte de que tinguessen residencia ahont son fundador havia empresa sa primitiva penitencia. Y en lo interin recomaná la Ciutat la dita casa ab tot cuidado fins que dits P^s de la Comp^a tinguessen la residencia, al Sr. Canonge Thomás Padre y á Fran.^c Capdepós, los quals ab molt gust acceptaren dita comanda, contentíssims que los fills de St. Ignasi habitassen en casa de hont lo St. havia rebut santificat ab sa presencia, regada ab llágrimas y matissat ab la sanch que derramá ab las continuas dexiplinas que en dita casa se doná. Y á las horas comensaren los P^s de la Companyia á tenir sa residencia en esta Ciutat.

A est mateix temps lo atrás escrit P^c Llorens St. Joan

predicà la quaresma en la Cathedral de la Ciutat de Vich y vingué ab molta coneixensa de sa Illma. D. Joan Batista Cardona, Bisbe de Vich, de qual Diocesis es esta Ciutat de Manresa, lo qual volent declarar la devoció que tenia al St. y lo amor que tenia als P^s de la Comp^a de Jhs maná obrar y alsar una piràmide á modo de agulla devant la porta del hospital de Sta. Lluçia, manant esculpir al pedestral de la piràmide un epitafio en llatí, lo qual traduhit en Romans diu aixi:

En Manresa en la Iglesia de Sta. Lluçia que fonch primer hospital de pobres ahont Ignasi fundador de la Companyia de Jesus comensá á fer sa penitencia. A Ignasi de Loyola fill de Beltran de la provincia de Guipuzcoa fundador dels P^s de la Comp.^a de Jhs. lo qual essent de edad de 30 anys en lo Castell de Pamplona peleá valerosament ab los francesos per la defensa de sa patria y habent rebudas algunas feridas mortals y curat de ellas per singular beneffici de Deu, encés de desig de visitar los Sts. Llochs de Hierusalem se posá en camí fent vot de castedat y deixadas las armas que com á soldat havia portades en lo temple de N.^a S.^a de Montserrat, vestit de sach y selici y casi desnú. En aquest lloch comensá á plorar los pecats de sa vida passada y ab sas llágrimas y oracions vingut com á nou soldat de Christo á pendrer venjansa de si mateix. Pera memoria de una cosa tant gran, gloria de Deu, honra y resplendor de la Companyia, Joan Batista Cardona, Valenciá, Bisbe de Vich y clet de Tortosa, per la devoció gran que te á la Santedat de dit P. Ignasi y de sa Religió feu posar esta pedra com á home piíssim y á qui tant deu la República Cristiana, essent Sumo Pontífice Sixto V y Rey de Espanya lo Cathólich y máximo Rey Phelip Segon de aquest nom de Espanya.

Los ciutadans que en tot lo temps de la residencia dels

P^s de la Comp.^a feren tot costat á dos Religiosos y un hermano y denprés se anyadiren mes que residien á vista de la gran incomoditat dels Religiosos, fins se fundá lo Colegi, foren lo Dr. m.^o Gallart y Rechs, lo Dr. m.^o Joan Amigant, lo Dr. m.^o Joseph Sala y m.^o Pons, los quals á mes de que oferiran ajuda de costa en lo de sas casas als dits P^s com ho feren, passaren los dos Religiosos y lo hermano ab prou incomoditats y á est temps que los P.^s de altre colegis anavan y venian posaban en sa casa propia predicant y ensenyant la Doctrina.

A est temps esta Ciutat de Manresa doná als P.^s de la Comp.^a la Sta. Cova ahont lo P. St. Ignasi se solia recullir llarga oració y retirada sa penitencia, la qual dits P^s acomodaren prou descentment ab sa llantia, la qual feren cremar los diumenges y festas. Y Ntre. Sr. la comensá de illustrarla que ab oli de la dita llantia, pedra y terra de esta Sta. Cova foren molts los miratgles que los Ciutadans y forasters en sas enfermedats obtingueren á major honra y gloria del Sr. del que dins breu temps fou plena de retaulons.

Al Canonge Thomás Fabre, m.^o Escosi Beneficiat y Capdepós fomentaren la devoció de la Sta. Cova, tencant y demés aquella y netejantla en son temps.

Lo any 1595 lo P. Ribadeneira escrigué als P.^s de Barcelona, de Madrid estant, se prengué informació jurídica de la vida, virtuts y miratgles del St. y juntament enviá un Breu Apostólich del Nunci del Papa als Srs. Bisbe de Barcelona y Bisbe de Vich pera que manassen fer dita informació en la Ciutat de Barcelona, en la Ciutat de Manresa y en lo Santuari de Montserrat. Lo que ab tota diligencia dits Srs. Bisbes feren, la qual closa y sellada de dits Srs. se remeti á Madrid al P. Ribadeneira, lo qual quedá molt pagat, content y satisfet de ella.

La dominica in albis del any 1603 fonch posada la primera pedra á la Capella ques feu demunt la Sta. Cova, la qual feu fer lo Illm. D. Fran.^{co} Robuster y Sala; la qual fonch posada per lo Dr. Joan de Aymerich, Pabordre de esta Ciutat; y posada la primera pedra de dita Iglesia ab un canó de plom escrits los noms del Papa, del Comprador, del Rey y lo del qui li posá ab monedas de plata com se sol fer. La qual Capella fou recomanada la ferla fer y adeptada ab tota decencia per lo Sr. Bisbe de Vich al Dr. Joan Amigant, que á las horas era son Vicari General; la qual feu ab tota brevedat y se comensaren á dir missas, la qual prest fou plena de retaulons dels miratgles que lo Sr. obrá als Ciutadans y als de la Comarca.

En lo mes de Setembre 1606 la Sra. Dona Gerónima Coloma, mare del Sr. Duch de Monteleon, la Sra. Duquesa sa muller, la Duquesa de Terranova y son fill lo Duch, havent arribat al Santuari de María Sma. de Montserrat, se partiren per esta Ciutat de Manresa á visitar lo hospital de Santa Lluçia y la Sta. Cova. Confessaren y combregaren en la Capella demunt la Sta. Cova ab gran alegría dels Srs. Bisbes de Barcelona y de Vich que estavan prenent la informació del St. y de tots los de esta Ciutat, veurer quatre Excelentissimas personas confessar y combregar en la Capella de St. Ignasi.

Be lográ á est mateix temps sos desitjos Fray Lorenzo Nieto, Monjo de Montserrat, que á vista de que en esta Ciutat de Manresa pera pendrer la informació de St. Ignasi se trobavan sa Illma. Don Rafel de Rovirola Bisbe de Barcelona y sa Illma. Don Francisco de Robuster y Sala Bisbe de Vich y de Manresa, procurá suplicar á sa Illma. Don Lluís Sans, Bisbe de Solsona, arribás á esta Ciutat de Man-

resa, com ho feu, y los tres consagraren al dit Fray Lorenzo Nieto per Bisbe de Caller en Serdenya, vehentse á las horas en esta funció quatre Bisbes junts vestits de Pontiffical, cosa que may en esta Ciutat de Manresa será vista. Y per eterna memoria de esta Sta. funció la oferta de pa y vi que se offerí y demás escrits se posaren dins tres botetas ab los círcols dorats, los quals estan posats en la columna de la capella del Esperit St. de la Cathedral Iglesia de esta Ciutat de Manresa. Lendemá dits Srs. Bisbes anaren á visitar la Iglesia de Viladordis, hont St. Ignasi se solia retirar á fer llarga oració, y així mateix la creu del Tort, hont lo St. tingué algunas visions y aparicions celestials, y la Sta. Cova.

Lo any 1606 tancat y autenticat lo procés de la informació de St. Ignasi, lo P. Llorens St. Joan de la Comp.^a lo aportá á Roma.

Del any 1606 fins lo any 1610 lo Illm. Sr. Don Onofre Reart, Bisbe de Elna y després de Vich y Manresa, tingué desitg de ajudar als P.^s que residian en esta Ciutat de Manresa y per inducció dels P.^e Caspe y del P.^e Collado son confessor comprá la casa del costat de la Iglesia de Sta. Lluçia ab lo hort que tenia bona part del siti de la isla. Y comprat quel hagué lo doná als P.^s de la Comp.^a Lo acte se feu en esta Ciutat de Manresa en poder de T. nottari de Manresa, lo qual acte tenen ben recóndit y guardat los P.^s en son Colegi; y ab esta casa y hort estaren los P.^s que residian en esta Ciutat ben acomodats.

Lo any 1610 arribá de Roma la Butlla de la Beatificació de St. Ignasi, la qual rebé lo P.^e Joseph de Villegas, Provincial de la Provincia de Aragó en lo Colegi de Barcelona, que á las horas estava visitant, y ordená se fes la festa de la Beatificació en lo Colegi de Barcelona la tercera Dominica de Advent. Y acabadas de fer en Barcelona, se feren en esta Ciu-

tat de Manresa, las quals feu lo molt Iltre. Capítol, la Reverent Comunitat, los Iltres. Srs. Concellers y tota la Ciutat ab moltas lluminarias de nit, antes y despres del die de la festa, ab lo degut contento y alegria de tots los Ciutadans que estaban desitjosos de tenir Colegi dels P.^s de la Companyia en esta Ciutat de Manresa.

Lo any 1616 en la Congregació General se tractá de tenir Colegi en la Ciutat de Manresa, com en dit any se executá; y lo primer Rector que hi hagué en dit Colegi fou lo P. Diego Tonera, senyalat per lo P. Joan Sans, Provincial de la Provincia de Aragó.

Los anys 1617, 1618 aftavorit de la gran devoció que tenia á S. Ignasi D. Lupercio de Arbisu, comendador de Malta, Bailio de Caspe, escrigué al P.^c General de la Comp.^a de Jesús desde Zaragoza diferents cartas á effecte li fes gracia ques pogués dignar esser lo fundador del Colegi de la Companyia de la Ciutat de Manresa.

Lo any 1620 se conlogué que la residencia en Manresa fos Colegi y que lo fundador dell fos el Sr. Don Fray Lupercio de Arbisu, comendador de St. Joan de Malta, y als 20 del mes de Juliol de dit any rebé dit Sr. Comendador la patent del P.^c General; lo cual luego comensá á remetreer lo adorno per la Sagristia, juntament dos rebosters ab sas armas, una llantia de plata, canadellas, salvilla ab sos requisits, candeleros y un Christo dorat, tot de plata, y altras cosas per al culto divino, sens molts millars per esmersar, donant ánimo als P.^s de la Comp.^a que si Deu Ntre. Sr. li donava vida no havia de parar fins que est Colegi de Manresa hagués mil y sinch centas lliuras de renta.

Als 15 de Abril de 1622, acabat de predicar la Quaresma

en la Vila de Perpinyá lo P.^e Diego Thonera, vingué á esta Ciutat de Manresa á pendrer posseció del nou Rectorat de est Colegi, segons li hi havia ordenat lo P.^e Pau Gil, Provincial, en Valencia, quan li doná la patent.

Dit any 1622 fonch molt assenyalat y alegre per est Colegi de la Ciutat de Manresa, y encara dels Pares de la Comp.^a perquè vingué á ell son fundador el Comendador Don Lupercio de Arbisu, per la molta affició y devoció que sempre tingué á est Santuari de la Ciutat de Manresa.

Visitá la Ciutat al Sr. Comendador Lupercio de Arbisu anant los Concellers en nom y forma de Ciutat ab sa promenia; donárentli lo parabien de haver volgut honrar á esta Ciutat ab sa presencia y ilustrarla ab la fundació del Colegi.

Visitárenlo despres los cavallers, los Drs. y demás sent de satisfacció de tots. Y com dit Sr. arribá á esta Ciutat de Manresa dos dies antes del Corpus, los Concellers li suplicaren fos servit honrarlos en la professó aportant lo pendó del S^m Sagrament, lo qual feu dit señor ab sa molta pietat y devoció.

Visitá dit Sr. la Sta. Cova. Ohí missa en la Capella. Confessá y combregá en ella ab molta ternura y devoció, lo acompañá lo P.^e Diego Thonera á Montserrat y de allí á Barcelona, ahont se embarcá pera Malta, de hont remeté unas cortinas y altrás cosas de valor per est Colegi de Manresa.

Fou assenyalat de alegre y festiu est any de 1622 ab la canonitsació que vingué tan desitjada del Gloriós Patriarcha St. Ignasi ab universal goig y alegria de la Companyia y en particular de est colegi y Ciutadans de Manresa, ahont lo Sr. feu sos primers fonaments de la Religió de la Companyia

de Jesus. Ys pot tenir per cert que en aquell Raptó de vuit dies que tingué en la Iglesia de Sta. Llúcia, ahont es vuy la dels Pares de la Comp^a, li doná Deu N.^e Sr. la economia y trassa de ella.

Habentse de fer las festas de la Canonitsació del St. lo P.^e Diego Thonera aná al Illtre. Capítol suplicantlos quan franchs y lliberals se havian de mostrar á esta tant deguda obligació. Lo que lo Illtre. Capítol franqueá la Iglesia y quan tenia en ella y ordená en quant pugué y corregué á son compte y cuidado ab tota galanteria.

Arribá dit P.^e Diego Thonera al Concell general de esta Ciutat de Manresa suplicantlos lo mateix; de la qual nova los Srs. Concellers y Concell junt unánimes y conformes resolgueran que pera fer las festas de la Canonitsació de St. Ignasi se deixava á cuidado dels Srs. Concellers y á vuit personas dels Jurats del Concell General de esta Ciutat, encarregant á dits Srs. procurassen que las festas fossen célebres, magníficas y grandiosas, deixant lo gasto de ellas á Banch Obert, pera lo que se offeris.

Y vist per los de la dita Junta que per estas festas la Iglesia de St. Ignasi era petita, assenyalaren que los officis y prédicas fossen á la Cathedral Iglesia de esta Ciutat. A solas encarregá dita Junta al P.^e Rector Diego Thonera que sa R.^a á sola se servís pendrer á cárrech de provehir los predicadors per als 8 dies que havian de durar las festas del St. lo que aceptá lo P.^e Rector ab molt gust.

Imprimiren estos Srs. las festas disposadas per la Canonitsació del St. y procuraren remétrerlas y ferlas públicas á sis lleguas al rededor de esta Ciutat de Manresa.

Vuit dies antes se feren cridas per tota la Ciutat, comentant á la plassa devant de St. Ignasi publicant las festas manant la Ciutat á tots los Ciutadans que lo Dissapte tots los Ciutadans empaliassen y enramassen carrers y finestras de las colgaduras y tapisseria ó millor que tinguessan per al Diumenja que se havia de fer la Proffesó tant solemne.

Partís dit pregó de la Iglesia major aportant lo pendó Don Galcerán de Peguera acompanyat de 50 á cavall y entre ells Don Joan y Don Gecinto de Peguera, qui anavan devant las caixas y atambors ab tres coblas de menestrils tots á vavall vestits ab cotas de domás carmesí y los clarins ab lo degut orde se partiren dende la Cathedral á dita Iglesia de St. Ignasi, ahont se comensá la publicació, seguint tota la Ciutat publicant los premis que la Ciutat offeria donar á las personas que major invenció de lluminaria fessen, als que mes vistosos tabernacles aportassen á la proffesó y procuraren que la cantoria vingués de Barcelona.

Comensárentse las festas de la Canonitsació del Patriarcha St. Ignasi, dissapte als 28 del mes de Setembre, cantantse las primeras vespres á 3 cors y lo mateix los demás 8 dies que duraren. Cosa llarga seria relatar lo realse de tan magnificas y grandiosas festas que esta Ciutat de Manresa feu estos vuit dies, perque no hi hagué die nos fes nova festa, ya de comedias, ya de correr sortija, ya de correr toros, ya de entrada ab carro triunfant, ya de una entrada de soldadesca ab tanta bisaria de vestits ab tants penatxos que admiravan, ya altre entrada de diferents nacións quiscú dells vestits á son trage; ya de diferents balls y dansas y en camisadas.

Totas las nits de estos vuit dies hi hagué grandíssimas y costosas invencions de foch, essent quiscuna nit different

ab tantas lluminarias y tantas graellas per tota la Ciutat, ab tanta gent de la Comarca que tota la nit estavan rondant la Ciutat mirant las diferents invencions que los particulars feian en sas propias casas ab tanta multitud de atxas que cremavan, que quedavan admirats de veurer semblants festas.

Tots los dies á la Cathedral Iglesia de esta Ciutat se celebraren los officis predicaren en ells sis Drs. en Teologia. Lo Diumenge al matí digué lo offici de Pontifical lo Sr. Abad de Ripoll y lo dit predicá lo un dels 8 dies una prédica molt docta, pia y devota, ab un tablado se li havia fet per eix effecte. Y lo últim feu un P.^o de la Companyia de Jesus, lo qual en dita prédica doná á la Ciutat y Ciutadans la enhorabona de la Canonitsació del Patriarcha St. y las gracias al comú y particular del que serán tant ben empleats en tant admirables y costosas festas.

Lo Diumenge á la tarde se comensá la proffessó per la Ciutat, la mes solemne y devota que may en esta Ciutat de Manresa se sie feta, ab tanta cantoria que admiraren los oyents.

Los que mes se assenyalaren en esta festa foren lo Reverent M.^o Escosí, prevere, y lo Dr. M.^o Sala, los quals á la plasseta que hi es en la Iglesia del Arcángel Sant Miquel de esta Ciutat de Manresa feran una font de ví blanch que durá tot lo temps de la proffessó y lo Diumenge á la nit, que admirá á tots los de la Comarca. Y finalment, per no cansar als que gustarán saber lo demás del realse de esta tant sumptuosa festa, me remetto que miren los qui gustaren saber della per menut á la imprimició que de ellas feu fer la Ciutat, que es cert gustarán saber la grandesa que esta Ciutat de Manresa com á tan devota á las glorias del Patriar-

cha St. Ignasi obrá per declaració de la alegria tenia de sa Canonitsació.

Lo any 1623, com los mestres de casas tenian la Confraria en la Iglesia de Sta. Llucia y mudantse á la Iglesia Cathedral sen havian portat lo retaula y demés que tenian en dita Iglesia fins á la campana.

Lo P.^e Rector de la Comp.^a de Jesus feu fer un quadro de St. Ignasi de catorse palms de alt y deu palms de ample, il posá al altar com á tutelár que vuy se veu en dit altar. Y als dos costats feu pintar als dos Beatos Gonzaga y Estanislao cada un á son costat y juntament altre de N.^a S.^a y altre de St. Fran^{co} Xavier.

Dit any de 1623 fou de molta alegria y contento per haver lo P.^e Diego Thonera, Rector, suplicat al P.^e General fos servit enviar á est Colegi de Manresa una reliquia de St. Ignasi. Y per la gran devoció que lo P.^e General tenia al Santuari de esta Ciutat la hi enviá; la qual reliquia procurá lo P.^e Rector fer lo que el P.^e General li recomanava, que dita Sta. reliquia se rebés ab gran festa, solemnitat y magestat.

Arribá dit P.^e Rector á sa Illma. lo Sr. Bisbe de Vich ab carta del General que se servís autenticar la Sta. reliquia ab acte de nottari, lo que se servi dit Sr. Bisbe ab grandisim gust ferho; y ab tot effecte y ternura se la posá demunt son cap adorantla y reverenciantla.

Tornat que fou lo P.^e Rector de la Ciutat de Vich, aná al Illtre. Capítol de Canonges de esta Cathedral de Manresa, suplicant á dit Illtre. Capítol fos servit rebre la santa Reliquia ab proffessó, lo que feren dits Srs. ab grandisim gust.

Arribá dit P.^e Rector en la casa de la Ciutat y suplicá als Illtres. Concellers fossen servits ajuntar lo Concell general que tenia que tractar en ell alguna cosa de molt contento pera tots. Y ajuntat que fou lo Concell general, entrá en ell dit P.^e Rector y feu la relació al savi Concell dels grandiosos miratgles que St. Ignasi obrava en Munebrega (que á las horas lo havían enviat de Madrit) y los doná noticias com lo P.^e General havia enviat á est Colegi de Manresa una reliquia de St. Ignasi y que desitjava se rebés ab pompa, magestat y grandesa ab una solemne proffessó. Lo qual oit per tant savi Concell tant Sta. petició, luego ordenaren fer pregó per tota la Ciutat manant als Ciutadans que al Diumenge próxim vinent, als 30 de Juliol, quiscú en son endret procurás escombrar y enramar los carrers y que tolas las confrarías ab sas banderas y lluminarias assistissen á la proffessó, anant en ella 3 coblas de menestrils.

Los confreres del Sm. nom de Jesús deixaren á dit Pare Rector lo tabernagle al qual portaren la Reliquia del Sant, adornada ab pessas de or y joyas de gran valer; lo qual aportaren quatre sacerdots que com á tant devots del Sant se oferiren á portar, la qual proffessó acabadas vespres isqué de la Iglesia Cathedral fent la roda de la del Corpus ab tota solemnitat, la qual arribá á la Iglesia de St. Ignasi ahont los Srs. Concellers y demás Ciutadans adoraren la Santa Reliquia ab molta pietat y devoció y quedaren los dits P.^{es} ab lo Santuari de la Sta. Cova, del Rapto y la Santa Reliquia.

Lo any 1625 lo P.^e Joan Ballester, Rector de est Colegi, disposá y assecá la Sta. Cova, fent en ella lo portal de pedra picada, lo qual hi es vuy en ella.

Lo any del Sr. 1625, ab la vinguda dels P.^s Procuradors que vingueren á visitar la Sta. Cova feren caritat pera fer la Capella de hont St. Ignasi tingué lo Rapto 8 dies; qual obra se comensá dit any y se acabá de adeptar y rellenar lo any 1626.

Haurá serca de vint y sinch anys que los P.^s de la Companyia de Jhs. llegeixen en son Colegi per compte de la Universitat de esta Ciutat de Manresa los estudis de Gramátiga, Retórica y Filosofia, donant los de la Ciutat per llurs traballs á dits P.^s dos centas sexanta lliuras quiscun any; los quals á mes de que ab tot effecte procuraren donar tota satisfacció, procuran en particular á la educació dels fills de esta Ciutat y forasters que arriban en ella á frecuentar los Sagraments y demés ensenya espiritual y temporal con que tots los Ciutadans quedan contentíssims de son bon modo de procehir y ensenyansa.

Lo any 1664 se partiran de la provincia de Catalunya y Aragó molts Religiosos de la Comp.^a de Jesús per la Ciutat de Manilla y las Filipinas, á effecte de reduhir los índios á nostra Sta. fe y entre ells hi aná lo P.^e Maurici Corrons, fill de Pere Corrons, baster, y lo P.^e Magí Sala, fill de Vicens Sala, los dos fills de esta Ciutat de Manresa.

CONVENT DE RELIGIOSOS
DE S.^T FRANCISCO DE PAULA

ELIGIOSOS de la Orde del Patriarcha St. Francisco de Paula vingueran á fundar un Monestir y Convent en Manresa lo any 1625.

Bona ocació tingué lo molt R. P. F. Bernat Ferrer, essent Provincial de esta Provincia de Cathalunya trobantse en la Ciutat de Manresa, sots jornada dels 3 del mes de Setembre any de la natividad de N.^e Sr. de 1623, en lo qual die se convocava y congregava lo Concell general de dita Ciutat de formar y donar una súplica de sa part als molt lltres. Srs. Concellers y savi Concell de la dita Ciutat, á effecte de que tinguessen á be de concedir llicencia al Pares mínims de la Religió del Gloriós Patriarcha St. Francisco de Paula per edificar convent dins los murs de la present Ciutat de Manresa. La qual súplica vinguda en nom y per part del Pare Provincial dels mínims, fou admesa en dit Concell.

Procurá lo Concell general de la Ciutat de Manresa ab la deguda atenció se llegis la súplica del P.^e Provincial de la Religió dels P.^s de St. Fran.^{co} de Paula, y vist en ella sa petició y demanda, resolgué concedir llicencia á dit P.^e Provincial pera edificar son monestir y convent en la present Ciutat, reservantse lo assenyalar puesto per lo siti del dit monestir y convent, lo qual die de 3 del mes de Setembre, any del Sr. 1623 se feu dita concessió.

No deixá de venir dita concessió que feu lo Concell de la Ciutat de Manresa al P.^e Provincial dels minims á noticia dels Molts Reverents Pares Priors y convent de Nostra Sra. del mont del Carme y de St. Pere Màrtir Orde de Predicadors de la present Ciutat de Manresa. Los quals ententaren perturbar á dit P.^e Provincial la dita fundació, com en efecte ho posaren en obra, intentant causa en la Cort eclesiástica de la Ciutat de Vich contra sa P.^t molt Reverenda del Provincial fray Bernat Ferrer, sots jornada de 23 del mes de Novembre any del Señor 1623.

En la dita casa fonch preferida y obtinguda sentencia en favor del molt Reverent Pare Fr. Bernat Ferrer, Provincial del Orde de St. Francisco de Paula. Y en ella fou per lo Illm. y Reverendíssim Sr. Don fray Andreu de St. Geroni, per la Gracia de Deu Bisbe de Vich y de Manresa, concedida llicencia per fer dita fundació. Consta dita sentencia en lo original procés de dita causa; lo qual está recóndit en la Escrivania de la Cort eclesiástica de la Ciutat de Vich; la qual sentencia fou donada y publicada sots jornada de 23 de Setembre any del Sr. de 1625.

Vista la dita sentencia per los molt Illustres Srs. Concellers y Concell de la Ciutat de Manresa, los quals com á en-

terats de la devoció que tenia al Gloriós Patriarca Sant Francisco de Paula que a las horas eran y son tots los fills y habitants de la dita Ciutat, conforme en tal temps y continuament ho ensenya la experiencia de particular almoy-nis que per la obra de la Iglesia del dit monestir y convent y sustent dels Religiosos que en ell habitan la dita Ciutat y particulars personas han feta y fan, ab que los dits molt Illustres Concellers y Concell de la Ciutat de Manresa qui á las horas eran divulgant sa devoció, desitjant obviar los plets que lo Prior y convent de Ntra. Sra. del Carme y Prior y convent de St. Pere Màrtir de predicadors aportavan contra lo P. F. Bernat Ferrer per lo que determinaren enviar son Síndich als dits monestirs y convents á effecte de que tinguessen á be desistir las pretencions tenian en obviar la fundació del dit monestir y convent; la qual embaixada per los Síndichs de la present Ciutat fench feta sots jornada dels 19 del mes de 8.bre any del Señor 1625.

Dit dia de 19 de 8.bre 1625 los Molt Illtrecs. Srs. Concellers y Concell de la pnt. Ciutat de Manresa assenyalaren lloch per la fundació de dit monestir y convent dins la dita Ciutat de Manresa á la part de Sol ponent; que fou dende la cantonada mes avall de lo carrer anomenat de Sta. Maria fins á la muralla de dita Ciutat junt al portal anomenat Lleida.

Lo mateix die, mes y any en virtut de la dita delliberació y junt ab lo beneplácit del molt Illustre Pabordre y Capítol de Canonges de la Seu de Manresa, lo dit molt R. P. Fray Bernat Ferrer, junt ab altres Religiosos de son orde, prengueren possessió del dit siti y lloch assenyalat y donaren principi á la fundació de dit monestir y convent. Donant son degut principi en una Iglesia ó Capella que dits Religiosos disposaren á la casa de un tal Mur, y denprés la mudaren á

la casa que hi habita Anthoni Vilomara ó sos hereus, y en lo interin se anava obrant la Iglesia hont es vuy.

Havent tinguda noticia los molt Illustres Concellers y Concell als 10 del mes de X.^{bre} 1625 que havia arribat de Roma un despaix de la Sta. Congregació contenint nos donás lloch pera fer la dita fundació de dit convent, la qual á las horas ja era feta; per lo que en lo Concell tingut y celebrat se escrigués á la dita Sta. Congregació de regulars, y altres personas de la Ciutat de Roma als Srs. Concellers ben vistas, pera que ab tot affecte se pogués prosseguir la fundació feta de dit monestir y convent.

Als 4 del mes de Maig any del Sr. 1626, los molt Illustres Srs. Concellers y Concell de la Ciutat de Manresa elegiren en obrers de dit monestir de St. Francisco de Paula á Mossen Bernat Vilatorrada y á M.^o Gaspar Dalmau, jurats del Concell General.

Dit die de quatre de Maig 1626, en lo dit Concell general fonch delliberat que los Pares de Sant Francisco de Paula entrassen en el torn dels Predicadors de la quaresma, conforme las demás Religions y disposició de aquellas.

En lo Concell general tingut y celebrat sots jornada de 27 del mes de Maig any del Señor de 1627, se delliberá fos concedida llicencia y facultat al R. P. Vicari Corrector y demás Religiosos del dit monestir y convent de St. Francisco de Paula, de poder edificar casa sobre la muralla de la present Ciutat.

Vista la Iglesia dels Pares de St. Francisco esser tant petita, feu venir en esta Ciutat de Manresa un Religiós lo P. Provincial; lo qual Religiós era gran arquitector, home

de gran traa y lo qual se deya Fray Joan Font, Religios llech de dita Orde.

Lo qual Religios lo any del Sr. 1638 comensá á disposar la trassa de una Capella, picar pedra y comensar aquella. La qual Iglesia vuy en die que som en lo any 1679 no es acabada, sols se comensa á fer la bóveda principal, que ab lo favor dels Sants y ab la bona devoció dels Ciutadans se pot premetrer veurer acabada dins breu temps. Lo cert es que á la bona direcció de personas peritas en materia de arquitectura, conforme tots, es Iglesia de gran trassa.

En lo any de la Nativitat del Señor de 1648, havent sa Santedat concedit un Jubileu universal, lo qual se publicá en la prnt. Ciutat ellegint pera guanyar aquell tres Iglesias pera visitar, una de las quals era la de St. Francisco de Paula y durá 15 dies lo termini concedit pera guanyar aquell. En lo un dels dies que durá aquell, succehí que fonch al 6 de Juny de dit any, que una Imatge de Christo Crucificat que los Religiosos havian disposat pera la adoració del dit St. Jubileu, miraculosament suá dita Imatge per tot son cos, en tant que lo suor correuí fins als talons de sos peus. Per lo que se posá de sota de ells uns corporals se acostuman á tenir recóndits en lo Sacrari de dit convent en una caixeta que per eix efecte se feu. Y succehí estant la dita Iglesia plena de gent; per lo que se maná pendrer informació, com de ell consta ab acte pres y testificat en poder del Discret Miquel Susanya, Nottari de la Ciutat de Manresa, sots jornada dels 6 de Juny de 1648.

Está edificat lo dit monestir y convent de St. Francisco de Paula en lo lloch mes baix de la ciutat de Manresa, y encara que es veritat está apartat del major concurs de aquesta, gosan los dits Religiosos de una delectable vista del Riu

de Cardoner y de una espayosa y molt dilatada vega que del dit monestir se veu. Tenen los dits Religiosos en dit monestir una grandíssima horta, que no hi ha altre convent en la present Ciutat la tinga major, ab una font que ab la bona direcció dels Religiosos han disposada lo any de 1679, la qual es abundant y de una linda y fresquíssima aigua.

Resideixen en lo dit monestir y convent un P. Corrector y dotse Religiosos, personas molt exemplars en virtut y lletres, de qui restan molt aconsolats tots los Ciutadans, y viuen dits Religiosos de poca renda; puis es cert que pera vuy no tindrà de renda lo dit monestir y convent de Sant Francisco de Paula sino poch mes de unas cent lliuras.

Molt se deu á la devoció y bon zel que tingueran los devots del Patriarcha St. Fran.^{co} y entre altres Maurici Comellas, Pere Màrtir Graell y Fran.^{co} Trulls los quals ab gran vigilancia y particular cuidado y tot affecte han procurat vencer totas dificultats, empleantse ab particular cuidado de prevenir lo pertret necessari pera la dita obra; com es la provisió de cals, arena, guix, rajola, pedra y demás requisits se offeria per passar avant la Obra de la Iglesia de St. Fran.^{co} deixant quant se offeria dels negocis y diligencias de sas propias casas, gastant de sas haciendas y procurant á imitar als devots y Ciutadans ab caritats, á effecte de que la Iglesia de St. Fran.^{co} arribás al degut effecte de esser acabada, que Deu y lo St. los donará lo premi en la vida eterna.

Ya de principi esta Sta. Obra fou ab gran effecte avançada per la devoció que tenia al St. Fran.^{co} Calsina, blanquer, que atropellant totas difficultats, gastant de sa hacienda se emprengué la dita obra, desitjés acabar aquella si N.^c Sr. li haguera donada vida, pero com sa D.^{na} Magestat fou servit aportantsen sa ánima de esta á major vida, los

demunt dits Comellas, Graell y Trulls han procurat á poch á poch no parás la dita obra en treballarse en ella.

Vist lo Sr. Fran.^{co} Calsina, fill del demunt dit Calsina, que la Iglesia de St. Fran.^{co} de Paula son Patró, á la gran devoció que dit Sr. te al St. per differentes respectes, la primera per sa gran devoció com també per considerar esser la Iglesia del St. son Patró, com també per considerarse quant gran effecte tenia lo quondam Fran.^{co} Calsina, son pare, á aquesta Sta. Obra; y trobarse vehí de la dita Iglesia est any de 1679 desitjós de aumentar los desitjos y affectes de son Pare, ha volgut demostrar sa gran devoció; puis á son compte y cárrech he emprés en fer la bóveda principal de la dita Iglesia, la qual dins breu termini ses acabada dita bóveda en lo mes de 9bre apunt de lluhir, y es cert no parará segons sa gran devoció fins veurer aquella acabada.

La campana que vuy tenan los P.^s de St. Fran.^{co} es la campana dita de Sta. Magdalena en la Iglesia de St. Miquel, la qual campana los deixá la Ciutat als dits Pares, trahentla de la Iglesia de St. Miquel pera al nou origen de sa fundació del monestir y convent de mínims en esta Ciutat de Manresa.

Nos pot deixar de fer menció del que restá obligada la Ciutat á est monestir y convent en lo any 1654; puis essent la Divina Magestat servit castigar á esta Ciutat ab un contagi pestilent arribá en la casa de la Ciutat lo P.^e Joan Guerra, Religiós de St. Francisco de Paula, á effecte de offerirse administrar los Sacraments en lo puesto ahont la Ciutat elegís per morbaria, del que feu per los señors Concellers feta la estimació deguda recaptantli la oferta. Y los Srs. Concellers feren elecció de la casa del Guix per morbaria ahont lo P.^e Joan Guerra assistí en companyia del P.^e Pujol

del mateix orde, lo qual morí de dit contagi. Y lo P.^e Guerra aná continuant tot lo temps que durá habitant en la morbaria, confessant y administrant los sacraments, del que quedá esta Ciutat molt obligada de esta santa funció á dit monestir y convent. Deu per sa Divina misericordia nos lliure en avant de semblants cástichs.

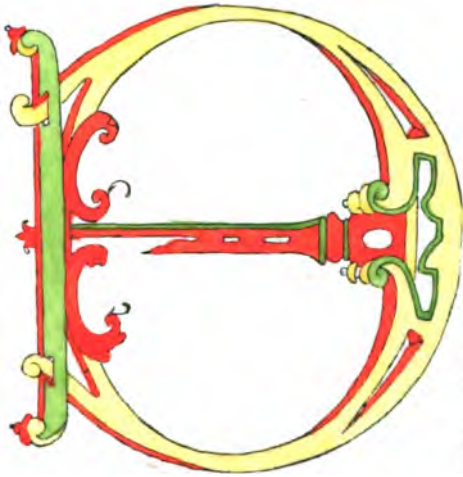
Dimecres, que contaren als 3 del mes de Mars any del Sr. de 1683, predicant la quaresma lo P.^e Joan Roig, Provincial del Orde dels mínims, en dit die benehí la Iglesia nova de St. Fran.^{co} de Paula de la present Ciutat de Manresa y assenyala la festa de la dedicació de dita Iglesia la primera dominica vacant del mes de Maig, acte en poder de Fran.^{co} Casas, Nott. Dit die los Srs. Concellers ordenaren ques fes crida que lo endemá dijous á las 8 horas del matí totas las Confrarias ab sas banderas y lluminarias assistissen á la Iglesia Cathedral per acompanyar ab proffessó lo S.^m Sagrament, ques partí ab molta solemnitat dita proffessó desde la Cathedral, rodant Ciutat com la de Corpus, fins arribar á la Iglesia nova de St. Fran.^{co} Assistiren á esta proffessó los Religiosos de N.^a S.^a del Carme, de St. Domingo y Caputxins y los P.^s de St. Fran.^{co} anavan interpolats ab los Religiosos Caputxins y anant devant de tots dos Religiosos de St. Francisco.

Aportavan las varas del tálem los Srs. Concellers, los proms y arribada que fou la Sta. proffessó en St. Fran.^{co} se digué lo offici y dit die en dit offici noy hagué prédica per estar lo P.^e Provincial un poch indisposat, y anava acompanyada dita proffessó de un grandíssim concurs de gent, Ciutadans y de la Comarca, aportá en dita Iglesia lo S.^m Sagrament dijous al Primer del mes de Abril de 1683 y lo endemá, die del Patriarca St. Francisco, haguehi en dita Igle-

· sia grandíssima gent pera guanyar lo St. Jubileu, que tots anys per semblant jornada se acostuma guanyar.

Aportava en la proffessó lo pendó lo Sr. Fran.^{co} Calsina, fill del Sr. Fran.^{co} Calsina, Ciudadá honrat de Barcelona, lo qual anava acompanyat de dotse Drs. de Lleys y Medicina ab sas varas doradas, que donavan molt compliment á la festa.

LA
VENERABLE MARE SERAFINA
Y LO CONVENT
DE MONJAS CAPUTXINAS

E la fundació ques feu del Monestir y Convent de las Religiosas Caputxinas en esta Ciutat de Manresa. Vinguda de las Religiosas fundadoras den del Convent de

Santa Margarita la Real de la Ciutat de Barcelona en esta Ciutat de Manresa als 13 del mes de Desembre 1638.

Obtenint la Mare Sor Angela Margarida Serafina concessió del Reverend.^m Señor Nunci Apostólich de Espanya pera fundar Religió de Monjas Caputxinas, qual Butlla fonch donada en la Ciutat de Barcelona als 7 de las Kalandas del mes de Juny any del Sr. 1599, y fundat son monestir y convent de Sta. Margarita la Real de la Ciutat de Barcelona ab fervorosas y molt repetidas instancias mogudas de tal affecte, procurá que esta Ciutat de Manresa, sa patria, ahont havia pres lo hábit de Caputxina en lo convent de esta Ciutat, de mans del P. Fray Armengol de Alarcon, Provincial dels Pares Caputxins, un dels principals fundadors de Caputxins en Cathalunya, lo qual li doná lo hábit en lo

any del Sr. de 1586 fundés en ella un monestir y convent de Religiosas Caputxinas.

Procurá posar en obra lo que tant desitjava, escrivint per est effecte moltes cartas als Srs. Concellers y Concell de esta Ciutat de Manresa, offerintse venir la dita R. mare Sor Angela Margarida Serafina á fundar en esta Ciutat, sa patria, qua's cartas te la Ciutat de Manresa ben recónditas ó guardadas en lo Racionalat de la Casa de la Ciutat del any 1608, en las quals d: manava se li assenyalás puesto y en particular la Iglesia del Arcángel Sant Miquel.

Als 4 del mes de Maig 1608 en lo Concell general de esta Ciutat se assignaren personas pera mirar lo puesto y tractar ab la mare Sor Angela Margarida Serafina de la fundació del monestir y convent en esta Ciutat de Manresa. Y com la Ciutat en aquella ocasió tractava est fet vingut a noticia del Illm. y Rdm. Sr. Bisbe de Vich y de Manresa, qui feu molt al quantra de que nos fundás dit monestir y convent, qui ocasioná á la R. mare Sor Serafina no podés lograr son desitg per cridarla la Divina Magestat á la sua Santa Gloria.

Morta que fou la mare Sor Angela Margarida Serafina, y vist la Ciutat de Manresa los prodigis y vida de la dita Religiosa, qual deixarém, puis de sa Santa vida se relata en lo llibre compost per lo P. Joan Pau Fons de la Companyia de Jesús, nunca deixá sa porfia de ques fundás esta Sta. Religió en esta Ciutat, representantseli quant interesada estava de tenir una filla de Ciutat fundadora de esta Sta. Religió, encare que pera la dita fundació se trobava la Ciutat de Manresa exhausta y molt atreballada.

Vist los desitjs tenia la Ciutat de fundar est monestir y

convent, y lo ques trobava exausta de poder cumplir als bons intents que tots los ciutadans desitjavan gosar, no volgué lo Sr. que esta Ciutat de Manresa deixás de effectuar y gosar lo tenir esta Santa Religió en ella; puis com á vinguda de sa Divina ma en lo any 1638, trobantse lo Sr. Dr. Francisco Salvany ab certa quantitat de diners pera disposar la fundació de uns beneficis, se li posá cert impediment pera fundar aquells, y per esser cosa guiada del cel, mudá dit Sr. Dr. Francisco Salvany sos intents.

Convocat y congregat lo Concell general de esta Ciutat de Manresa, sots jornada de 29 Abril 1638, trobantse en esta Ciutat de Manresa lo P. Honorat Riu, Religiós de la Companyia de Jesús, se representá al dit Concell per lo dit Pare Honorat Riu lo quant era del servey de Deu que esta Ciutat de Manresa tingués en ella un monestir y convent de Religiosas Caputxinas, puis se trobava esser estada la fundadora de la dita Religió una filla de Ciutat, qual era la Mare Sor Angela Margarida Serafina, y de que si be que considerava los ahogos de la Ciutat de Manresa, pero com lo Sr. guia totas las cosas, que ell sabia una persona devota que si la Ciutat volia entroduhir en ella la fundació de esta Sta. Religió donaria per est effecte cerca de tres milia lliuras per la fundació de ditas Religiosas, so es mil lliuras per la celebració de una missa quotidiana se digués en la Iglesia del dit monestir y convent, mil lliuras per la carn se offeria haber menester ditas Religiosas so es quiscun die esmersadas á for de censal, y las restants mil lliuras que se empleassen en comprar lo siti de las casas hont dit monestir y convent se habia de fundar, que es hont es vuy edificat, que es la casa de hont nasqué la molt R. mare Sor Angela Margarida Serafina, casa de son Pare propi Maciá Prat y Coloma sa muller. La qual relació en lo Concell general de la present Ciutat hoida, prestá son degut consentiment y doná ple

poder á differentes personas, unas per al despaig y diligencias de fer venir las fundadoras de Sta. Margarita la Real de la Ciutat de Barcelona en esta Ciutat; suplicant á la mare Abadessa de aquell convent donás lo bras dret de la R. mare Sor Angela Margarida Serafina, filla de esta Ciutat y fundadora en Espanya de esta Sta. Religió, com també de que las fundadoras que havian de venir fos una de ellas Sor Martra Bohigas filla de esta Ciutat, lo que no fou possible alcansar.

A altres differentes personas assignaren á dit Concell general per la compra de ditas casas, obrar y disposar en ellas lo edifici del dit monestir y convent. Es la dita delliberació feta en poder del Discret Gecintho Malagarriga, nott. de la Ciutat de Manresa y escrivá del Concell general de aquella, die y any demunt dit.

Procurá la Ciutat de Manresa mentres que se anava fabricant lo monestir y convent de Caputxinas en la propia casa dels Pares de la R. Mare Sor Angela Margarida Serafina, ha hont nasqué dita fundadora, fer las diligencias possibles ab lo Sr. Don Joan de Peguera y altres corregués á son cuidado la brevedat de la vinguda de las fundadoras de dit monestir y convent. Lo que per eix efecte arribaren de esta Ciutat en la de Barcelona lo Sr. Dr. Francisco Salvany y lo lector Maurici Jorba, conferits ab lo noble Sr. D. Joan de Peguera que á tota brevedat diligenciarian la vinguda de ditas fundadoras.

Lo estar edificat lo monestir y convent de las Religiosas Caputxinas en esta Ciutat de Manresa en la casa propia hont nasqué la Venerable Mare Sor Angela Margarida Serafina fundadora de la Religió de monjas Caputxinas filla de esta Ciutat de Manresa, la qual casa era de Maciá Prat

y Coloma Prat sos Pares. Consta de la informació presa per Valentí Solernou nott. de Manresa á instancia del R. Senyor Jaume Ardebó p.^{re} y domer de la Seu de Manresa y per lo Ilus.^m y R.^m señor D. Jaime Mas per la gracia de Deu bisbe de Vich y de Manresa, Degá de Manresa y de Bages sots jornada dels 3 del mes de Agost any del Señor 1672. La cual informació tenen ditas Religiosas en son monestir y convent ben recóndita y guardada. Y lo portal antich de la dita casa es lo propi ques vuy del R. Pere Mártir Cornet p.^{re} qui está al cap del cantó de la Rompuda qui va al carre dels Clavaters, lo qual lo comprá quant dita casa espatllaren pera fabricar lo monestir y convent per 16 e ç .

Als 10 del mes X.^{bre} any de la Nativitat del Sr. 1638 partiren las Religiosas fundadoras del convent de Sta. Margarida la Real de la Ciutat de Barcelona pera fundar son monestir y convent en esta Ciutat de Manresa. Arribaren á esta Ciutat die de Sta. Lluçia, á 13 de X.^{bre} de dit any, qual camí y vinguda se anirá descriuint ab una relació que feu lo noble D. Joan de Peguera á Sor Eufrasia Soldevila, Abbadessa del convent de Caputxinas de Sta. Margarita la Real de la Ciutat de Barcelona de la nova fundació en la Ciutat de Manresa.

Las Caputxinas que vingueren son las següents:

P.^o la mare Fran.^{ca} Rossell Abbadessa, la qual rebé lo hábit de ma de la mare Serafina

la mare Sor Coleta Casas

la mare Sor Verónica Ferrer

la mare Sor Eulalia Barbosa

la mare Sor Victoria Pujol.

RELACIÓ QUE FA Á SOR EUFRASIA SOLDEVILA, ABBADESSA DEL CONVENT DE CAPUTXINAS DE STA. MARGARIDA LA REAL, DON JOAN DE PEQUERA DE LA NOVA FUNDACIÓ EN LA CIUTAT DE MANRESA.

Despres del inmemorable concurs que veu en la extracció las Stas. Religiosas Caputxinas que anaren á fundar sa Santíssima Religió en la Ciutat de Manresa, fou sens comparació major lo que sucsehí per los camins, dels pagesos y passatgers que alabant á Deu ab tant innumerables benediccions, ocasionavan als qui las anava acompanyant infinits logros de alegria.

Mi Sra. la Condesa de Ruirra, Gobernadora y demás Sras. acompanyaren las santas Religiosas fins arribar casi al Hospitalet, á hont mostraren lo carinyo degut el amarg departiment, sentidas de perdrer tals subjectes.

El Bisbe de Barcelona, tan exemplar en tot, arribá fins al lloch dit del Hospitalet y despedintse donantlos la benedicció, enterní lo cor á tots. Ordená sa Señoría á son Vicari General, Joan Batista Lopes, passar devant fins á St. Feliu, que fou la primera posada á hont las hospedí mi Sra. Doña Maria Blan, ab la caritat que sempre.

Partiren luego per la tarde per Martorell, antes del qual passant á vado lo caudalós Riu de Llobregat admiraren ab

sa obediencia las aguas per anarse desminuhint y aminvant. Sucsehí lo die tant templat que apareixia alegre primavera, feren nit en lo dit lloch de Martorell en la casa que diuen de la Corona, restant en formada cláusura continuant la nit com lo aplaudit del dia.

Partiren al matí dret al lloch de Esparraguera, hont fou lo concurs del Poble numerós y exercia mogut de veurer las Stas. Religiosas, quals alabansas y benediccions foren sens comparació majors. Y hoiren missa en lo lloch de Collbató, que fou la segona posada ahont aliviant las ánsias del camí acudiren del lloch de Esparraguera, distant una llegua, dos hermosíssimas Doncellas mogudas y fervorosas del amor de Deu, pera demanar lo hábit St. de la Religió Caputxina. Foran tantas sas llágrimas y ternuras que obligaren á la mare Presidenta, Sor Fran.^{ca} Rosell, com á tant compasiva á haverlas de aconsolar assegurantlis la confiansa merescuda per sola la perseverancia; foren tant sos coloquis sants, que restant aconsoladas adorant lo hábit St. del Seráfich Sant Francesch sen tornaren, fent de la resposta la estimació deguda.

Dende Collbató denpres partiren pera la Guardia, caminant á la Casa y Santuari de Montserrat, ahont per falta del dia fou segur lo arrepentiment per veurer las Stas. donas mesas entre montanyas, barranchs y despenyaderos, que per ser lo perill tant manifest pogué temerse la desgracia ocasionada de la obscuritat de la nit. Pero com la providencia Divina es tanta, sens pensar aparegucran al instant per la espessura de aquells boschs molts llums que serviren pera assossegar los adolorits cors de las Religiosas.

Foren tants los Portentos y Miratgles que en un instant se veren, que falta estil pera relatarlo. Anaren á peu y

descalsas las humils Religiosas per los passos perillosos, llastimantse los peus alabant perpetuament al Creador, servintlos de regalo comensant á sas fervorosas ánsias, encaminadas en lo amor de Deu. Y arribant en Sta. Cicilia de goig comensaren sas alegrías veentse lliuradas del golf de las borrascas, assiguradas ya en lo port de sas esperansas. Feran pausa en Sta. Cicilia, com lo navegant que despres de la borrasca logra tot son be arribant á terra, ahont fent la creu santa la besa y venera. Descansadas ya que estigueran las Peregrinas, desitchosas caminant en avant arribaren á la hermita dels Apóstols, dende qual veren lo Santuari de Montserrat; y de goig alsant los ulls al Cel donaren mil alabansas á Deu, sent moltas las ternuras y colloquis celestials.

Fou lo contento tant gran en aquell Santuari, com publicaren los Hermitans y Monjos. Los ausells fent de la nit dia anant de pi en pi, de rama en rama y de flor en flor gorgeant y alegrant de las Caputxinas la vinguda tan aplaudida per los montons ab sos dolços y suaus cantars endresant á las alabansas de son Creador. Visitá en lo instant lo P. Abbat á las Religiosas, acompañantlas fins la Iglesia dexantlas en la tribuna arriba, dintre del altar major de hont hoiren los oficis que se celebran de continuo en aquell Santuari. Ensenyals las Reliquias Stas. de la Sagristia la riqueza y de aquella casa lo millor.

Quedáranse lo dia següent en Montserrat, exercitant la freqüencia de la comunió, donantlos el P. Abbat de sas mans lo Sm. Sagrament, que alabat sie pera sempre, amen. Y luego los maná pujar á meditar dalt en lo propi lloch de la Imatge Santíssima de nostra Sra. deixantlas dintre de aquell oratori Santíssim, ahont la consideració pia deu imaginar cual seria la fervorosa junta al costat Sagratíssim de

Maria y cual adorantli sos peus y mans santíssimas, sas dulsuras, sos regalos, sas inspiracions y meditacions divinas.

Que de contento y que de alegría que pogués obligar en aquell instant als sperits Divinos Angels, Cherubins y á tota la Cort Celestial que alabant á la Verge Santíssima li estigueren dant la enhorabona de visita tant celestial. Dir pues lo que en aquell instant hagué de passar se fia sols al silenci.

Axidas poch rato despres del oratori, arribaren per part de la Ciutat de Manresa tres ciutadans acompanyant al Dr. Mn. Joan Amigant, ab orde de no deixarlas ditas Religiosas, no obstant de que de Barcelona las anavan acompanyant lo Dr. M.^o Lluís Corts, Jaume Bonetas, sindichs de la Ciutat de Manresa.

Al dimars següent volgué lo P. Abbat que ohissen la primera missa que se sol celebrar. A refferir puis sos compliments no es possible, y aixis sols se dirá que en tot mostrá sa noblesa y ser exemple de Santedat. Partiren luego per la tarde pera la Guardia, ques confina de Montserrat, ahont descansaren la nit, restant com sempre en forma de clausura.

Deixalas aquella nit Don Joan de Peguera per haverli dit la Ciutat de Manresa vingués pera prevenir la entrada y allendar dificultats.

Al dimcres luego següent partiren per la casa den Oller del Mas, ahont dinaren y per la tarde á la tant desitjada Ciutat. Visitalas en lo camí Pedro de Planella per part de la dita Ciutat ab dotse Ciutadans, dantlos la benvinguda, y dos ratos despres dos Reverents Beneficiats per part de la Comunitat, y al instant per part del Capítol dos Canonges; fou lo recado de tots cual de Ciutat tan pia se podia esperar.

Fundá la resposta la mare presidenta en la estimació deguda.

Tornats que foren los embaxadors á la que anavant y arribant las Religiosas á las portas de la Ciutat, hont estavan los Concellers ab sos massers é insignias consulars ab Dona Maria de Rajadell y Peguera, Maria de Planella y altres Sras. dintre la capella de N.^a S.^a de Valldaura, apeadas que foren las sinch Religiosas en la plassa anaren los Senyors Concellers y demás Sras. á darlos la benvinguda, y al instant que hagueran besat lo hábit St. de St. Francisco, las acompanyaren dins dita capella, que estava per extrem rica, donosa y aseada, ahont festejant la ditxa de Manresa se cantaren uns vilancicos.

Havent fet las Religiosas oració y la salutació deguda á la Verge, se posaren de una en una en mitg de dos senyoras á modo de proffessó; guiantlas son fundador Francisco Salvany y lo Lector Maurici Jorba; anant á sa retaguarda los Concellers y la Ciutat tota, aportaranlas aquesta nit en casa del fundador, fentlos costat com sempre las Sras. Bonxados y Cervat.

Determinás aquella mateixa tarde de que al dia següent las posassen á sa mateixa clausura; per lo qual se maná fer festa aquell dia, com si era festa de precepta.

Celebrás ofici solemne en la Iglesia Cathedral. Manaren los Concellers fer pregó que totas las Confrarias assistissen ab sas Banderas y lluminarias acostumadas. Predicá aquell dia lo P. Francisco Carbonell de la Companyia de Jesus, capellá y confessor en Leocata del compte Sarvelló, prenent per assumpto la festivitiat present, tant doctament ab tant

lindo estil y gracia que las horas se podian fer quarts als oyents.

Reberen lo S.^m las Religiosas en la Capella dels Cossos Sts. pera oir los officis las pujaren solas al presbiteri y á la que alsava Deu cantaren differentes motets y vilancicos en lo orga.

Acabat que fou lo offici, se posá en orde la Professó; maná la Ciutat donar lo estandart á Felip de Boxadós, anomenant per assistents á Antich Servat, Jaume Pi; acompanyaren la professó Joan Batista Vila Canonge de la Sta. Seu de Barcelona, el Dr. Guasch, Ramon de Boxadós, los Borrás y Parareda y lo demás lustrós de la Ciutat. Assistí lo Clero, Capítol y Comunitat y las Religions totas Dominicos, Carmelitas, Caputxins y Mínims, assistiren al tálem los Concellers, debaix del qual aportava cubert lo S.^m lo Dr. Joan Viladés, Pabordre, de la Sta. Seu de Manresa pera reservar-lo en lo nou Convent de Caputxinias; las quals de una en una en mitg del clero anavant fent professó: Sor Victoria Pujol ab lo Christo devant, y luego Sor Eulalia Barbosa, Sor Coleta Casas, Sor Victoria Ferrer y á la retraguarda la Presidenta Sor Fran.^{ca} Rossell y exint de la Iglesia entonaren los cantors differentes vilancicos.

Estigueren aquell die los carrers plens de gent y las ventanas y finestras ocupadas y adornadas. Los minyons cantant alegres de la festa. Hi hagué gran ruido de campanas, de menestrils y trompetas donant á entendre la solemnitat de la festa no hi hagué ningú en aquell instant que no donás mil parabians á la Ciutat de Manresa. Pará gran rato la dita professó en la plassa major de la dita Ciutat, ahont ab la orga portátil cantaren differentes letrillas y vilancicos.

Fou tant gran y excessiu lo concurs del poble que causava admiració. Partia la professó dende de la plassa dret al

Hospital dels Orfans ahont sels estava disposat lo puesto en lo interin, per no estar acabat son lilegítim monestir y convent que se estava obrant ahont es vuy, casa propia hont nasqué la Venerable mare Sor Angela Margarida Serafina. Lo júbilo y contento que tingué al instant de arribar al convent, que cumplintse la profecia de la Venerable mare Serafina, se representa á tots los demès ab llágrimas de goig y festejant la festa, davan alabansa á Deu, donantlas també al clero entonant differentes letrillas.

Entrant en la clausura las sinch Caputxinas ditxosas, se feren los actes necessaris de la entrega per lo Dr. Guasch, que las anava acompanyant per orde de sa Illma. lo Bisbe de Barcelona y del reato Gaspar Picalqués, Degá de la Sta. Seu de la Ciutat de Manresa.

Despedirantse las humils Caputxinas á las portas del Convent dels Srs. Concellers, del Capítol, Comunitat y Religiosas totas, de los Srs. Cavallers, Ciutadans, finalment de tot lo poble de ahont si compassius los Concellers ploravan ab lo contento, los acompanyá lo poble.

Entonaren luego al instant las ditas Religiosas en son Cor el Tedeum laudamus de gracias, per haver arribat al ditxós port de sas esperansas; lo aplauso, gust y contento de que restá la Ciutat de Manresa seria impossible ponderar, explicar sopusat que las alabansas haurian de cedir al que fou tant universal.

Restan las Stas. Religiosas per lo interí en lo dit Hospital dels Orfans, degut á la pietat dels Administradors en Casa descent, siti alegre, bo, fértil y abundant; fins que lo convent ques fabrica en las mateixas casas hont nasqué la Venerable Serafina estiga á punt pera traslladarlas.

La Ciutat gososa, las Religiosas en sa casa ufaníssimas, la mare Abbadessa Sor Fran.^{ca} Rossell alegre de que ab lo rocio de sas llágrimas haja merescut veurer lo profetisat. Sor Verónica Ferrer contenta en veurerse ja segura en lo port desitjat. Sor Coleta Casas mes que totas, porque gosa las que foran de sa mare. Sor Eulalia Barbosa encare que aussent de sa Patrona y de Serafina lo costat, pera mes mérit resta sempre benehint de Serafina la patria. Finalment Sor Victoria Pujol ab sa Creu y sa fe Santa ufaníssima de haver anat devant clamant Victoria, Victoria.

Fassentse pues lluminarias y donentse gracias al Cel; alabe dende vuy la Ciutat á la tant ditxosa vinguda, alabe al fundador Salvany y al Dr. Maurici Ibert que ja gosa de la gloria y als demes que diligensiaren obras tals que pugueran veurer la contrarietat de tants; y sobre tot alabe nostra mare Serafina, per la qual logrará Manresa bens infinits y del Redemptor sa gracia que nos la do á tots, amen. En Manresa y Desembre 15 de 1638.

Als 4 del mes de Desembre any del Sr. 1639 foren trasladadas ditas Religiosas dendl Hospital dels Orfans, á la casa de la Venerable mare Serafina, ahont se havia fabricat lo llegítim monestir y convent, ahont ditas Religiosas estan contentíssimas alabant á Jesuchrist.

A 16 del mes de Setembre any del Sr. 1679 se ha posada la primera pedra de la Iglesia nova se fa á dit monestir; assistint á la Benedicció Mon Sr. de Vich Don Jayme Mas, ab tot lo clero y Srs. Concellers y Jurats del Concell. Los

actes se son llevats son en poder del discret Dr. Felix Dalmau nott. de Manresa.

La direcció de esta obra corra á compta y cuidado de tres personas elegidas per lo Concell general de esta Ciutat de Manresa, que son jurats del dit Concell que son los Srs. Fran.^{co} Cots, adroguer, Bonaventura Sala Pbre. y Maurici Caldotiner sabater, als quals sels deu respectar ab bon effecte que han demostrat tenir en lo cuidado y vigilancia de passar avant esta Sta. Iglesia, que be han demostrat que además de la afició que tenen á las Religiosas per tenir quiscú dells en dit convent fillas ó germanas, ab la devoció pia que dits Srs. demostran se han passat avant la obra de esta Sta. Iglesia ques judica per tot lo temps ó discurs del any proxim vinent que comptarem 1680, será acabada dita Iglesia.

Cosa miraculosa apar es estada disposada de la Venerable mare Sor Angela Margarida Serafina en la obra de esta Iglesia de las mares Caputxinas de esta Ciutat, puis en ella se experimenta la providencia que pera fer dita Iglesia essent vingut molt caudalós lo Riu Cardoner aportant molta pedra, se feu una gran provisió de dita pedra y se comensá la dita obra y havent acabada la dita pedra venia altre vinguda dit Riu de Cardoner aportant altre vegada molta copiositat de pedra, y sempre ses anada fabricant dita Iglesia ab las vingudas de dit riu sens haver menester trencar una sola pedra pera fer dita Iglesia, donant á entendre que pera obrar Iglesia de Religiosas que profesa la pobresa nunca havia de faltar la providencia de Deu ab la intercessió de la Venerable mare Sor Angela Margarida Serafina, filla de esta Ciutat de Manresa.

Y com esta Ciutat de Manresa se trova tan interessada en que lo monestir y convent de estas Religiosas estiga ab

la Iglesia acabada ab la brevetat possible, volgué lo Sr. que als 29 del mes de 8.bre any del Sr. 1690 se tingués Concell general per diferents negocis, en lo cual se tractá de la obra de dita Iglesia y lo Concell unánime y conforme ne mine discrepante, delliberá que pera que ab tota brevetat se donás rematte á dita obra se lliuren quatre centas lliuras á acabar aquella.

HOSPITALS Y CAPELLAS
DE LA CIUTAT DE MANRESA

HOSPITAL DE SANT, ANDREU.

I ha en lo Arxiu de la
Escrivania pública de
la Ciutat de Manresa
hont son los llibres de
las delliberacions de
la Ciutat, en lo llibre
primer de aquell una

delliberació del tenor següent:

A 11 de las Calendas de X.^{bre} 1301 la Universitat de Manresa convocada en la plassa de dita Ciutat ahont per semblants negocis se acostumava convocar á tenir Concell y també Pere Salvatge, ciudadá de Manresa, donaren y concediren á Berenguer Armengou de la Parroquia de St. Andreu de Sagás y á Romia sa muller lo hospital superior de la Ciutat de Manresa, que es prop la capella de St. Andreu de dita Ciutat, ab tots los seus drets y pertinencias per tots los dies de sa vida y del sobrevinent tant solament. De tal manera que dits conjugues y quiscú dells asolas procurassen regirse y governassen be, feelment, deligentemente y conti-

nuament tots los malalts y pobres de Jesuchrist que al dit hospital pervindrian; y de las caritats y pias almoynas que per los fels Cristians al dit hospital y als pobres de aquella sien dadas los dits malalts y pobres de Jesuchrist haguessen de alimentar y procurar de governar; lo que per dits conjuques fou acceptat ab acte rebut y testificat.

La Iglesia Cathedral de la Ciutat de Manresa tots los malalts que moren en dit hospital ab gran caritat se parteix tot lo clero de dita Iglesia, tant Beneficiats com Canonges y Pabordre per lo dit hospital yls aportan á la Cathedral hont sels diu una missa y se enterran los pobres de dit hospital á la part designada.

En temps passat, so es lo dit any 1300 havia en esta Ciutat de Manresa tres hospitals; es á saber, lo hospital de estrangers, lo hospital de pobres malalts y lo hospital de Hermitans. Es á saber que lo hospital de estrangers es lo de St. Andreu, lo hospital de pobres malalts era lo de Sta. Lluçia, lo hospital dels Hermitans era en lo puesto de St. March.

En lo any 1384 en los 2 Idus de Abril se llitg en los llibres de las delliberacions del Concell ques trova en la Escrivania pública, que foren elegits per la Ciutat á marit y muller en hermitans de la capella de St. March.

En dits llibres de las Delliberacions del Concell se trova que als 18 Agost 1550 se fa menció de la delliberació feta per lo acte de la donació y remuneració feta per D. Joan de Boxadós del Hospital de estrangers en favor de la Ciutat fos acceptada. Y consta en una delliberació del mateix llibre, feta al primer Mars 1551 com expresament se llitg es lo hospital de St. Andreu.

En dits llibres de las delliberacions del Concell ques trovan en la Escrivania pública, se trova que als 26 Febrer

1553 es la concordia firmada per la Ciutat sobre unió dels Hospitals de St. Andreu y de Sta. Lluçia á hont se llitg que lo hospital de Sta. Lluçia era estat fundat per Pere Cayestrell (?) y lo de St. Andreu fonch fundat per mossen Francisco Valls.

Als 13 de Febrer 1610 se comensá la pretenció cerca de la casa de Amigant en la capella de St. Andreu contigua al hospital de St. Andreu.

HOSPITAL DELS INFANS ORFENS

En esta Ciutat de Manresa fora los murs de ella, en la partida dita fora lo portal den Planeta, está instituhit y fundat un hospital dels Infans orfens, lo qual hospital instituhí y fundá lo Illustre Señor Jaume Pasqual pbre. Canonge y Camarer de la Seu de Manresa, la qual institució y fundació feu de dit Hospital sots jornada del 7 del mes de Juny any del Sr. 1609, com consta en poder del discret Lluís Torras nott. públich de la Ciutat de Manresa dic y any demunt dit.

Dit Camarer Pasqual pera la fundació de est Hospital feu fer una Iglesia sots invocació de Ntra. Sra. dels Infans orfens, St. Joan y St. Jaume y la compra de tres casas y juntament doná pera la fundació de est hospital molts censals de pensió dels quals=122 € 1 g de pensió y vuy ab lo favor del Sr. las pensions dels censals que reb lo dit Hospital venen á importar=357 € g . Disposá dit fundador que los pobres orfens que se han de asseptar en dit Hospital vol que sian fills de esta Ciutat y no haventne ó de la Vila de Bellpuig y faltant que los Administradors pugan acceptar altres de tot lo Bisbat.

Disposá dit fundador que los Protector de dit Hospital sien los Srs. Concellers y los administradors de dit Hospital sien los Srs. Concellers cap y segon, lo Camarer de la Seu si será Canonge, ó sinó altre Canonge del Capítol de Canonges de la Seu y un Beneficiat de dita Iglesia elegit per lo Illtre. Capítol lo Canonge y lo Protector mes antich de la Reverent Comunitat de Beneficiats sie lo altre.

CAPELLA DE NOSTRA SRA. DE VALLDAURA.

En una plassa dins la Ciutat de Manresa, junt y contigua á un portal anomenat de Valldaura, hi ha una Capella sot invocació de N.^a S.^a ab un lindo altar. Noy ha en dita Capella benefici de Capellania. Serca de trenta anys á esta part dita Capella era administrada per los estudiants. Vuy es regida y administrada be y desentment per 4 administradors dels vehíns de dita Capella quiscun any, los quals ab devoció acceptan dita Administració.

En lo any del Sr. 1676 lo Reverent Dr. Gaspar March pbre. y Rector del Bruch, fill de esta Ciutat de Manresa, se despullá de dita Rectoria del Bruch en favor del R. Dr. Gaspar Aguilera al qual dit Gaspar March regoneixentse tant vehí de dita Capella puis la casa de sos pares lo del hereu March de la Vall al cap del carrer de Urgell, consigná y se feu encarregació al dit Aguilera de=60 ₧ de personat á la massa comuna de la Iglesia Cathedral de la Ciutat de Manresa, las quals 60 ₧ consigna dit Gaspar March, olim Rector del Bruch, á efecte de pagar la caritat de una missa resada celebradora en dita Capella de Valldaura tots los diumenges y festivitats del any, comprenensi lo die del Evangelista St. March, com á patró del nom de la casa de sos Pa-

res; de las quals 60 s ve á tenir de caritat quiscuna missa= 12 s que per los diners que..... dir havant acabada la missa una absoluta baixa per la ánima del dit fundador. Consta de tot ab acte pres y testificat en poder del discret Bernat Servitja nott. públich de la Ciutat de Manresa y á las horas del Illtre. Capítol lo dit any de 1676.

En los llibres de las delliberacions del Concell que son en la escribania pública, se trova que al 6 de Febrer 1553 fou donada llicencia á M.^o Aloy pera que pugués fer la Capella de N.^a S.^a de Valldaura en una de las dos torras de la Ciutat, que als 9 Maig 1465 fou reduhit lo monestir de Valldaura que estava massa prop de la muralla y era facil lo ferse forts los enemichs en dit monestir.

IGLESIA DE ST. MARCH.

En un llibre de las delliberacions del Concell de la Ciutat de Manresa las quals delliberacions comensan als 19 de Desembre del any 1408, lo qual llibre es en lo arxiu de la escribania pública, se trova que ab delliberació del 11 de Mars 1412 fonch delliberat que la Capella de St. March y Sta. Bárbara fos anomenada de St. Pau y N.^a S.^a y que prop lo pont Vell fos construhida la Capella sots invocació de St. March y Sta. Bárbara y que la de St. Pau servis per habitació de Pobres Hermitans.

En altre llibre de las delliberacions de la Ciutat de Manresa, qual es lo Arxiu de la escribania pública de la dita Ciutat, signat de n.º 32, ab delliberació feta als 18 del mes X.^{bre} 1454 es la concessió feu la Ciutat de Manresa, de la Iglesia de St. March als confreres del estament de Blanquers ab los pactes en aquella continguts, los quals per avuy regei-

xen y administran be y decentment en la dita Iglesia tenen los Blanquers sos capitols importants al regiment de la confraria.

La dita Iglesia del Evangelista St. March dista un sol tir de pedra de la Ciutat de Manresa, prop lo Riu Cardoner, torrent Mirable y Vall de Madrena. No hi ha en dita Iglesia Beneffici ni Capellania.

A esta Iglesia lo die ó festa de St. March va lo Illtre. Capítol y Rnt. Comunitat ab professó ahont se diu lo offici; y esta es la primera proffessó de rogacions que fa lo Clero. No faltan los Concellers de la Ciutat de Manresa á dita proffessó, hoint offici y prédica.

CAPELLA DE NOSTRA SENYORA DE LA GUIA.

(En blanch.)

CAPELLA Ó IGLESIA DE SANTA CATHARINA.

En lo alt de una montanya devant la Iglesia Cathedral de la Ciutat de Manresa, á la vista del Riu Cardoner, hi ha una Iglesia sots invocació de la Gloriosa Verge y Mártir Sta. Catharina, qual retaula de Sta. Catharina fou posat, pintat y acabat die de Sta. Catharina any del Sr. 1586, havent estat en lo enfustament dos anys, lo qual enfustament costá 20 s. y de pintar 36 s. Predicá dit die en dita Iglesia lo Rector de Montanyola, Bisbat de Vich, ques deia M.^o Valentí Plandessans que fou la primera prédica feu en esta Ciutat.

Hi ha en dita Iglesia tres altars sots invocació de N.^aS.^a, St. Nicolau y St. Christófol. Es regida y administrada la dita Iglesia per dos Jurats del Concell que quiscun any ellegeix lo Concell general, los quals la tenen ben adornada.

Quiscun any als 10 del mes de Juliol va lo Illtre. Capítol, R. Comunitat per la festa de St. Christófol ab proffessó á la dita Iglesia y los Srs. Concellers vestits ab sas gramallas no faltan per ningun cas á dita proffessó, puis es vot de Ciutat. No hi ha en dita Iglesia Beneffici ni Capellania.

MONESTIR DE SANT PAU,

(En blanch.)

CAPELLA DE SANT JAUME.

(En blanch.)

CAPELLA DE NOSTRA SENYORA DEL BONSUCSÉS.

(En blanch.)

CAPELLA DE NOSTRA SENYORA DEL REMEY.

La Capella de Nostra S.^a del Remei dista de la Ciutat de Manresa, un tir de ballesta; la qual Capella feu edificar Gaspar Picalqués, ballester, Ciudadá de Manresa, lo qual

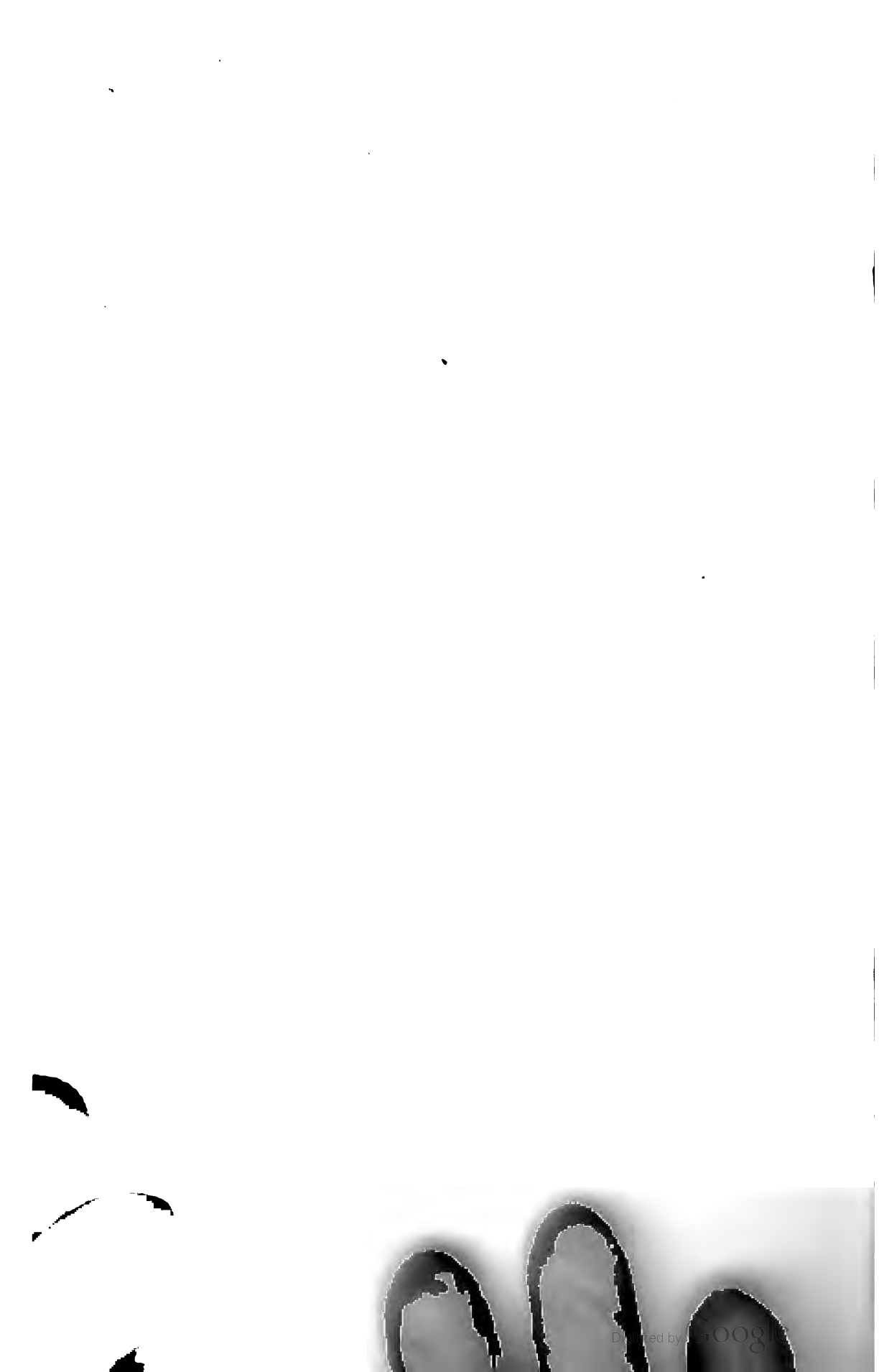
havia donada la dita Capella als Pares Trinitaris, los quals residian en dita Capella; ab pacte empero exprés que quiscuna semana havian de dir dos missas per las ánimas de Picalqués, los quals marit y muller están enterrats devant lo altar de dita Iglesia.

Poch la possehiren los P.^s Trinitaris, puis per certas causas y rahons la Ciutat de Manresa los entregué y quedá dita capella al hereu de dit Picalqués, que era Joseph Picalqués, ensapador; lo qual volgué donarla als P.^s Carmelitas, ab la mateixa obligació de dos missas senmaneras; y haventho persentit la Iglesia major, se feren forts los Capellans á dita Iglesia, del que redundá que dit Joseph Picalqués ne feu donació á la Seu, ab la obligació de dos missas senmaneras que fan lo any.

De alguns anys á esta part la Iglesia hi te alguns hermitans que cuidan de adornarla; la qual Capella dits hermitans han fet dorar de las caritats se aplegan y la tractan be y decentment de vestuari y demes aparatos pera celebrar, está ricament adornada.

La creu que está devant dita Capella feren fer los marmessors del Canonge Cantarell, que morí al Setembre de 1672, insiguint la institució de son testament que feu y firmá en poder del discret Bernat Susanya als... de 7.bre del any 1672.

MÉRITS Y SERVEYS
DE LA CIUTAT DE MANRESA

ÉRITS contrets per la Ciutat de Manresa y serveys que ha fet á las Magestats de nostres Cathólichs Reys de Espanya, que Deu guarde, dende que se obrí la Guerra entre de Espanya, y Fran-

sa, que fou den del any del Senyor de Mil sis cents trenta set, fins al present. Los quals serveys quant se offereis pot representar la Ciutat de Manresa á la Magestat del Rey nostre Senyor.

La Ciutat de Manresa sempre lleal y fidelíssima á sos Reys y Señors ha estat en tot temps molt atenta y disposada pera tot lo que se ha offert al Real servey, en conformitat del qual podrian refferirse los que en los passats temps particularment en totas las invasions de Francesos en los Comptats de Rosselló y Serdenya ha fet á sas Magestats; però com en ells queda calificada devant sa Magestat, y

dels de estos temps manifesta lo dels passats, se apuntarán sols los mes particulars, desde que en nostres temps se obri la Guerra entre Espanya y Fransa que fou desdel any 1637.

En lo Agost del dit any 1637, per carta del Duch de Cardona, Llochtinent y Capitá general de sa Magestat en aquest principat de Cathalunya, enviá á sa costa la Ciutat quinze terrallons pera las fortificacions del Castell major de Perpiñá, y encare que allí sels assistí ab algun sou, assistí la Ciutat en sas casas y mullers, tot lo temps que durá lo servey, anada y tornada á sas casas ab un real de plata cada dia per cada un.

En lo dit any 1637 y en lo següent de 1638, per cartas del dit Llochtinent y Capitá General y de son sucesor lo Compte de Sta. Coloma, feu la Ciutat molts soldats, formant companyias pera acudir ab ellas á las fronteras de Rosselló, axís á ocasió del siti posá lo exérsit de sa Magestat sobre Laocata com de la invació dels Francesos en aquella part; donant la Ciutat notables cantitats de diner de entrada, y molt bons socorros á cada un dels soldats, en que y en municions dells gastá molt, encara que es veritat que per no ser menester, seguint los ordes de dits Capitans generals, no isqueran ditas Companyas de la Ciutat.

En lo any de 1639, quant en lo mes de Juny lo Francés invadi lo Principat sitiant lo Castell de Salses, serví la Ciutat á sa Magestat ab una Companya de cent Moscaters pagats, armats y monicionats ab son capitá, alferes y demés Officials, la qual acudí de las primeras en la Vila de Figueras ahont se passá la mostra de la Infanteria. Y de allí aná seguint lo exérsit de sa Magestat baix las ordres del Compte de Sta. Coloma, Llochtinent y Capitá general, trobantse en totas ocasions fins al siti y rendiment del Castell de Sal-

ses, que fou en Jener de 1640; en la qual ocasió gastá la Ciutat molt grans cantitats, axís per la entrada dels soldats grau que donava, com també per lo gran socorro y provisió de monicions. Y perque en temps tant llarch, que durá mes de sis mesos y á ocasió de las malalties pestilents que y hagué moriren molts, aná la Ciutat continuament suplint lo número dels morts y alguns que fugian, lo que fou ocasió de intensos gastos. Y en lo matex temps enviá la Ciutat molts terrallons per lo treball de las trinxeras que feren sobre lo dit Castell de Salses. Y á mes del dit, enviá la Ciutat en la ocasió del rendiment un de sos Concellers ab la major part de la gent que restava apta pera la guerra. Lo qual se trobá ab sa gent molt á temps á la ocasió del rendiment, posantse baix las ordres del dit Compte de Sta. Coloma; y per los gastos tant grans que se offeriren, no podent la Ciutat sopor-tarlos, se hagué de fer repartiment de la major part de ells entre los Ciutadans, tocant als mes cantitats molt grans.

Encara que memorias que ab llágrimas en los ulls repe-teixen estos sos fidelíssims vassalls de sa Magestat lo any de 1640 sobre algunas alteracions populars se introduhiran las armas y govern y dels francesos en lo Principat de Cathalunya ocupantlo casi tot, en particular la dita Ciutat de Manresa no tingué aquella part en cosa alguna del des-servey de sa Magestat; puis en quant los alborots populars se oposá constant y lleal á ells, donant la ma forta als Mi-nistres ordinaris que en nom de sa Magestat exercian juris-dicció Real. Y en quant á dar lloch á las armas Francesas, nos trobará que ningú en nom de la Ciutat convingué, res-tant aquella Ciutat sens ma alguna pera poder oposarse á la invasió de las ditas armas y Govern de Francesos.

Y com li fou forsa debax de aquell llamentable subjecció fins que las Reals Armas de sa Magestat entraren victoriosas á la Ciutat de Barcelona quant anticipantse la ciutat per

sos síndichs á la entrada de ditas Reals Armas á la dita Ciutat de Barcelona, noticiás per carta y de paraula al Sereníssims Sr. D. Joan de Austria y Marqués de Mortara del gust en que estava aguardant la Ciutat la desposició pera donar en públich la deguda obediencia á sa Magestat en que fou primera y exemplar la dita Ciutat hont á las horas residia lo Consistori dels Diputats del General de Cathalunya y se juntavan Brassos per est efecte, en los quals fou lo primer vot la Ciutat á cual exempla no foren peresosas las demás Universitats, restant en quartels per tota la Provincia las Reals Armas, y en ells ab lo alivi dels treballs y incomoditats de tant llarch siti.

En lo mes de Juliol del any 1653 per orde y carta del Sereníssim Sr. D. Joan de Austria, Llochtinent y Capitá General per sa Magestat, serví la Ciutat de Manresa ab dos Companyas de Moscaters molts numerosas, ab sos Capitans y demás officials, pagats, armats y monicionats los soldats per espay de serca de un mes contra lo Francés en las parts de Berga y Vich fins que licenciats sen tornaren.

En lo mes de Setembre del mateix any, per carta de dit Sr. D. Joan de Austria, Llochtinent y Capitá General, serví la Ciutat en lo socorro de Gerona al dos cents homens pagats, armats y monicionats ab tres Capitans y Alferes, Coronel y demás Officials que juntantsels los soldats que feu la Vegueria formaren sols un tercio bo, del qual fou mestre de Camp D. Joan Batista de Planella; y se trobaren en lo socorro de la dita Ciutat, servint baix las ordres del dit Senyor D. Joan de Austria. Per lo que trobantse sens diner el de son depósit en la taula de Barcelona, li fou forsós á la Ciutat demanarlos prestats als Ciutadans y los que pugueran ho feran ab molt gust y puntualitat, ab que se pogué fer lo dit servey, que sens axó era imposible.

En lo any 1654 no serví la Ciutat, porque en lo temps que durá la Guerra fou Deu servit castigarla y afligirla ab lo Contagi Pestilent que durá per mes de sis mesos, y fou dels mes rigurosos y fatals com es notori que se experimentaren en aquells temps, en que restá la Ciutat aixís en Comú com en Particular carregada de nottables y exsesius deutes y exausto lo patrimoni della.

En 16 de Jener 1655 rebé la Ciutat carta de D. Alexandro Morera Cardosa, Comissari General de un tercio de Cavalleria, dada en la Vila de Sallent que está poch mes de una llegua de la dita Ciutat, dantli avís que lo enemich inquietava los llochs circumvehins de la Montanya, y que estava resolt de pujar allá ab la partida de Cavalleria que estava á son cárrech per opposarseli; però que per falta de Infanteria no podia obrar lo convenient al servey de sa Magestat per lo que demanava á la Ciutat li assistís ab=50=Mosqueters. Rebés la carta á la nit, y no podentse juntar lo Concell per faltar Jurats pera compondrerse segons Reals Privilegis á ocasió dels molts morts del any antesedent per lo Contagi Pestilent, los Concellers ab Concell dels ques pugueren juntar feran la mateixa nit la lleva de=50=Mosqueters, de que luego per propi avisá á D. Alexandro. Torná lo propi á las=10=de la nit á la ocasió que ja estaban fets los soldats y anomenats Capitans y Officials ab resolució y disposició pera la marxa per al matí del dia següent, en conformitat del avís havian dat á D. Alexandro. Aportá carta lo propi de D. Alexandro en que donava las gracias á la Ciutat y juntament avís de la noticia que tenia que lo enemich se era retirat, que no era menester isqués la lleva de la Ciutat; per lo que no isqué.

En lo mes de Juny 1655 per carta de sa Altesa y per la

relació de D. Joseph Martí Dr. del Concell de sa Magestat y son Jutge de cort en lo de Cathalunya allistá la Ciutat una companya molt numerosa de Infanteria, pagats, armats y monicionats los soldats á effecte de acudir al servey de sa Magestat en la part ahont sa Altesa se servís ordenar. La qual als primers de Juliol per son Real orde marxá en Solsona en lo siti que D. Baltazar de Rojas y Pantoja, General de la Artilleria de Cathalunya posá sobre aquella Ciutat, ahont baix los ordres de dit General serví tot lo temps del siti, en lo qual per carta del dit General enviá la Ciutat fins á número de cent homens, los quals tingué la dita companya la major part del temps del dit siti y serviren en ell fins alsat lo siti; y llicenciats per orde de sa Altesa sen tornaren.

En est temps no faltá la atenció de la Ciutat al Real servey en lo que se offerí envers las parts de Berga, que tenia alashoras ocupada el enemich; puis en vuit de Juliol tenint entés per carta del que governava lo Castell de Balsareny que lo enemich dava sobre lo Castell y que per aquest effecte estava ja senyit de molts Miquelets enemichs y ques trovava lo Castell sens monicions, enviá la Ciutat promptament una Companya de cent homens ab sos oficials y ab ells las monicions del quey havia falta en lo Castell, los quals arribats allá no sols deposaren las monicions dintre, però ab tota diligencia feren batrer lo blat que fou menester pera posar en ell; com ho feran, y deixant lo castell ab abundant provissions de monicions y provissions de aliments, sen tornaren, ab que restá assegurat el enemich.

En la occació del dit siti de Solsona per carta del dit Don Baltazar de Rojas y Pantoja, serví la Ciutat ab tres sents sachs que ab tota diligencia los enviá per al servey de sa Magestat.

Quant se retirá lo Exércit del siti passá Don Diego Cavallero, General de la Cavalleria, ab tota ella á una llegua de esta Ciutat; y trobantse molt apretat per tenir cansada la Cavalleria, y faltarli lo pa pera socorrer sos soldats, enviá á la Ciutat demanant los socorregués en la falta de pa, lo que feren ab molta puntualitat, de tal manera que no trobantse pa cuit en ella lo feren courer ab tota diligencia, demanantlo entre tant per las casas als particulars ques trobá ab molt gran quantitat; ab que y ab lo ques pogué courer se acudí molt á temps ab mes de quatre mil racions de pa. Servey tant á bona ocasió com ho ha mostrat la estimació tant gran se ha servit fer dell Don Diego Cavallero á la Ciutat.

En lo mes de 7.bre del mateix any, per carta de sa Altesa y per lo que representá en son Real nom lo Canonge Francisco de Amigant, serví la Ciutat ab dos Companyas de Infanteria, armats, pagats y monicionats los soldats ab sos capitans y demes oficials, y per orde de sa Altesa estigueren de guarnició en la Ciutat de Vich per temps de mes de un mes, en ocasió que Don Joseph de Pinós, General de la Artilleria, sitiá y rendí y socorregué despres lo castell y vila de Berga y fins que llicenciats per sa Altesa sen tornaren.

En lo mes de Octubre del dit any y molts pochos dias despres havian tornat á la Ciutat las ditas Companyas per carta de sa Altesa se tornaren enviar ab molta diligencia altres dos Companyas á la Ciutat de Vich ab los soldats armats, pagats y municionats, a hont arribaren als 21 del mes de Octubre, y estigueren en ella de guarnició fins mitg mes de Febrer del any con.^t de 1656 que licenciats per orde de sa Altesa se son tornats, dintre del qual temps que ha

~~CONFIDENTIAL~~
~~ALL INFORMATION CONTAINED HEREIN IS UNCLASSIFIED~~
~~DATE 10/15/2010 BY 60322 UCBAW/STP~~

THE INFORMATION CONTAINED IN THIS DOCUMENT IS UNCLASSIFIED
DATE 10/15/2010 BY 60322 UCBAW/STP

THE INFORMATION CONTAINED IN THIS DOCUMENT IS UNCLASSIFIED
DATE 10/15/2010 BY 60322 UCBAW/STP

ALL INFORMATION CONTAINED HEREIN IS UNCLASSIFIED
DATE 10/15/2010 BY 60322 UCBAW/STP

cuts pera las fortificacions de Murallas de la Ciutat de Vich á ocasió que per no tenir diner de comptants tenint ó rebent carta de sa Ex.ª sels encarregá á for de censal, que encara vuy los pateix.

En lo mes de Setembre de 1657 entrá en lo Principat discurrint per lo cor dell ab numerós exércit de Francesos lo General de aquell Candala. Serví alas horas la Ciutat baix las ordes del Sr. Marques de Mortara, Llochtinent y Capitá General de sa Magestat ab dos Companyas de Infanteria molt numerosas, fins que acabada la Campanya foren licenciats ab particular estimació que se serví fer de aquell servey, no sols lo Sr. Marques, però encara la Magestat del Rey nostre Sr. ab sa Real carta á la Ciutat.

En los anys de 1663 y 1667 serví la Ciutat de las primeras y exemplars al Rey nostre Sr. concurrent ab lo donatiu que feu la Provincia á sa Magestat per lo socorro dels soldats allotjats ab deu milia lliuras, acsedint sas forsas y possibilitats en tant que una y altra vegada los Srs. Marques de Castell Rodrigo y Duch de Osuna, Llochtinents y Capitans Generals, foren servits absoldrer gran part del offert per la Ciutat.

En el mes de Abril 1674, per carta del Exm. Sr. Duch de St. German, serví la Ciutat á sa Magestat per la campanya de Maurellas ab una companya de soldats molt numerosa, ab son Capitá D. Jordi de Peguera y demás Officials, Coronel D. Joan de Lanuza, qual companya estigué fins al últim del mes de 9.bre, que licenciats per dit Excelentíssim Sr. sen tornaren, y se gastá en dita campanya per lo gasto de dita lleva 2556 ₧.

En el mes de Maig del any 1675, per carta del Exm. Senyor Duch de St. German, Virrey y Capitá general en lo present Principat, serví la Ciutat á sa Magestat ab una companya de soldats ab son Capitá, Fran.^{co} Corrons, y demás Officials en la Ciutat de Gerona, y de allí se partí dita companya de guarnició pera la vila de Palamós baix las ordens de D. Pedro Robi, qual companya estigué en Palamós fins als 27 Jener de 1676, que licenciats per sa Excel·lencia sen tornaren, y se gastá en dita lleva la quantitat de = 3458 ₧ 7 q.

En dit any de 1675, per carta del Exm. Sr. Duch de Sant German, Virrey y Capitá General en lo present Principat, serví la Ciutat de Manresa á sa Magestat ab una companya de soldats molt numerosa ab son Capitá Dr. Francisco Vicens, ab son Alferes y demás Officials en la guarnició de Puigcerdá; qual companya se parti als 5 del mes de Agost y estigué de guarnició en dita vila fins als 14 del mes de Febrer del any 1676. Licenciats per sa Ex.ª, sen tornaren y se gastá per los socorros dels soldats = 871 ₧ q.

En lo any de 1676, per carta de sa Magestat y dels Deputats de Cathalunya, serví la Ciutat á sa Magestat ab un donatiu voluntari de 7500 ₧ q per la assistencia dels Tercios Provincials.

En lo any de 1678 serví la Ciutat á sa Magestat ab una companya de 100 homens ab son Capitá, Fran.^{co} Corrons, y demás Officials pagats, armats y monicionats, per al Coll de Majans en lo siti que tenia lo Francés en la vila de Puigcerdá, qual companya estigué den dels 9 Maig fins als... de Juliol que licenciats per lo Exm. Sr. Compte de Monterrey,

Virrey y Capitá General en lo present Principat, sen tornaren, y se gastá en dita lleva = 936 ₧ 15 ₧.

En lo any 1681 pagá la Ciutat de Manresa lo dret del Coronatge del Rey N.^e Sr. Carlos 2.ⁿ (q.^e Deu g.^{de}) que suma = 502 ₧ 7 ₧. Consta ab época rebuda en poder de Mariano Ruffasta nottari Real Colegiat de Barcelona, sots jornada dels 9 de X.^{bre} de 1681.

En lo any 1684 lo Sr. Don Pedro de Amigant y Ferrer arribá á esta Ciutat de Manresa sots jornada dels 18 del mes de Maig, á effecte de que la Ciutat fes una lleva numerosa de soldats, com també sa Ex.ª lo Duch de Bourlommilla, Llochtinent y Capitá General en lo present Principat ho insinuá ab sa carta, la data de la qual es dels 16 de Maig, á ocasió que lo enemich estava ab un numerós exércit sobre la Ciutat de Gerona. Y luego lo Concell general delliberá se servís á sa Magestat ab una companya de soldats, consistint de setanta y sinch plassas. Capitá de dita companya lo Sr. Fran.^{co} Calsina, menor, Ciudadá honrat de Barcelona. Partís la dita companya sots jornada de 21 de Maig, y serví fins als 5 de 8.bre 1684, con que en dit servey vingué á gastar la Ciutat de Manresa = 1667 ₧ 7 ₧.

VINGUDA DE SA ALTESA LO SERENÍSSIM SR. DON JOAN DE AUSTRIA, DENDE LA CIUTAT DE SOLSONA Á ESTA CIUTAT DE MANRESA, LA ESTADA QUE SA ALTESA FEU Á ESTA CIUTAT, Y SA PERTIDA PER LO SANTUARI DE NOSTRA SEÑORA LA VERGE DE MONTSERRAT. ANY DEL SR. 1655.

Rendí la Ciutat de Barcelona lo Sereníssim Sr. D. Joan de Austria, fill del Rey n.º Sr. Felip 4.^t (que Deu guarde) sots jornada del 6 del mes de Octubre, any de la Nativitat del Sr. de 1652. La qual dende l'any 1640 á aquella Ciutat y demés del Principat estavan introduhidas las armas francesas, cosas que ab llágrimas en los ulls nos poden repetir. Volgué la Divina Magestat que lo any alt mencionat lo principat de Catalunya tornás á son pristino estat, baix la obediencia del Rey n.º Sr. Fhelip 4.^t (que Deu guarde).

Antes del die del rendiment de la Ciutat de Barcelona estant lo exércit de n.º Rey Cathólich en lo siti de aquella y á occasió que en esta Ciutat te trobaba lo Consistori dels Diputats de Cathalunya que per ocasió del contagi y siti se havian ausentats de la Ciutat de Barcelona, enbiá esta Ciutat de Manresa á sa Altesa lo Sereníssim Sr. Don Joan de Austria dos síndichs. Los quals anaren per orde dels Sr. Concellers y junta de guerra ab carta de fé y crehensa prestant sa deguda obediencia, lo que tant desitjava, y á occasió de donar exemple á las demés Ciutats y Universitats del

present Principat com ho feu, dignantse esser la primera que prestá sa deguda obediencia al Rey nostre señor (que Deu guarde).

Tornaren los síndichs, que eran lo canonge Francisco Amigant, Dr. Joseph Guardia y Domingo Monjo ab carta que se serví sa Altesa donarlos per als Srs. Concellers, la qual, entre altres paraulas, deia lo que se segueix.=Yo creo que el Consejo hará lo mismo que los Síndicos me han prometido. Y yo prometo que intercediré con mi Padre en orden á los alojamientos, y hará como á las demás Ciudades.

Rebuda que hagueran los Srs. Concellers la carta de sa Altesa per los Síndichs, convocaren lo Concell general que feren participant del estat del rendiment de la Ciutat de Barcelona, lo que ells havian obrat ab la junta de guerra y resposta de sa carta de sa Altesa lo Sereníssim Sr. D. Joan de Austria. La qual carta llegida en lo Concell general y oida aquella tots los Jurats del Concell general unánimes y conformes y ab particular gust donaren son degut consentiment de donar ab lliberal ma la obbediencia al Rey nostre Sr. (que Deu guarde).

A la ocasió del rendiment de la Ciutat de Barcelona fou instada esta Ciutat de algunas univrsitats quels venés ó prestás partida de monicions de guerra, á effecte de defensarse de las armas espanyolas, á las quals procurá esta Ciutat de Manresa donarlos lo degut avís del estat del rendiment de la Ciutat de Barcelona y de la obediencia que esta Ciutat havia prestada al Rey nostre Sr. dels quals se donaren per entesos y donaren los deguts avisos á las demás universitats.

Encara á aquesta ocasió estava sa Altesa lo Sereníssim Sr. D. Joan de Austria molt vigilant del attentats del enemich que estava ocupant las Ciutats de Gerona y Solsona ab

numerós exércit, las quals Ciutats rendí sa Altesa, primerament la Ciutat de Geron y denpres se partí per la Ciutat de Solsona á hont posá son siti y ab numerós exércit rendí aquella y rendida á mercé de Señor, y denpres maná sa Altesa, després de 20 dies de sacco general, espalla las murallas, y quedá devastada de aquella.

Determiná sa Altesa el Sereníssim Sr. D. Joan de Austria arribar á esta Ciutat de Manresa. Y arribant á esta Ciutat de Manresa el Sr. D. Joan Ariespatoxaga Secretari de sa Altesa als 14 de X.^{bre} del any de la nativitat del Sr. 1655, lo cual posá en casa lo Sr. Fructuós Perera qui á aquella ocasió se trobava Conceller en cap de la Ciutat junt ab Vicents Sala, Fran.^{co} Calsina, y Fran.^{co} Soler: y dit Sr. Secretari de sa Altesa feu sabidor á dit Sr. Conceller en cap com sa Altesa havia determinat arribar á tota pressa per esta Ciutat y altres cosas que en lo colloqui dels dos se tractaren, del que quedá ben enterat lo Sr. Conceller en Cap.

Doná lo degut avís lo Sr. Conceller als demás seus Companys y Jurats del Concell, del que luego se delliberá enviar dos síndichs á la Ciutat de Solsona á besar la ma á sa Altesa, com ho feren, elegint per est efecte al Dr. Francisco Thauler y Pere Torras ab carta de fe y crehensa del particular gust tenia esta Ciutat de la mercé se havian participat volia honrar sa Altesa esta Ciutat.

Un poch apressurat anava sa Altesa ab sa marxa, puis arribant los dos enbaixadors en la vila de Cardona, ya trobaren sa Altesa que ja havia arribat en aquella Vila, de hont donaren per part y en nom de la Ciutat la deguda enbaixada, y luego se partiren per esta Ciutat, donant avís de que ja sa Altesa estava ja molt cerca de la Ciutat.

Havent rebut est avis los Srs. Concellers, luego avisaren los Jurats del Concell y partírense de conformitat anant al devant un grandió número de fadrins de á peu armats, denprés los Jurats del Concell general vestits de corte de dos en dos á cavall, denprés los verguers y massers á cavall de dos en dos y denpres los Srs. Concellers ab sos prohoms vestits ab las Gramallas de escarlata ab los cavalls guar-nits ab sas gualdrapas y fadrins de á peu, que anavan molt cerca servintlos ab tot cuidado.

Arribaren ab est orde los Srs. Concellers y Jurats fins al peu de Puigberenguer, cerca lo Pontarró del mas del Pla á hont trobaren sa Altesa, y fent ala los Jurats del Concell arribaren los Srs. Concellers á sa Altesa baixaren de caball y lo Sr. Conceller en cap doná á nom y per part de la Ciutat la deguda venvinguda, á la qual fou servit sa Altesa dir als Srs. Concellers, prohoms y Jurats tornassen á pujar á caball, com ho feren, y prengueren la via de esta Ciutat, conforme y ab lo mateix orde havian pres á la anada.

Anaba lo Sr. Conceller en cap al costat de sa Altesa un poch mes atras ab que no venia igualar lo costat de sa Altesa del tot, puis estava de esta manera tractat ab lo Sr. Secretari de sa Altesa. Y ab esta conformitat y orde arribá sa Altesa á esta Ciutat de Manresa, entrant per lo portal de Predicadors dret á la plassa y á la Iglesia major, ahont los Concellers, sa Altesa y demás Srs. baixaren de caball y luego al entrar á la Iglesia se cantá lo Tedeum y diferens vilancicos en la orga que fou de molt agrado de sa Altesa, segons insinuá de paraula als Srs. Concellers.

Anava sa Altesa en lo camí acompanyat ab esta forma, que seguidament aportava en sa companyia.

P.^o Los Srs. del Real Concell.

El Marqués Sierra, Governador de las armas.

El Conde Teres.

D. Lluís Poderique, mestre de Camp general.

D. Diego Cavallero, General de la Cavalleria.

D. Baltasar Rojas y Pantoja, General de la Artilleria.

D. Próspero Totavila, G. de la Artilleria ad onorem.

D. Tiberio Garrafa, G. de la Artilleria ad onorem.

El Baró de Mata, G. de la Artilleria ad onorem.

El Principe Montasatxo.

D. Bonaventura Tarrago, inginyer major del excèrcit.

D. Anthonio Montenegro, mestre de Camp General.

D. Francisco Arahujo, tinent de m.^e de Camp general.

D. Joan Labarrera, tinent de m.^e de Camp general.

D. Ramon Opilo, tinent de m.^e de Camp general.

El Capitá Montes, ajudant de tinent.

El Capitá Jornet, ajudant de tinent.

D. Dionisio, ajudant de tinent.

D. Anthonio de Córdoba.

D. Thomas de Banjuls.

Y molts altres Capitans reformats y oficials de guerra y altres personas, vulgarment ab titol de entretenidos, com eran:

D. Joan Baldés.

D. Fernando Carrillo.

D. Joseph Ronquillo.

D. Francisco Lleho.

D. Domingo Guilla y altres, y denprés la Cavalleria.

Havent estat sa Altesa un rato agenollat alt en lo Presbiteri, los Jurats del Concell de dos en dos.

Los Srs. Concellers ab sos prohoms.

Sa Altesa y lo Conceller en cap á son costat, los Srs. de la Audiencia y demes cabos se partiren de la iglesia y ab lo degut acompanyament anaren acompanyant á sa Altesa fins á Palacio, que estava disposat en la plassa major en casa D. Lluís Soler y despedintse alt á Palacio, los Senyors Concellers de sa Altesa de conformitat ab los demes Jurats del Concell sen anaren en la Casa de la Ciutat.

Ja antes que sa Altesa no arribás á esta Ciutat tenia previngut ab dos Aposentadors que per part de sa Altesa eran vinguts los memorialis de las casas que se havian de allotjar los Srs. de la Audiencia, los Grandes y demes oficials que ab sa Altesa venian, com també la Cavalleria; con que ab tota brevedat quedaren tots acomodats y molt á son gust.

També tenia disposada esta Ciutat las companyas ab sos Capitans dels naturals de esta Ciutat.

Ordenaren luego enviar á sa Altesa los Srs. Concellers al Sr. Pere Torras, altre dels Capitans elegits pera que anás á besar la ma á sa Altesa, y de part dels Srs. Concellers li entregás las claus de esta Ciutat, conforme ho feu entregantlas en ma y poder del Sr. Conde Teres pera que las donás y entregás á ma de sa Altesa.

Luego que fou allotjada la Cavalleria tenia esta Ciutat pèrsonas disposadas á efecte de provehir á quiscuna casa que tenia allotjament quiscun die de pa, carn y sivada per los soldats y cavalls y esta provisió durá 22 dies, que fou lo termini que sa Altesa estigué en esta Ciutat.

Sa Altesa luego que hagué rebudas las claus de la Ciutat ordená al Sr. Conde Teres las tornás als Srs. Concellers,

dient que sabia el Rey n.º Sr. son pare, á qui las havia encomanadas y que estava ben assegurat de la Ciutat de Manresa y de tal manera que per sa guarda no volia sa Altesa altra que quicun die y nit una de las companyas que la Ciutat havia ordenadas. Cosa que sols se podia esperar de la finesa y grandesa del Sereníssim Sr. D. Joan de Austria.

Despres de haver rebudas los Srs. Concellers las claus y recado del Sr. D. Joan, luego remeté dos sindichs á sa Altesa á donarli las degudas gracias de la finesa ab que sa Altesa se va dignar honrar á esta Ciutat.

Lo endemá demati enviaren los Srs. Concellers dos sindichs á sa Altesa suplicantli fos servit tenir á be aceptar un petit present que la Ciutat tenia disposat, lo que vingué á be á sa Altesa, y luego se partí lo present de la casa de la Ciutat dret á Palacio ab la forma que se segueix:

Primerament los menestrils tocant.

2. 4 fadrins de dos en dos aportant dos vedellas escorxadas grassíssimas y dignes de esser vistas.
3. 2 fadrins ab sa barra, aportant dotse porsells nets ab sa tarongeta á la boca.
4. 12 fadrins de dos en dos ab sa barra, aportant sis moltons nets y grassos, lo ques podrá desitjar.
5. 6 fadrins ab 3 barras de perdius.
6. 6 fadrins ab tres barras de conills.
7. 6 fadrins ab tres barras de gallinas.
8. 4 fadrins ab dos barras de capons.
9. 4 fadrins quiscun ab un barraló vi blanch.
10. 8 fadrins quiscun ab un barraló vi claret.
11. 6 fadrins quiscun ab un paner de raims.
12. 4 fadrins quiscun ab un canter de mel.
13. 2 fadrins quiscu ab una algerra de llet.

Acceptá sa Altesa ab sa grandíssim gust lo present que la Ciutat li feu, lo qual enpleá als hòspitals y convents de la

present Ciutat y als Srs. quel anavan servint, com son el Marqués Sierra, D. Lluís Poderique, D. Diego Cavallero, D. Baltasar de Rojas y Pantoja, el Príncipe Montasatxo, Don Antonio de Córdova y altres reservantse sa Altesa del dit present los raims, llet y mel; y quiscun die arribava lo sindich per orde la Ciutat á Palacio pera saber si faltava cosa de son servey, y no demaná altre cosa que la llet.

Anavan devant dit present dos Sindichs, qui eran Joan Serra, nott. y Jacinto Vilatorrada y acceptat lo present despedintse de sa Altesa lo Sr. Conde Teres los doná setse doblas, los quals rehusant pendrer aquellas fins á 3.ª vegada digué el Conde Teres que assi lo mandava sa Altesa, ab que hagueren de acceptar las albricias, com també estrená molt be als menestrils.

També tingué la Ciutat tot lo temps que sa Altesa estigué en esta Ciutat personas ques cuidassen uns ab provisió de sivadas per la cavallería, altrás, de lleña per la casa de Palacio y cuerpo de guarda, y pallas, y altres per provisió de tellas; perquè totas las nits estigué sa Altesa á esta Ciutat estigueren las graellas cremant.

Y ab esta conformitat treballant á un mateix temps quiscú en son exercici estigué esta Ciutat provehida ab molta abundancia sens faltar cosa valentse per pallas, lleña y tellas dels pagesos circunvehins com son á casa Major de la Pila, Oller del Mas, Mas den Susanya, Gaspar de la Torra y demés se enclouen dins las set parroquias; y pagá la Ciutat á alguns y altres que no volgueren rebrer cosa.

Fou servit sa Altesa ordenar que los Capitans que netravan quiscun die de guarda menjassen ells en la taula de estat, com ho feren tot los dies.

Partís sa Altesa de esta Ciutat ab tos los Srs. quel anavan servint y caballeria dret al santuari de Nostra Sra. de Montserrat, y los Srs. Concellers y Jurats partiren de la casa de la Ciutat anant servint y acompanyant sa Altesa ab lo mateix orde y disposició que á la vinguda de Cardona á esta Ciutat; y donant lo Sr. D. Joan de Austria al Sr. Conceller en cap las gracias del be que esta Ciutat habia obrat en sa vinguda, á la que foren devant lo molí de la Ciutat ordená als Srs. Concellers y Jurats sen tornassen en la Ciutat. Y despedintse de sa Altesa y demés grandes, arribaren contentíssims; puis ben content sen anava sa Altesa de tota esta Ciutat.

Arribá sa Altesa á esta Ciutat als 16 del mes de Desembre any de la Natt. del Senyor 1655.

Partí sa Altesa de esta Ciutat als 8 dies del mes de Jener any del Senyor de 1656.

Entretingués los demés dies sa Altesa en anar á cassar y altres exercicis que se alegrá molt.

Y en lo interin que estigué sa Altesa á esta Ciutat feu sabedor á la Ciutat com la Reyna nostra Sra. habia parit una filla del que esta Ciutat resolgué fer alimarias y á sa Altesa no li aparegué be, y la Ciutat feu fer en acció de gracias una professó per la Ciutat y lo 3.^r diumenge pròxim vinent, fent la professó del S.^m Sagrament, assistí sa Altesa en dita professó aportant una atxa petita derrera del S.^m, la qual li donaren los administradors de la confraria del S.^m Sagrament vulgarment dita de la Minerva, y rebé la atxa sa Altesa ab gran gust, dient que no era digne de assistir ab la atxa á la professó del S.^m Sagrament.

APÉNDIX

MÉRITS Y SERVEYS
DE LA CIUTAT DE MANRESA
EN ELS ANYS 1640-41-42

**CERTIFICATORIA DE SERVEYS Y FE
DONADA PER LO EXM. MARISCAL DE LA MOTTE,
VIRREY Y CAPITÁ GENERAL DEL PRINCIPAT DE CATHALUNYA, COMPTATS DE ROSSELLÓ Y Cerdanya, DE LAS VARIAS LEVAS DE SOLDATS Y ASSISTENTIAS FETAS PER LA CIUTAT DE MANRESA ALS DIFFERENTS TERTIOS Y COMPANYYAS DE INFANTERÍA PAGADAS, ARMADAS Y MUNICIONADAS, Y ALTRAMENT EN DEFENSA DESTA PROVINCIA DE CATHALUNYA EN TOTOS LAS OCCASIONS DE LAS GUERRAS PRESENTS QUE HAN TINGUT EN ELLA EN LOS ANYS 1640, 1641 Y 1642.**

En la Ciutat de Barcelona als trenta y hu de Jener mil siscentos quaranta y tres. Habent comparagut Pere Cardona Síndich de la Ciutat de Manresa devant del Excellentíssim Señor Mariscal de La Motte Virrey y Capitá General en lo present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya en presencia de Pacia Roca notari y secretari infrascrit ha presentat á Sa Ex.ª un memorial del thenor següent. =Excellentíssim Señor. =La Ciutat de Manresa quant V. Ex.ª tenia sitiada la plaça de Tarragona assistí servint á V. Ex.ª ab una Companya de Cent y Cinquanta homens Capitá de la qual era Don Martin Cassador desde vint y

sinch de Abril mil siscents quaranta y hu fins al primer de Mars mil siscents quaranta y dos que V. Ex.ª maná se retirassen: Y en aquest intermedi per haver tingut avis dita Ciutat que lo enemich havia cremat la Vila del Pla, y degollat fins á les crietures enviá un tercio de tres cents y cinquanta homens de la gent de mes calitat y valor de dita Ciutat anant per Coronel de dit tercio Joan Dalmau conceller en Cap. Y V. Ex.ª fou servit manar que dit tercio se posas en lo Coll de Cabra pera impedir que lo rompés los Colls. Com en efecte assistí en ells seguint los ordes de Don Joseph de Margarit vuy Governador de Cathalunya fins á tant se maná retirar: Lo qual servey estimá V. Ex.ª molt com ho demostrá ab les Cartes que escrigué á dita Ciutat; y ab la mateixa voluntat y amor de acudir al servey de sa Magestat (Deu lo guarde) y de V. Ex.ª tenint noticia que lo Marques de Povar ab un exércit volia passar á socorrer la plaça de Perpinyá acudí dita Ciutat ab un tercio de sinch cents homens Coronel del quals era dit Joan Dalmau Conceller en Cap, y una Companya de Almugavers, lo qual tercio estigué servint á V. Ex.ª fins fonch fet lo rendiment del Enemich. Y V. Ex.ª honrrá dita Ciutat manant al Coronel tingués en guarda la Artilleria. Tots los quals serveys ha fets á sou, pagant armant y municionant los soldats. Y ensemblant ocasió gastá de la mateixa manera mes de tres milia y cinchcentes lliuras rompent los passos pera impedir la marcha al enemich fent trinxeras y rastillos, y enviá á V. Ex.ª dos Companyas socorregudes ab la mateixa forma. Ademes dels quals serveys ne ha fets molts de altres com consta ab vuyt certificadorias fetas per diversos Cabos que originalment se entregan á V. Ex.ª. Perçó Suplica lo Sindich de dita Ciutat sie servit manar al escrivá de la Capitania General done fe autentica de ditas certificadorias pera que en tot temps conste de la affectatió ab que ha acudit dita Ciutat al servey de sa Magestat y de V. Ex.ª quen rebrá

á singular gratia y mercé etc.=Altissimus=Thauler=Lo qual memorial y certificadorias despres de vistas es estat servit Sa Exellentia fer lo decret següent=En Barcelona als trenta y hu de Janer mil siscents quaranta y tres=Per constarnos plenament de tot lo que reffereix la Ciutat de Manresa y asser serveys tant considerables los quals es just que en tot temps consten ordeno al escrivá de la Capitania General que done fe autentica del present memorial y decret y de las certificadorias que ha entregades lo Sindich=Lo Mariscal de la Motte=Hobehint Pacia Roca escrivá mayor de la Capitania General y Secretari de Sa Exellentia al sobre dit decret incerta las certificadorias entregadas per lo dit Sindich en la forma ques segueixan=

Francesch Descallar Governador de la gent de guerra que estava en deffensa de la Casa y montanya de nostra Senyora de Montserrat per orde dels Deputats del General de Cathalunya=Fas fe com escrivint jo á la Ciutat de Manresa me enviessen cent Torralloners pera atrinxerar lo pas de La Guardia y als tres puestos necessaris per la deffensa de dita Casa y Montanya, me enviá dita Ciutat lo mayor número de aquells. Y avisantlos ab altra carta que lo enemich arribava en Martorell y que estava ab evident perill aquella casa y montanya de ser invadida: Enviá dita Ciutat lo Conceller quart ab una Companya de cent homens pagats armats y municionats, los quals estigueren de guarnició fins que lo enemich se fou retirat dins Tarragona. Y peraque conste de dits serveys fas la present fe á petició de dita Ciutat de Manresa. Dat en Montserrat á vint y nou de Janer mil siscents quaranta y hu=Francesch Descallar y Sorribas=Locus sigilli †.=Lo Dr. Pere Joan Rossell Conceller ters de la Ciutat de Barcelona y son Coronel llochinent y Capitá General del exercit cathalá en lloch del Senyor Diputat. Per quant sens ha representat per part de la

Ciutat de Manresa tinguessen á be donar confirmació dels serveys fets á Sa Magestat Christianíssima (que Deu guardi) y benefici del Principat. Ab la present certificám y fem fe: Com la Ciutat de Manresa en la ocasió que dits Principat y Comptats prengueren les armes en deffensa de sas llibertats, se amostrá una de les ciutats mes affectas, ab moltas y molt numerosas llevas pagades armades y municionades á costa sua: Y en particular, la primera ocasió que ab lo estandart de Sta. Eulalia ab mon Tercio de la Ciutat de Barcelona aní á Tarragona quant entrant lo Enemich per la part de Tortosa, y Coll de Balaguer, romput aquell venia á invadirla y sitiarla. La primera companya que tingué per ma deffensa, de totes les demes Ciutats, Viles y lloch fou la de la dita Ciutat de Manresa, la qual estigué ab las demes Companyas de mon Tertio fins á tant fou nostre Senyor servit haver posat en salvo lo estandart de la gloriosa Santa. Y ordenant jo á Joseph Ximenes mercader de Barcelona enclavás la Artilleria que estava en la plaça de Tarragona trobantsi Joan Viladés natural de Manresa tinent de Cavalls de la Companya de Don Manuel de Sanmenat enclaváren aquella dexantla sens que lo enemich se pogués aprofitar della. Y ab la matexa conformitat en la Vila de Martorell ahont juntaren lo gros de nostre exercit, acudí la Ciutat de Manresa ab un Tercio de vuytcents homens pagats, armats y municionats y á carrech del Conseller segon y Mestre de Camp de dita Ciutat; Al qual ordení posar part de son Tercio en lo Pla de Martorell, y lo restant de dit Tercio en lo pas del Pont de Noya, lloch perillós y forçós haver de passar lo enemich, ahont pelcá dit Tercio ab molt gran valor sacrificant molts dells sas vidas en servey de sa Magestat Christianissima y de la Província, y retirantse seguint mos ordes ab ma conformitat pelean y fent cara al enemich Vist quens estava cortant los ordení desde les montanyes de Mura ques conferissen en Monistrol y se posassen baix

los ordes de Don Joseph Biure y Margarit, lo que ab molta gran puntualitat hobehiren. Y en continuatió de dits serveys tot lo temps que durá lo siti y Campaña de Tarragona tingué dita Ciutat de Manresa una Companya de cent y cinquanta homens á carrech de Don Martin de Cassador; Los quals serveys son merexedors de tota mercé y honrra y peraque conste dells manám despachar la present firmada de nostra ma, y sellada ab lo sagell de las armas de la Ciutat de Barcelona. Dats en la Vila de Momblanch als deu del mes de Novembre mil siscents quaranta y hu= Rossell Conseller terç Coronel= Per manament de Sa S.^a Climent Cortell Secretari= Locus sigilli † = Don Jayme Descallar y de Alemany Surgento mayor de la Ciutat de Manresa y Vegueria per la Provincia. Fas fe com en la lleva que aní á fer en lo any mil siscents quaranta en la Ciutat de Manresa feu dita Ciutat una Companya de cent y cinquanta homens sens los officials necessaris pagats armats y municionats, y junt ab las demes Companyas de la Vegueria, marcharen de dita Ciutat per la Vila de Granollers, desde la qual arribarem á la Vila de Caldas, ahont tinguerm orde dels Diputats del present Principat de Cathalunya de anar á la Vila de Bellpuig, y de alli á Torres de Segra, dende hont marxárem á la Ciutat de Balaguer per guarnició de aquella plaça; assenyals dita Companya particularment en la antepresa de la Vila de Tamarit de Llitera ahon lo Tercio dels Navarros que la guarnia fou degollat y pres ab tots los officials; Los quals serveys sento ser merexedors de tota honra y mercé, per lo que á petitió de dita Ciutat fas la present fe firmada de ma má, y sellada ab lo sello de mas armas en Barcelona dos de Febrer mil siscents quaranta dos= Don Jayme Alemany y Descallar= Don Anton Cassador y de Bolea Mestre de Camp de Infanteria Cathalana de hu dels quatre tercios de la Provincia de Cathalunya= Fem fe com la Ciutat de Manresa desde el dia que entrá lo enemich ha servit sempre á sa Ma-

gestat Christianissima (Deu lo guarde) y á la Provincia en todas las ocasiones particularment ab una Companya de mon Tercio de Cent Cinquanta homens pagada, armada y municionada per dita Ciutat, y per Capitá della Don Martin Cassador y de Bolea; La qual Companya estigué de guarnició en lo Coll de Cabra fins que lo gros del exercit marchá pera la Vila de Valls, que trobantla ja desemparada del enemich se doná orde á dit Don Martin que ab dita Companya y quatre altres companyas francesas totes á son carrech atacassen lo lloch y Castell de Constantí, lo qual se rendí á bona guerra ab tres cents mosqueters Castellans que en ell hy havia de guarnició; marchant despres de la factió ab tot lo gros del exercit per al siti de Tarragona en lo qual serví tot lo temps que durá dit siti; y despres seguint les ordes axi en Valls, Vilaseca, la Selva, Cambrils, Momblanch, com també en la Vila y Castell de Alforja ahont per orde del Senyor Mariscal y Capitá General la Motte Houdencourt foren posats de guarnició. y estant allí arribá lo enemich, y posá siti en dita Vila y Castell ab quatre mil Infans, mil cavalls y set pessas de Artilleria, ab assistencia del Capitá General lo Marques de Aguilar y de la Inojosa. Y no obstant que ab continua bateria los estavan combatent, fou rexassat lo enemich ab tant gran valor del Don Martin y soldats de dit Castell que despres de haberli perduda molta gent, li feu també perdre las esperanças de rendirlo, per lo que li fou forços retirar-se en Tarragona. Y peraque en tot temps conste de serveys tant considerables, á petició de dita Ciutat de Manresa fas la present fe firmada de ma má y sellada ab lo sagell de mas armas. Datts en Barcelona al vint y sinch de Mars mil siscents quaranta y dos=Anton Cassador y de Bolea=Locus sigilli † =Don Joseph Tort y de Peguera Sargento mayor de Don Joseph de Çacosta Mestre de Camp General dels Tercios de la Infanteria Cathalana per sa Magestat Christianissima=Fem fe com la Ciutat de Manresa

ab assistencia de son Conceller segon y Coronel ab lo Tercio format per dita Ciutat de vuytcents homens assistí al socorro de la Vila de Martorell, quant lo enemich intentá passar al siti de Barcelona ahont en orde de Don Joseph de Çacosta Mestre de Camp general estigué dit Tercio part dell atrinxerat en lo pla de Martorell, y lo restant en la part del Pont, lloch perillós y forçós haver de passar lo enemich, y en dit puesto haverlo vist pelear ab molt gran valor perdent los demes dells sas vidas per lo servey de sa Magestat Christianissima y subvenció de la Provincia, havent estat ja antes de guarnició en dita plaça á gastos de la Ciutat per espay de vint y dos dias. Lo qual Tercio acudí despres al estret de la Riba pera guardar aquell pas, dexant en ell una companya de cent y cinquanta homens, ab los demes officials necessaris á gastos de la Ciutat y ordes meus per espay de vint y set dias, servint apres ab altre Companya de cent homens en la campanya de Constantí y siti de la Ciutat de Tarragona enviant ames de trecents y cinquanta homens al Coll de Cabra quant lo exercit del enemich intentá rompre aquell pas, á carrech del conceller en cap ques aportá á tota diligencia y per lo qual fent cara y resistencia al enemich per medi de dita Ciutat se pogué guardar y subvenir aquell pas. A mes de altra Companya que sustentava en mon Tercio ha acudit sempre al servey de Sa Magestat Cristianissima y en benefici de la Provincia per lo qual apar ser mereixedora la Ciutat de Manresa de las mercés que sa Magestat (Deu lo guarde) será servit ferli. Dels quals serveys fas la present fe firmada y sellada ab lo sello de mas armas en la Ciutat de Barcelona als dinou de Jener mil siscents quaranta y tres=Don Joseph Tort y de Peguera=Locus sigilli † = Don Joseph Biure y de Margarit Baró de Aguilar del Consell de sa Magestat Portant veus de General Governador en lo present Principat de Cathalunya y Mariscal de Camp =Per quant sens ha representat per part de la Ciutat de

Manresa tinguessem á be donar certificació dels serveys ha fets en servey de sa Magestat (Deu lo guarde) y benefici de la Provincia los quals per esser considerables nos ha aparegut ser cosa justa lo que demana. Per tant en virtut de la present certificám que quant lo enemich vingué á la present Ciutat de Barcelona acudí dita Ciutat de Manresa al socorro ab un tercio de vuytcents homens á son sou ben armats, y municionats, y á la retirada feu lo enemich aná dit tercio seguintlo fins al estret de la Riba, ahont restá de guarnició fins tingué orde de retirarse. Y de la mateixa manera despres per haverhi necessitat de socorro en los Colls acudí dita Ciutat ab un Tercio de trescents y cinquanta homens al Coll de Cabra ahont assistí ab molta puntualitat seguint nostres ordes fins li ordenárem se retirás, lo cual socorro fou de molta consideració per lo que apretrava la necessitat, y la falta hy havia en dits colls de Infanteria. Los quals serveys son dignes de tota mercé, y peraque conste dells manám despachar la present firmada de nostra ma y sellada ab nostre sello en Barcelona als vint y tres de Janer mil siscents quaranta y tres=Don Joseph Biure y de Margarit=Per manament de Sa Senyoria=Paciá Roca=Locus sigilli †=Don Luys de Rajadell Mestra de Camp del Batalló=La Ciutat de Manresa es una de las que mes se ha assenyalat en servey de sa Magestat Christianissima y benefici desta Provincia, axí en lo affecte, com en lo effecte trobantse en tots los progressos que se han ofert desde que prengué las armas en deffensa de ses llibertats ab Cent soldats pagats, armats, y munionats á ses costes y en moltes altres ocasions ab major número, acaudillats per un Cavaller de dita Ciutat y particularment en la antepresa de la Vila de Tamarit de Llitera ahont lo Tercio de Navarros que la guarnia fou degollat y pres ab tots los Officials. Y axi mateix en las demes ocasions ques son offertas de la derrota del Marques del Povar, la assistencia continúa dels Colls de Lilla, Cabra, y estret

de la Riba tollerant ab la mayor constancia las inclemencias del cel que cauen en ells, com ultimament en las faccions de Lleyda tant assenyalades, de que fas á petició de dita Ciutat plenissima fe firmada de sua má y sellada de nostre sello peraque conste y tenintne noticia sa Magestat (Deu lo garde) li fassa la mercé que merexen tants luhits serveys. En Barcelona vuy als vint y set de Janer mil siscents quaranta y tres=Don Luys de Rajadell=Locus sigilli † = Don Pedro de Aymerich y de Cruillas Mestre de Camp que fuy de la Ciutat de Manresa y Vegueria per la Provincia= Fas fe que la Ciutat de Manresa en la leva que aní á fer per orde dels Brassos generals en lo mes de Novembre mil siscents quaranta me entregá una Companya de cent y cinquanta homens, y á mes los Officials pagats, armats, y municionats, y ab ella y demes marchí de dita Ciutat per la Vila de Granollers, y en la de Caldes tinguí orde de tornar atrás, y anar á la Vila de Bellpuig, y de allí jo tinguí de anar á la de Torres de Segra y despres á la Ciutat de Balaguer. Per lo que y per altres molts serveys he vist fer á sa Magestat (que Deu garde) y á la Provincia per dita Ciutat sento es digna que se li fassia mercé, y axí ho firmo de mon nom y sello de mas armas. Datts en Barcelona á vint y vuyt de Janer mil siscents quaranta y tres=Don Pedro Aymerich y Cruillas=Locus sigilli † =

In quorum omnium et singulorum fidem ego Patianus Roca notarius et Secretarius supra memoratus hic me subscribo et meum soliozem appono=Sig†num

CARTAS ORIGINALS DELS AVISOS QUE LA CIUTAT DE MANRESA TINGUÉ DENDEL PRINCIPI QUE COMENÇÁ LA GUERRA FINS A LA PRESENT IORNADA, ÇO ES EN LOS ANYS DE 1640, 1641, 1642 en lo qual discurs de temps estigué de continuo lo exércit enemich invadint á la Provincia, particularment del Exelentíssim Mariscal de Brese Virrey del present Principat y sos Comptats de Rosselló y Cerdanya, del Mariscal de La Motte Oudencour vuy Virrey y General de nostre exércit; del Sr. de Argenson superintendent de les armades de mar y terra de la Junta del Batalló; dels Diputats de Catalunya; y Concellés de la Ciutat de Barcelona; de don Joseph de Biure y Margarit del Concell de sa Mag.^t y son Governador en la present Provincia; del Doctore Pere Joan Rossell conceller ters de Barcelona y son Coronel vuy del concell real per sa Mag.^t Christianisima en lo present Principat; de don Joseph de Çacosta mestre de camp general dels tercios de la infantaria Catalana, Governador de Empurias y Empurdá; de don Francesch Descallar Governador de les armes de la montanya y santuari de nostra senyora de Montserrat; de mussiur de Mons ajudant de camp: Les quals cartes estan insertades per orde axí y conforme lo tingué la Ciutat de Manresa en totes les ocasions ques offeriren honroses y de perill de acudir al servey y deffensa de la Provincia, conforme consta per les certificadories y fens expresades en la present relatió.

*Als Magnífichs Senyors los Concellers de la Ciutat de
Manresa.*

(Hi ha el sagell major del General del Principat.)

†

MOLT MAGNÍFICHS SRS.

Los avisos del coll de Balaguer son sertissims y de 10 del corrent mes ensá van continuant y los soldats enemichs hostilment invadexen aquellas Vilas. Los nostres se son fets forts en Cambrils de hont palean y nosaltres en tenir lo avis havem procurat de socorrerlos y esta Ciutat ab la bandera de Sta. Eularia y 1500 homens que la acompañan va marxant, lo auxiliar de la matexa manera, que per tot dimars será al camp tota la cavalleria que son 1300 cavalls y la infanteria 3000 que ve marxant. Los del camp y demes Vilas han acudit ab molta puntualitat que confiám seran poderosas no sols en resistir pero en offendrer majorment havent Vostres Merçes acudit ab tanta finesa. Lo que estimám com es rahó que aqueix socorro no será tant llarch com lo altre pus tota la gent y Vilas ho han fet també V(ostras) M(agnificencias) continuen que ab lo favor de Deu puis defensám sa causa, nos ajudarà, com ho esperimentám ab lo sucés de Leyda, com veurá ab la copia va ab esta. Tot lo que V(ostras) M(agnificencias) pugan enviar de provisions en aquelles parts ho fassan pus saben quant convé. Guardé

Deu a V(ostras) M(agnificencias). Barcelona y desembre
als 16 de 1640.

The image shows a handwritten signature in black ink. The signature is written in a cursive style and consists of two lines. The first line is a large, sweeping flourish that starts with a long horizontal stroke, loops back, and then descends into the second line. The second line contains the name "Pau Claris" written in a clear, cursive hand. The word "Clarís" has a distinct dot over the 'i'.

Molt Mag.^s Srs.

B. L. M. de V. M.

Sos majors servidors

*Los Deputats del General del Principat
de Cathalunya en Barcelona residints.*

In Registro Còmuni n^o fol. CCCXVIII.

†

En las affictions y treballs que havém tingut en la Ciutat de Tarragona ne participaren la gent que Vostras Magnificencias tenian allá com ells mateixos haurán refferit y no volguí yo exir de Tarragona que ells y lo meu tercio no fossen devant que estimaba yo mes patir que no ells. Deu fou servit de lliurarnos de tot y responet a las cartas de V. M. de 27 del present rebudas per Pere Oller Jurat de aqueixa Ciutat en orde ahont han de acudir la gent que se enviara de aqueixa Ciutat ab tota la pressa se puga y si be abans se resolgué que acudissen a Martorell era perque se havia determinat fos plassa de armas pero vuy Sant Feliu se ha elegit per plassa de armas per convenir axi porán acudir assí en dit lloch que de assi se ordenará alló que mes convindrà en beneffici de la Provincia.

Estich afligidissim que en temps de tants treballs y tants grans estigan aqui en diferencia y discordia que totas ellas se tindria de dexar per altra ocasió y no per aquest temps que tením lo enemich en casa ab gran poder y com mes gran mes gran tenim de tenir lo animo y la valentia emplearla en trauer dit exércit del Principat. Y axí suplico a V. M.^{as} sian servits de procurar la pau y quietut perque si ab conformitat acudím en estos treballs vencerém majorment tenint justicia: pero si estam dividits nos perdrém y donám alegria y ánimo al enemich y deservin a Deu nostre Sr. de qui havem de rebre animo y esfors pera vencer y nos don la pau y quietut que desitjám, y los que son la causa de las questions de aqui si son valents aquella podran amostrar contra lo enemich y no contra nosaltres mateixos. Y nostre Sr. guarde a V. M.^{as} de St. Feliu de Llobregat als 28 de Desembre 1640.

Rossell Conseller ters coronell.

Srs. Consellers de Manresa.

†

MOLT ILLTRES. SRS.

Los Srs. Diputats me an manat cuidar tot lo quem fos possible ajudar a las levas tant necessarias per la defensa de nostra reputatió patria y vidas confiat en lo bon sel tenen V. S. en la defensa de nostra provintia los suplique per amor de Deu ab las majors veras possibles acuden en aquest lloch ab la major brevedat, sent la total redemptió tenir aquesta plasa proveida ques aont se ha determinat fer cara al henemich perque pasant de aqui perduda tota Catalunya y axi torne a suplicar procure V. S. guanyar las horas acudint ab municions viures gen y armas per nostra defensa ques dequite tota confiansa. Nostre Senyor a V. S. guarde. Martorell y desembre als 25 de 1640.

*Fr(ances)ch Descallar y
Sorribes*

Als Senyors Consallers de la Ciutat de Manresa.

†

MOLT ILLTRES. SRS.

Lo donador desta m.^o Valenti Fontanelles e trobat en la Guardieta é perque ab major certeza done V(*ostra*) S(*enyo-
ria*) credit a mas ordes he mostrat la patent tinch dels Se-
nyors Deputats i en virtut de ella los suplico prontament en
rebrer esta alçen lo major colp de gent que sie posible en
eixa Ciutat imposant les penes ben vistes á V. S.^a per los
remitents i acudiran a Martorell ab tota la gent ques puga
ben armats y municionats y ab los biures que pugan i con-
fiat de la bona diligencia de V. S.^a per la aficio que se te-
nen a la defensa de nostra patria no vull apretarlos mes
aquest orde i nostre Sr. a V. S.^a garde com pot de la Guar-
dia y desembre 27 de 1640.

Frch. Dezcallar

+

A Mestre de camp y consaller de Manresa guarde Deu.

Aqui va lo capita Francesch Mata de Mura es molt a proposit per capita de almugavers de aquex tertio poran criarli una companyia de sent homens. Nostre Senyor ha V. M. guarde de Martorell als 5 Janer de 1641.

*Don Jose
de Çacosta.*

En cada tertio se a de criar una companya de almugavers y aquesta companya a de servir y a de estar agregada en lo mateix tertio y axi yo envio a V. M. capita V. M. li a de donar la gent que sia a proposit y aquesta companya no sa de differentiar en res de las demes del tertio sino es en lo modo de las armas que en lo demes en tot y per tot servira com las demes companyas en son tertio de V. M. Deu a V. M. guarde de Martorell y Jener als 6 de 1641.

*Don Jose
de Çacosta.*

(La segona part es lletra de ma del mateix firmant.)

Al Molt Illtres. Srs. Consellers de la Ciutat de Manresa Deu guarde.

Manresa.

†

MOLT ILLTRES. SRS.

En aquest punt que son las sinch de la tarde tinch avis cert que air a la matexa ora entra lo enemich en Vilafranca Vostra Senyoria veja quant precisa es la necessitat de la defensa del pas de la Guardia air hi fui jo pensant hi eran los terrelloners conforme V. S. me tenia escrit per amor de Deu envieuhi los que pugan y axi mateix la gent armada que poran que aqui no pens jo que age de ser cosa de detencio y confiat ab tot me faran merce ab la puntualitat y brevedad posible que aquexes coses acostuman de guanyarse o perdre per punts hi hores. Que Nostre Senyor a V. S. guarde. De Montserrat y Janer als 5 1641.

Ahines pera treballar los terralloners serveschan de enviarne les que sian posibles.

Frch. *Dezcallar.*

Molt Illtres Srs. Concellers de Manresa.

*Al Sr. Conseller de Manresa Mestre de Camp de dita
Vegueria guarde Nostre Senyor.*

Monistrol.

†

Sabent que esta casa estava ab falta de gent me so resolt acudir en ella ahont arribi la nit pasada y lo Sr. Conseller y Don Joseph Çacosta me han ordenat juntas entre assi y Igualada tota la gent de las veguerias de Igualada Cervera Tarraga Agramunt y Monblanch per hont tinch ja despedit los deguts ordens peraque vinguen tots ab sometent general y procurare cadaldie en saber noves del enemich per millor poder acudir al que convindra quant me vege ab gent. Jo pens que V. M. tambe haura rebut orde del dit Senyor Conceller per juntar tota la gent de sa vegueria que assi mo escriu a mi per lo que he sabut se trobe en aqueix lloch de Monistrol me ha aparagut avisarlo del sobredit y com me te en est puesto pera servirlo en tot lo quem vege de profit en son servey offerintli trobar en mi una molt gran voluntat axi pera servir a sa persona com per tot lo convenient a nostra patria.

Arribat assi he entes que V. M. haurie capturat algun fadri que portava alguna carta dels enemichs pera que aqueix lloch se rendis estimant si es assi me envie copia de dita carta y relatio de tot lo que ha pasat y si no ha fet justicia del fadri estimare o suspenga dequi quem haja avisat ques be mentres es viu saber dell lo ques puga.

Deu a V. M. guarde. Desta santa casa de Montserrat als 23 Janer 1641.

*Don Joseph de Biure
y de Margarit.*

Sr. Conseller de Manresa.

†

ILLTRE. SR.

Tinch rebuda una carta de V. M. de 24 del present y estich molt agrahit del avis me dona en ella. Jo procurare de enviarla a Barcelona tant prest com puga peraque alli fassan la estimacio ques raho de dit avis y cuidado. Aqui tinch unas cartas per Don Joseph Biure y Margarit y per lo musur de Sant Pol. Supplico a V. M. se servesca de encaminarlas perque axi conve per lo beneffici de tots y Nostre Senyor guarde a V. M. molts anys de Caldes. Assi en Caldes de Monbuy procurant de ajuntar lo exercit per oposarnos al enemich perque V. M. de una part ab don Joseph Margarit y nosaltres de aquesta pugam fer alguna bona factio y Nostre Senyor guarde de Caldes de Monbuy a V. M. als 25 de Jener 1641.

Rossell conseller ters Coronell

Sr. Conseller de Manresa Mestre de Camp de la Vegueria.

†

Per lo Conseller de Manresa.

Don Joseph de Çacosta Mestre de Camp general de la gent Cathalana.

Lo Sr. Mestre de camp y Conseller de Manresa ab la gent de son tercio sen anira a Cabra, hahont estara, y acistira a ordes del Governador del Coll, y altres passos de aquellas parts, que axi conve, y en la dispositio de dexar lo estret de la Riba seguirá las ordes del Mestre de camp Don Luys de Rajadell que per nostre orde se conferira alli ab lo Sargento major Joseph de Tord, queu es del tercio de Berga. Dadas en Monblanch a 9 de Febrer 1641.

*Don Joseph
de Çacosta*

Als Srs. Consellers y Consell de la Ciutat de Manresa.

Rebi ayr del camp de Tarragona ahont me so vist ab los Srs. Archabisbe de Burdeus, la Motta y Deputat militar y tots me han referit las diligencias quels ha aparegut se devian fer per impedir al enemich lo socorro que esta esperant de que se te intelligencia certa que lo ha de donar per mar y terra. V. M. ja poden considerar de quanta importancia es al benefici de aquesta Provincia ques trague lo enemich de Tarragona, aquexa hauran representada a V. M. los Srs. Deputats y jo supplico a V. M. sien servits fornir a la companya que V. M. tenen alla fins al numero de cent soldats com ha offeryt que per socorrer aquella plaça no sols envien alla la decima part de la gent de aquexa Ciutat si y conforme ho ha deliberat fer la de Barcelona pero encara que sia medi pera disposar a las vilas de aquexa vegaria pera que fassan lo mateix servey y tots se animen en fer un esfors pera assegurar ab ell lo que tant importa que ademes que sa Magestat ho estimara a V. M.^s jo los ho servire en lo quem voldran manar. Guarde Deu a V. M.^s Barcelona y Juny a 18 de 1641.

Argenson

Je me promets qu' en cette occasion si urgente pour la conservation de ce principat et pour le service du Roy, vous ferez voir quelque effet extraordinaire de l' affection que vous avez montrée pour lun et pour lautre par le passé.

(La segona part es lletra de ma del mateix firmant.)

+

MOLT ILLTRES. SRS.

Per carta del Sr. de la Mota y duas altres del Sr. Consellier terç Coronel rebudas per propi havem entes que en los Alfachs ha arribat un considerable socorro per al enemich que si arriba a Tarragona fort suara aquella plaça de manera que no sols differira molt temps poderla rendir pero encara ocasionara ha haverse de engrossar lo exercit de Sa Magestat Christianissima haventhi de anar la major part de nostres provincials, y axi attenant al servey de Sa Magestat y al benefici dels matexos provincials los suplicam y pregam que ab la major prestesa sie possible y sens perdonar diligentia alguna envian al exercit lo major numero de gent los sie possible, manant advertir que aquesta es la ultima y mes apretada ocasio de nostre repos y quietut en nostres casas. Confiam que consideradas unas y altres circunstancias obraran los bons effectes que de V. S.^a esperam
Aqui nostre Senyor garde de Barcelona y Juliol 22 1641.

Molt Illtres. Srs.

De V. S. molt affectats servidors
que ses mans besen

Los Consellers de Barcelona

Srs. Consellers de Manresa.

†

La necessitat urgent y forsoza nos compelex per lo rendiment de Tarragona ser lo exercit numerosos y avisar a V. M.^s que encontinent fassan venir los soldats tenen obligatio de enviar, y ames de axo alsar somatent per tota la vegaria, y vinga la gent en lo exercit apte, municionats, y armats, y que si es possible sien assi per tot lo dia de diumenge qui ve proxim que contasem als devuyt del present mes de Agost, per amor del Senyor amostremnos bons cathalans, y afectes a la Provincia, que han de considerar que va nostra llibertat o perdre nostras asiendas, y honrra, y tots havem de fer lo major esfors ques pot fer. Jo tinch confiansa que acudint V. M.^s com confio ab las demes de las vagarias de Cervera Vilafranca y Monblanch y las vilas del camp de Tarragona Deu sera servit que tingam victoria. Esta es la ocasió que vingan tots puis que tots blazonaven que en la occasio tots hi anirian y per tenir per cert que acudiran V. M.^s no pas penas, pero los don facultat a V. M.^s ames de las penas segons Constitucions de somatent imposar penas per tota la Vegaria en cas sie menester, perque acuden ab mes prestesa, y aquellas executar per gastos de la guerra, y confiat no dich mes, sino procuraran V. M.^s que en aqueixa Ciutat y Vagaria se fassen pregaries perque Deu nostre Senyor y Maria Santissima se vulle apiadar de nosaltres donantnos victoria, com comfiam. Nostre Senyor guarde a V. M.^s de la Tenda y Campanya de Constantí 14 de Agost 1641.

Rossell conseller ters Coronell.

Al Sr. Veguer y Concellers de la Ciutat de Manresa.

Al Conseller de la Ciutat de Manresa guarde Nostre Sr.

Los Prats del Rey.

†

SR. CONSELLER DE LA CIUTAT DE MANRESA.

Estich agraidissim de veurer ab lo effecte que exa Ciutat acut al servey del Rey nostre senyor que Deu guarde y al benefici desta provincia lo que li representare pera que a son temps pugue ferli la merce ques just. Importa pera que lo enemich no tingue animo de intentar alguns progresos que V. M. vingue assi ys junte en companyia de don Luys de Rajadell que esta en custodia dels colls de Lilla (?) y que sie ab la brevedad posible, asegurant a V. M. estimare esta merce que guarde Nostre Senyor. Monblanch y febrer 23 de 1642.

La Motte Houdencour.

†

ILL(*ust*)ES SEIG(*neu*)RS.

Jay receu la l(*ett*)re de V(*os*) S(*eigneuries*) et vue le seig(*neur*) conseiller en cap de v(*ot*)re ville, et les trois cent hommes quil a amené dont je suis tres satisfait etant les meilleurs hommes et les mieux armés que se puissent voir. Il nep pas necessaire que V(*os*) S(*eigneuries*) se mettent en peyne den envoyeray davantage et je renvoyeray le seig(*neur*)r conseiller et ceux qui sont icy, sitot que je verray comme iront les affaires, et que les troupes de France qui viennent en grand nombre seront arivés, assurant V(*os*) S(*eigneuries*) que je feray bien valoir vos bonnes volontés pres de sa Ma(*jes*)té et du vicerroy, et qu' en toutes les occasions ou je pourray vous servir je le feray de toute mon affection et demeureray

ILL(*ust*)ES SEIG(*neu*)RS

Votre affectioné serviteur
La Motte Houdencour

Montblanch le 27 de fevrier 1642.

Als magnífichs Señors los Concellers de la Ciutat de Manresa.

(Hi ha 'l sagell major de la Generalitat de Catalunya.)

†

La finesa ab que exa Ciutat ha acudit al major resguardo de la defensa comuna desta provincia nos te de moltes maneres obligadíssims; y principalment per la actió tan honorada de que ara V.^s M.^s nos avisan en la ocasió tan urgent com es la que ocorre: per rahó de la qual ja lo Sr. Francesch de Tamarit tinent de capitá general en lloch de sa Ex.ª en esta ciutat ha diligenciat tot lo possible peraque lo socorro fos lo mes crescut ques pogués: Y axí confiam que ab aquests medis tant bons y ab la assistencia de V.^s M.^s y dels demes circunvehins lo Sr. de la Motte posará lo enemich, o en estat de sa perdició o alomenos lo anirá atormentant de manera que reste molt menoscabat. Guarde Deu a V.^s M.^s Barcelona y febrer 21 de 1642.

Lo Dr. Juan de Amigant

*Los Deputats del General de Cathalunya
en Barcelona residint.*

In Registro primo fol CCCXXX.

Als Illtres. Srs. Concellers de la Ciutat de Manresa.

(Hi ha lo sagell major de la Generalitat de Cathalunya.)

†

En executió de la detliberatió presa en los Brassos generals, de ques fes una junta, per tot lo tocant al compliment de la dispositió del Batalló se ha de formar en esta Provincia de sinchcents soldats de cavall, y sinch mil infants, se es formada dita junta: y desijant los de ella, ab la major brevedat posar en executió cosa que tant importa, los ha aparegut no ser possible poderho fer, sens tenir una suma considerable de diners per posar en forma cosa que ha de gastarne tant, principalment en los principis. Y perçó ha resolt dita junta deliberar dos cosas. La primera assenyalar lo primer dia de Mars primer vinent per la contributió general de tota la Provincia, y de tots los estaments della puix desde aquex dia, ha de correr lo sustento de tota la gent de dit Batalló per son compte. Y la segona, attes, que no será possible poder haver recobrat de las Universitats, y llochs menors, lo quels tocará á pagar per no haversels pogut fer a saber dins de aquex termini, ni ells aver pogut fer lo asiento de dita paga, acudir a las Ciutats, pera que ellas, com a tant poderosas se servescan fer un esfors, en bestrauer una notable cantitat, com ho ha fet la Ciutat de Barcelona, bestrahent vint milia lliuras, que es lo que ha de contribuir per quatre mesos. Y axí en exa conformitat supplica a V. M.^s se avantatjarán com sempre, y juntament manar veurer, lo que voldrá bestrauere pera que dexa manera pugá

affectuarse lo que tant importa a la Província y a son exem-
 ple de V. M.^s los demes llochs vehins se esforçarán a fer lo
 quels tocará pus sempre son estats V. M.^s qui han donat
 exemple als demes en obrar los effectes mes convenients á
 la utilitat y conservació de la Província. Y Deu gde. a
 V. M.^s Barcelona a XXVII de Janer MDCXXXII.

Francesch Sala Deputat militar

Galseran Nabot
Conseller en Cap

Ill.^{es} Srs B. L. M. de V. M.^s
 sos majors servidors

Los Presidents y Consell del Batalló

En lo Registre primer del Consell del Batalló fol. VII.

ILLes SEIG.^{rs}

En renvoyant les trois cent cinquante hommes de votre ville je vous fait celle cy pour temoigner à V. S. la satisfaction que jay des services quils ont rendus au Col de Cabres et particuliermant du Seig.^r con(*seilli*)er qui les comande, qui a fort bien fait son devoir, vous assurant que je feray bien valoir vos bonnes volontés pres du viceroy et en tout ce que je pourray servir V. S., je le feray avec la mesme affection que je suis

ILLes SEIG.^{rs}

V.^{re} tres affectioné serviteur

La Motte Houdencour

Montblanch 13 de mars 1642.

Als Concellers de la Ciutat de Mauresa garde Nostre Senyor.

†

Las armas que V. M.^s piden se embiarían si todos no huviessen menesterlas, que esta ocasion no lo es de pedir las sino de tenerlas ya anticipadas á que yo huviera acudido. Ya me consta lo que essa ciudad ha servido ventajosamente y lo estimo mucho. V. M.^s armen los que puedan que el Senyor de la Mote sigue al enemigo derrotado, el pais todo acude y assi no hay que tener ni cuidar de otra cosa que prevenirse cada qual segun lo que tuviese presente, y acudir á los passos por donde passa el enemigo á perseguirle. Guarde Nuestro Senyor á V. M.^s Barcelona 28 de Mars 1642.

Le Mareschal de Bréze

V. M.^s avissen en esta conformidad á la contornada, y en saber que el enemigo se acerca avisar al Sr. de la Mota donde

SEIG.^r

Jay receu vre. lre. par ou vous me mandes comme le seigr^r conseiller de la ville de Manresa est arive a Sparaguerre avec 500 hommes, cest un effect de la continuation des bonnes volentes des seig.^{rs} conseillers et des peuples de la dite ville de Manresa dont je leur suis obligé, vous saures comme je defit hier une partie des ennemis et mis le reste en deroute. Il serait bien apropos que le dit seig.^r conseiller sen alle avec ses hommes gagner quelques passages afin darreter un peu les ennemis pendant que je marche pour leur allé couper chemin, esperant que nous les perdrons entiere-ment et que cette affaire mettra le pays en repos. Je ne manqueray de bien faire valoir les affections de m.^{rs} de Manresa et de faire cognoitre que je vous suis a tous

SEIG.^r

V.^{re} tres affectionné serviteur

La Motte Houdencour

Quant les ennemis seront passes les detroits des montages vous pourres vous retirer en vre. ville. Je les suyoray jusques au bout.

Martorell le 27 de mars 1642.

Als Concellers de la ciutat de Manresa guarde Deu.

Manresa.

†

SEÑORS CONCELLERS DE LA CIUTAT DE MANRESA.

En aquest punt que son las dos de la tarda havem tingut avís que lo enemich es á las parts de Vilafranca y que va cremant per tot allí ahont passa y lo matex fará si arriba per aqueixa terra y axi es forsós impedirli sos designes per lo que he determinat anar á Martorell. V. M.^s encontinent me farán venir á dita vila tota la gent será posible. Ja veuen quant importa. Confio que acudirán' ab la promtitut que requerex ocasió tan precissa, y guarde Deu á V. M.^s Barcelona y Juny 23 de 1642.

*Don Joseph de Biure
y de Margarit*

Als Molt Illtres. Srs. Concellers de la Ciutat de Manresa guarde Deu y

Manresa.

†

MOLT ILLTRES. SRS.

Vuy á las 7 horas antes de mig die havem rebut una carta dels Jurats de Vilafranca de Panadés escrita lo die de ahir á les nou de la nit y enviada per propi á tota diligentia dient ab ella que lo Marques de Torracussa era ja á la torra den Barra y que va marxant camí de Vilafranca pera invadir y destruyr aquella Vila: lo avis cert que altrament nosaltres temin es que va á dar socorro á Perpinyá. Donam aquet avis á V. S. per propi á tota diligentia per demanarho la necessitat tant urgent peraque mane prevenir de gent armada los passos y puestos convenients pera impedir sos designes. Si altra cosa se offerira de nou ne donarém avis á V. S. sperant la mateixa correspondencia a qui nostre Senyor guarde Barcelona y Juny 26—1642.

MOLT ILLTRES. SRS.

De V. S. molt affectats servidors
que ses mans besen

Los Consellers de Barcelona

Srs. Consellers de Manresa.

Srs. Concellers de la Ciutat de Mauresa.

Ab la que va inclusa que he enviada á totas las Universitats veurá V. M. los designes del enemich. Estimaré molt que V. M. en conformitat della fassan las prevencions necessarias com sempre han acostumat y son estats lo bon exemple de Cathalunya y garde nostre Senyor a V.^s M.^s Barcelona y Juliol 27 de 1642.

*Don Joseph de Biure
y de Margarit*

Diu axis la carta impresa a que 's fa referencia en la anterior:

†

Lo puesto que ocupo, y ma propia voluntat me obliga á tenir doblat sentiment, de veurer que no puga alcansar lo sossiego, y quietut que desitjo á totas las Universitats, y particulars desta Provincia per lo molt amor los he aportat sempre, augmentantme aquest sentiment las intelligencias certas tinch que lo enemich va engrossant á tota pressa son exércit en Tarragona per anar á socorrer Perpinyá, y voler cremar de pas los llochs per hont passará, cosa que no la platican los infels, ab tot nols do est avis per desalentarlos, sino pera que prengan nou ánimo, y aliento, pus es cert, que quant no tinguessen altra causa sino aquexa inhumanitat, tindrem a Deu de nostra part, com en las demes ocasions ló havem tingut; y puix nos mana, que pera quens ajude nos ajudem de nostra part, los prego ho fassan, preventintse de tot lo necessari, tenint la gent allistada, perque en tenir

altre avis meu pugan acudir á socorrer ab tota diligencia alli ahont será menester, que jo en persona acudiré á valeros ab la mateixa conformitat fins á perdre la vida per ma Patria que tant estimo, confiant que tots me acudirán en la ocasio de mon avis ab la diligencia y amor que mereix ma voluntat, y nostra propia, y general defensa, que ab estas diligencias no dupto de que nons assistesca nostre Senyor, quens garde, yns done la quietut que necessitam. Barcelona, y Juliol 24 de 1642.

*Don Joseph de Biure
y de Margarit*

*Als Srs. Consallers de la Siutat de Manressa que Deu
garde.—Manressa.*

†

SRS. CONSALLERS DE LA SIUTAT DE MANRESSA

Va la present sols per ferlos avis que por horda de suacselensia que demá divendres que será als 8 del present mes de agost se servesque un de V.^s M.^s trobarse ho son síndich a Piera de vant dit Sr. Mosur de lamote pera tractar cosas conbenen en defensa desta provincia y sia cosa sens falta perque no son cosas vullan dilasio. Deu a V.^s M.^s garde de Monistrol y Agost als 1 de 1642.

*X. Mons et X.
ayde de Camp de son excellence etc.*

MESSIEURS

Jay receu vre. lre. et veu les personnes que vous maves .
envoyes que jay entretenues de toutes les choses quil est
apropos de faire pour le bien de la province en locasion
presente, et leur ay dit mes intentions dont elles vous feront
le raport. Je masseure que vous y useres avec vre. diligen-
ce ordinaire que je ne serois asses louer ny les bonnes vo-
lontes que vous aves toutiours temoignées au service du
roy et de la province. Je vous feray aussy cognoitre les re-
ssentimens dafection que jen ay en tout ce que je pourray
faire pour lavantage de vre. ville et pour vos interets par-
ticuliers, et que je suis

MESSIEURS

V.^{re} aff(ecti)onné serviteur
Le Mareschal de la Motte

A Piera le 8 davril 1642.

Jay veu par celle que vous m'aves ecrite la bonne diligence que vous faite sur les ordres que Dom Joseph Margarit vous a envoyés d' assembler les peuples de la viguerie, surquoy je vous diray que comme je n'ay encore nule nouvelle de la marche des ennemis, vous n'aves pour la p(rese)nt qu' a faire avertir tous hommes de se tenir tout prest et en bon etat de marcher quant je vous le manderay ne voulant pas que vous facies de depanse que quant il sera bien necessarie. Je seay bien que vous aves toutiours été les premiers prepares, les plus diligents a marcher quant il cest agy du servitce du roy et de la province. Je vous assure que je le sauray bien recognoître aces ocasions cependant continues vos bonnes volontes et croyes que je suis

V^{re} affectionné a vous faire service

Le Mareschal de la Motte

Je marcheray demain avec l'armee pour aller a Villefranche afin detre plus prés de l'ennemy, vous my envoyeres les nouvelles qui vous arriveront.

A Piera le 12 daout 1642

Les Srs. Consceliers de la Ville de Manresa.

Als Srs. Consellers de Manresa garde nostre Senyor.

†

V. S. se servesque manar estar previnguts los paysans dexos contorns per seguir junt ab mont exercit lo enemich, que entench passarà junt á exa ciutat dins breu temps, no tement V.^s S.^s lo transit pus lo enemich no aporta artilleria ni ve per altre effecte que per passar. V. S. me avisen per punts de tot lo que sapia en la marxa del enemich, que en tot me tindra V. S. prompte en son favor á qui nostre Senyor garde. Vilafranca 31 Agost 1642.

Le Mareschal de La Motte

Manen V. S. donar part desta carta als llochs circumveins pera que estigan previnguts.

Srs. Consellers.

†

Al Sotsveguer y Consellers de la Ciutat de Manresa.

Lo enemich ve marxant de Tarragona y perque totas las Universitats acudan en conformitat del primer orde envio las que van ab esta y si be en ellas se escriu han de anar a St. Saloni pero despres se ha presa different resolucio que importa vajan al exercit de sa Ex.ª del Sr. de la Motta per estar mes vchi de aquexas parts y axi en rebrer esta se serviran ajuntar tota la Vegueria y ab la finesa que sempre aquexa Ciutat ha acostumat de acudir al servey de sa Magestat (Deu lo guarde) confio que en esta ocasio que es lo ultim esfors del enemich acudiran ab la matexa puntualitat, no pot ser lo apreto mayor y axi no tinch que encarregarho mes. Guarde Nostre Senyor á V.^s M.^s Barcelona y Agost 9 de 1642.

*Don Joseph de Biure
y de Margarit*

†

SRS. CONCELLERS DE LA CIUTAT DE MANRESA.

En aquest punt he tingut avis del Sr. de la Motte que lo poder tenia lo enemich en Arago se es juntat en Momblanch ab lo de Tarragona y ve marchant á tota pressa per socorrer Perpinya y encaraque tingam pactes fets que se han de rendir pera dijous totavia es menester no passe per los perills podrian succehir de que no sitiassen la plassa antes de ser provehida de viures que seria dany irreparable. Y axi en rebrer esta se servirán V.^s M.^s a tota diligencia ab lo poder de gent sera possible arribar a Moya ahont sera Pere Mas que dira á V.^s M.^s de paraula los ordes li he donat, als quals se serviran ajustarse, asso es ocasio tant apretada que es cas que hu de V.^s M.^s vaja ab la gent per alentarlos, es negoci que va per momentos, y axi es menester guanyar las horas, que ademes es servey de sa Magestat (Deu lo guarde) y nostra propia deffensa jo ho regonexere sempre servint a V.^s M.^s en tot lo que se offeresca y guarde nostre Senyor a V.^s M.^s Barcelona y 7.bre al primer de 1642.

*Don Joseph de Biure
y de Margarit*

Als molt Illtres. Srs. Concellers de la ciutat de Manresa g. n. Sr.

Manresa.

†

Regonexere sempre lo fervor ab que V. S. serveix; estimo tant lo tercio dels mil homens ha fet V. S. en esta ocasió, que me obliga, pregarlos a que dexats sometents de exa ciutat, me envien sols lo tercio que ab ell servira V. S. millor a sa Magestat per ara, que ab lo favor del Senyor prest reduirem los orgullosos principis en lo transit del enemich. Nostre Senyor a V. S. garde Martorell 4 Setembre 1642.

Le Mareschal de la Motte

Srs. Consellers de Manresa.

Als molts Illtres. Srs. Consellers de la Ciutat de Manresa g. n. Sr.

†

Remetentme á la carta escrigue mon secretari air á V. S. dich que V. S. se servesque manar aprestar la gent del tercio fa aquexa ciutat, y sens tractar de sometent V. S. lo fassse venir a Igualada perque axi conve. V. S. estiga cert quel aguardo a dit Regiment de Manresa ab gran gust. Nostre Senyor a V. S. garde. Martorell y 5 Setembre 1642.

Le Mareschal de la Motte

Srs. Consellers.

†

Srs. Consellers de la Ciutat de Mauresa.

Estimo com es just la vigilancia y cuydado ha tingut V. M. de acudir al servey de sa Magestat (Deu lo guarde) y nostra propia deffensa, tant ab sometents, com ab lo demes se es offert del que donare raho a sa Magestat pera quels fasse merçe. Y dona a V. M. la norabona del rendiment de Perpinya, pus la puntualitat ha tingut V. M. en acudir al servey ha causat molta part de la victoria, pus lo enemich no se atrevi a passar ab lo socorro: despres de tantas fine-sas he tingut intelligencia que V. M. volia compensar lo gastat en lo sometent ab lo que havia de pagar al Batalló lo que me ha causat admiratió; perque la Ciutat de Barcelona ha molt temps te sinchcents homens en campanya, y a demes de axo paga sis milia lliures cada mes al Batalló, y lo demes al respecta fan las demás Universitats y si se obria aqueix camí podrian dexar de continuar, lo perque noy hauria de que pagar los soldats essent cosa tant precisa y necessaria per la Provincia; que si tothom acudia a sa obligatio ja estaria acabat de formar, y no tindriam necessitat de sometents. V. M. ho considerara, y pus es poca cosa dexarho estar perque a imitacio de V. M. todas las demes universitats voldrian fer lo mateix y sols ab aquesta vegada perdria lo Batalló mes de quaranta milia lliures ab que restaria del tot exhaust y no podria continuar lo servey. Yo la estimare a particular de V. M. que se ajuste al referit pus es cosa tant utilitosa per nostra propia deffensa y guarde Deu á V. M. Barcelona y 7.bre 19 de 1642.

*D. Joseph de Biure
y de Margarit*

†

Srs Consellers de la ciutat de Manresa.

Havia dilatat lo escriurer a V. M.^s lo rendiment de Perpi-
nya pera donarlos la norabona de dos victorias juntas, pus
en esser fet dit rendiment se es pactat ab los de Salsas, que
sino tenian socorro de aqui al dia de St. Miquel de la ma-
texa manera se rendirian. Molta part de las victorias se
deuen a las Universitats de aquesta Provincia per lo be han
acudit ab socorros son estats menester pera impedit no pas-
sas lo enemich a socorrer las plaças y en particular a
V. M.^s per la finesa ab que han obrat sempre. Yo resto tan
agrait com obligat á representarho á sa Magestat (Deu lo
guarde) pera que en las ocasions se offerescan ne tinga me-
moria y confio que en conformitat de aquestas victorias
prest podrem donar gracias a nostre Senyor de rendirse Ro-
sas y Tarragona y guarde Deu a V. M.^s Barcelona y 7.bre als
21 de 1642.

*Don Joseph de Biure
y de Margarit*

SRS. CONCELLERS DE LA CIUTAT DE MANRESA.

(Imprés.)

†

He tingut avisos certs per lo senyor Mariscal de la Motte, que lo enemich ha determinat sitiar la Ciutat de Lleyda, y ha dies ho hauria executat á no tenir nosaltres lo amparo de sa Excellencia, que despres de las merces de nostre Rey, y Senyor (que Deu quart) hi devem tots los bons successos havem tinguts en aquest Principat, y vuy está en vista del enemich, al qual per momentos se li va engrossant son exercit, ab orde de son Rey de rendir Lleyda, ó de perdrel, y si tots no acudim á socorrer sa Excellencia, es força que lo enemich, ab lo poder sobrat te, acabe totas aquellas parts. Y axi suplico á V. M. ab moltas veras considere los danys poden resultar, y lo que fa aquesta Ciutat, que á demes paga al Batalló setanta y dos milia lliures cada any, ha deslibrat enviar mil homens per al socorro. Lo Capitol fa una companyia de cent homens, y las Comunitats, Collegis y Confrarias cada hu al respecte fan lo mateix, y en aqueixa conformitat confio que V. M. faran un gran esforç; ja veig estan atraballats, pero es nostra propia defensa, y serian pijors treballs si lo enemich prenia la plassa de Lleyda, perque cada momento faria correrias, y nons dexaria viurer sossegats en' nostras casas: y així se serviran fer encontinent companyias ab sos Cabos ab lo major número de gent sia possible, alomenos per temps de dos mesos, quels asseguro ab aqueix temps farem retirar al enemich, y podrem viurer sossegats. Confio que en esta ocasio tant apretada obraran com sempre, y restaré obligat á servirlos, puix en

temps de mon govern hauran feta una actio tant considerable. Guarde nostre Senyor á V. M. Barcelona y Octubre 30 de 1642.

*Don Joseph de Biure
y de Margarit*

†

Srs. Consellers de la Ciutat de Manresa.

Poden estar molt assegurats tots los de aquest Principat que en igual correspondencia del amor me tenen desitjo ampararlos y valerlos y a V.^s M.^s y aquexa Ciutat en particular per la finesa ab que sempre han acudit al servey de Sa Magestat (Deu lo guarde) assistintme en totas las ocasions es estat menester, del que resto tant reagrait com ho demostrare en tot lo que se offerira. Lo Síndich me ha dit de paraula lo contento particular han tingut de que jo sia arribat assi pera governar, sempre he pensat lo mateix; pero peraque asserite a la quietut publica importa quem donen avis del estat de aquexa terra, y los parcelitaris si obran ninguna cosa perque he presa resolutio sino esta remediat de ferhi un gran exemplar, pus es justa cosa que los bons visquen qulets en sas casas; jo confio que V.^s M.^s obraran en asso ab la affectatio que sempre. Lo que te respecte als soldats ja he donat orde si posas remey conforme refferira lo Síndich de paraula. Y Deu los guarde Barcelona y Desembre 9 de 1642.

Le Mareschal de la Motte

FI DEL APÉNDIX

INDEX

	Plana.
OFICI DEL M. I. SR. ALCALDE, AUTORISANT A D. LEONCI SOLER PERA DIRIGIR LA BIBLIOTECA HISTÓRICA MANRESANA, AB EL CARÀCTER D' ARXIVER MUNICIPAL.	7
PRÒLECH.	9

BIBLIOGRAFIA DEL HISTORIADOR EN MAGÍ CANYELLES

I—CANYELLES Y 'LS HISTORIADORS DE MANRESA	15
II—APUNTES BIOGRÁFICS.	19
III—CATÀLECH BIBLIOGRÁFIC.	39
IV—RESSENYA BIBLIOGRÁFICA.	41
A.—Llibre dels comptes de la pesta del any 1654.	41
Salaris del Batlle de morbo, guardas de la morberia, cirurgians, practicants, etc.	41
Comptes o notes de prendes y diners encomanats.	42
Flecas morbáticas.	42
Llista de la gent es en las ortas que fa la vida la Ciutat.	42
B.—Llibre de les cases empestades en 1654.	44

	<u>Plana.</u>
C. E. F. K.—Llibres de la Taula de cambis o Comuns dipòsits.	46
C.) Llibre Major 26 ^e de la Taula de la present Ciutat de Manresa per lo bienni dels anys 1654 y 1655.. . . .	46
E.) Llibre de la Caixa de la Taula que comensa als 20 de Mars de 1655.	
F.) Llibre Major 27 ^e de la Taula per lo bienni dels anys 1656 y 1657.	47
Regimen de la Taula y advertències d' en Canyelles.	47
K.) Llibre Major 36 ^e del bienni dels anys 1674 y 1675.	50
D. G. H. O.—Llibres de la Credenceria de les fleques.	52
D.) Credenceria de las flecas del any 1655.	52
G.) Compte del blat rebut per la ciutat.	52
H.) Credenceria de las flecas, del primer de Setembre de 1659 al últim de Agost de 1660	52
O.) Llibre de la Administració del blat de la Ciutat en los anys 1679, 1680 y 1681.	53
I.—Llibre de la iurisdicció del Magnífich Mostasaf de la Ciutat de Manresa, 1667.	54
Escandall que deu el Mostasaf observar ab els flequers posat en forma.	54
Netejar y regar carrers.. . . .	55
Los drets deu rebre lo Mostasaf de las mercaderias que afora y dona preu.	56
J.—Llibre Major Racional.	60
Salari del Conceller en Cap.	61
Salari del Conceller segon.	61
Salari del Conceller tercer.	61
Salari del Clavari.	61
Salari del Registre de Cartas.	62
Salari del Tauler.	62
Salari del portant Llibre Major de la Taula.	62
Salari del Nottari de la Taula.	62
Salari del Caixer de la Taula.	62
Salari del Racional.. . . .	62
Salari del 1. ^{er} Verguer dels Concellers.	63

	Plana.
Salari del 2. ^{on} Verguer dels Concellers	63
Salari del 3. ^{er} Verguer dels Concellers.	63
Salari del 4. ^{rt} Verguer dels Concellers.	63
Salari del Cequier.	63
Salari de tenir y portar lo parpal de la Ce- quia.	64
Salari del Relotger.	64
Salari de Advocat ordinari de la present Ciutat.	64
Salari de Advocat ordinari en Barcelona	64
Salari de Síndich en la present Ciutat.	65
Salari de Síndich en Barcelona.	65
Salari del Nottari y Escrivá del Concell	65
Salari de tocador dels temporals.	66
Salari del Metge del Hospital.	66
Salari del Chirurgiá del Hospital	66
Salari del Mestre de llegir y escriurer	67
Salari del Mestre de Gramática.	68
Salari del Lector de Philosophia	68
Salari del Lector de Theologia.	68
Salari de tocar las campanetas de las ánimas.	68
Salari de netejar y espedregar los carrers	68
Salari de tancar y obrir lo portal de So- breroca.	69
Salari de tancar lo portal d' en Planeta.	69
Salari de tancar y obrir lo portal de Predi- cadors.	69
Salari de tancar y obrir lo portal de Vall- daura.	69
Salari de tancar y obrir lo portal de Lleyda.	69
Salari de tancar y obrir lo portal de las Picas.	69
Salari de tancar y obrir lo portal de Mossen Bosch.	69
Salari de tancar y obrir lo portal de Santa Lucia.	70
Charitat y ajuda de cost de la Cantoria del Corpus.	70

	<u>Plana.</u>
Charitat del rezo de las pacias per los temporals..	70
Charitat y ajuda de cost á la Confraria de Minerva..	70
Charitat y ajuda de cost de la professó de St. Fructuós.	71
Salari del Predicador de la Quaresma	71
Salari de aportar lo bassi del Cos precios.	71
Salari del Sindich extraordinari en Barcelona.	71
Charitat dels Pares Caputxins	72
Salari de enbaxador de la Ciutat de Manresa.	72
Salari del Escarceller de las Reals Presons	72
Patrimoni de la Ciutat..	73
Cases en la devallada de la Seu.	73
Crucifix y dossier.	73
Aula del Racionalat	73
Caixa del Racionalat.	73
Bosses de les insaculacions	74
Armari del Arxiu dels Privilegis	74
Repertori del mateix Arxiu.	74
Llibre vert.	74
Pedrers de ferro.	74
Pastim y Forn.	75
Torn de la farina.	75
Pastera.	75
Cases en la Plassa	75
Arxiu de la Taula de Cambis.	75
Buffet del Caixer de la Taula.	75
Caixes del Tauler.	76
Consistori—Tapissos—Mobles.	76
Resebidor del Consistòri—Tapissos	76
Quadro dels Sants Patrons—Mirall—Brasers	76
Buffet y cadires ab les armes de la Ciutat	77
Mosquets, arcabussos y altres armes.	77
Vaqueros de domás pels músichs.. . . .	77
Gramalles dels Concellers.	77
Porres de plata	78

	<u>Plana.</u>
Altres cases á la Plassa..	78
Molí fariner.	78
Molí draper.	78
Argila pera molinar els draps	78
Molins fariners.	79
Herbes del terme de Manresa.	79
Pilons de les Carnisseries.	79
Herbes comprades.	79
Mas del Angla	80
Décimes de grans, verema y olives del ter- me de Manresa.	80
Décimes de varies Parroquies	80
Dret de Razora.	81
Dret de la Lleuda	81
Escribanía pública	81
Forns.	82
Pous del glas	82
Censals.	82
Capóns.	83
Censals.	83
Aigues de la riera de Rajadell y del riu Car- doner.	83
Objectes de plata	84
Banchs y taula del Consistori.	84
L.—Llibre del Hospital de pobres malalts	85
Hospital de Sta. Llucia.—Rapto de St. Igna- si.—Colegi de la Companyia.	85
M.—Llibre de la Credencia de les carniceries.	87
N.—Llibre del Escandall de les fleques, y dels Mi- racles.	88
Reflexa d' en Canyelles.	88
Tarifa de les fleques.	91
Casa de la Ciutat.—Imatge de plata de la Puríssima.	91
Miracle del Canonge Mulet.	92
Festes á la Inmaculada Concepció.	93
Miracle de Llum.	93
P.—Descripció de la grandesa y antiquitats de la Ciutat de Manresa.	94

GRANDESA Y ANTIQUITATS DE MANRESA

ELOGI DE LA CIUTAT DE MANRESA.	103
ORÍGEN DE LA CIUTAT Y PRIVILEGIS QUE GOSA.	105
CONCELLERS Y CONCELL, RÉGIMEN Y PATRIMONI DE	
MANRESA.	111
Sis Concellers	114
Número de Jurats	114
Vestuari de Concellers	114
Prohomens.	115
Vestuari de Verguers.	115
Qui coneix de Concellers	115
Concell General.	115
Mostasaph de dins Ciutat	116
Mostasaphs foráneos.	116
Obrers dins Ciutat.	116
Obrers de fora Ciutat.	117
Obrers dels Valls.	117
Racional.	117
Clavari.	118
Firas.	118
Mercats.	118
Emoluments	119
Casa de la Ciutat	119
Taula.	119
Consistori.	120
Recibidor.	120
Casa del Concell	121
Flecas.	121
Delmas—1	121
Delmas—2 y 3.	122
Delmas—4	123
Mortisació	123
Concordia ab lo Bisbe	123
Escrivanias.	124
Mas Angla.	124
Herbas y Pasturas	124

	<u>Plana.</u>
Lleuda.	125
Molins fariners	125
Moli de Ubagas	126
Moli de Riu Mirable	126
Moli den Travesa.	126
Establiment de Aiguas	127
Tres Fornes.	127
Carnicerias.	128
Provisió de carn y casa per tallar.	128
Barra de volataria	129
Pescateria.	129
Pous de empoar glas	129
Fonts.	129
Rius.. . . .	129
Ponts.	130
Vilas vehinas	130
Distancia de Vilas	131
Distan las Ciutats	131
Casas de la Parroquia	131
Fétil de aliments.	132
Personas de qualitat	132
Abunda de hortalissas	133
Aiguas per los carrers.	133
Carrers y casas de la Ciutat en lo any 1594.	133
Aulas.	134
Carrers y casas de la Ciutat en lo any 1679.	135
CEQUIA DE MANRESA.	137
Regonexese lo districte de la Cequia	140
Cércanse oficials.	140
Oficials qui emprenen fer la Cequia.	141
Retiranse los oficials y fan nou pacte	142
Oposas lo Sr. Bisbe á lo dita Fábrica	142
Privilegi de fer Cequier	143
Privilegi del Sagramental	143
Salvaguarda Real.	144
Visita de la Cequia.	144
Llargaria del districte de la Cequia—1.	146
Acte de fer la Cequia.	147
Relació dels Ponts y Pontarrons de la Cequia	158

	Plana.
Llargaria del districte de la Cequia—2.	162
Medida de canar la Cequia.	172
COSAS ASSENYALADAS DE LA CIUTAT DE MANRESA	175
Regonxensa de fortesas.	177
Fa la Ciutat las obras de murallas	178
Concordia entre la Iglesia y la Ciutat	179
Justicia ab delinqüents.	179
Cap del Escolanet de Polinyá	180
Devallada de Sta. Lluçia.	181
Ponts del Manresa.	181
Rodalia del Terme de Manresa	182
Rodalia de la Vegueria de Manresa	183
Rodalia de la Batllia estreta.	184
Rodalia de la Batllia ampla	185
Molins Polvorers.	186
Mina del Carbó de Pedra.	186
Capella de la Verge de Montserrat	187
Privilegi de la Flanquesa.	187
Memorial de castells, termens y batllias	188
Descripció de los emprius de herbas y herbatges que la Ciutat te per la pastura de son bestiar, com també de las herbas que te empenyadas y compradas.	191
Emprius del Mas Torras de Bages	191
Emprius de casa del Llobet de St. Joan	191
Emprius de Herbas de Serra de Ardévol	192
Emprius de las Herbas del mas Susanya	192
Emprius de las herbas de casa Font de Sira- renchs.	192
Empenyoraments de Herbas.	192
Sant Fructuós.	192
Sant Iscle y altres	193
Noticias de las herbas que la Ciutat de Man- resa te compradas	193
Drets de carnalatjes.	194
Los llinatjes antichs que venen los cavallers man- resans.	196
RACIONALAT DE LA CIUTAT DE MANRESA	197
Calaix, Regiment.	200

	<u>Plana.</u>
Vegueria y Batllia	200
Imposicions.	201
Mercats y Firas	201
Mostasaf.	201
Cequia.	201
Patrimoni.	201
Confirmació de Privilegis	201
Jurisdiccions.	202
Llibertat y poder del Concell.	202
Taula.	202
Obreria	202
Vi y Verema	202
Diferents actes.	202
Serveys y Donatius antichs	203
COSAS PERTANYENTS A LO ESTAT ECLESIÁSTICH Y A LA RELIGIÓ EN LA CIUTAT DE MANRESA.	
IGLESIA CATHEDRAL.	207
Domas de la Iglesia de Manresa—1	218
Déssimas y premissias y altrás cosas com pertanyen y las gosa la Iglesia de Manresa.	219
Transumpto de un Acte ques troba en lo arxiu de la Pabordria.	220
Organista.	221
Ceremonial de la visita del Virrey en 1606. —Masser ó Vedell.	223
Hábits de Chor.	225
Estat eclesiástich de la Seu de Manresa	226
Domas de la Iglesia de Manresa—2	228
Altar Major.	229
Capella dels Gloriosos Cossos Sants	232
Capella de Sant Pere.	235
Capella de Sant Joan y Sant Joseph	236
Capella de las Verges.	237
Sagristia Vella.	238
Sagristia Nova.	239
Capella de St. Anthoni	240
Armas de la casa de Peguera.	240

	<u>Plana.</u>
Pendó del Patriarca St. Ignasi	241
Portal de St. Anthoni.	241
Orga nou de la Iglesia de Manresa	241
Confraria del Santissim nom de Jesús	242
Consagració de Bisbe.	242
Confraria del St. Esperit	243
Capella de St. Barthomeu	244
Capella de St. Aloy.	245
Capella de Sta. Lluçia	245
Capella de St. Salvador	246
Arxiu de la Iglesia..	247
Sepulcre de Ntra. Sra.	248
Capella de Sta. Margarida	248
Altar del Angel Custodi.	249
Sepulcre de Nostre Senyor	249
Capella del Sm. Sagrament.	249
Capella de Ntra. Sra. de la Soledat	250
Capella de Ntra. Sra. del Claustro.	251
Capella de la Trinitat.	252
Capella de Sant Francesch	252
Capella de Sant Bernat.	253
Capella de Sant Nicolau.	254
Portal Major.	255
Orga vell.	255
St. Cristófol y St. Sebastiá	255
Capella de tots Sants.	255
Capella de St. Jaume.	256
Capella de Sta. Anna.	257
Cor de la Seu de Manresa	258
Porta del cor.	258
Cadiras del cor	258
Christo y faristol del cor.	259
Pintar lo cor de la Seu.	260
Lectoria de la Seu de Manresa.	260
Festas de la Concepció de Nostra Senyora en 1618.	261
Jurament y promesa de Concellers y Concell de de- fensar la Inmaculada Concepció.	261
Bisbat de Manresa.	264

	<u>Plana.</u>
Del estat que tingué la Iglesia Major de Manresa des- de la expulsió del moros fins al present (1685)	268
De las prerrogativas del Pabordre y de sa jurisdic- ció sobre dels Canonges.	276
Del modo que competeix á dit Pabordre la pre dita jurisdicció.	295
Antiquitat de Manresa	299
Capella de St. Agustí.	300
Palau del Sr. Bisbe.	300
Capella en la Casa de la Ciutat.	300
Butllas.	301
Rúbrica dels actes se encuentran en lo arxiu de la Pa- bordria concernents á la jurisdicció del terme y castell de Aguilar.	308
Nota dels capbreus se encuentran en lo arxiu de la Pabordria.	315
Miratgle sucsehit lo any 1428 en esta Ciutat de Man- resa de la resurrecció del Canonge Fran- cisco Mulet	316
Sentencia que fonch donada contra Planes, qui matá al Canonge Mulet.	335
IGLESIA DE SANT MIQUEL.	337
Altar major de St. Miquel	344
Capella de Sta. Madalena	344
Capella de St. Martí.	344
Capella de St. Jaume.	345
Capella de Ntra. Senyora	345
CONVENT DE PARES CARMELITAS.	349
Presedencia de anar á las proffesons	354
Monestir de Nostra Senyora del Carme	355
Relació del miratgle de la Llum.	356
Altras noticias del Convent de Nostra Senyo- ra del Carme.	364
CONVENT DE PARES PREDICADORS.	369
CONVENT DE PARES CAPUTXINS.	383
CONVENT DE RELIGIOSAS DE SANTA CLARA	393
SANT IGNASI DE LOYOLA Y LA COMPANYYA DE JESUS	403

	<u>Plana.</u>
CONVENT DE RELIGIOSOS DE ST. FRANCISCO DE PAULA.	423
LA VENERABLE MARE SERAFINA Y LO CONVENT DE MONJAS CAPUTXINAS.	435
Relació que fa Don Joan de Peguera del viatge de las Monjas fundadoras del Convent de Manresa.	442
Iglesia nova y Convent de las Religiosas Ca- putxinas.	449
HOSPITALS Y CAPELLAS DE LA CIUTAT DE MANRESA.	453
Hospital de Sant Andreu.	455
Hospital dels Infants Orfens.	457
Capella de Nostra Sra. de Valldaura	458
Iglesia de Sant March.	459
Capella de Nostra Senyora de la Guia	460
Capella de Santa Catharina.	460
Monestir de Sant Pau.	461
Capella de Sant Jaume.	461
Capella de Nostra Senyora del Bonsucés	461
Capella de Nostra Senyora del Remey.	461
MÉRITS Y SERVEYS DE LA CIUTAT DE MANRESA	463
Vinguda de Sa Altesa lo segon D. Joan de Austria en lo any 1655.	476
APÉNDIX.—MÉRITS Y SERVEYS DE LA CIUTAT DE MAN- RESA EN ELS ANYS 1640-41-42.	485
Certificatoria del Mariscal de la Motte, Virrey y Ca- pitá General de Cathalunya.	487
Cartas originals dels avisos que tingué la Ciutat den- del principi de la guerra:	496

Hts
allen de T

*Se acabá .
d' estampar el
present llibre, en
la tipografia de Antòu
Esparbé, de Maurèsa, als XVI de
Juliòl de M.DCCC.XCVI,
festivitat de Nòstra
Senyora del
Carme.*

